

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

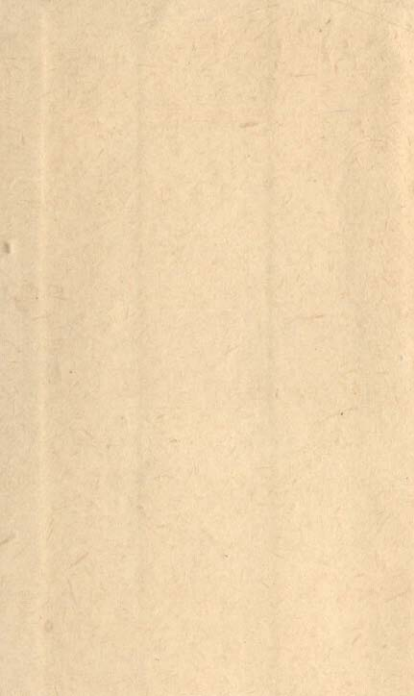
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1856

201
—
7-82

30

201

Այ.

9-89

ՍՈՍՋՆՈՐԴ

Ե Ր Կ Ն Ի Ց

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱ,

ՅԱՇԽԱՐՀԻԿ ԲԱՐԲԱՌ

Ի ԽԵՂՐՈՑ

ՅԱԿՈՎԲԱՅ ԵՒ ԱՆՏՈՆԻ

ՄԷՐԸԱՄԷԹՃԵԱՆՑ

1608
36696

Երկրորդ տպագրուած իշն

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

1856

20549-60

~~36960w-h~~

325-WZ

ԹԱԳԻՄԱՆՉԻՆ

Յ Ս. Ռ Ս. Զ Ս. Բ Ս. Ն Ը

Իրաւ սղտիկ է առ Գիւրքս ,
բայց սղտիկ գոհար մըն է , որ շատ
արժաթ ու ոսկի կ'աժէ : Ա՛լ աղէ
կը ըսեմ . առիկաց մէկ գոհարէ մա-
նեակ մըն է . բոլոր աղնիւ քարերն
ալ՝ մէյմէկ գոհար , մէյմէկ մար-
գարիտ , սուրբ Ա շարդապետաց ու
խեղացի հին Փիլիսոփաներուն խօս-
քերով անանկ մէկմէկու հաղու-
ցած , որ մարդուս միտքը կը հա-
մողէ , սիրտը կը զուարճացընէ , ու
կամքն ալ անուշու թեամբ կը շար-

Ժէ: Աւերջապէս՝ մէկ գիրք մըն է
որ իր չափաւորութեան հետը՝
քրիստոնէական ու մարդկային
փիլիսոփայական խմաստութեան
ծուծն ու ըղէղը կը սորվեցընէ:
Ասոր համար ամէն խմաստուն Ազ
գերն ալ իրենց լեզուովը թարգ-
մանեցին, ու իր յարգը գիտեն
միշտ: Ասիկայ՝ ան գրքերէն չէ որ
հեղինակին հետ մեռնի, կամ թէ
հեղինակէն ալ առաջ մեռած ըլ-
լայ. միշտ կենդանի է իրեն անու-
նը, և միշտ պիտոր մնայ:

Մեր ազգն ալ ճանչցաւ աս պա-
տուական գիրքը, իր հոգևոր ու
զուարճալի պատուականութեա-
նը համար. ինչուան իրէք անգամ
տպուեցաւ գրաբառ լեզուովը այց
ափսոս որ անխմանալի ոճով մը:
Ետքը մենք նորէն թարգմանեցինք
մաքուր գրաբառ, որ գեռ չար-

սուեցաւ . հիմա հիմայ ու
զեցինք աշխարհաբառ լեզուով
Թարգմանել ու տպել, որ ամե-
նուն զիւրին ըլլայ հասկընալ, ու
անկից հոգևոր շահ մը քաղել :
Միայն թէ Թարգմանիչը աս ալ կը
խոսատուանի որ աշխարհաբառին
մէջը չկայ ան համը ու անուշու-
թիւնը, ինչ որ վարպետ հեղինա-
կը ունի լատին բնագրին մէջը :
Բայց աս ալ գիտէ, որ իրաւցընէ
անօթի եղած մարդը՝ եթէ օգտա-
կար կերակուր մը դոնէ՝ այնչափ
համն ու համեմը չնայիր, որչափ
որ կշտանայ ու իր կեանքը սղահէ :

Ով որ աս գիրքս կարդալու ըլ-
լայ ու Աստուծով օգուտ մը տես-
նէ, Թարգմանիչը իրմէն ուրիշ
վարձք չուզեր, հասլա աս միայն
որ զուրիշներն ալ յորդորէ, որ ի-
րենք ալ կարգանն ու հոգևոր շահ

ունեան : Ամենու ալ առաւ
վարձատրողը ըլլաց ինքը Քրիս-
տոս Տէրն մեր մի միայն Առաջնորդ
կենաց և փրկութեան մերոյ , որն
որ առ դրբիս առաջնորդութեամբ
ըլ կը փնտռենք , ու կը յուսանք ի-
րեն հասնիլ :

1834

ՀԱՄԱԹՈՏ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐՈՒՅ

ՀԵՂԻՆՍԿԻՆ

Աս գրքիս շարադրողն է մեծ-
անունն Կարդինալը Յովհաննէս
Պօնա, խաալացի. որ 1609 թուա-
կանին ծնաւ Փիէմոնթի երկիրը
Մոնտովի ըսուած տեղը հին աղ-
նուական տնէ մը: Իր բարեպաշ-
տութեանը համար շուտով Կիս-
տերսական կրօնաւորներուն կար-
գը մտաւ, ու 1651ին եղաւ անոնց
ընդհանրական Մեծաւոր: Ետքը
Աղեքսանդր է սրբազան Պատր
ղինքը հռոմ կանչեց, մեծ սաշ-
տօններու վրայ գրաւ: Ասոր յա-
ջորդը Կղեմէս Թ 1667ին ղինքը
Կարդինալ ըրաւ: Քիչ ատենէն
էրբոր մեաւ Կղեմէս, շատոնք
ղինքը Քահանայապետ ալ ուղե-

ցին ընել. այնչափ էր ամենուն
առջևը իր սրբահայ վարուց և ի-
մաստութեան յարգը: Վարդինա
լութեան մեծամեծ սրաշոտները՝
արդէք չեղան ուսումնասիրու-
թիւնը ձեռքէ ձգելու. շատ տե-
ղեակ էր հին եկեղեցական բանե-
րու. շատ գրուածքներ ալ թո-
զուց, որոնց մէջ երևելի է Պատա-
րադի վրայ գրած տեղեկութիւն-
ները: Չարմանալի եռանդն ու
աստուածսրաշոտութիւն մը ունէր.
որոնց վկայ են՝ մէյմը աս ոսկե-
ղէն գիրքը՝ որ կ'ըսուի Առաջնորդ
Երկնայ, մէյմ՝ ալ՝ Սիւրբ-նք Գրե-
սուեալան կենաց. աս ետքինս ալ ա-
տենով հայերէն տպուեցու գրա-
բառ, բայց անյարմար շարադրու-
թեամբ: Պոնա Վարդինալը մեռաւ
հոսմ քաղաքին մէջ բարի ու-
սուրբ մահուամբ, վաթսուներհինգ
տարուան, 1674 թուականին:

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ

ՅՍ.ՌՍ.ԶՍ.ԲՍ.ՆԸ

Աս սղտիկ գիրքս կարգալէդ
առաջ, ու Հոգեակէր ընթերցող,
գիտցիր որ քեզի երկու խօսք ու-
նիմ : Մէյմը՝ մաքէս վախ մը
կ'անցնի, գուցէ ոմանք իս կը մե-
ղադրեն իմ յանդգնութեանս հա-
մար, թէ - Ի՞նչպէս գուն բոլորս
վին աշխարհքիս հետ կտայուած
ըլլալով, առաջ կը նետուիս ուրիշ
ներուն Առաջնորդ ըլլալ՝ Երկինք
տանելու : կամ ի՞նչ երեսով առա-
քինութեան վրայ գրելու ձեռք կը
դարնես, երբոր գուն առաքինու-

Թե՛նէ՛ զուրի՛ ես : Մէ՛յո՛՛ ալ որ՛ աս
գըքովդ ի՛նչ նոր ըսելիք ունիս որ
ըսուած չըլայ : Ասով ուրիշ բան
չես ըներ , բայց եթէ հին ատենի
Խմաստուններուն անհամար գըր-
քով վարսէս ու աղուոր խօսքերը
նորէն անհամ կերպով ծամծը-
մել , ու ահանջնիս ձանձրացընել
միանգամայն սուտ հարատու
Թեամբ ալ ուրիշներուն ապրան-
քը՝ քուկինիդ սէս մեղի ծախել :

Ասանկ մտքերով կարելի է գրա-
նուին ոմանք որ իմ աշխատանքս
վար զարնեն . բայց նախ և առաջ
ես աս մեղադրանքս վրայէս կը
քերեմ խելացի Բանաստեղծին
խօսքովը .

Ես կը՛նմանիմ՛ յեսան քարին ,

Որ ինքն է բու՛թ ամենուին ,

Կտրել կուտայ գուլ կրկաթին :

Ուրիշ իմաստնոյ խօսք մըն ալ

յիշեցրնեմ. « Այնչափ խենթ
չեմ, որ ես ինքս հիւանդ ըլլալով
ուրիշի բժշկութեան հոգը վրաս
առնեմ. հասցա ինչպէս թէ նոյն
հիւանդանոցին մէջը ես ալ սլառ-
կած ըլլալով, հետդ կը խօսիմ եր-
կուքիս ալ հիւանդութեան վրայ-
օք, երկուքիս ալ դեղերը կ'իմա-
ցրնեմ: Ասոր համար՝ անանկ մը
տիկ ըրէ ինձի, ինչպէս թէ ես ին-
ձի հետ խօսած ըլլայի. իմ ծա-
ծուկ խորհուրդներս քեզի ալ կը
բանամ»: Դիր թէ ես հոս աչ-
կերս մըն եմ որ կը սորվիմ, վար-
պետ մըն ալ որ ինձի կը սորվեցը-
նեմ, չէ թէ ուրիշներուն. ինչու
որ աս երկու բանս՝ մէկտեղ կ'ըլ-
լան մէկմէկով. ուրիշի սորվեցը-
նողը՝ ինք ալ կը սորվի:

Վերջի խօսքին ուրիշ բան ըսե-
լէք չունիմ. շիտկէ շիտակ կը խոս-

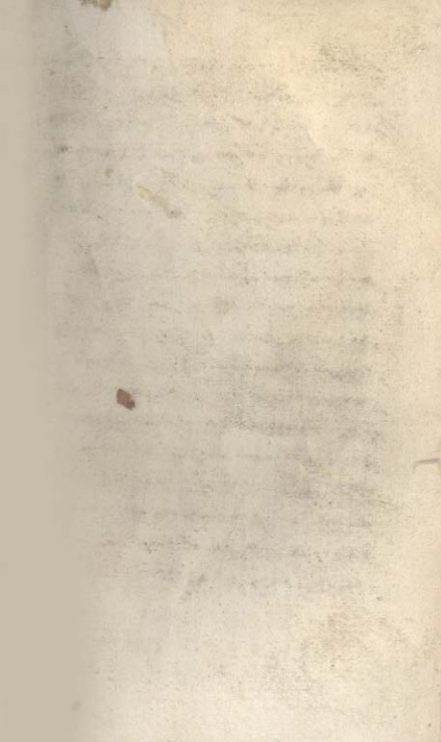
տովանիւմ. իրաւ սա գրքիս մէջ
իւմ քովէս քիչ բան կայ, շատը ու
րիշինն է: Հոս մէկտեղ ժողովեցի
շատ բան, ինչ որ իմ վրաս փոր-
ձեցի տեսայ, կամ գիտէի որ ա-
տեն մը օգտակար կրնայ ըլլալ,
երբոր կը կարդայի սուրբ վարդա-
պետաց ու հին փիլիսոփաներուն
գրքերը: Բայց մեղուներուն պէս
զանազան ծաղիկներու անուշ
հիւթերը իրար շաղուելով՝ մէկ
կերտով մեղր մը շինեցի. երբեմն
հեղինակաց բուն խօսքերուն մէջ
բանի մը բառեր խառնելով, եր-
բեմն ալ իմ ոճովս. բայց ուղեցի
որ ամէնն ալ հեշտ ըլլայ, դիւրաւ
հասկըցուի, ու առանց զարդա-
բանքի. վասն զի հոս գործք ընել
կը սորվեցրնեմ, չէ թէ լեզու թա-
փել:

Ասոր համար սա գրքիս մէջ կը

գտնեա մէկ հաւանաւորութիւն մը,
կամ մէկ քաղուած մը ամէն բա-
րոյական խրատներու, ինչ որ
տուեր են սուրբ վարդապետնե-
րը՝ բարի ու սուրբ կեանք անցը-
նելու համար. հոս կը գտնեա Սե-
նեկայի, Եսիկատոսի, Անտոնի-
նոսի, և ուրիշ խմաստուններու
խելացի խօսքերը:

Ուղեցի կարճ կերպով ցուցը-
նել այն օգտակար խրատները, որն
որ իմ վրաս փորձելով տեսայ հո-
գևոր հիւանդութիւններու մէկ
հատիկ դեղ զօրաւոր. բայց դրքե-
րուն տեղուանքը վկայութիւննե-
րը ուսկից որ առեր էի՝ մէջ չբե-
րի. վասն զի ասոնք՝ հոգւոյ դեղ
են, չէ թէ խելք ցուցնելու տեղ-
իմ դիտաւորութիւնս՝ հոս միայն
զուարճացնել չէ, հասլա օգուտ
ընել: Հիւանդը չփնտուեր՝ ո՞վ չի-

ներ է աս ըմպելիքը, ուսկից է աս
դեղս. միայն թէ զինքը բժշկէ :
Շատ բան որ կրնայի խօսիլ, շատ
բան որ կրնայի քարակ կերպով
ալ մեկնել, թող տուի. ինչու որ
աւելի օգուտ է խմաստութեան
քիչ խրատները միտք առնուլ՝ ու
րոնք միշտ սպարաստ ըլլան ու
դորձածութեան ալ յարմար, քան
թէ շատ բան սորվիլ, ու անոնք
ձեռքդ չունենալ : Այն մարդն է
չատգէտ՝ որն որ այնչափ դիտէ, որ
չափ հոգւոյն փրկութեանը կ'օգ
տէ : Աստուած տայ որ իմ աս սրբ
տիկ աշխատանքս՝ ամենուն մեծ
օգուտ ու շահ ընէ, բայց աւաջ
ինձի. որ չըլլայ թէ դորձքս սակ
սելով խօսքերս ամօթով մնան :

Iou b' d' Ambrunquy h' b'
 d' Alup na p' b' b' d' d' d'

Rizzardini inv. dis.

Viviani sc.

20147-6

ԱՌՍԱԶՆՈՐԴ

Ե Ր Կ Ն Ի Յ

ԳԼՈՒԽ Ա

20147-6

Եստորոքս վերջին վախճանը
և է : Ո՞րչափ զեշ բան է սև
ից դուրս եղև : Ի՞նչ ձամբով,
որ կանոններով կրեալ մարդս
իր վերջին վախճանին հասնի :

1 Միտք ունիմ՝ ձեռքէդ բռնել
քեզ երկինք տանիլ, ո՞վ որ աս
զիրքս կարդալու ձեռք առեր էս
բանէ կ'ուզեմ, այն անհուն բա
ւոյն քեզ հասցընել, որ անոր
հասնելուդ սէս ուրիշ փափաքե
լու բան մը չի մնար : Ասոր կը փա
փաքի ամէն մարդ, ասոր կը հա

ուաչէ մարդուս բնական բաղձան-
քը : Ամէնքն ալ կ'ուզեն երջանիկ
ըլլալ, բայց ասոնց մեծ մասը, Ա-
զամայ նախահօր մեղքին համար,
կուրցած ըլլալով, թող են տուեր
ճշմարիտ ու անհուն բարին, ու
փուճ տեղը ետեւէ ընկած են սու-
տուամուտ բաներ փնտուելու : Ա-
սոնցմէ ոմանք մէկ բանի մը կա-
րօտ չըլլալը անհուն բարի կարծե-
լով, այս անունը հարստութեան
կուտան : Ոմանք ալ անհուն բարի
սեպելով մեծ իշխանութիւն մը
ձեռուրնին ունենալը, կամ իրենք
թագաւորել կ'ուզեն, կամ չէ նէ
թագաւորներուն քով մօտիկ ըլ-
լալ : Շատն ալ ինչուան դէշ ու-
ցած բաներու աչք տնկելով, մըս
քերնին կը գնեն օր հեշտութենէ
'ի զատ մեծ երջանկութիւն չկայ-
ասանկները անհուն բարին իրենց
մարմնովը կը չափեն, ու իրենց
բերնին համովը : Այդպիսեաց հա-
մար այնչափ անարդ բան է եղեր
երջանկութիւնը :

Ասանկ պարապ տեղ ասդիս
անդին աշխատելով, ու ինչպէս թէ
անել լաբիւրինթոսի մը մէջ պար-
տելով, որչափ ջանք կ'ընեն կ'ար-
տորան բարւոյն հասնելու, այն-
չափ ալ անկից կը հեռանան: Ա-
սանկ խեղճ ողորմելի են ասոնք •
և պատճառն այն է որ իրենց խեղ-
ճութիւնը չեն ճանչնար:

2 Աս է պատճառը, ուլ ողորմե-
լի մարդ, որ քեզ շատ մեծ ողոր-
մելութեան մէջ կը ձգէ: կը բաղ-
ձաս երջանիկ կեանք մը՝ երջանիկ
մահ մը ունենալ • բայց առանց
նայելու տեսնելու թէ ո՞րն է աս
փնտռած երջանկութիւնդ, ու ինչ
պէս կրնաս հասնիլ, որով անխելք
ու կոյր կը մնաս՝ ծուռ ու մուռ
ճամբաներով ասդիս անդին բար-
բարական ըլլալով:

Ինչ որ կը փափաքիս, ինչ որ
կ'ընես, ինչ բանի ալ ձեռք որ կը
զարնես, ամէնն ալ քեզի դէմ է:
Ինչու որ աչքդ վեր չես վերցընել
դէպ յանհուն բարին, որուն վրայ

քու կամքդ՝ քու բաղձանքդ պիտոր հանդէի • որովհետև անհունէն վեր՝ ալ ուրիշ բան չկայ : Բայց դու վեր ու վար կը պարտիս մըք ջիւններուն պէս, որ մէյմը ծառին վրայ կ'երլեն, մէյմ՝ ալ պարտաւ վար կ'իջնան :

Ստեղծողն ամենայնի Աստուած քեզ ոչնչէ ստեղծեց, որ զինքը միայն սիրես, իրեն միայն ծառայես քու բոլոր մտքովդ, բոլոր սրտովդ :

Ինչպէս հարկ է որ ըլլայ մէկ Աստուած մը, ասանկ ալ հարկ որ մինակ ինքը ըլլայ վերջին վախճան : Ալէկ մտածէ՝ քու կենացդ ո՞րչափ մասը իրեն կուտաս, որուն որ բոլոր անձդ պարտական են : Փուճը կ'երթան ամէն ջանքդ ու մտմտութքդ երբոր Աստուծոյ համար չըլլան :

Ինչպէս քու ճամբուդ վախճանը ան տեղն է, ուր երթալու դիտաւորութիւն ունիս, անանկ որ հոն հասածիդ պէս կը հանդէս,

ասանկ ալ քու կենացդ վախճանը
Աստուած է, որուն պէտք է որ
բոլորը ուղղես՝ ինչ որ կը մտա-
ծես, ինչ որ կը խօսիս, ինչ որ կ'ը-
նես, ինչուան որ զինքը ժառան-
գելով քու ամէն վախճարդ լեցուի:
Ինչ բան որ զմեզ վերջին վախճա-
նէն կը հեռացընէ, դէպ 'ի յաւի-
տենական մահը կը տանի:

3 Ինչպէս նաևով ճամբայ ընե-
լու ատենդ, նաևը թէ որ ցամաքը
մօտենայ խմելու ջուր անելու
համար, դուն ալ դուրս ելլաս նէ,
մէկէն հոն ծովուն եղերքը քանի
մը ժամակներ կը ժողվես, կամ ու-
տելու կանաչեղէններ, բայց միշտ
աչքդ ու ախանջդ դէպ 'ի նաւն է,
չըլլայ թէ նաւասպետը քեզի ձայն
տայ. զոր լսելուդ պէս, ամէն բան
կը մոռնաս՝ հոն կը թողուս, ար-
տորնօք նաևը կը վաղես: Ասանկ
պիտի ընես քու կեանքիդ մէջն ալ:

Միշտ խելքդ միտքդ երկինքը
Աստուծոյ դարձընելով անանկ
բանեցուր դրսի բաները, որ սիր-

տըդ անոնց հետ ամենևին չփակ-
 չի, ու քեզ վերջի վախճանէդ ետ
 չքաշեն: Ասոնք քեզի կը ծառայեն,
 որ դուն ալ Աստուծոյ ծառայես.
 չէ նէ մէկ հատիկ Աստուծմէդ
 բաժնուէլով, կը ցրուիս կերպ
 կերպ բաներու ետև, որ քեզի
 պէտք չեն:

Այնչափ Կուսքերու երկրպա-
 գութիւն կ'ընես՝ որչափ ստեղ-
 ծուած որ անկարգ սիրով կը սի-
 րես: Ասոնք կ'ըլլան քու Աս-
 տուածներդ, որոնց պիղծ կուս-
 պաշտութեամբ զոհ կ'ընես, չէ
 թէ եղ մը, կով մը, ոչխար մը,
 հապա քու հողիդ, քու հողւոյդ
 փրկութիւնը:

Աստուածսիրութեան օրէնքը
 թող չտար որ ամենևին մէկ բան
 մ'ալ սիրես Աստուծոյ հետ, հա-
 պա սիրես զանոնք 'ի յԱստուած
 և միայն Աստուծոյ համար: Մեծ
 կորուստ է ծայրագոյն բարիէն հե-
 սանալ, ու դէպ 'ի ստեղծուածնե-
 րը դառնալ:

1 Ինչ որ հիպոկրատ բժշկա-
պետը ցաւագար մարմիններուն
համար կ'ըսէ թէ որչափ աւելի
ուտեն՝ աւելի կը վնասուին, ա-
սանկ ըսելու է հոգւոյն համար ալ:
Ինչու որ, գէշ սովորութիւններէ
ով որ կը սկսի դէպ 'ի աղէկը
դառնալ, պէտք է որ առաջ իրեն
գէշ կենացը թոյնը դուրս փոխէ-
տաքը՝ հոգին մաքրելէն վերջը ա-
ռաքինութիւններու հաստատուն
կերակուրը առնէ ուտէ:

Աս հոգւոր մաքրութիւնը ա-
սանկ պէտք է ընել: Ամէն բանէն
առաջ՝ գործած մեղքերը քաւել
խոստովանանքով, սրտէն դուրս
ընել ամէն մեղաց ախորժակները,
արմատէն փրցընել հանել գէշ սո-
վորութիւնները, խելքին կառա-
վարութեան տակ ձգել զապել չար
յօժարութիւնները ու անկարգ
բաղձանքները, ձգնութեամբ մար-
մինը սլաոժել, մարմնոյն սլիտա-
նաւոր բաները չափի տակ ձգել, լե-
զուին ու զգայարանքներուն սանձ

դնել, ու ամէն բանը բոլորովին
վերցրնել, ինչ որ կրնայ արդէլք
մը ըլլալ անոր որ կատարելու
թեան ծայրը կ'ուղէ ժամ մը ա-
ռաջ հասնիլ :

Ինչ կը վախնաս կը դողդողաս,
ու երջանկութեան ճամբան քեզի
դժուարին բան մը կ'երեւակայես :
Դուն քեզ կրնաս երջանիկ ընել
անոր ուժովը՝ որ քու առաջին
սկիզբդ է, ու վերջին վախճանդ .
պէտք է որ քեզմէ դուրս ելլաս որ
իրեն հասնիս : Այնչափ անոր կը
մտանաս, որչափ դուն քեզմէ ա-
ւելի կը հեռանաս :

5 Անոր համար պէտք է առաջ
զիմացդ դնես, ինչ է քու վա-
ւաքդ, ու արտորալով ուր կը վա-
զես կ'երթաս : Ետքը աղէկ մը նայե-
ան ճամբան որ քեզ անհուն բա-
րոյն կը հասցընէ . քաշելու ա-
տենդ ալ տես որչափ ամէն որ ա-
ռաջ կ'երթաս :

Խղճմտանքդ աղէկ քննէ, մթնն-
ցած աչքերդ ալ բաց . նայէ ինչ

պէս պէտք է որ ըլլաս • վասն զի
Թէ որ ուզես կրնաս փոխուիլ, ու
րիշ նոր մարդ մը ըլլալ: Աւշ է
Լուսարդախուժիւնը ճանչնալ, եր
բոր անկից փախչելու ճար ու ճա
րակ չունիս: Սորվէ ի՞նչ գեղով
կրնաս հանդարտեցընել քու ան
կարդ յօժարութիւններդ • ի՞նչ
սանձով կրնաս զսպել սաստիկ
վախերդ: Քեզ սորվեցուր երկ
րաւոր բաները քամահրել, ու սի
րով հեռու կեցիր ան բաներէն որ
երկան ատեն հետդ մնալ չեն կրը
նար: Թող ամէն բանը քանի որ
անոնք քեզ չեն թողած • որ մահդ
գալու ատենը առնելու տանելու
բան մը քովդ չգտնէ:

Ասկից ետքը մասնաւոր հոգ ու
նեցիր հոգւոյդ վրայ, չըլլայ Թէ հո
գիդ որ ամէն բանէն դերազանց ու
առջինն է, քու անհոգութեամբդ
ետքինն ըլլայ: «Ի՞նչ օգուտ է
մարդուս, բոլոր աշխարհքը շահիլ,
ու իր հոգին կորսընցընել»: Բնաւ
շահ մը չկայ, ուր որ փրկութեան
վտանգ կայ:

Ով որ աղէկ կեցեալ կ'ուզէ պետք
է որ իբրև մէկ հոգևոր առաջ-
նորդ մը ընտրէ . աև ալ ինչ
կերպ պիտոյր ըլլայ, աշկերտն
ալ ինչ պիտի ընէ :

Ս. մարդուն համար որ կը
սկսի Աստուծոյ ծառայել, ուրիշ
այնչափ հարկաւոր բան չկայ՝ ինչ
պէս ինք զինքը յանձնել աղէկ հո-
գևոր առաջնորդի մը ձեռք, որ ի-
րեն սորվեցընէ ու կատարէ: Ո՞վ
կայ որ չգիտցամ ճամբան առանց
առաջնորդի ընէ: Ո՞վ առանց վար-
պետի դժուար արհեստ մը սոր-
ված ունի: Քիչ մարդ կը գտնեն
որ առանց ուրիշի օգնութեանը
մարդ էլլած ու առաքինութեան
մէջ առաջ գացած ըլլայ:

Ինչ որ մարդուս ընելու ընդ-
հանրապէս հարկաւոր բան կը սե-

պենք, անոնք կրնանք հեռու ե-
ղողներուն ալ խրատ տալ, ու ետ-
քի եկողներուն ալ դրել. բայց
թէ երբ, կամ ինչպէս պէտք է
մասնաւոր բան մը ընել, մէկը չի-
կրնար հեռուէն ուրիշի միտքը խո-
թել. հասլա պէտք է մօտիկէն տես-
նել, մօտիկէն խրատ տալ:

Բժիշկը չկրնար բարեազրով
ապսպրել հիւանդին՝ կերակրոյ
կամ դեղի ատենը, այլ պէտք է
որ ձեռքով երակը բռնէ նայի: Ա-
սանկ ալ հոգևոր հիւանդութիւն-
ները բժշկելու: Շատ բան կայ
որ մօտ ըլլալով միայն՝ մարդս կըր-
նայ ցուցնել: Պօղոս առաքեալ, որ
ետքը Վարդասպետ հեթանոսաց
պիտոր ըլլար, երբոր Քրիստոս
տէրն մեր ղինք դարձուց, Անա-
նիա առաքելոյն քով խաւրեց, որ
անկից սորի Քրիստոսի հոգևոր
ճամբան:

Խիստ ու տաժանելի բանի ձեռք
ղարկած էս, քու չար բնութեանդ
յաղթել, սատանային հետ պա-

տերազմիլ, ու առաքինութեամբ
առաջ երթալ այսչափ արդէլք-
ներու մէջ, որ սոքոյ կը բռնեն,
քալել թող չեն տար: Ասոր հա-
մար պէտք է որ մարդու մը ապա-
ւինիս, որ քեզի օգնելու ձեռք եր
կընցընէ, վտանդները ցուցընէ, ո-
րոգայթները աչքիդ առջևը բա-
նայ, ու վտանգաւոր պատերազմի
մէջ յաղթելու կերպը քեզի սոր-
վեցընէ:

Պիտի ըսես թէ Չո՞վ ինձի օգ-
նական կանչեմ:

Կանչէ հաւատարիմ իմաստուն
մարդ մը, որ օգնելու կամք ու
կարողութիւն ունենայ, զինքն որ
տեսնաս՝ իրմէն խանիս, չէ թէ
վախնաս, որ երբոր սխալիս՝ պատ-
ժելու չնայի, քեզ խրատներով
շտիկէլ դիտնայ, որուն վարքը աչ-
քովդ դովես, չէ թէ ահանջով:
Այլէկ առաջնորդ չըսուիր ան որ
խրատ կուտայ, ու ինքը գործքով
չընէր:

2 Անանկ մարդ մը քեզի օգնա-

կան ընտրէ, որ մարդու երեսպաշտութիւնն չընէր. որ վարի մարդիկնեւրուն շփոթին մէջ չխառնուիր. որ չելլեր չմաներ հարուստներուն սեղանը, իշխաններուն պալատը: Անանկ մարդ ըլլայ որ կենցաղավարութեան մէջ երևնայ ինչպէս սեղանաւոր մը, որ կարենայ ըսել. բեր ինձի ի՞նչ ստակ որ կ'ուզես, ես քեզի ճանչնամ. բեր ինձի ի՞նչ յօժարութիւն որ կ'ուզես, աղէկ է թէ դէշ՝ ես քեզի ըսեմ: Անանկ անձ մը կ'ըսեմ, որ վարպետ բժշկի սէս ներսի ցաւադարութիւններդ աղէկ ճանչնայ, ու հոգւոյդ ամէն հիւանդութիւնները առողջացընելու յարմար դերեր տայ:

Անանկ մարդ ըլլայ որ բարակ քննութեամբ դիտնայ ճանչնալ՝ ուսկից առաջ կուգան հոգւոյն կերպ կերպ ներսի շարժմունքները. դիտնայ առաքինութիւնը մտլութենէն զատել, ու ինքզնիքը ամէն բնութե յարմարցընել: Աչքա

բայ ըլլայ, քննէ քու մտքիդ ամէն
ծակուծուկ խորշերը: Ինքը աղատ
ըլլայ, ամենեւին իր շահուն ետեւն
չկ'յնայ, միայն քու հոգևոր շա-
հուն միտք դնէ: Անուշ բարբովը,
երբոր սխալես զքեզ խրատէ, սիր-
արդ առնէ: Աղէկ սորված ըլլայ
սատանային ամէն խաբէութիւն-
ներն ու հնարքը հասկընալ ու
փձացընել: Մէկ խօսքով, անանկ
ըլլայ որ չխօսիս քու ամէն հի-
ւանդութիւններդ իրեն յայտնե-
լու, ու սրտիդ ծածուկները իրեն
բանալու: Հազար երնեկ քեզի թէ
որ ասանկ վարդապետ մը գտնե-
լու ըլլաս:

3 Իրեն հետ յօժար սրտով խօ-
սէ. խոհեմ քննութեանը յանձնէ
ինչ անպիտան յօժարութիւններ,
ինչ ծուռ շարժմունք վրադ որ
տեսնես. ինչ ջար, ինչ բարի ալ
ընես, ինչ աստուածային ազդե-
ցութիւն ալ որ կը կարծես, ա-
մէնն ալ իրեն թող, իրեն յանձնէ:
Շատ անգամ զինքը աղաչէ, որ

Եթէ վրասդ դէշ պղտորութիւն մը
տեսած է, ջըլայ թէ չիմացրնէ .
հասկա շուտով խրատէ . ջըլայ
թէ քեզ չի խանեցրնելու համար
պակասութիւններուդ աչք գոցէ :

Թէ որ ըսելու ըլլայ, Մեղա-
գրութեան բան վրասդ չեմ դրա-
ներ, ջըլայ թէ ասով շուտ մը
դուն քեզի հաւտաս, անմեղու-
թեան ծայրը ինքզինքդ հասած
սեպես : Լուռ կը կենայ անխկայ,
կամ ան է որ կը վախնայ որ ջըլ-
այ թէ աչքէդ ելլէ . կամ չէ նէ,
քեզ շտկելու յոյս չունի :

Ան ատենը նորէն պաղատէ,
զինքը նեղը խոթէ, ու ասանկ
գործքով ցըցուր իրեն թէ ուրջամի
մեծ փափաք ունիս հողևոր ճամ-
բու մէջ առաջ երթալու : Սկսէ
քու պակասութիւններդ իր առջևը
բանալ, ու տուած խրատներուն
պէս քու վարքդ ալ շտկել : Աւրախ
եղիր թէ որ քու պակասութիւն-
ներդ միշտ երեսդ զարնէ . ասան-
կով միշտ իր քովէն կամ աւելի

առողջ կ'ելլես, կամ առողջանալու աւելի յարմար: Այսչափ հիւանդութեանց մէջ՝ աս ալ ձեռք կու տայ որ առողջանալ կ'ուզես:

4 Սորվեցրնողին ու սորվողին սարսափերը ասոնք են. մէկը օգուտ ընել ուզենայ, մէկաւն ալ օգտուիլ: Ուրիշ բան չկայ որ վարպետին անանկ արդէլք ըլլայ օգուտ ընելու, ինչպէս աշկերտին խխա ու սպստամբ բնութիւնը, խրատ մտիկ ջրնող, բժշկուելու տեղիք չհատուող բարբը: Մարդ կայ որ իր խելքին շատ հաւաներ է, ուրիշի առաջնորդութեան ետեւէ երթալ չուզեր: Աս քու ամէն սորվեցուցածդ էս ալ գիտեմ, կ'ըսէ. յայտնի բանը ըսել ինչ շահ ունի:

Շատ մեծ շահ ունի. ինչու որ, երբեմն իրաւ գիտես, բայց գիտցածդ վրադ չես առներ: Ազգարարութիւնը նոր բան չի սորվեցրներ, հասլա միտքդ կ'արթնեցրնէ, թող չասար որ մտքէդ ելլէ: Շատ անգամ կ'ըլլայ որ միտքը սուտ

խուլ կ'ըլլայ յայտնի բաներուն
ալ. ասոր համար խիստ յայտնի
բաներն ալ պէտք է յիշեցնել:
Վասն զի առաքինութիւնը ան ա-
տենը վեր կ'ելլէ կը բարձրանայ,
երբոր իրեն կը դաչիս ու զինքը կը
դրդես:

Ոմանք խրատ լսելէն ետ կը քա-
շուին՝ ամօթ մը սեպելով, որ տղի
պակտութիւն է, խելացի մարդու
չվայլեր: Աւրիշներն ալ կը գըտ-
նուին՝ որ կապելու խենթի պէս
կամահորութեամբ լուռ կը կե-
նան, ցաւերնին ներս կը պահեն,
ու բժշկին վրայ կը սրդողին որ զե-
րենք ըզննացնել կը ջանայ:

Աս ինաստակար լութիւնը ի-
րաւ որ դժոխային թշնամին սա-
տանայ իրենց տուն կուտայ, յու-
սալով որ հոգինին սպաննէ, քա-
նի որ հիւանդութիւնը ներսը ծա-
ծուկ կը մնայ: Ինչո՞ւ չես ամբջ-
նար ամենուն առջև բանալ ցու-
ցնել մարմնոյդ վերքերը որ ը-
ւընանան, թէպէտ և ամօթալի

ըլան • ու հոգւոյդ թարախտած
խոցերը կը պահպանես կը պար-
տրկես • որպէս թէ անոնք պահե-
լովդ՝ վրայէդ վերցուցած ըլլայիր •
Թող որ դժուար կ'ըլլայ որ մէկ օր
մը չուզենալովդ ալ յայտնի չըլ-
լան :

Ով որ իր վերքը կը ծածկէ, ա-
նոր բժշկութիւն չկայ :

Տ Գիտես որ անիրաւութիւն չը-
նէր քեզի բժիշկդ, թէ որ հիւան-
դութիւնդ խմանայ, թէ որ քեզ
վտանգի մէջ գտնալով ըսէ թէ հի-
ւանդ ես դուն, ջերմ ունիս, այ-
սօր կերակուր մ' ուտեր, այսօր
ջուր խմէ : Մանաւանդ թէ ըրած
աղէկութիւնը կը գովես, շնորհա-
կալ կ'ըլլաս, ձեռքն ալ ստրկով
կը լեցնես : Հասլա թէ մէկը քե-
զի ըսելու ըլլայ, - Վիրքդ ելեր է,
դու խոստացած է, առ կարծիք-
ներդ որ ունիս փուճ են, անկարդ
են առ օխորժակներդ, մէկէն վեր
վեր կ'իյնաս, կը կանչուրատես, ը-
տելով • Տէս սըվոր ըրած անդգա-

մուծիւնը • կախեւնը արժանի • ատ
նախաառինքը դիմանալու բան չէ :

Խեղճ ողորմելի : Ի՞նչ վնաս ,
ի՞նչ գէշութիւն ըրաւ քեզի քու
հոգւոյդ փրկութեան վրայ սիրով
հոգ տանողը : Գիտե՞ս ի՞նչ վնաս ը
րաւ • ի՞նչ որ հայլին կ'ընէ մէկ
տգեղ մարդու մը • ի՞նչ որ կ'ս նէ ,
քեզ անանկ ցըցուց : Անանկ է նէ
լանա որ երեսդ տուած սպակու
ծիւնը ուղղես • վարձքդ շտկէ , աղ
տերդ մաքրէ : Հեշտ է , թէ որ ու
ղենաս , ամենուն առջև քեզ ան
մեղադրելի ցուցընել :

Ո՞րչափ հարկաւոր է մեղքի
 մաքրուիչ : Մեղքին յօժարու
 քիշնեկերը դուրս ձգելո՞ւ է , մո
 յոչքիշնեկերը արմատէն փրցը
 նելո՞ւ է : Մոյոչքիշնեկերո՞ւն է ղեմ
 նչրիչ գօրաւոր ղեղ մը լկայ՝
 մահոռանն ոչ յաշխտեմախաւոնչ
 քեանն մտածոչքնեկն ՚ի գառ :

Մարդս իր մերժին վախճա
 նէն գուրս կ'ելլէ , երբոր մեղք կ'ը
 նէ , որ ամէն չարի պատճառ է :
 Աս արմատէս կը բուսնի ամէն
 բան՝ որ մեղ կը չարչարէ , աս մա
 հաբեր թոյնը բոլոր աշխարհքս
 կ'ապականէ : Ծածուկ պահուած
 է մեղքը երբոր կ'ընես , բայց ընէ
 լէդ եան ան ստենը կ'իմանաս թէ
 ո՞րչափ դէշ բան է եղեր :

Ատենով եղան բանաւորներ , ո

րոնք մեռելոց մարմինները կեն-
դանիններուն հետ կապեցին, որ ա-
նոնց գէշ հոտովը տանջուին: Ասոր
նման է ամենեին մեղաւորին սրա-
տիժը. կապուած է մեղաւորը՝ իր
տանջանքին հետ. փախչելու տեղ
մը չի գտնար:

Թէ որ չես ուղեր նեղութիւն
մը քաշել՝ մեղք մ'ըներ. շատ բան
պիտի քաշես, երբոր ըրիր: Մեղք
մը սրտիդ մէջ գրած չգրած՝ կը
տեսնես որ իր սրատիժն ալ մէկէն
հետը կը ծնանի: Մահը ասկէ ծը-
նաւ, դժոխքին կրակը ասով եղաւ:
Ասոր համար ամէն մեղքէ մաքրե-
լու է խղճմտանքդ՝ զլջումով, խոս-
տովանանքով, ու ապաշխարան-
քով:

Չէ թէ ծանր մեղքերէն միայն
պէտք է փախչիլ, հասա խիստ
պզտիկներէն ու թեթևներէն ալ,
որ թէպէտ չեն մեռցրներ, բայց
հոգւոյն ոյժը քիչ քիչ կը թուլ-
ցրենն, ու մահու չափի կը տանին:
Նաւ մը ծովուն մէջ կորսուելու՝

կ'ուզէ 'նէ մեծ ալիքով մը ընկղմի ,
կ'ուզէ ջուրը ճեղքերէն 'ներս մըտ
'նէլով անհոգութեամբ բոլոր մէջը
լէցընէ ու ընկղմէ , կորսուիլը մի և
'նոյն է :

Աս սղտիկ մեղքերը այնչափ մեծ
արատ կը բերեն բարի վարուց ,
որչափ որ դիւրին էր անոնցմէ ետ
կենալ : Որչափ աւելի տկար է
թշնամիդ , այնչափ ալ մեծ ամօթ
է քեզի , թէ որ անկից յաղթուիս :

2 Չես կրնար բնու աւայթինու
թիւնները քու հոգիդ տնկել , ու
առջի ազատ վիճակը դանկել , թէ որ
սրտէդ դուրս չի հանես մեղքերուն
բոլոր յօժարութիւնը , թող սըղ
տիկ ըլլան որչափ որ կ'ուզես :
Չըլլայ որ 'խրայելացւոց սէս
մարմնովդ անապատը ըլլաս , ու
հոգւովդ Եգիպտոսի մէջ :

Բանդ աղէկ չէ թէ որ թշնա
միդ 'ներեւէն , անհամեստ սէրը
թող տալէն ետքը , բամբասանքի
դեռ. ականջ կը դնես , դեռ. աչք կը
տնկես օտար գեղեցկութեան : Ան

մոլութիւնները , ան գէշ սովորութիւնները որ մեղքը ջնջուելէն ետե սրախդ մէջը կը մնան , պէտք է որ ամէնն ալ արմատէն խլես . չէնէ նորանց մեղքերը գլուխ կը վերցընեն : Թէ որ ճղերը միայն կըտրես , մնացած արմատը նորէն կը ծլի , ու անկից կը բուսնին մեղաց նոր նոր ճիւղեր :

Գուն ալ կ'ըսես թէ Ա' ուղեմ մոլութիւնները վրայէս ձգել : Սուտ է . մոլութեանց դէմ դուռը վրայ կ'ընես , կըպաքով չես գոցեր : — Գաներ եմ , կ'ըսես , իմ անշնորհք վարքէս : — Ատոր կը հաւտամ . ո՞վ է որ գէշ բանէն չգանի : Չար մարդիկ իրենց մոլութիւնը թէ կ'ատեն , և թէ կը սիրեն . ու երբոր գործքով կ'ընեն , կը դանին ալ անոնցմէ : Ի՞նչ օգուտ բերնով չարը վաճնտել , ու գործքով զանիկայ գրկել :

Չկայ այնչափ անխղճմտանք մարդ մը , որ ատեն ատեն իր մոլութիւններէն չզրուի . բայց շատ

չանցնիր, շուտով հեռերնին նա-
րէն կը հաշտուի: Այլ որ սրտանց
սու Աստուած դարձած է, կացի-
նը արմատին վրայ կ'իջեցընէ, ու
մոլորութեանց մանար մունար թե-
լերն ալ կը կտրէ կը նետէ: Ան
ատենը իր տկարութիւնը յիշելով
ամէն կերպով կը փախչի մեղքի
ամէն ապիթներէն. ու չար բանի
շուքէն ալ վախնալով կը դողայ
եռ կը քաշուի:

Յ Ինչո՞ւ կը փախչըտիս սուտու
մուտ սրտաճառներով, ու քու բը-
նութեան տկարութիւնդ Աստու-
ծոյ առջևը կը դնես, որ քեզի կը
հրամայէ գէշ մոլորութիւններդ կը
տրել վարցընել: Մէկը անանկ ա-
ղէկ չի ճանչնար քու ոյժդ քու
կարողութիւնդ, որչափ կը ճանչ-
նայ ինքը որ անոնք քեզի տուաւ:
Ասանկ է նէ, ինչո՞ւ շուտով ճեւ
հնազանդիր, որովհետեւ հոս՝ հրա-
մայտլին մէկ շահ մը չկայ, բոլոր
շահն ալ քուկդ է: Այն ասանկ
կուրութեան ու աներեւութեան:

Չոր ծառայ, ասանկ Աստու-
ծոյ դէմ կը գանդաստիս՝ ծանր ու-
խիստ սեպելով իր սրատուիրանե-
քը, որ իր դրած բեռը չես կրնար
շաղկել տանիլ, անանկ կը ցուցը-
նես թէ քեզի հրամայելովը քու
պատիժդ կ'ուզէ, չէ՛ թէ հողւոյդ
փրկութիւնը: Իրաւ որ աս չա-
րութիւն մըն է մարդկային սրը-
տի, Աստուծմէ մէկ Գրգոհալ մը, 17
մէկ սուտ երեակայութիւն մը որ
իւր սրատուիրանքները աշխատալի
կը սեպես:

Բայց թէ որ ոյժդ կարողու-
թիւնդ փորձել կ'ուզես, կը տես-
նես որ ինչ որ կը կարծէիր, ան-
կից շատ աւելի կրնաս: Չէ՛ թէ
պատերազմդ դժար է, ու անոր
համար սիրտ չես ընէր, հապա
սիրտ չես ընէր, անոր համար պա-
տերազմը քեզի դժար կ'երևնայ:
Շատ բան՝ որ առաջ մարդուս
վախ ու դող կը բերէր, մէջը մըտ-
նալով ետքը խաղալիկ մը կը դառ-
նայ: Հապա ձեռք դարկ, սկըսէ,

դուն քեզ վար մի զարներ : Աստուած իր զինուորները ձեռքէ չթողուր : Այնչափ ոյժ կ'ունենաս , որչափ որ կամենաս :

Ամէն մոլորթիւններուդ դիւրաւ կը յաղթես , թէ որ ամէն օր որ կը լուսնայ , միտքդ գնես թէ աս իմ ետքի օրս է : Ի՞նչ բան է որ գքեզ երկրի հետ կապեր է : Աս է որ չես մտածեր թէ ասկից շուտով բաժնուիմ պիտի : Ամէն օր աչքիդ առջևէն ճաղերը կուգան կ'անցնին՝ գերեզմաննոց կ'երթան . ուղես չուղես՝ մահը միտքդ կը ձգեն , որ մահկանացու ըլլալդ չմտնաս :

Բայց դուն այսչափ անհամար մեռնողներուն մէջը ըլլալով , մահէն ալ քիչ բան չկայ որ մտածես . ասկից շատ բան չես տեսներ , ասկից ալ շուտ ուրիշ բան չես մտնար : Կուգայ կուգայ օր մը՝ որ քեզ ալ աս աշխարհքէս կը վաընտեն , հոգիդ ալ մարմնէդ կը բաժնուի կ'երթայ : Հիմա հուան

աչքիդ մշուշը կ'անցնի կ'երթայ ,
ու լոյսը երևնալուն պէս՝ պիտի
տեսնես որ բոլոր կեանքդ մութ
խաւարի մէջ անցուցեր են :

Այսչափ տարիներ որ անցու
ցիր , բեր ինձի անոնցմէ՝ թէ որ
կրնաս , գոնէ մէկ հատիկ օր մը՝
որ կատարեալ առաքինութեամբ
անցուցած ըլլաս , որուն վրայ
սիրտդ վկայէ թէ բնաւ արատ մը
չունի : Թողմեցաւ ան աղուոր ծա
ղիկը մատղաշ տղայութեանդ՝ խա
ղալիկ բաներով . սրտանեկու
թեան հասակդ անցաւ գնաց՝ ա
փեղցրփեղ խենթութենով . տաք
արիւն կարծութիւնդ շատ կերպ
մեղքերով : Բոլոր տարիքդ անցնե
լէդ ետե՛ օրոցէդ ինչուան ճերմակ
մաղերդ , հիմայ քովդ ուրիշ բան
չմնաց՝ սրտմաշուք կսկիծէ զատ ,
ու միայն անօրէնութեան լեղի սը
տուղներէն :

Ախ , ի՞նչ նեղութիւն պիտի քա
շես ատենով , երբոր անցած բա
ները քեզի ամօթ պիտոր բերեն ,

ու ետևէն դաշիքները՝ աս ու դող:
Ան ասեներ քեզի ի՞նչ շահ քու
հարստութիւնդ որ այդչափ քրքր
տինքով դիզեցիր, այդչափ հոգե-
րով ափ ձգեցիր: Ի՞նչ շահ քեզի
մարմնոց փափկութիւնը որ վայե-
լեցիր, ու անօթալի հեշտութիւն
ները: Ի՞նչ շահ իշխանութեան
դատարկ անուաները, ծիրանին ու
թագը:

Ախ, թէ որ կարելի ըլլար քե-
զի նորէն աշխարհք դաշ ու նոր
կեանք սկսիլ բռնել, որչափ ա-
յլէկ սխտոր ընէիր քու ամէն բանդ:
Բայց ատանկ բաղձանքները փու-
ճը կ'ելլէ ան սոսկալի օրը: Թէ որ
կ'ուզես քու ժամանակդ ալէկ բա-
նեցրնել, հիմակուց սկսէ. հիմա-
կուրնէ թող ան բաները որ ան ա-
տենը կ'ուզէիր որ թողած ըլլայիր:
Շատ սղտիկ բան է վայրկեանական
բաներէն ետ կենալ, որ յաւիտե-
նականը ձեռք ձգես:

Ճ Ա՛ուզես նէ հարցուր հոգե-
վարքներուն, ի՞նչ կարծիք ունին

անցած կեանքերնուն վրայ • ճորով մէկ անձ մը կը դանտես, որ հարստութեան վրայ, պատուոյ ու աշխարհիս ունայնութեան վրայ շատ տարբեր կարծիք մը չըսէ քեզի՝ ինչ որ ունէր կենդանութեան ատենը : Ան ատենը ամէն բան արդար կշեռքով կը կշռուին, ու ամէն բան իր բուն արժէքը կ'ունենայ : Աս կեանքէս ելլելու ատեն խելք սորվիլք բանի չնգար, շատ ուշ է • բայց քեզի հիմայ մեծ շահ կ'ըլլայ, թէ որ սորվիս ուրիշի սխալմունքով քու սխալանքդ շքա կեղ :

Հիմայ որ ձեռքդ է ապահով առաջ երթալ նաւով, փոթորկի ինչո՞ւ կը սպասես : Հիմայ քանի որ կրնաս ողջ արողջ թշուառութենէ խաղըսիլ, ետքի վտանդին քեզ ինչո՞ւ կը սպահես : Ուշ է զգուշանալդ՝ երբոր նաւդ կ'ընկղմի, ուշ է խոհեմութիւնդ կորսուելէդ ետե :

Այսչափ երևելի ու սուրբ մտք դիկ, ամէն արգելք մէկդի ընելով

ողջ ողջ վերջի մնաւս բարովը ըսին
իրենց անձին ու բոլոր աշխարհ-
քիս, և ինչուան ետքի օրերնին աս
բանիս միայն խելք առին որ ա-
սորիլ ու մեռնիլ սորվին, ասանկ
ընելով ալ՝ վկայեցին որ դեռ բան
մը սորված չեն եղեր, աս մտքով
այս կեանքէս ելան գնացին: Այս
չափ դժար է աղէկ սորվիլ աս ար-
հեստս:

Գունինչ կ'ընես, ինչուան ետ-
քի ծերութիւն կը ձգձրդես բարի
բարի խորհուրդներդ, ու կ'ուզես
անկից քու կեանքդ սկսիլ՝ ուր որ
քիչ մարդ կը հասնի: Մեծ խեն-
թութիւն է ան ատենը ասորիլ ըս-
կըսիլ, երբոր կեանքը ըմբռնալու
վրայ է:

Յ՛՛վ անպոյշ մարդ, քեզ ո՛ւր
կը նետես, ատանկ կը հաւտաս,
ատանկ կ'ասորիս: Ատենդ մէկ
անցնող շուք մըն է, կեանքդ մէկ
հատիկ կէս մըն է, կետէն ալ սլորդ
տիկ բան մ'ալ կայ նէ: Ծնած
չծնած՝ կեանքդ կը հատնի:

Գոնէ օրուան մէկը բռնէ կե-
ցուր. ջանա որ գոնէ մէկ ժամ մը
չանցնի չերթայ. քիչ մը կեցուր
նայիմ ժամանակը: Չուր տեղը կը
գատիս կը յոգնիս. ժամանակը ի-
րեն հետ քեզ ալ կ'առնէ կը տանի,
ինչպէս մէկ հեղեղ մը. ամենեկին
կենալ չունի իր շուտ վաղելը, որ
քեզ ալ՝ ամէն բանդ ալ փճացրնէ:
Ուրեմն հիմայ աս մէկ վայրկենէս
վար կը դնես յաւիտենականու-
թիւնը, որ վերջ ու վախճան չու-
նի: Ո՛հ, աս ի՞նչ կուրուծիւն է,
աս ի՞նչ խելագարութիւն:

Մահկանացու մարմնոյդ համար
իբ հարկաւոր բաները հոգալ ու
վաստրկիլ չես դադրիր ամենեկին.
վաստրկելուդ ծայրը ճոթը չկայ.
հոգւոյդ համար որ անմահ է, բա-
րեք մը չես հոգար անդիի աշխարհ-
քին՝ որուն օրէ օր կը մօտիկնաս.
ինչպէս թէ հոգիդ՝ քուկինդ չըլ-
լար: Մարմնոյ հիւրնոյնայ նէ,
պատրաստ ես ամէն վիշտ ամէն
վտանդ սիրով յանձն առնուլ՝ որ

առողջանայ. հողիդ կը հիւրնդնայ,
անհող կ'ըլլաս, չես խմանար: Աս
ի՛նչ խելք է:

Յ Ե՛րբ քեզի ըսին, ծովով ճամ
բայ ըրէ որ շուտ չի մեռնիս, մի
թէ արնտընայիր. աս լեզի կ'ծու
ղեղը ան ըսին նէ, չառիր արդեօք:
Աստուած աւելի թեթիւ բան քեզ
կը սրատուիրէ որ յաւիտեանս ա
սրիս. չես ուզեր իրեն մտիկ ընել:

Թէ որ դատաստան մը ունե
նայիր, քու բոլոր մամտութի՛ք բո
լոր խօսակցութիւնդ՝ անոր վրայ
կ'ըլլար. ասդիս անդին դռները
քալել չէիր դադրեր, որ դատա
ւորները քու կողմդ վճխուր տան.
Հապա հիմայ որ մօտիկ է քու վեր
ջին դատաստանդ՝ ուսկից որ կա
խուած է քու յաւիտենականու
թիւնդ, կը ծիծաղին, կը խաղան,
կը մեղանչեն որ յաւիտեան կ'որ
սուիս:

Հայա սի՛րելի, թող մէյմը աս
խենթութիւնդ. մոլութիւններդ
վրայէդ թօթիլ՝. ամէն որ անանկ

քեզ սրատրաստէ ինչպէս թէ հոգեվարքի ետքի թեւը ըլլայիր: Ճըշմարիտ իմաստասիրութիւնը, բուն խելացութիւնը աս է, որչափ կարելի է հոգին հիմակուընէ մարմնէն զատել որոշել:

Տ Աս ըլլայ քու բանդ դործդ, աս ըլլայ քու աշխատանքդ ու հանգիստդ, ժամանակէն դուրս ելլել, ու յաւիտենականութեան մէջ բոլորովին թաղուիլ: Ի՛նչ որ յաւիտենականութեան կողմը կ'անցընես, ան կը մնայ անշարժ հաստատուն:

Սուրբ Աւետարանի մէջ պատմած ուսող խմոր մեծատունը, այնչափ դարեր անցնելէն ետքը՝ դեռ մէկ պուտ մը ջուր կը խրնդրէ. ու յաւիտեան ճըւայ վրնկ վրնկայ՝ փուճ տեղը պիտի սղաչէ, պիտի չգանէ:

Յաւիտենականութիւնը՝ տեսողութիւն մըն է միշտ ներկայ, զոր առանց դողալու հառաչելու մարդ չի կրնար յիշել. մէկ անիւ մըն է:

որ միշտ կը ստորաի, վերջ չունի .
մէկ սկիզբ մըն է, որ միշտ կը
սկըաի : Ասոր աղէկ մտածութիւ
նը՝ մէկ լեղի օշինդը մը կը խառնէ
աշխարհքիս ամէն փափկութեան
մէջ, ու մահաբեր արամութիւնը
մարդուս սիրտը կը ճզմէ, խեղքը
կը թմրեցընէ :

Աս մտածութիւնը՝ ապստամբ
սիրտը կը զսպէ, փուճ ու անշահ
հոգերով թմրածները՝ առաքինութեան
գործելու կ'արթընցընէ : Աս
մտածութիւնը՝ անօթութիւն ու
ծարաւ իմանալ չիտար, մարդուս
խեղքը կը սլառկեցընէ, որ ամէն
աշխատանք դիւրին սեպէ, ամէն
ցաւ՝ զուարճալի, ու ամէն նեղու
թիւն՝ անոյշ ու կարճ :

Դիր թէ երկընքի անչափ մե
ծութիւնը լեցուն ըլլար թուով
ամէն դիպց՝ որ ծայրը ճոթը չերե
նար : Ըսէ հիմայ, Աստուծմէ 'ի
զատ ո՞վ կընայ աս անհամար թի
ւերը համրել : Բայց տե՛ս որ աս
չի համրուելու թիւերս ալ, իրաւ

ցրնէ յաւիտենականութեան սկիզբն ալ չեն կրնար ըսուիլ :

Թող անցնին այնչափ տարիներ, այնչափ դարեր ալ որչափ համբանք որ կան ըսած երկրնքիս վերայ, ասով յաւիտենականութենէն բան մ'ալ չստակսեցաւ : Ան թշուառ դատաւարտեալները՝ որ դժոխքը միշտ կրակով կը տանջուին, դեռ իրենց յուսահատելի յաւիտենականութեան սկիզբն ալ հասած չեն : Թէ որ աս մտածութեամբս չես դողար չես սարսիր, ու ինչպէս որ սէտք է՝ քու վարքդ չես շակեր, գիտցիր որ ամէն սինտ քարէն ալ կարծր էս :

Որկրամտոյոյն : Իր ըրած չա-
րիքը ոչ դեղերը : Յաղքած ըր-
յալոյն ալ նշանները :

1 Առջի պատերազմը պէտք է
որ ընես Որկրամտութեան դէմ,
որ ուրիշ մտութեանց մեղ
կուտայ : Որկրամտութիւնը՝ մեզ
մարմնոյ ալ հոգւոյ ալ մահին տա-
կը ձգեց . ինչու որ մեր առջի ծը-
նողքը՝ գրախափին արգելած պտու-
ղը ուտելով, ամէն մարդ դեռ չծը-
նած սպաննեցին :

Հիմայ ալ մեր հոգւոյ թշնամի-
քը, նոյն որկրամտութիւնը իրենց
դէնքի տեղ կը բանեցընեն, որ մեզ
ուժաթափ ընելով վար ձգեն, ոտ-
քի տակ առնեն :

Որկրամտութենէ կը ծնանի
Թուլութիւն, մտքի Թմրածու-
թիւն, ձանձրութիւն : Անկից է

անհամ խեղկատակութիւն, շատ
խօսութիւն, շփացածութիւն: Աս-
կից է անմաքրութիւն, կռիւ, հա-
կառակութիւն: Ասկից է բժամը-
տութիւն, ու ամէն առաքինու-
թեանց պակասութիւն: Ասկից է
ունեցած ընդակներու մտադու-
թիւն ու աղքատութիւն: Ասկից
է կերպ կերպ ու երկար հիւան-
դութիւն, ու վերջապէս կանուխ
կեկ մահ՝ շատ կերութեամբ սը-
տուղը: Քիչ հիւանդ կը տեսնենք
որ որկրամոլութեամբ հիւընդցած
չըլլայ: Ասան զի երբոր մարմինը
ազատ ըլլայ մտասակար հիւթե-
րէն, որ մարդուս ներսը կը դի-
զուին չափէ դուրս ուտելով խմե-
լով, իրաւ կրնայ հիւանդութեան
մը հանդրախիլ, բայց հիւանդու-
թեան տակը չմընար:

Որկրամոլութիւնը աւելի մարդ-
սպաննած է, քան թէ թուրը:

Յ Ո՛հ, ի՞նչ ցած ծառայութիւն
է փորուն ծառայելը, կշտանալ չի
դիտնալը: Բնութիւր քեզի սղատիկ

մարմին մը տուեր է. բայց դուն
կը յաղթես շատկերութեանը մեծ
մեծ ու լափող դազաններուն : Ար-
ծելու պղտիկ դաշտ մը՝ իր խոտո-
վը կով մը կը կշտացնէ . մէկ հա-
տիկ անտառ մը շատ փղերու ու
տելքի կը բաւէ . հապա քեզի՞ .
նեղուածք է բոլոր աշխարհքս . հե-
րկք չէ քեզի՞ ինչ որ օգուն մէջ կը
թռչի , ինչ որ ջրերը կը լողան ,
ինչ որ անտառներուն մէջ սրա-
հուրտած են :

Տես մէյմը մեծերուն խոհակե-
րանոցը ու եփույները . ի՞նչպէս
չորս գիերնին բռնկած՝ ասդիս
անդին կը վազվրզեն այնչափ վա-
ռած կրակներուն դիմացը : Նայէ
մէյմը ծառաներուն՝ աղախիննե-
րուն շատուորութիւնը՝ որ քըր-
տինք ջուր են եղած : Ասդիս կեն-
դանիք կը մորթուին , անդին պի-
նեառունները պինիի ծով կտրած
են . տես ի՞նչպէս հող ունին ծա-
ռաները . արծրթեղէնները կը շա-
րեն , ո՞րչափ աղուոր կարգով կե-

րակուրները սեղան կը դնեն • պը-
նակները կը տանին ու կը բերեն •
անդին հաւերը կը բաժնեն • ասդիս
Թուշուները կը կտրրտեն • Խնչ-
պէս շուտ չորս դին ծառայելու
կը վազվրզեն : Չես կրնար հաւա-
տալ, մէկ տուն մըն է սրվիկայ, որ
որուն համար տեսակ տեսակ գի-
նիներ կը բերեն այսչափ զանա-
զան Թագաւորութեանց հեռու
երկիրներէն, որուն համար սե-
ղաններ կը սրատրաստուին այս-
չափ իրարանցումով :

Ես չեմ ըսեր թէ կերակուր
մ'ուտեր • ասպտամբ է փորը,
չյաղթըւիր • ամէն օր ուտելու կա-
րօտութի ունի : Բայց հոս է որկ-
րամոլութեան ծածուկ խաբէու-
թիւնը, բարակ որոգայթը • որու
մէջ շատ անգամ կ'իյնայ հողին •
հարկաւորի անունով պարտրկել
կ'ուզես քու աւելորդ փափկասի-
րութիւնդ :

Վուզէս իմանալ սրչափ քիչ
բանով անօթութիւնը կ'անցնի :

Գուն քեզ համբէ մէյսը՝ քանի
մարդ ես • մարմինդ ալ չափէ, ըս-
տամոքսդ ալ սրտըտէ, ան ատենը
կ'իմանաս, որ չափէ դուրս եղածը
հարկաւոր չէ: Մարդու բնու-
թեան՝ քիչը հերիք է, բայց զեղ-
խութեան՝ բան մ'ալ հերիք չէ:

3 Անթութիւնը փառասէր չէ-
գոհ կ'ըլլայ թէ որ կշտանայ • բայց
թէ ինչպէս՝ ասոր հոգ չունի: Ան-
վայրկենական բերնին համը անց-
նելէն ետե, իր առջև աւելի հա-
մով չէ սուղ կերակուրը՝ քան ա-
ծանը: Անթեւաս նէ՝ ուտելու է,
ծարուխ նէ՝ խմելու է: Բայց թէ
հացը սեւեակ է եղեր, կամ բարակ
չարմաղուն ալիւրէ, ջուրը մօտիկ
աղբիւրէ մը առած ըլլայ, կամ
չաւ ձիւնով պաղը շարկած, բնու-
թեան ամենեւին հոգը չէ: Բնու-
թիւնը աս միայն կ'ուզէ, որ անթ-
ութիւնը կշտացրնէ, ծարաւն
ալ անցրնէ:

Այսչափ զանազան ձկնեւրը՝ սե-
ռ ձերմակ ծովէն՝ դետերէն լճե-

րէն ելած, այսչափ թուշուներ
օգէն բռնած, այսչափ վայրի անա-
տուններ անտառներէն դուրս հա-
նած, տեսակ տեսակ ազնիւ գինի-
ներ, ու ամէն կերպ Ազգիկիտսի
գտած համեմներ, ամէնն ալ տան
լանք են՝ ինքզինքը չարչորկող հեշ-
տասիրութեան:

Եզգիկուրտս փիլիսոփան՝ փափ-
կութիւն վայելլու համար կը պա-
տուիրէ չափաւոր կերակուր. ին-
չու որ չկայ անանկ մէկ համով
բան մ'ալ, որ դանելով անհամ
ջըլայ. ու չկայ բան մ'ալ անանկ
անհամ, որ անօթութեամբ չհա-
մովնայ:

Մուղէս դուրս ձգել քեզմէ ու-
տելու խմելու ամէն աւելորդ մը-
տած մունքը. եաքի օրդ միտքդ բեր:
Շուտ պիտի գայ ան օրը՝ որ մեռ-
նիս, ատ մարմինդ որ հիւսոյ շատ
կերպ փափուկ կերակուրներով
անուցիր, օր մը կերակուր պիտի
ըլայ հոտած որդերու: Մտմբտա
ինչպիսի՞ սեղանի ու որո՞նց համար

քու մարմինդ՝ կերակուր կը ստա-
տրաստես • մի անանկ գիրցըներ
մարմինդ, որ իր տակը առնէ ճգմէ
զհոգիդ: Այնպիսի կերակուր կեր,
որ ձեռք ձգելը կարելի ըլլայ, որ
ամէն տեղ դիւրաւ գանուի • այն-
պիսի կերակուր՝ որ ոչ քսակիդ
ծանր ըլլայ, ոչ ալ առողջու-
թեանդ: Մարդուս մեծ ազատու-
թիւն է, թէ որ փորը կարգի կա-
նոնի հնազանդ, ու չարքաշ սոր-
ված ըլլայ:

Մենք չենք հասկընար թէ որ
չափ բան մեզի աւելորդ են եղեր-
բայց եթէ ան ատենը միայն, եր-
բոր անոնք կը սկըսին պակսիլ:
Մարմինը՝ սնունդի պիտանաւո-
րութիւն ունի, չէ թէ փափուկ
սուղ կերակուրներու:

Քայց դուն մի պարծենար թէ
որ աւելորդ բաները միայն պակ-
սեցրնես • հասրա ան ատենը դո-
ւութեան արժանի կ'ըլլաս, եր-
բոր հարկաւորներն ալ բանի տեղ
չես գներ • երբոր խելքդ խօթի-

լու ըլլաս որ մէկ սեկակ հաց մ'ալ
ուտելու հերիք է, ու խմելու ալ
կ'օգտէ քիչ մը թուլիէկ կամ ջը-
րախառն գինի. երբոր սորվես որ
կանաչեղէնները՝ միայն անասուն-
ներուն համար չեն բուսնիր, հա-
պա մարդու համար ալ:

Ան ատենը ես քեզ կը գովեմ,
երբոր կերակուրը միայն հարկա-
ւորութեան համար ուտես, միայն
ոյժդ տեղը գալու համար, միայն
Աստուծոյ փառացը համար. եր-
բոր փափուկ համով կերակուր-
ները, ու մեծերու հարկիքները
արհամարհելու ըլլաս. երբոր ա-
կամայ սեղան նստիս, ու կերա-
կուր անանկ ուտես՝ ինչպէս հի-
ւանդը դեղ կ'առնէ. երբոր չափա-
ւորել ու զսպել ջանաս բերնիդ
համը, որ բոլորովին վերցընելը
չըլար. երբոր դժարդ դայ աւելի
փափուկ բան մը ուտելու առող-
ջութեանդ համար. կարճ ըսեմ.
երբոր հաստատ դիտաւորութիւն
ունենաս հոգիդ ալ մարմինդ ալ.

մաքուր պահելու : Պահեցուլա
Թեան գովեալը՝ ան չէ որ մարմի
նը հալի մաշի, հապա կատարեալ
Ժուժկալութիւն և ողջախոհու
Թիւն պահուի :

ԳԼՈՒԽ Ե

Բողոքախոսութեան վրայ : Ո՞րչափ
գարշէյի է առ մոլորութիւնը :
Ո՞րչափ դիւրաւ մարդս մեզը
կ'իշեայ, ու ինչպէս անկից
փախչելո՞ւ է : Հոգընէ փափ-
կութիւնը միայն փնտրելո՞ւ է,
որ միշտ կը մեայ :

1 Անկէց գարշէլի մոլութիւն
մը չկայ, ասկէց ալ աւելի ամօ-
թալի : Իր անուանն ալ ամօթ բե-
րելուն համար, չուղեց Սուրբ Ա-
ռաքեալը յայտնապէս յիշել, հրա-
մայելով որ « Ասանկ բաներ ձեր
մէջ բերան չառնուի » :

Ասկից է այն բնական ամօթը, որով սուլորաբար կը տանջուին բարի ու պարկեշտ մարդիկ, թէ որ կասկած մը առնելու ըլլան՝ թէ ուրիշն ալ խմացեր է իրենց միանգամ միայն ըրած անհամեստութեան մեղքը:

Ասկից է որ ոմանք խոստովանանքին սուրբ գաղտուկ խորհուրդն ալ օտքի տակ կ'առնեն, Քրիստոսի տեղը նստող քահանայէն կ'ուզեն ծածկել երիտասարդութեան սխալանքը. յաւիտենական տանջանքը՝ յաւիտենական ամօթը քաշել կ'ուզեն, քան թէ կենդանութեան ատենը քիչ մը երես դիմացընել՝ իրենց հոգին փրկել: Ասչափ ծանր է ամօթը՝ որ մարդուս վրայ առ մուլութիւնը կը բերէ:

Աս տղմիս մէջ ինկողը՝ ելլալ չուզեր: Աս մահէս բռնուիլը՝ ըզրնանալ չցիտեր: Աս մուլութեանս դէմ մարդկային ոյժը չբաւեր. « Գիտցայ որ մարդ չկըր

նար ժուժկալ ողջախոհ ըլլալ, թէ որ Աստուած անոր ձեռքէն չբռնէ ”, կ'ըսէ Սողոմոն խմաստունը:

2 Անոր համար աս ախտիս առջի դեղը՝ ջերմեռանդ աղօթքն է, որ Աստուած ամենակարող ինքը միայն քեզ ասկից ազատէ ու պահէ: Բայց ետքը դուն ալ պէտք է որ գէշ խորհուրդները գալուն պէս դուրս ձգես, անանկ շուտով ինչպէս վրադ ցատքած կայծը կը թօթովես: Բանդ գէշ է թէ որ քիչ մը կենաս, մտմտամ ըսես՝ ատանկ բանը, որչափ կ'ուզէ թող պզտիկ ըլլայ: Բերդը մատնուելու մօտ կ'ըլլայ, թէ որ բերդին գլխաւորը՝ թշնամւոյն հետ սկըսի խօսքի բռնուիլ:

Նմանապէս պէտք է առաջը առնել կտրել ամէն չար առիթները դատարկութեան, որկրամոլութեան, անպարկէշտ նայուածքի և կենցաղավարութեան վտանգաւոր ու գէշ անձինքներու հետ: Աս պատերազմիս մէջ խիստ պրզտիկ բանն ալ քամահրելու չէ:

Արդարներն ալ աս մոլութեան
շոշորդները վրանէն պէտք է ջըն-
ջեն: Մէկ ծածուկ օձ մը կայներսդ
որ կը ֆարլտայ, դուն բանի տեղ
չես դներ: Մանր մուկը յօժարու-
թիւններ կան, որ թէպէտ դէշ
ալ չըլլան, բայց մեղքի ճամբայ
կը բանան. թէ որ շուտ մը չվըն-
տես, կամաց կամաց առանց խմա-
նալու՝ անոնք քեզ կը կախարդեն:
Ոչ երբէք մեծ մարդ կ'ըլլաս, թէ
որ աս պղտիկ բաները չսեպես:
Մեծը պղտիկէն կը սկըսի:

3 Ամէն բանէն աւելի զգոյշ կե-
ցիր որ վրագ շատ վստահ ըլլալով
չխաբուիս: Ով որ չվախնար, ար-
դէն ընկած կը սեպուի: Քանի ե-
րևելի անձինք սուրբ հաւատքը կը
ուսողաշտից առջև յայտնի դաւա-
նելէն ետքը, շատ յաղթութիւններ
ալ հրաշքներ ալ, ու մեծ մեծ
գործքեր ընելէն ետև, չարաչար
կործանեցան՝ իրենց անզգոյշ նա-
յուածքովը:

Սամիսոնիս, Դաւթիս, Սուրան

նին օրինակը ամենուն յայտնի է .
ուրիշ նոր նոր ու ամէն օրուան
օրինակներ ալ սրտաւ չեն : Բայց
ինչ պէտք է ուրիշներուն վրան
նայիլ . վրագ նայէ , բաւական խը-
տնելու բան ունիա , որ սորվիս քե-
զի չյուսալ՝ համարձակ չըլլալ ,
հասա քեզմէն վախնաս :

Մեծ անխելքութիւն չէ այս-
չափ փորձ տեսնելէն ետքը ամէն
հասակի մէջ , ամէն ազգի մէջ , քու
այդ համարձակ վարմունքդ , ու
վտանգէն ետ չի փախչելդ : Բայց
ասանկ է միշտ մարդու կամակո-
րութիւնը , որ ուրիշի իյնելուն
չհաւտար , ինչուան որ ինքն ալ
չիյնայ :

Ատուած մարդու ընկեր ու օգ-
նական ատեղծեց զինիկը . բայց ա-
սիկայ հին օձին խարդախութեամբ
բը մարդու թշնամի մը ձևացաւ :
Մարդը եթէ զգուշաւոր չըլլայ ,
անկից նեա մը կուգայ զարնող ,
բոց մը այրող , թուր մը կարող .
մէկ նայուածքով կրնայ մէկը վը-

նասուիլ. յանցանքը աչքին է՝ որ
չզգուշանար, լեզուին է՝ որ խօս-
քը կ'երկրնցընէ: Նայէ որ դուն
ալ դրախաէն դուրս չվըռնատուիս
կնկան պատճառաւ:

4 Պատճառանք մի բերեր զքեզ
անմեղադիր ընելու՝ որ և իցէ հար-
կը կամ սովորութիւնը. մ'ըսեր
ալ թէ իմ միտքս մաքուր է: Աղէկ
երեցած բաներուն տակն ալ՝ մեծ
մեծ չարիք պահուրտած կան:

Ասան զի ասկից առաջ կուգան
մնասակար համարձակութիւն-
ներ, անզգոյշ խօսքեր, թեթևսօ-
լիկ շարժմունքներ, համեստու-
թեան անհոգութիւն մը, պէտք
չեղած ընտանութիւն՝ անուշու-
թիւն. որ առջի բերանը մեղք չեն
երևնար, որ կամաց կամաց ա-
մօթը կը վերնայ, ետքը բոլորովին
երեսի ջուրդ ալ կը կորսընցնես,
Աստուծոյ վախը, սէրը, երկինքը
կը մոռնաս, երկրի մէջ գժօխքի
մէջ ալ կը թաղուիս:

5 Ի՞նչ կ'ուզես ո՞վ անմիտ, ի՞նչ

կը փնտուես • խեղճ չունիանէ, խօսք
մտիկ ըրէ որ խեղճ սորվիս : Փափ-
կութիւն հեշտութիւն կ'ուզես :
Ատոր աղէկը, մաքուրը, յաւիտե-
նականը, Աստուած քեզի երկին-
քը պատրաստած է : Աշխարհքիս
խաբէքայ հեշտութեանը հետեւիս
նէ, յաւիտենականէն կը զրկուիս :
Ո՛ւր է քու խեղճդ, ո՛ւր է խոհե-
մութիւնդ :

Նայէ մէյմը դէս 'ի վեր երկին-
քը, նայէ մէյմը հոն եղած ամէն
սուրբերուն : Ասոնք ատենով եր-
բոր աշխարհքիս վրայ էին, իրենց
հացը մոխիրով, իրենց խմելքը
արցունքով կը խառնէին • կեան-
քերնին ամէն նեղութեան մէջ հա-
լած մաշած, հազուսանին կոշտ
քուրձ մը • երեսնին միշտ արցուն-
քով թրջած, անդադար աղօթքի
հետ • աչուրնին քուն չիկար, աշ-
խարհքիս ամէն ուրախութենէն
եա կեցած : Ասոնցմով իրենց դէս
'ի երկինքը ճամբայ բացին • շատն
ալ իրենց արիւնով, թուրերով,

խաչերով ու ամէն կերպ տանջանքի գործիքներով:

Գարձուր աչքդ մէյմ' ալ դարձար դժոխքը նայէ՛ տես յուսահատած անթիւ բազմութիւնը հեշտասէրներուն դատապարտած, որ խաւարի ու կրակի մէջ թաղուած են, ու վերջ չունին: Աս ողորմելիները՝ որ ատենով աշխարհքիս սուտ զուարճութիւնները սիրեցին, մարմնոյ հեշտութիւնը ու զեղխութիւնը, հիմայ կը ճանչնան, ինչ շահ, շատ ուշ, թէ որչափ մնաս ըրին իրենց հեշտութիւնները:

Աս ըսած ճշմարիտ բաներս աղէկ մտածէ, ու թէ որ հաւատք ունիս, գողա սարսափէ: Հեշտութիւնը՝ վայրկեան մը կը դիմանայ, հեշտութեան տանջանքը յաւիտեան կը մնայ:

Յայց թէ որ աս կեանքիս մէջն ալ հեշտութեան կը ցանկաս, գունէ ինչո՞ւ չես փափաքիր անանկ հեշտութեան մը որ հաստատուն

է, Ճշմարիտ, մաքուր ու անփոփոխելի, զոր կուտայ առաքինի հոգին. ասով դուն քեզ՝ քեզմով կը զուարճացրնես: Հետը մէկ ամօթ մ'ալ չիկայ, փառք ու պատիւ կայ. ասոր վայելողը չզղջար, ու իր վայելմունքն ալ ձեռքէն չկորսընցրնէր:

Թէ որ աս հոգևոր հեշտութիւնը վայելել կ'ուզես, պէտք է որ մարմնոյդ ամէն չար յորդորմունքը ոտքի տակ առնես: Ճշմարիտ հեշտութիւնը ան է, որ ամէն աշխարհային հեշտութիւնները արհամարհես:

ԳԼՈՒԽ Զ

Սգահոռքեանս վրայ : Յանդի-
մանոռքիչն իր չարոռքեանք :
Սղբրտի ոչ մեծատուան բարդաս-
տոռքիչն : Հարատոռքեանս խա-
րեռքիչնք և ոչնայնոռքիչնք :

Ձ Ահաք է առաջուց գիտնաս
որ չխարուխ : Ագահուլթեան առ-
ջի մեծ խարդախուլթիւնք առ է որ
ինքզինքը միշտ կը ծածկէ . մէկը
չես գտնար որ ագահ եմ ըսէ :
Մէկը ստակ կը դիզէ , որպէս թէ
իրեն ու զաւկըններուն պիտոյքը
հոգայ . մէկալը աղքատներուն բաշ-
խելու անուանով . ուրիշ մ'ալ ըա-
րեգործուլթեամբ մեղքերուս թո-
ղուլթիւն ըլլայ կ'ըսէ :

Բայց ասոնց մէկն ալ չկայ՝ որ
ժողված ոսկին խարճէ . հասար

միշտ նոր նոր վաստակ կը փրն-
տուեն, որ դիզածը շատցընեն. ա-
սանկ հարստութիւն փնտուելով
ատեննինն փուճ կ'անցընեն, կեան-
քերնին ալ հեար կ'անցնի՝ որուն
համար հարստութիւն կը փրն-
տուեն :

Ինչպէս հիւանդին ծարաւը
չանցնիր ան ջրովը, որ ծարուած
ըլլալով տեսնէ մէկ հանդարտ
վազող գետէ մը վազած, ու ձեռ-
քով խաղայ անոր հետ, թէ որ
բերանը չմտեցընէ, ու պաղ պաղ
անկից չի խմէ. ասանկ ալ ազահը
բնաւ կշտանալ չունի մէկ բանով
մը. ինչու որ իրեն սրտին մէջ՝ ուր
որ ազահութիւնը թագաւորեր է,
չեն կրնար մտնել իր գանձը իր
ստակը: Աստուած միայն կրնայ
լեցընել մարդու հոգին՝ որ Ա-
ստուծոյ ընդունակ է :

Յ թող դիզուին քովդ, ով ա-
զահ, ինչ որ ունեցեր են աշխարհ-
քիս բոլոր մեծատունները. թող
բարեբաղդութիւնդ բանի, Սողո-

մոնէն ալ քեզ հարուստ ընէ . կո-
խած գեափնոգ՝ մարմարիոններով
սրատէ, տանոգ սրատերն ալ ոսկիով
զարդարէ, առիքն ալ սրատուա-
կան գոհարներով . չէ թէ միայն
սնտրկիոգ մէջ լեցուն ստակ ունե-
ցիր, հապա կ'ուզես նէ ոտքիոգ
տակն ալ կոխկրուտէ . արձաններ
ալ, սրտկերներ ալ շարէ, ամէն
բան՝ ինչ որ արհեստը՝ զեղխու-
թեան ծառայելով՝ վարպետ բա-
ներ հնարեր շիներ է . ասոնցմէ՝
կշտանալու տեղը կը սորվիս աւելի
մեծ բաներու բաղձալ : Մարդուս
բնական բաղձանքը չափ ունի .
սուտ կարծիքէ առաջ եկածնե-
րուն՝ չափ չկայ :

Ինչ օգուտ քեզի սնտրկի մէջ
սրահածոգ, համբարներու մէջ դի-
զածոգ, երբոր ունեցածոգ կը մոռ-
նաս, չունեցածիոգ աչք կը անկես :
Բոլոր աշխարհքիս կարօտ է ան
մարդը, որուն ազահու թիւնը աշ-
խարհքով չկշտանար :

Երանի թէ մէյմը մտածէիր, թէ

Հարստութիւնը որչափ չարիք էր
հետը կը բերէ, որչափ բարիք ալ
կ'առնէ կը տանի. իրաւ որ դուն
ալ կ'ըսէիր, որչափ ճշմարիտ է
եղեր սուրբ Աւաքելոյն ըսածը .
.. Ամէն չարութեան արմատը՝ ըս-
տըկի սէրն է ʔ :

Աս արմատէս կը բուսնին ա-
մէն խարդախութիւն, անիրաւու-
թիւն. ասկից առաջ կու գայ պա-
տերազմ, ասկից կը ծնանի սուտ
երդում ու մատնութիւն :

Աերցուր մէյմը աշխարհքէս ա-
զահութիւնը, նոյն ատեն կը վեր-
նայ անմիաբանութիւնը . թող
զադրի մէյմը ազահութիւնը, կը
վերջանայ փառասիրութիւնը : Ա-
զահութիւնը ցամաքը աւազակ-
ներով կը լեցնէ, ծովը գողերով,
քաղքրները խռովութենով, անե-
րը՝ ծածուկ դարաններով, դա-
տաստանի տեղուանքը՝ անիրա-
ւութիւններով :

Կարծես թէ մէկմէկու հետ
խօսք կասկած են հարստութիւնը

ու մտլութիւնները . ուր տեղ որ
հարստութիւն կայ, մտլութիւն
ները անկից սլակաս չեն :

Յ թէ որ կ'ուզես, աղքատն ու
հարուստը իրարու հետ բաղդա
տէ . երկուքին երեսն ալ նայէ :
Հարուստը՝ մամլաութիւն հողե
րով լեցուն, ժանիքը վար կախած,
սրտին տրամութիւնը երեսանց կը
ցուցնէ . աղքատը սլարզերես իր
սրտին ճշմարիտ զուարթութիւնը
կ'երևցնէ :

Հարուստին երջանկութիւնը՝
մէկ օսկէզօժ թշուառութիւն մըն
է, որ ներսէն իր սիրտը կրծելով
կ'ուտէ . բայց աղքատին միտքը
տրամութենէ ազատ՝ կը վայելէ
ներսի խաղաղ հանգստութեան
մէկ երջանիկ վիճակ մը :

Հարուստը՝ ստակշահելու ցան
կութեամբ միշտ հողերու մէջ, կոր
սընցընելու վախովը խեղճ ոգորմե
լի, դժբաղդութեան ամէն փոր
ձանքի տակ ըլլալով, որչափ աւե
լի ունի, այնչափ ալ կը ցանկայ .

բայց աղքատը՝ իր աղքատութեամբը ամենէն հարուստ ըլլալով, անոր միայն կը ցանկայ՝ որն որ հերիք է․ բանէ մ'ալ չի վախնար, ինչու որ բան մը չունի որ սրտին հետ կալած ըլլայ, բան մ'ալ չունի որ մարդ իրմէն վերցնէ :

Աղքատը ինչ ուրախութեամբ իր օրերը կ'անցընէ․ գիշերները ինչ անուշ քուն կ'ըլլայ : Բայց մեծատունը հիւանդ սրտով, իր հիւանդութիւնը հետը կը քաշէ կը տանի՝ ո՛ւր ալ որ երթայ, ամէն կողմէն փշով պատած է : Իրաւ որ մահուան թմրութիւն է, երբոր քնացողը՝ փշերուն խայթը չիմանար :

4 Մտիկ ըրէ, ո՛վ ողորմելի, որ անդահ ազահութեան գերի ես եղեր : Թէպէտ ամէն տեղ ոսկիով պատած աներ ունենաս, թէպէտ ոսկի ու արծաթ մեկմեկու վրայ դիզես, թէպէտ աշխարհքիս ամէն կողմը լայն ընդարձակ արտեր

գաշտեր ունենաս, բայց պիտի գայ
օր մը՝ որ յաւիտենից սահմանած
է, պիտի գայ ան սև օրը, որ կե-
նացդ հետ ամէն բան պիտի աղա-
մայ թողուս երթաս դառն սըր-
տով: Պիտի երթան, կորսուին աս
ամէն բաները, որոնց սիրոյն հա-
մար դուն ալ հետերնին պիտի
կորսուիս:

Ան ատենը բանը բանէն անց-
նելէն ետքը պիտի տեսնես ո՛վ ո-
ղորմելի, թէ ի՞նչ խելքով զարմա-
նալով մը բանի տեղ դրեր էիր
անոնք որ բան չեն, ոչինչ են. նը-
ման պզտիկ տղոց սէս, որ ամէն
խաղալէք բաները մեծ կը սեպեն:
Մանտր մուտր քարիկներ, կամ
խատուտիկ կճեպներ որ ծովին
քովը կը գտնեն, անոնց մեծ խըն-
տում կ'ըլլայ. հապա դուն՝ ոսկիէ
կոշտ հող մը տեսնելու որ ըլլաս,
կամ փալիբլուն քարի մը կտոր,
կը մարիս վրան, կը խենթենաս
խենթերէն աւելի:

Ըսածս ան չէ որ հարստութիւն

չունենաս, թէ որ Աստուած տա-
լու ըլլայ • հապա ունեցիր, բայց
ուրիշներ ձեռքէն չխլելով • վա-
տրիէ բայց մէկուն ալ անիրաւու
թիւն չընելով • առանց անիրաւ
չահի, առանց հոգ ու մտմբտութե
ընելու, առանց աւելորդ զբա-
ղանքի :

Հարատու թիւնը տունդ մտնայ,
չէ թէ սրտիդ մէջը • պատրաստ ալ
կեցիր զըկուիլ անտնցմէ՝ երբոր
Աստուծոյ կամքը ան ըլլայ : Այն
մարդն է ստոյգ հարուստ, որն որ
հարատու թեան չի կարօտիր :

Մի սպասեր որ գողը, կամ ձա-
խորդ դիպուած մը ունեցածդ քեզ
մէն վերցընէ • դուն առջինը եղիր,
երկուքին տեղն ալ դուն լեցուր :
Ի՛նչ որ ուրիշները քովէդ կրնան
վերցընել ու տանիլ, դուն ինքի-
րենդ վերցուր սրտէդ, որ սիրտդ
ասանկ դրսի բաներու կապուած
չըլլայ : Դուն քուկդ կ'ըլլաս, թէ
որ աստիք քուկինդ չըլլան :

5 Սորվէ դրսի փարթամու թիւ-

նը քեզմէ հեռացրնել, սեղանոյ ու
հագուստոյ յարմարցուր՝ չէ՛ թէ
ուրիշներուն նայելով, հապա ինչ-
պէս որ քրիստոնէի կը վայել :

Աղքատութիւնը կրնայ փո-
խուիլ ու հարստութիւն ըլլալ,
թէ որ իրեն օգնական առնէ քիչ
բանի կարօտ ըլլալը : Բնութիւնը
քիչ բան կ'ուզէ, այսինքն ոչ ա-
նօթի մնալ, ոչ ծարաւ, ոչ ալ
ցրտէն մսիլ :

Կրնաս բնակիլ, թէպէտ տունդ
մարմարիոն քարերով շինած չըլ-
լայ, կրնաս հագուիլ, առանց հին-
տի բարակ բաներու : Գաւաթը՝
ծարաւդ չա՞նցրներ, թէ որ աղէկ
բիւրեղ կամ գոհար զարգով չըլ-
լայ, որով կը խմես ու միանդամայն
ալ կը դողգրղաս որ չկտարի : Գա-
նակը՝ հաց չի՞ կտրեր, թէ որ կօ-
թին վրայ փղոսկր ու մարգրիտ
չփալփլայ : Հողէ շինած լականը՝
ձեռքի աղտոյ չա՞ռներ : Ճրագի
աշտանակդ՝ լոյս չի՞ տար, թէ որ
վարպետ ոսկերչի բանուածք չըլ-
լայ :

Ոսկիի գերի է ուլ որ զինքը ոսկի
 կիով զարդարուել կը կարծէ: Ախ,
 ինչ աղէկ բան կ'ըլլար՝ ճշմարիտ
 հարատու թիւնը սիրել, որ զմարդ
 աւելի բարի կ'ընէ. ու անանկ հաս
 տատուն ըողակ է՝ որ դժբախտու
 թեան փորձանքներն ալ, մահն ալ
 չեն կրնար զանի առնել տանիլ:

Այքատու թենէն ինչո՞ւ կը վախ
 նաս, երբոր բոլոր արքայու թիւնը
 սրտիդ մէջը ունենաս: «Աստու
 ծոյ արքայու թիւնը՝ ներսը ձեր
 սրտին մէջն է», կ'ըսէ Քրիստոս
 Տէրն մեր: Ասկէ 'ի զատ ուրիշ ա
 ղէկ բան մը մի խնդրեր: Քու բա
 րիդ խնդրէ «Չիք ոք բարի, բայց
 մի Աստուած»: Աստուծ մէ՛ի զատ
 ուրիշ բարի բան չի կայ: Աս ըլ
 լայ քու ստացուածքդ. աս ըլլայ
 քու թագաւորու թիւնդ, ուր որ
 կը դանուին ամէն բարիք, ամէն
 գանձ: Արուն որ Աստուած ամէն
 բանի տեղ է, անոր առջև աշ
 խարհքս բան մը չէ, ոչինչ է:

❖ Ինչ բան որ աշխարհքիս մէջ

փառաւոր ու մեծ կ'երևնան, ամէնն ալ փուճ, շինծու, սուտ, ոչինչ են: Ինչո՞ւ կը զարմանաս երբոր մարդ մը տեսնելու ըլլաս դէպահներու՝ սամոյրներու մէջ, չորս դին դաս դաս ծառաները շարուած: Ատոնք դրսի փարթամութիւն մըն են, որ մարդիկ ուրիշներուն աչքին կը ցուցնեն թէ ունին, բայց իրենք ներսուանց չունին, ու երբոր ախորժելի կ'ըլլան, մուխի պէս կ'անցնին կ'երթան:

Ասոր ճշմարտութիւնը քեզի չեմ ցուցներ ոչ Պլատոնի աշկերտներէն, ոչ Սոքրիկեան փիլիսոփաներու դպրոցէն, ոչ Քրիստոսի սուրբ խաչէն, և ոչ ալ Աստուծոյ յաւիտենական խնայտութենէն. հասցա բուն աշխարհքիս բերնէն, իր ունայնութեան ծառաներէն: Մտիկ ըրէ համան իշխանին, որ իւր ատենը ամէն մարդիկներէն վեր էր հարստութեանով, իշխանութեամբ ու սրտիներով: Ասիկայ բոլոր ընտանիքը

մէկ տեղ կանչեց, ու ամէնուն առ-
ջև ըսաւ. « Ի՛նչ որ ունիս՝ ամէնն
ալ աչքիս բան չեն երևնար, ոչ-
ինչ են »: Ինչո՞ւ ըսես նէ, պատ-
ճառն ալ ինքը համան կուտայ.
քանի որ Մուրթքէ հրէան՝ ար-
քային դուռը նստած կը տեսնեմ:

Ի՛նչ խաղթութիւն է աս, ի՛նչ
կուրութիւն: Շատ հեղ կարդա-
ցեր եմ, ու լսեր եմ ալ՝ որ աշ-
խարհքիս ամէն բանը թէ որ ան
բարեաց քովը դրուին, որն որ ա-
ռաքինութենէ կը ծնանին, ու յա-
ւիտենական կենաց յուսովը կը
մեծնան, ոչինչ են. բայց հիմայ
աչքիս աւելի ցած երևցան. որով
հետև ոչինչէն ալ ոչինչ են եղեր:
Անանկ է՝ նէ՛ դուն ալ մեծ բան մը
չես ըներ, թէ որ ոչինչը արհա-
մարհես:

Բանը ան է որ անգահ ագահու-
թիւնդ զապես՝ շղթաներով կա-
պածի պէս. աղքատութիւնը պա-
տուել սորովիս, ու հարկաւոր ը-
սած բաներդ՝ պէտք եղածով չա-

փեսա : Մէկ խօսքով, ամէն բանը
դիւրաւ քամածէլ կրնաս, [Թէ որ
միշտ մտածես [Թէ որ մը պիտոր
մեռնիմ :

ԳԼՈՒԽ Է

Բարկոչքեան վրայ : Բարկա-
ցոյիս կերպարանքը : Բար-
կոչքեան գործքերը, պատ-
ճառներն ու դեղերը :

1 Կը բարկանամ բարկութեան
վրայ : Աս բարկութիւնը միայն
արդար է, ասանկ կատաղի ու գա-
նելի ցուցանքի մը դէմ, ասանկ
անհանդարտ ու խռովարար կրից
դէմ, որ հեղ մը մարդուս տիրելու
ըլլայ նէ, մարդկութեան հազիւ
շոշորդը կը թողու մարդուս վրայ :

Բարկութիւնը քիչ ատեն դի-
մացող խենթութիւն մըն է . ինք
զինք չկրնար բռնել . ձեռքը զէնքի

կը տանի, կ'ուզէ արիւն խմել,
տանջանքներ տալ, ամէն շէնք ու
շնորք կը մոռնայ. չի յիշեր ոչ ազ
դականութիւն, ոչ բարեկամու
թիւն. թրին դէմ ալ կը վազէ՝ որ
ուրիշի զէն տայ. փլշող շէնք կը
լմանի, որ իր ճգմած բաներուն
վրան ինքն ալ կ'իյնայ:

Աղէկ բան մը չի մնար բարկա
ցողի քովը: Աչուրները կրակ ու
բոց կը ցատքեցնեն. երակները
դուրս ուռած, մազերը անկուած,
սուկուճիքները իրար կը զարնեն,
ակռաները կը կճուտեն, բերանը
փրփրած, վիզը երկրնցած սաս
տիկ ստուշտալէն: Ուրիշ կերք
չկայ որ ունեցողին կերպարանքը
այսչափ աւրըշտրկէ: Երեսը դար
շէլի բան մը կ'ըլլայ, ճակատը կը
ուրնճմրտած, գլուխը կը դողդը
ղայ, ոտուրները կ'երերան, ձեռ
քերը կը շարժին, ու բոլոր մար
մինը անշնորհք կերպով ասդիս
անդին կը դառնայ կը պտրտի:

Ո՛ւր թողում իրեն սարունա

լեաց նշանները, ձեռուերները որ
իրար կը զարնեն, գետինը որ ոտ-
քով թուռդ կը հանէ, կուրծքը ծե-
ծած, մազերը փետտած, լաթերը
պատրուած, ու բոլոր ներսի ա-
րիւնը սրտէն տաք տաք երեսը վա-
զած : Մէկին որ դրսի պատկերքը
այսչափ տգեղ է, ի՞նչ կարծես,
հողին ներսը ի՞նչ դարձած կ'ըլ-
լայ :

Ինչպէս որ հին բանաստեղծնե-
րը դժոխքի մէջ եղած ցուցանե-
րը՝ ձեացուցին կրակի մէջ այ-
րած մրկած, օձերով պըլլուած,
սոսկալի ձայնով կատողած • լըսը-
ման է բարկացողին կերպարանքն
ալ, տգեղ, անշնորհք, արընկզակ,
կրակ կտրած, անդուժ ու կատ-
ղած գազան մը դարձած :

Մարդս ուրիշ մոլուժիւնները
կրնայ ծածկել, ու ներսը գաղտուկ
անուցանել • բայց բարկուժիւնը՝
ինք զինք դուրս կը յայտնէ • ամէ-
նուն աչքին կը զարնէ, ու կրակի
պէս ամէն բան կ'այրէ կը լափէ •

որչափ ալ սրահել ջանաս, այնչափ
աւելի կը բորբոքի: Ոչ սանձ ու
նի, ոչ չափ գիտէ, որու վրայ բար
կութիւնը տիրեր է:

Ձ Աւրիշ մոլութիւնները մէկ
սահման մը ունին, որ անկից դուրս
չեն ելլեր. բայց բարկութեան առ
ջև բան մը չկայ՝ որուն ինքը չգրաւ
չի, հոն ալ չհասնի. բարկութիւն
ըսածդ ինչուան երկինքին հետ կը
կուռի: Ասկից են ան հայհոյու
թիւնները, Աստուծոյ դէմ գան
գատները, ան հակաճառութիւն
ները որ ամբարիշտ մարդիք՝ Աս
տուծոյ նախասնամութեան դէմ
կ'ընեն:

Չէ թէ անոնց դէմ միայն կը
սրդողինք, որոնցմէ նախատինք մը
առած կը սեպենք, հապա մտա
ծելով միայն անոնց ետքի ընելու
նախատինքը՝ կը կատողինք. և որն
որ շատ անգամ սուտ երեւակայ
ութեամբ կը կարծենք թէ մեզ
պիտի նախատէ ու մէկէն ըրածի
սէս կը դնենք. մոլութեան դիպց՝
այսչափ բարակամիտ ենք:

Հատ անդամ չենք ալ գիտեր
որո՞ւն կը բարկանանք, բայց ա-
նանկ ալ կը բարկանանք. ու թէ
որ մարդ ալ չըլլայ՝ որո՞ւն գէտ
ան բարկութիւնը թափենք, մեր
վրան կը վիչինք :

Աս ալ գիտնաս որ աս կերքը
նախատինքէն միայն առաջ չի գար.
մեր կատաղութեան համը անոնք
ալ կ'առնեն որոնք մեզ ոչ նախա-
տել կրնան, ոչ ալ անարգանք մը
ընել: Ուստի շատ հեղ լաթերնիս
կը քղը քտենք, ամանները գետինը
կը զարնենք, գրիչնիս կը կտտրենք,
թուղթը պատառ պատառ կ'ը-
նենք, երբոր ասոնք ուզածնուս
պէս բանեցընել չենք կրնար :

Ասանկ շատ անգամ մեզ կը
կատողեցընէ, կամ դաւաթը որ կը
գլորի կը վաթի, կամ սեղանը՝ ա-
ղէկ չի դրած, կամ ծառան որ կը
տընտընայ, կամ աթոռը որ քաշե-
լու ատենը կը ճռճրուայ, ասոր
նման այլ կերպ կերպ բաներ,
որ մեր բարկութեանը ոչ արժա-

նի են , ոչ ալ բարկանանք նէ՛ կ'ի-
մանան :

Ա՛րլլայ որ մէկ անդուստ ձի մը ,
վայրահաջ շուն մը , ճըւճուացող
թռչունները , կամ նեղացուցիչ
անհանգիստ ճանձերը , ու խայ-
թող լուերը մաղձերնիս կը շար-
ժեն , ու մեր անհամբերութեան
սլաախիժը կը քաշեն : Տես ս'ըջամբ
անխելք ես : Ա՛րէժ կ'առնես անըզ
գայ արարածներէն , ու անբան ա-
նասուններէն , ուր ընդհակառակն
անոնք պէտք էր որ քու խենթու-
թիւնդ պատժէին :

Յ չապա թէ բարկութեան վը-
նասներն ու դորձքերը խմանալ
կ'ուզես , գիտցիր որ բնաւ մէկ
ժանտամահ մը այնչափ մասս չէ
ըրեր մարդկային ազգին :

Աչխարհքը աչքէ անցուր : Տես
նես ջարդութեամբ կոտորածներ ,
քաղքըներու աւերմունքներ , ու
ամէն ազգերու կորուսաներ : Տես
նես արհեստով հնարած ժան-
տախտներ , մէկ մէկու վերայ դի-

զամ մեռելներ, արիւնլուայ հեղեղներ որ գետերը կը կարմըրցընեն :

Գարձուը մէյսը աչքդ, նայէ ա՛նուանի քաղքըներու հիմերը, որոնց նշանները ճորով կ'երևնան . բարկութիւնը ասոնք կործանեց : Նայէ անասպատները՝ երեսէ ձգած սուանց բնակիչներու . բարկութիւնը ասոնք դարտըկեց : Նայէ հրդեհները որ տները կ'այրեն կը լափեն, թունաւորած աղբիւրները, աղգեր ու ցեղեր որ հիմայ աշխարհքիս վրայ չկան . բարկութիւնը ըրաւ այ ամէն չարեքը : Պիտի ըսես ան աստեւը, գազաններու բնակարան մըն է եղեր աշխարհքս, չէ թէ մարդկանց . ասով միայն մէկմէկէ կը զատուին, որ գազաններուն մէջ խաղաղութիւն կայ, մարդիկ անդթութեամբ իրար կը բզբքտեն :

Աս մոլութիւնը ուրիշ վնաս մ'ալ ունի, որ մարդը Աստուծոյ նմանութենէն կը զրկէ, որու ա-

մէն գործքերը խաղաղ ու հանդարտ են. միտքը կը կուրացընէ՝ որ ճշմարիտը չտեսնէ, ու ուրիշ խրատներուն ականջ չդնէ. հոգւոյն ամէն կարողութիւնները խռովելով ներքեւ վրայ կ'ընէ: Աթէպէտ բոլոր մարդը ասանկ չարաչար կ'աւրէ, բայց տես որ հազիւ կը հաւտան թէ ասիկայ սրտաւթիւն է. կայ տգէտ ռամիկ որ փառաւոր բան մը կը սեպէ բարկութիւն շարժիլը:

Բայց լաւ է որ հիմայ դանք ճարր տեսնենք, ինչով աս դէշ կ'իրքս՝ թէ որ բոլորովին չենք կրնար ջընջել, գոնէ խելքի իշխանութեան տակը ձգենք. ու մէկ օգտակար չափի մը բերենք:

Ամէն բանէն առաջ՝ մէկ հատիկ ուժով դեղը աս է. բարկութեան առաջի գրգռումները շուտ մը կ'օտրել. սկըզբանը դէմ դնել. ինչու որ՝ եթէ մէյմը տեղ ընելու ըլլայ, դուրս հանելը գժար է: Անիկայ իր ուղածը կ'ընէ, չէ թէ

դուն որչափ որ իրեն տեղ կու-
տաս: Մէյմը որ թշնամին դանէն
ներս մանէ, իր ընեւէքը ուրիշին
չի հարցըներ:

Աւելի դիւրին է մնասակար բա-
նը ներս չառնել, քան թէ ներս
առածը չափի տակ պահել:

Օգուս վերի եղած կողմը՝ որ
աւելի հանդարտ է ու աստղերուն
մօտ, ոչ ամպով կը մթըննայ, ոչ
ալ փոթորիկ կը հանէ. միշտ խա-
ղաղ է. հասարակարի կողմերն են
որ կայծակներ կը թափեն: Ա-
սանկ ալ բարձր հողին՝ միշտ հան-
դարտ է, միշտ կարգի մէջ, միշտ
խաղաղ հանդստեան մէջ, ներսը
կը բռնէ կը զսպէ իրեն գէմ եղած
մնասները որ իր բարկութիւնը կը
շարժէին. ու իր լեզուին սղախիկ
համարձակութիւն մ'ալ չիտար-
գիտնալով որ եթէ բարկանայ,
մնասը չթեթեւալէն զատ, աւելի
կը ծանրանայ:

Ինչպէս ճիւղակները երբոր
ոստղին վրայ իրենք զերենք կը

Թօթիւնն, ամէն փետուրնին ալ
անով կը մալակոնուի կը պլըշտը
կի, ասանկ ալ ամէն բարկութիւն
ինքն իրեն տանջանք կ'ըլլայ: Ա-
ւելի փնաս կ'ընէ բարկութիւնը
քան թէ եղած նախատինքը: Ով
որ կը բարկանայ, կը կարծէ որ
ուրիշը զինքը անարդէց • բայց ան
որ՝ ինք իր արժողէքը աղէկ կը
ճանչնայ, վրէժ չխնդրեր, ինչու
որ բան մ'ալ չգգար: Արէժխըն-
դրութիւնը՝ յայտնի խոստովանիլ
մըն է թէ սրտի խըշխըշուկ ունի:
Մեծասիրտ չէ ան մարդը, որ ըզ-
խածնողը՝ ինք ալ կը խածնէ:

5 Երբոր մէկը վրադ չար խօսի,
չուտ մը մտքդ բեր, չէ՛ թէ ի՞նչ
կը վայլէ որ անիկայ քեզմէն լսէ,
հասկա քեզի ի՞նչ կը վայլէ խօսիլ:
Թող մի տար ուրիշի չարութեա-
նը, որ հոգւոյդ խաղաղութիւնը
պղատրէ:

Ատուած որ ամենակարող է
այսչափ չարագործներուն կը համ-
բերէ • դուն որ՝ չարին չարն ես,

չէս կրնար մէկուամբ համբերել :
Ստոյգ որ ծիծաղելու բան է . չէս
ուզեր քու չարութիւնդ շտկել ,
որն որ կրնաս . ետքը կ'ելլես ու
ընչներունը շտկեմ կ'ըսես , որն որ
չէս կրնար :

Արովհետև շատ մեղաց պարտը
կան ես , ինչ ալ որ քաշես , ամէ
նը ոչինչ է դժոխքին քովը , որուն
արժանի եղար : Դուն ո՞վ ես , որ
անկրճիգ ծանր գայ մէկ ծանր
խօսք մը լսել :

Ով որ քեզ կ'անարդէ , ինքն իւ
րեն մնաս կ'ընէ , ինչու որ կը մե
ղանջէ . քեզնի ինչ կ'ըլլայ նայիմ .
ան , ինչ որ Աստուած յաւիտենից
վճռած էր փրկութեանդ համար :
Մտիկ ըրէ ինչ կ'ըսէ Աստուած .
« Թէ որ թողութիւն տաք , ես ալ
թողութիւն կուտամ » : Թէ որ աս
ահագին որոտմունքէս չէս ար
թըննար , քուն չէս , մեռած ես :
Պտոր թողութիւն տաս ուրիշի
պակասութիւններուն , որ քուկին
ներուդ ալ թողութիւն գտնաս :

Յ Հանէ մտքէդ չար կասկածները, որ սուտուամուտ բաներով մարդու բարկութիւնը կը շարժեն: — Ան մարդը կոպիտ կերպով իս բարևեց կ'ըսես, մէկալը խօսքս կտրեց, երեսին չեմ հաւնիր, ինծի թթու մը կ'երևնայ: —

Աերպ կերպ պատճառներ, ու կարծիքներ ալ չեն պակսիր մեր կասկածներուն, ինչու որ չար բանին շուտ կ'աւտանք: Նախատինքներուն մեծ մասը՝ ծուռ մեկնողին չարութենէն կ'ըլլայ, ասոր համար հարկաւոր է միամտութիւնը, ու բարի կարծիք ունենալը ուրիշներուն վրայ:

Հեռու եղողին դատը դուն քեզի դէմ պաշտպանէ, ու միշտ կասկած մը ունեցիր աս մտլութենէս: Միտքդ դիր թէ չուզած բաներնու շուտով կը հաւտանք, ու դատում ընելէն առաջ՝ մէկէն կը սրդողինք: Միշտ ատեն պէտք է տալ, ինչու որ ատենը ճշմարտութիւնը լոյս կը հանէ:

Երբոր պղտիկ բան մ'ալ գա-
տելու կ'ըլլաս, հերիք չես սեպեր
առանց վկաներու դատել. հապա
ինչո՞ւ կը դատապարտես բարե-
կամո՞ իրմէն բան մ'ալ չի լսած :
Անխոհեմ մարդու գործք է, ու-
րիշի վրայ ամէն լսածներուն շուտ
մը հաւտալ : Ետոնք սուտ կը
զուրցեն որ ուրիշը խաբեն, շա-
տոնք ալ որ իրենք խաբուեցան :

Ով որ բան մը դադտուկ կը
զուրցէ, գրեթէ բանի տեղ չէ ան
խօսքը : Ասկից աւելի ի՞նչ անիրաւ
բան, դադտուկ հաւտալ, ու յայտ-
նի բարկանալ : Աերջապէս, աղէկ
չէ ամէն բան տեսնել, ամէն բանի
ականջ դնել : Նախատինք չառնել,
ով որ նախատինքը չսեղու կը
զարնէ :

Յրբոր լսես որ մէկը վրադ
չար կը խօսի, դուն քեզի խղճմը-
տանքդ հարցուր . ես անկից առաջ
վրան չար խօսեցայ թէ չէ : Քու
վրադ նայիլը՝ քեզ աւելի հեզ կ'ը-
նէ, թէ որ դուն քեզի խորհուրդ

հարցընելու ըլլաս նէ : Չէ նէ, ինչ
չէն է որ ուրիշի անհամեստու
թեանը չես ներեր, դուն որ քու
անզուսպ բնութեանդ միշտ կը հե
տևիս : Ինչո՞ւ ուրիշի ստախօսու
թեան դէմ՝ թուր կը քաշես, որ
դուն սուտ երգում ալ ըրեր ես :
Ինչո՞ւ ուրիշէն ատչափ ճիշտ հա
ւատարմութիւն կ'ուզես, դուն որ
անհաւատարիմ ես եղեր : Ինչո՞ւ
դուն կ'ուզես ուրիշի վրայ համար
ձակ քաշել, ու չես թողուր որ ու
րիշն ալ քու վրայ քաշէ :

Միտքդ բեր, չէ թէ միայն ու
րիշէն քաշածդ, հասկա ինչ որ ու
րիշի քաշել տուիր : Ինչ պակասու
թիւն որ ուրիշի վրայ կը փնտուես,
ամէնն ալ քու ծոցդ կը դռնես : Ա
մէնքս ալ պակասաւոր ենք. պի
տոր ներենք այն տկարութեան,
որ ամենուս ալ հասարակ է : Ա
սանկ պակասութիւններ ըրած ալ
չըլլաս, օր մը կրնաս ընել : « Ո՛վ
որ կանգուն կեցած է, աղէկ նայի
որ ինքն ալ չիյնայ » :

Տ Ի՞նչ, նոր բան մըն է որ թըշ
նամիդ զնասէ, բարեկամդ խաթ-
րիդ դպչի, զաւակդ սխալի, ծա-
ռադ յանցանք մը ընէ: Ասոնք ամէ-
նը՝ անանկ սովորական դիպուած-
ներ են, ինչպէս աշնան ատեն սը-
տուղը, առջի գարնան ալ՝ վարդը:

Ինչպէս որ մէկը արտորալով
քալէ քաղքին բազմութեան մէ-
ջը, հարկաւ ոտքը տեղ տեղ կը
սկըգի, տեղ տեղ արդէլք ունե-
նալով կը կենայ, տեղ մ' ալ ցեխով
կը թաթխուի. դուն ալ ասանկ
քեզ դիպցիր աշխարհիս մէկ ճամ-
բորդը, այսօր հո՛ս բարբարական,
վաղը հո՛ն. անկարելի է որ շատ
անգամ արդէլք մը չունենաս, նե-
ղութիւն մը չքաշես:

Ինչո՞ւ նախատինք մը անողգամէն
առնելու ըլլաս նէ՛ կը սրդողիս.
անիկայ ի՞նչ որ իրեն կը վայլէր
ան ըրաւ: Բայց դուն թէ որ բարի
մարդ ես, բարի մարդու գործք
ըրէ. կ'ուզեմ ըսել. ջանա որ զին-
քը բարի ընես. աս ալ վրէժիւն.

դրութեամբ չըլլար, հասլա համ
բերութեամբ, ու իրեն բարիք ը-
նելով: Թէ որ զինքը բարի ալ չը-
կրնաս ընել, գոնէ բարեսէր կ'ը-
նես. բայց թէ որ ոչ բարի կարե-
նաս ընել զինքը, ոչ ալ բարեսէր,
ասոր տարակոյս չկայ՝ որ դուն
քեզ խիստ բարի ու խիստ աղէկ
կ'ընես:

Ըսենք թէ մէկը քու անունդ
բամբասեց, քեզի ծանր ծանր նա
խաափնք տուաւ. նայիմ ան ատե-
նը ի՞նչ պիտոր ըսես: Ըսէ. — Ես
ատ բանիդ չեմ հաւտար. թէ որ
բան մ'ալ ըսած է, սխալմամբ ը-
սեր է. գէշ դիտաւորութեամբ ը-
սած չէ. հասլա բարի նախանձ ու
նենալով՝ ուղեր է ինձի օգնել.
կամ չէ նէ, իրաւցընէ ես զինքը
տրտմեցուցած պիտի ըլլամ: Անի
բաւութիւն չէ հիմակուան քա-
շածս, ինչու որ առաջ ես անոր
ըրի աս բանս. ես սխալեցայ. յան-
ցանքը իմն է. իրաւունք է որ Ար-
դարութեան տեղ տամ:

Հասրա թէ ըսես. — Զուր ան-
ղը հետս կ'իյնայ. յանցանք մը չու-
նիմ. հիմայ ի՞նչ ընելու է: — Ը-
սէ: — Նայիմ որ Քրիստոսի նմա-
նող ըլլամ, ու մարգարէին հետ
ես ալ ըսեմ. « Առև կեցայ, բե-
րանա ալ չբացի, ինչու որ, անբ-
իմ, աս բանս դուն ինձի ըրիր »:

Աւրիշին դործքը ու խօսքը՝ քեզ
վնաս մ'ալ չեն ըներ, թէպէս ի-
րաւցրնէ չար ալ ըլլան, ինչուան
որ դուն գէշի չտանիս: Անանկ
են ատոնք, ինչպէս որ բանեցրնէ
լու ըլլաս:

Թ ի՞նչ է անարդանաց պատճա-
ւը: Գիտես ի՞նչ. Կարծիքն է:
Վերցուր մէյմը վնասի կարծիքը.
անարդանքը՝ քեզի վնաս մը չըներ:
Մէկ բան մը հոգւոյն ջերնար դըս-
ջիլ, կամ շարժել, կամ ներս մըս-
նել. ինքը մինակ զինքը կը շարժէ,
ու եղած պատահմունքները՝ ա-
նանկ են, ինչպէս համարում որ
հոգին անոնց վրայ ունի: Բան
մ'ալ քեզի վնաս չկրնար հասցը-

նել, թէ որ դուն քեզի չհասցը-
նես :

Բայց կ'ըսես . — Իմ հաշածողս
չար մարդ մըն է : — Սպասէ . ան
պատիժը որ քեզմէն պիտի քաշէր,
ուրիշէն պիտոր քաշէ . ու հիմա
կուց իրմէն կը քաշէ, ինչու որ
մեղք ըրաւ : Արնաս ըսել թէ —
Խեղք ունի, բանական է, ինչո՞ւ
ինքզինք չչիտկեր : — Հապա դուն
ալ բանական մարդ չես . ինչո՞ւ
սրտնեղութիւնդ չես շտկեր : Ին-
չո՞ւ բարի բանով մը չարին չես
յաղթեր : Աւրիշներուն պակաս
թիւնները աչքիդ առջին են, քու
կիներդ կոնակդ ես զարկած :

Աւրեմն եկուր հիմա նայինք .
վրէժխնդրութիւնը քեզի անո՞ւշ
կ'երևնայ : Աղէկ . ուզած վրէժխըն-
դրութեանդ կուտամ քեզի հրա-
ման . բայց աս արդար դաշը ընենք .
նախ և առաջ մեծ թշնամիէդ ըս-
կըսէ : Ա'ր անիրաւութիւնն որ մեծ
է, առաջ անոր վրէժխնդրութիւն
ըլլայ : Ամէն թշնամիներէդ որ ու-

նիս՝ աւելի անողորմը քու Բարկութիւնդ է, որ անոնցմէ աւելի քեզի մնաս կուտայ. ասոր համար ասկից սկսէ վրէժդ առնուլ: Գուրս տեղուանք մի քաւեր թշնամի փընտուելու. անոնցմէ աւելի անդուծը՝ տանդ մէջն է:

Պատուն փիլիսոփան անդամ մը իր ծառային բարկանալով, թէն որ անոր զարնելու վերուցեր էր, մէկէն բռնեց ու ըսաւ. Ար զարնէի քեզի հիմայ թէ որ սրգողած չըլայի: Առաջ իր բարկութիւնը ուղեց պատժել, քան թէ ծառան, ծեծի արժանի համարելով բարկացած տէրը, քան իր անհող ծառան:

Մէկը որչափ աւելի համեստ մարդ է, այնչափ ալ աւելի իր բարկութիւնը կը սանձէ:

10 Գատաւորները ու ժողովըրդեան առաջնորդները պէտք է որ երբեմն բարկութիւն ցուցնեն, ու դրսուանց ալ ուրիշներուն երեցրնեն. բայց անանկ որ՝ բար-

կութիւնը խելքին չյաղթէ, առաջ
չվազէ, հասար ծառայի պէս խել
քին ետևէն երթայ: Ուղղելու է
պատժելու է յանցաւորը, բայց
առանց բարկութեան:

Թէ որ բարի մարդու մը հարկ
ըլլար՝ ամէն անկարգ գործքի վրայ
բարկանալ, իր բոլոր կեանքը բար
կութեամբ պիտի անցընէր • ինչու
որ՝ վայրկեան մը կայ որ չտեսնէ
մեղադրութեան արժանի գործ
քեր: Իր բանը կը բուսնի, թէ որ
այնչափ անգամ բարկանալու ըլ
լայ որչափ դիպուածներ որ պա
տահին: Ասոր համար հանդարտ
ու արդար ըլլալով անիկայ, ան սիր
տը ու գութը ունի յանցաւորնե
րուն վրայ, ինչ սիրտ որ ունի բժիշ
կը կատարած խենթերուն վրայ:

Ինչպէս չես սրգողիր դուն տա
քին ու ցուրտին՝ որ փոխն՝ ի փոխ
տարւոյն եղանակները կը բերեն,
ասանկ ալ պիտի չի բարկանաս ա
նիրաւութեանց վրայ, որ չար մար
դիկը սովոր են ընել իրենց չար

բնութեան համար : Ասոնք անկար
ցաւագար հիւանդներ են , որ ա-
ռողջ տեղ մը չունին :

Ասկից ուրիշ ծանր վրէժխըն-
դրութիւն չկայ քեզ նախատողին ,
որ իրմէն բնաւ վրէժ մը չառնես :
Մնիկայ քեզ նախատեց՝ որ սիր-
տըդ կսկըծցընէ . դուն թէ որ կըս-
կիծ մը չես երեցըներ , իր սիրտը
կը կսկըծայ , տեսնելով որ նախա-
տանաց ուրախութիւնն որ պիտի
ունենար , դատարկ ելաւ : Անանկ
է նէ , նախատանաց ոյժը նախա-
տուողէն կ'ըլլայ՝ թէ որ դդայ , կամ
դժարը դայ : Նախատանան խօս-
քերուն թէ որ բարկանալու ըլ-
լաւ , կ'երևնայ որ ներսդ խմացել
ես . բայց թէ որ անոնք բանի տեղ
չգնես՝ սրարասդ կ'ելլեն :

Ըսես պիտոր , թէ Ամօթ է ա-
նարգանք լսիլ , ու իր կորսընցու-
ցած պատիւը՝ տեղը չի բերել :

Մանաւանդ ներհակը հասկը-
ցիր . ամօթ է անարգուելէն վախ-
նալը , ինչու որ ան միայն կը վախ-

նայ անարգանքէն, ով որ անարգու
ւելու արժանի է: Իմաստուն մար
դը չնայիր, մարդիկ ինչ բան ամօթ
կը սեպեն. ինչու որ ինքը՝ մեղքը
միայն ամօթալի կը համարի:

Ըսենք թէ Աս կամ ան զիս կը
քամահրէ: Ինքը թող մտածէ,
ինձի ինչ: Ես նայիմ որ քամա
հրելու արժանի բան ոչ ընեմ, ոչ
ալ խօսիմ: — Անիկայ զիս կ'ատէ:
Ես նայիմ որ ամենուն հետ խա
ղաղ կենամ, ամենուն հետ անոյշ
լեղու:

Ասանկ մէկ անյաղթելի համբե
րութիւն մը իրաւ որ կը յաղթէ
ու կը յոգնեցընէ չարամիտ մար
դիկներուն չարութիւնը. ու դուն
համբերութեամբ նմանող կ'ըլլաս
Աստուծոյ որ ներողամիտ տէր է.
Իր երկայնամտութեանը չափ չիկայ,
որ մեր ամէն անօրէնութեանց իր
անհուն բարերարութեամբը կը
յաղթէ:

Աւելի մեծանձնութիւն է՝ ա
նարգանքէն չառնելը, քան թէ ա
նարգանաց ներելը:

Նախանձոշ ոչ Ծոշրոշքեալսի վրայ : Երկոշքիև աշ կերպարաւոր ոչ դեղր :

1 Նախանձը, առաջ իր անձին թշնամի, առաջ իր անկէքը կը մաշէ, եղբօրը աղէկութեանը դեռ վնաս մը չտուած : Աւրիշ մողու թեանց պատիժը ու վրէժը՝ ետևէն կ'երթան, բայց նախանձու պատիժը սովորաբար առջևէն կ'երթայ : Ինչու որ նախանձոտը՝ ուրիշի երջանկութիւնը իրեն տանջանք կ'ընէ. եղբօրը գիրնաղովը՝ ինքը կը հալի կը մաշի : Աս ժանտախտով զարնուողին՝ մեղք ընելը, ու անոր պատիժը քաշելը մէկ կ'ըլլայ :

Աւրիշ մողութիւնները մէյմէկ մասնաւոր խղէկութեան դէմ են. աս զարշէլի մողութիւնը ամէն ա

ղէկութեան թշնամի է . ամէն բանին բնութիւնը ներքեւ վրայ կ'ընէ:

Թշնամի է աստուածային բարութեանը, որուն յատուկ է իր ամէն բարեքը ուրիշներուն հաղորդել . թշնամի է երանեալ սուրբերուն վիճակին, որոնք ուրիշի երջանկութեան վրայ իրենց եղածի պէս կ'ուրախանան . թշնամի է քրիստոնէական սիրոյ, որ թշնամեաց բարւոյն վրայ ալ ուրախ կ'ըլլայ: Աերջապէս հակառակ է բնական օրէնքին ալ, որ կը հրամայէ մեր աղէկութիւնը ուրիշներուն ալ ուզել:

Ինչպէս ան կերպ աչքի ցաւ ու նեցողները՝ որ բժիշկները Լուսադարութիւն կը կոչեն, ամէն փալ վըրուն բանէ կը նեղին, ասանկ նախանձոտն ալ ուրիշի առաքինութենէն ու պայծառութենէն կը տանջուի: Նախանձոտին աչքին փուշ է ուրիշի գերազանցութիւնը:

Յ Նախանձոտ է սատանան,

բայց մարդիկներու միայն, չէ թէ
իր ընկերներուն, դուն որ մարդ
ես, քեզի նման մարդու կը նա-
խանձիս, որ սատանան ալ չընէր :

Նախանձոտութիւնը ցած մար-
դու ախտ է, ոչ ինքզինքը իր ճա-
նաչմունքովը աւելի կը ցածցընէ :
Վասն զի ուրիշի չէիր նախանձեր,
թէ որ զուրիշը քեզմէն լաւ, քեզ
մէն գերազանց չսեպէիր :

Սուղեւ չար նախանձէն ազատ
ըլլալ : Արհամարհէ աշխարհքիս
անցաւոր բարիքը, ու սիրէ յա-
փտենականը : Յափտենականու-
թեան սէրը՝ նախանձուն մահն է :
Չի կրնար ուրիշի անցաւոր բա-
րիքներուն նախանձիլ, ով որ
միայն յափտենական բարեաց կը
փափաքի :

Երբ տեսեր ես իշխան մարդ
մը, որ նախանձ ունենայ կօշկա-
կարին կամ գերձակին, այն ար-
հեստներուն անարդ ծառայու-
թեանը համար : Մէկ միտք մը՝ որ
բարձր բաներու վրայ կը ստորաի,

ասանկ ցած բաներու չի խոնարհիր :

Հերեք չէ որ կը չարչորկիա քու այդչափ չարիքներովդ, որ գլխուդ մազէն ալ շատ են. ուստի ուրիշի բարիքովն ալ տանջուիլ կ'ուզես : Ոչ երբէք երջանիկ կրնաս ըլլալ : Թէ որ քեզմէն աւելի երջանիկ մը քեզ կը չարչարէ :

Ի՞նչ կը կարծես. եղբօրդ բարիքն որ գուն կը նախանձիս, անկից վերցուի, քեզի՞ պիտի գայ : Մեծատուն է ընկերդ, գիտուն, բանիբուն, փառքի ու պատուոյ մէջ. ասոնք ամէնքն ալ քու կիմնդ կ'ըլլան, թէ որ զինքը սիրես : Շատ բարիքի տէր կ'ըլլայ, ով որ ուրիշներուն բարիքն ալ սիրելու ըլլայ :

Յ Նախանձին քովը Ծուլութիւնը կը դնեմ. պատճառն որ երկուքն ալ տրտմութիւն մըն են. նախանձը ուրիշի բարիքին, ծուլութիւնը իր բարիքին վրայ կը տրտմի : Երկուքն ալ ցած ու վատ մարդու մոլութիւն է. ինչու որ՝

« Զվատ մարդը կը սպաննէ նախանձը » :

Ծուլութիւնն ալ թոյլ, վատոյժ, ցած մարդու մոլութիւն մըն է, որ հոգևոր բարիքներէն ձանձրութիւն մը ունի • ասոնց մեծութիւնը ու դժարութիւնը տեսնալով՝ կը վախնայ, անանկ որ մարդու արժանի բանի մ'ալ ձեռք չըզարնէր : Կ'ուզէ, ու չուզէր ծոյլը • միշտ փոփոխական է, միշտ անհաստատ • ինք իրեն ծանր, ուրիշներուն ալ նեղացուցիչ, ու անդադար իրմէն ձանձրացած, ինչպէս թէ ինք իր պատժին վրայ՝ հաւու պէս թուխս նստած ըլլար : Ասանկ անձը՝ նման է տղոց խաղցած պտուտակին, որ ման կուգայ կը պտըտի, բայց ամենևին առաջերթալ չունի • դրսի ուժովը կը շարժի, բայց տեղը միշտ հաստատուն կեցած է :

Կը տեսնես որ աս ակտով բռնուուածը՝ բան մը կամեցեր է, բայց գործքով ըրած չունի : Իր ամէն

գործքը՝ անհամ է, գաղջ ջրի նը-
ման, որ սիրտ կը խառնէ՝ փրս-
խունք կը բերէ, չէ թէ մարդկանց
միայն, հապա Աստուծոյ ալ:

Ասոր համար զուր տեղը փրը-
կութեան կը յուսաս, թէ որ ծու-
լութիւնը վրայէդ թօթվելով կըտ-
րի՞ճ սիրտ մը չառնես, քեզ չի
շարժես մեծ բաներու ձեռք զար-
նելու:

Ինչպէս թռչունը թռչելու հա-
մար կը ծնանի, ասանկ ալ մարդս
աշխատելու կը ծնանի: Ինէնք ալ
թէ Աստուծոյ համար քաշելու
աշխատանք չմնայ, աշխարքս հե-
րեք վիշտ ու նեղութիւն ամենուն
շալակը կը գնէ: Սրվիկայ ո՞րչափ
կ'աշխատի՝ հարըստութիւն վաս-
տրկելու. նրվիկայ ո՞րչափ քրտինք
կը թափէ որ ուղած իշխանու-
թեանը հասնի. շատի կը նատի մո-
լի ըլլալը:

Թէ որ այդչափ քրտինքով ան-
ցաւոր բարեքները կը գնես, ինչո՞ւ
այնչափ հոգ չես բանեցրներ որ

երջանիկ յաւիտենականութիւնը
չահիս : Աճօթ է ամօթ , ասանկ
մեծ ու անգին բանի ծոյլ գտնուի
լը : Քաշելու աշխատանքդ խիստ
կարճ , վարձքը յաւիտենական է :

Չկայ անանկ դժար , անանկ
խիստ բան մը , որուն մարդուս
միտքը յաղթել չկրնայ Աստուծոյ
օղնականութեամբը : Ուստի քեզ
տեսնեմ , կտրիճ եղիր , սիրտ ըրէ-
ստ աչքի երեցած դժարութեան
չուքերը որ քեզի խրատումն կը բե-
րեն , բոլորն ալ կ'անցնին կը չքա-
նան : Մարդուս կամքը ինչ բան
որ իրեն հրամայեր է , ամէնն ալ
ձեռք ձգեր է :

Ձեռքէդ եկածը դուն ըրէ , ա-
մէն բանի կարող կ'ըլլաս : Գործ-
քի ձեռք զարնողին՝ Աստուած
ձեռքէն կը բռնէ :

Հստակութեան, իշխանաւորութեան ու Սեպարաբանութեան վրայ : Հստակութեան կերպարանքը : իշխանութեանց ու կայսրութիւնք ու փոխակերպ : Գործողութեան վերաբերյալ, ու դերքը :

1 Հստակութեանը, իշխանութեանը ու Սեպարաբանութեանը, մէկմէկու ազգական մտածութեաներ են. որոնց Ուղիւնաւորութեանը չարութեան դեմքը կ'եղեն կը բխեն : Պատճառն որ, մարդս երբոր իրեն վերջին վախճան կը դնէ իր դերազանցութեանը, հոն կը դարձնէ իր ամէն գործքին դիտարկութեանը, Աստուծոյ ստեղծման ալ մէկդի կը ձգէ. մարդկանց ստեղծման ալ չհոգար :

Երբոր տեսնելու ըլլայ որ ու-
զած փառքին ուրիշ ճամբայ չկայ
անիրաւութենէ զատ, անիրաւու-
թեան ետեւն կ'ըլլայ՝ որ իրեն
խելքը դրած պատուոյն հասնի. ու
իրեն ճամբայ կը բանայ խաբէու-
թեամբ, խարդախ հնարքներով,
ուրիշի տունը աւրելով, արիւնը
ծծելով:

Հպարտը, որ Աստուծոյ ատելի
է, ու մարդկան ազգի անտանելի,
իր ամէն խելքը ու ջանքը կը բա-
նեցընէ, որ մարդկանց գովելի ըլ-
լայ: Միտքը կը դնէ թէ ինքը աւե-
լի մեծ պատուոյ արժանի է, ու
սա պատուով չափէ դուրս կը հեշ-
տանայ:

Իր ուժէն վեր բաներուն՝ յանդը
գնութեամբ ձեռք կը զարնէ. ինք-
իւր գլխուն ամէն բանի մէջ կը նե-
տուի. ինքզինք առանց խայնելու
վեր կը վերցընէ, ուրիշները վար
կը զարնէ: Խորամանկ կեղծաւորը
խոնարհ կը ձևանայ, որ ուրիշնե-
րը վրան հպարտութեան կատկած

չունենան : Թէ որ իշխանութենէ մը վար իյնայ, դանդաւորով ամէն տեղ կը լեցընէ, կռիւ կը հանէ, ասդիս անդին ատելութիւն կը ցանէ : Իրմէ վար եղածներուն հետ ժանստ ու անգութ կերպով կը վարուի . մեծաւորներուն երեսպաշտութիւն կ'ընէ . ամէն ծառայէն աւելի վախկոտ է ու քծնող :

Իրեն աղէկութիւնները, ան ալ թէ որ ունի նէ, լրբութեամբ իրեն կ'ընծայէ, չէ թէ Աստուծոյ, ինչպէս որ իրաւունք է ու արդարութիւն : Ամէն բանի մէջ ինքզինք ցուցընել կ'ուզէ . բարակ, բարձր բաներու վրայ որ չի գիտեր, մեծ մեծ կը ջարդէ :

Հետաքրքիր ասդիս անդին կը քալէ, ինչ կ'ընեն ինչ չեն ըներ ուրիշները՝ խմանայ . անոնց վրայ յանդուգն դատողութիւն կ'ընէ, խիստ կերպով կը դատապարտէ, պակասութիւնները կը մեծցընէ, գովութիւնը կը սղտիկցընէ : Խօսելու ըլլայ, քալելու ըլլայ, մէկ

գոտողութեան կերպ մը կը ծախէ ,
ուրիշներուն քամահրանք մը կը
ցուցնէ : Իրեն ասելի է խրատը .
խորհուրդ տալու որ ըլլաս՝ քի-
թը բերանը կը ծումրակէ . բան մը ,
ազգարարութիւն մը լսելու ըլլայ ,
տակնուզայ կ'ըլլայ : Ար կարծէ
որ ինքը աղէկ աղէկ կատարելու
թիւններ ունի՝ ու չունի . ունե-
ցածն ալ շատ մեծ կը կարծէ , որ
անանկ չէ : Ասոր համար կը սրբ-
գողի , ու ամէն չարիք կը գործէ ,
թէ որ զինքը մարդիկ ուրիշներէն
վեր չդնեն մէկ արժանաւոր անձի
մը պէս . թէ սր կասկած երթայ՝
որ զինքը ու իր բաները վար կը
զարնեն :

Սիրտը ծովի պէս միշտ ալէկո-
ծութեան մէջ է . սրտածառն որ
պատիւը որուն ինքը բերանաբաց
կը ցանկայ , ուրիշի ձեռք ըլլալով ,
հարկ է որ միշտ պղտորութեան
մէջ ըլլայ կերպ կերպ կիրքերով :
« Ամէն մեղքի սկիզբն է ամբար-
տաւանութիւն » :

Յ Թէ որ խելք ունիս, կշեռքին մէկ թաթը դիր պղտըտիկ մաս մը յաւիտենական երանութեան. ու մէկալ թաթը՝ դիր ամէն բան ինչ որ քեզի բաղձալի կ'երևնան երկրիս վրան, թագաւորութիւններ, կայսերութիւններ. մէկ խօսքով՝ բոլոր աշխարհքս. ան առջի դրած յաւիտենականութեան մասնիկը՝ բոլոր աշխարհքէս իր բոլոր փառքովը շատ ծանր կուգայ, ու ամէն բանը մէկդի կը թուցընէ, ինչպէս քամին մէկ չորցած տերևը:

Ասանկ է նէ աչքդ վեր վերցուր յաւիտենական բաներուն, ու ջանա երկնքին արժանի ըլլալու, որուն համար ծնած ես:

Մէկդի ձգէ ատ հպարտ խորհուրդները որ ունիս քու մեծութեանդ վրայ. ու ճշմարիտ բարին առջևդ դիր, ու քեզ անոր հետ չափէ:

Թէ որ կայսրը քեզ որդեգիր ըներ, ո՞վ կրնար քեզի հետ խօսիլ, քու հպարտութեանդ տանիլ:

խակ դուն Աստուծոյ որդի ես,
Քրիստոսի արիւնովը դիած: Ինչ
չու հասցա աս քու ազնուական
որդիութիւնդ չես մտածեր. ինչո՞ւ
քեզ կը ցածցնես երկրաւոր բա-
ներու, որ քու ազնուականու-
թեանդ արժանի չեն:

Քու յաւիտենական հայրդ քեզ
սիրով վեր հրամէ եկուր կ'ըսէ,
որ տիրես իմ երկնքիս, իմ աստ-
ղերուս, անանկ մէկ թագաւորու-
թեան մը որ վերջ ու վախճան
չունի: Ասոր վրայ խելքդ միտքդ
պարտցուր. աս խոստամունքիս վը-
րայ հպարտացիր, ասոր վըրայ
պարծէ, որ ասանկ ազնուական
հօր դուն ազնուական որդի մըն
ես, ու ջանա քու վարքդ իրեն նը-
մանցընել: Աս է ճամբան, որ քեզ
ճշմարիտ փառաց կը հասցընէ:

Յ Ի՞նչ է քու թագաւորական
ըսած ոսկի Գաւազանը, ի՞նչ է
Պսակը: Ուրիշ բան չեն, հասցա
մէկ գոհարէ շինած կապանք մը,
փալփրլուն թշուառութի մը. ա-

նանկ որ եթէ մարդիկ աղէկ հաս-
կըցած ըլլային, մէկմէկու հետ
չէին կռուրտեր աթոռի մը հա-
մար, ու աւելի կ'ըլլային թագաւո-
րութիւններ, քան թէ թագաւորներ:

Մեծ բարեբախտութիւնը մեծ
ծառայութիւն մըն է: Իշխանները
որ ուսմիկներէն բախտաւոր ու եր-
ջանիկ կ'ըսուին, իրենք իրենց վը-
րայ շատ ուրիշ կարծիք ունին.
ինչու որ երջանկութիւնը վրանին
ծանրանալով, իրենք ալ ժողովըր-
դեան վրայ կը ծանրանան:

Ան ատենը կը գովեն այն խա-
ղաղ անուշիկ հանդիստը որով
մարդ ինք իրեն տէր կ'ըլլայ: Ան
ատենը աչքերնէն կ'ելլէ ան սրայ
ծառութիւնը՝ որուն վրայ զարմա-
նալով կը մարմնրէին: Ան ատենը
թմրութիւն մը դող մը վրանի
դալով, կը սկսին աշխարհքիս ու-
նայնութեան վրայ փիլիսոփայի մը
պէս խեղքով մտածել: Ան ատենը
մահէն կը վախնան, կը սարսափին
Աստուծոյ սոսկալի դատաստանէն,

րուն առջևը բանի տեղ չանցնիր
իշխանութիւնը, որուն ետեւէն ին-
կան այնչափ ջանքով, ձեռք ձգե-
ցին այնչափ քրտինքով, ու գնե-
ցին այնչափ արիւնով:

Աւրեմն, սիրելի, անանկ կեցիր,
որ ան ահաւոր դատաստանին առ-
ջևը առանց վախի երևնաս: Ավ որ
հիմայ կը խոնարհի, ան ատենը
կը բարձրանայ:

Եթէ որ իշխանութիւն մը ձեռք
ձգելով քեզ ապահով ու հան-
գիստ կը կարծես, գիտցիր որ
խեղք չունիս: Ան բանը որ առաջ
կրնայիր համարձակ ընել, ան ա-
տենը չես կրնար: Մեծերուն ա-
զատութիւնը շատ քիչ է:

Արչափ աւելի բարձրացար,
այնչափ ալ պակասութիւններդ՝ աչ-
քի կը զարնեն: Բարձր տեղ կե-
ցած բանը՝ ծածուկ չի մընար: Եթէ
որ առաջ հանդարտութիւն մը ու-
նէիր, հիմայ կորսուեցաւ: Ծա-
ծուկ բան մ'ալ չես կրնար ընել,
չես կրնար մէկ օրն ալ ուզածիդ

սէս կարգաւորել : Բարձր տեղէն վար իյնալը՝ շատ մեծ է :

Պարսպ տեղը հանգիստ կը փրն տուես հոն ուր որ ամէնքը աշխատանքէ ու վտանգէ զատ ուրիշ բան չի գտան . շատոնք ալ հոն գլտան իրենց կեանքին մէկ ողորմելի կատարած մը :

Թագաւորաց սեղանը՝ ապահով կերակուր չգրուիր . ոսկի, ու գոհար գաւաթներով թոյնը կը խմեն : Քանի՞ Թագաւորներ աթոռնին իրենց արիւնովը ծիրանե գոյն ներկեցին :

Բարձր տեղ կենալը սահփրոտուկ է . ամէն բան՝ կախ կեցած է, ու դարվար իյնալու մօտ : Դուր ճամբան աւելի ապահով է :

Որչափ շատ է զարմացողներուն ու ծափ զարնողներուն համբանքը, այնչափ ալ շատ է նախանձոտներունը : Որչափ որոգայթներ կան հոն, որչափ թշնամիներ : Ամէն բան վախնալու է, ամէն բան կասկածելու : Չկայ ոչ ծառանե-

բու հաւատարմութիւն, ոչ բարեկամներու, ոչ եղբօր, ոչ զաւկի ալ: Բայց ցածկուկ խելճ՝ տան մը մէջ՝ չարութիւններ չեն մտներ: Ապահով կեանք ունի, ով որ մէկ դի քաշուած կը նստի: Ուրիշէն վախ չունի, ուսկից որ ուրիշը չը վախնար:

Տ Թէ որ ձի մը տեսնելիր, կամ շուն մը, որ իր ցեղ ընկերներուն մէջ իշխանի անուն առնելու ըլլար, ըսէ ինծի ծիծաղդ կրնայիր բռնել: Գուն աւելի ծիծաղ ըլլալու արժանի ես, որ քեզ ուրիշներէն մեծ կը սեպեա ըսելով. Ես անոնցմէ հարուստ եմ. ես անոնցմէ իշխանութեամբ շատ վեր եմ. « Ինչո՞ւ կը հպարտանաս հող ու մոխիր »:

Մարդս չի կրնար պարծենալ, բայց եթէ իր բուն աղէկ բաներովը. քու աղէկ բանդ ո՞րն է, ըսէ տեսնամ, երբոր ամէնն ալ Աստուծմէ առած ես: Քեզի բան չի մնար մեղքէն՝ ի զատ: Ուրեմն եր-

բոր ամէն բանդ Աստուծմէ ասեր
ես, անոր փառք տուր որ իր բա-
րիքը քեզի առատ ձեռքով սրար-
գևեր է :

Եղեր է որ ձի մը ուրիշ ձիէն
գերազանց համարիս, ինչ է թէ՛
շատ խոտ ունի, շատ գարի, կամ
թէ սանձը ոսկի է, վրայի լաթը
մարգըրտով գոհարներով զար-
դարած : Չէ կ'ըսես. հասկա ան
ձին մէկալէն գերազանց է որ շուա
կը վազէ : Մարդս ալ ասանկ է,
թէ որ խելքը կորսընցուցած չէ,
փառք չի խնդրեր ան բանէն որ իր
մէն գուրս է :

Բայց կ'ըսես. Ես ուրիշներէն
ալ աղէկ եմ, աւելի աղնուական :
Թէ որ ասանկ կ'ըսես, ամէն պա-
տուոյ անարժան ես. պատճառն
որ մէկը պատուոյ արժանի չէ,
բարի մարդէն 'ի զատ, որ պատիւն
ալ փառքն ալ բանի տեղ չի դներ :

Ճշմարիտ աղնուականութիւնը
ինքզինք բարձրացընել չի դիտեր.
Գովելի վարք ունեցողը համեատու

Թիւն ալ ունի հետը: Մեծամեծ
ներուն մեծ վատքը ան է որ իրենք
զիրենք աւելի խոնարհեցնեն:

Յ Ծանցցիր քու բնութեան ար-
կարութիւնդ, չափէ քու պզտիկ
մարմինդ, տեսնես որ վրաց շատ
բան պիտոր գտնես, որ քեզ խա-
նարհեցնեն, ու բան մ'ալ չես
գտներ որուն համար քեզ բարձ-
րացնես:

Մի քամահրեր երկրաչափնե-
րուն ու փիլիսոփաներուն խօսքը
որ կ'ըսեն թէ բոլոր աշխարհքս
մէկ կէտ մըն է: Չեմ կրնար ըսել
թէ որչափ ողորմելի է քու անխել
քութիւնդ, թէ որ աս մէկ կէտիս
վրայ թագաւորութիւներ կը կանդ
նես, զանազան տէրութիւններ կը
բաժնես: Պզտիկ բանի մէջ՝ մէկը
մեծ չի կրնար ըսուիլ:

Աս հողս որ հիմայ քու հարաւ
քաղաւածքովդ կը կոխես, քեզ մը
անցնի նէ, ան պիտոր քեզ կոխ
կրուտէ, անկից աւելի ուրիշ մասն
ու բաժին պիտի չունենաս՝ կտոր

մը հողէն ՚ի զատ, որուն վրայ քու
պաղած ու հոտած անդամներովդ
պիտի տեղաւորուիս :

Ուրեմն գնա հիւնայ, աս ոչնչիս
վրայ մեծ մեծ ու անմահ շի-
նուածքներ շինէ : Հոս թափէ քու
կատաղութիւնդ, հոս բանեցուր
քու ամբարտաւանութիւնդ, հոս
շատցուր քու ցանկութիւնդ, հոս
պատերազմներ բաց, հոս գունդ
գունդ զօրքերդ առաջ քալցուր :

Ասանկ երկար ատեն խենթե-
նալով, ետքը շատ ուշ հասկընաս
պիտի թէ որչափ փուճ բան են
եղեր իշխանութեանց անունները,
որչափ սուտ խաբեբայ պատիւնե-
րը : Ի՛նչ որ հոս աշխարհքիս մէջ
փայլուն կ'երևնայ, ամէնն ալ բա-
րակ ապակի է, փալիւրջալու ա-
տենը կը կտարի : Մեծ ծառերը որ
շատ տարուան մէջ մեծցան, ա-
կընթարթի մը մէջ քամիով արմա-
տէն կ'ելլեն :

Յ Հպարտութեան մեծ գրգիռը
վերցուցած կ'ըլլաս, թէ որ դուն

քեզի քաշուիս նսաիս : Մարդ չի
կայ որ ինքիրեն ըլլալով մինակ իր
աչքին հանդէսներ փառաւորու
թիւններ ցուցնէ . ոչ մէկ քանի
մարդու ալ , և ոչ իր ընտանեաց
առջև : Փառասէրը կ'ուզէ որ մե
ծութիւնը ամենուն դիմացը երև
ցնէ . իր մոլութիւնները՝ ամե
նուն աչքին մէկ տեսարանք մը
ընէ :

Ո՞վ է որ Հնդկաստանի շաւեր՝
պատուական սամոյրներ հագնի ,
թէ որ մարդու երևնալու չըլլայ
նէ : Ո՞վ է որ առանձին տեղ ոս
կիէ սնակներու մէջ իր կերակուր
ները լեցնէ : Ո՞վ միսմինակ մէկ
գեղի մը մէջ՝ ծառին շքին տակը
իր փառաւոր սեղանը դրաւ : Փա
ռասիրութիւնը՝ տեսնուիլ կ'ու
զէ , ու մէկ տեղ մը անանկ իր ոյ
ժը չի ցուցնէր , որչափ հոն ուր
որ մարդիկներէն գովութիւն կըր
նայ լսել :

Մեղուն թէ որ մեղը շինեց , ձին
թէ որ աղէկ վաղեց , ծառը թէ որ

իր պատուը առաւ, ուրիշ բան
չեն ուզեր. մարդը միայն կ'ուզէ
որ իրեն ծափ զարնեն, և մատով
ցուցնեն զինքը ու ըսեն. «Սքովե-
կայ է»: Բայց թէ որ աղէկ խեղճ
տալով մտածելու ըլլաս, ո՞վ են
ասոնք, ուսկից կ'ուզես դովու-
թիւն լսել. ուսմիկն գովեստը քա-
մահրելէն դիւրին բան չիկայ:

Փուճ ու փոփոխական են մար-
դիկ, որոնց համար շատ հեղ ըսեր
ես թէ խենթ են. ու իրենք ալ ա-
մէն իժիր կ'ըսեն թէ խենթ ենք, ու
շատ անգամ ալ ըրածնին վար կը
զարնեն: Վարձ է կեանքը, չէ թէ
անորը միայն որ գովեստ կուտայ,
հասրա անորն ալ որ գովեստ կը
լսէ: Աս գովեստս ալ կ'ըլլայ մէկ
քունձ մը երկրիս՝ որ մէկ կէտ
մըն է. ու հոս ալ ամէնքը ան դռ
վութեանը չեն հաւնիր. ուր մնաց
որ ինքը լսողն ալ չհաւնիր, ու
խեղճն ալ չպատկիր:

Բայց Մեծ բան է, կ'ըսես, գո-
վեստ առնել ետքի եկողներէն:

Վ'ուղես ըսել, անոնցմէ որ ոչ տե-
 սած ես, ոչ ալ տեսնելու: Սւրբին
 ինչո՞ւ չես ցաւիր որ գովեսս չես
 լսած քեզմէն առաջ եղող մար-
 դիկներէն: Դիր հիմայ միաքդ որ
 անմահ ըլլային քեզ գովողները
 ու յիշողները, ու քու յիշատակդ
 ալ ասով անմահ պիտոր մնայ. ը-
 սէ՛ նայիմ, ասկից ի՛նչ շահ քեզի,
 որ կենդանի չես. կենդանի ալ ըլ-
 լաս ի՛նչ օգուտ: Ես անդամ կը
 գովուիս՝ ուր որ չես, ու կը տան-
 ջուիս ուր որ ես,

Ամէն բանին պինը արժողէքը՝
 իր հեան է. ոչ գովութիւն առ-
 լով՝ աղէկ կ'ըլլայ մէկը, ոչ ալ
 գէշ թէ որ չգովեն: Սրբակը՝
 թէ որ տեսնող չունենայ, իրեն
 լուսէն բան մը կը կորսընցընէ:
 Թուղը իր անուշութիւնը կը կոր-
 սընցընէ, ծաղիկը իր գեղեցկու-
 թիւնը, գոհարը իր պայծառու-
 թիւնը, թէ որ չըլլան գովեսս
 տուողներ:

Մեծ նշան է հոգւոյ թէ բարձր

տեղէ մը եկած է, երբոր մարդկային գովութիւնը քամահրէ, ու ինքիրմով գոհ ըլլայ: Թէ որ գովութիւն փրնտուես, գիտցիր որ կը կորսընցընես:

Նայիմ ինչ գովելի բան վրադ կը գտնես: Ո՞րչափ տկարութիւն ունիս, ո՞րչափ խեղճութիւն, փրկկութիւնդ ալ ո՞րչափ անատոյգ ու անյայտ: Անպիտան ծառայ մընես գուն, թէպէտ բոլոր պարտքդ ալ ըրած ըլլաս: Բայց ըրի ըսելու երես ունիս:

Ասոր համար վախցիր, սիրելի, չըլլայ թէ ներսուանց ան չես, ինչ որ մարդիկ դրսուանց վրադ կ'ըսեն: Աս ալ նայէ որ չըլլայ թէ ան բաներուն վրայ քեզ գովեն, որոնց համար գուն քեզի չես հաւնիր: Աստուծոյ տուր՝ Աստուծմէ ունեցածդ, քու ըլլալդ, քու կեանքդ միտքդ, քեզի ալ ուրիշ բան չմնար՝ մեղքէդ ՚ի դատ:

Ուրեմն գուն ասանկ ոչինչ մը ըլլալով, ոչնչի վրայ պարծիլ չես

կրնար : Ան ատենը կը սկսիս բան
մը ըլլալ, երբոր քու ոչինչ ըլլալդ
ճանչնաս :

ԳԼՈՒԽ Ժ

Բարոյ մարմինը ոչ դրախ գգայա
բանքները չարաւորներն իր
բայ : Մարմնոյ ոչգած բանե
րունն ո՞րչափ միայն պէտք է
աչք գոցել : Աչքի համարձա
կոչքեան սանձ դնել : Ո՞րչափ
մեղադրելոն բան է հագոչարոյ
չարագանցոչիւնը :

1 Աս ըլլայ քու կենացդ ա
ռողջ ու օգտակար կանոն . նայէ
որ մարմնոյդ այնչափ միայն տաս,
որչափ որ իր առողջութեանը հե
րեք է : Խիստ կերպով բանէ զին
քը, որ հոգւոյդ անհնազանդ չըլ
լայ : Աչք միայն գոցելու է իրեն,
չէ թէ ծառայել :

Կերակուրը թող անօթութիւ

նը կշտացընէ, խմելքը ծարաւը
անցընէ, հաղուստը ցրտէն պա-
հէ, տունը՝ օդու մնասահար պա-
տահարներէն պահէ : Ուրիշ բա-
ներէն որ անպէտ աշխատանքը՝
զարդի համար շատցուց, վախցիր,
եւ կեցիր • ինչու որ ասոնք հո-
գւոյդ որոգայթներ կը լարեն :

Ամէն պարկէշտ ու չափաւոր
բանը ցած ու անարդ կ'երևնայ ա-
նոր՝ որ իր մարմինը շատ կը սիրէ,
ու վրան շատ կը դողդողայ : Գուն
մեծ բան ես, ու մեծ մեծ բանե-
րու համար ծնած, չէ թէ ցածու
թեամբ գերի ըլլալու մարմնոյդ,
որ պիտոր սեպուէ մէկ կապ մը քու
հոգւոյդ ու քու ազատութեանդ :

Խելացի ու բարի մարդը՝ մարմ-
նոյն վրայ եթէ հոգ մը ունի, չէ
թէ մարմնոյն ապրելուն համար
է, հապա անոր համար որ առանց
անոր չկրնար ապրիլ : Մարմինը
հոգւոյն գործիքն է • ո՞ր արհես-
տաւորը իր արհեստը թող տալով
գործիքներուն վրայ իր ատենը կը

մաշէ: Թանձրամիտ մարդու գործք է խելքը միտքը բոլորովին մարմնոյ ծառայութեանը տալ:

Ձերովհետև հոգւոյն մահը՝ զգայարանքի պատուհաններէն ներս կը մտնէ, ջանա որ դարձնես զանոնք առ երկրաւոր կեանքէն դէպ ՚ի երկնային կեանքը. ու կամաց կամաց հեռացուր զանոնք, որ շատ չթաթխուին ան բաներուն մէջ որ առջևնին ունին. չըլլայ որ աշխարհային հեշտութեանց մէջ իրենք զիրենք խորունկ ընկղմեն:

Զգայարանքը՝ ծառայ են, չէ թէ հրամայող տէր: Ամէն բանէն առաջ՝ աչքի համարձակութիւնը պէտք է որ զսպես. ինչու որ ասոնք խիստ շուտ տեսնելով, ու շատ բաներու տեսած պատկերները երևակայութիւնը անցնելով, ու երևակայութենէն ալ միտքը, բաղձանքներու մէջ շատ հունտեր կը ցանեն ծանր ծանր մեղքերու, թէ որ ալէկ ամուր պահապաններով զիրենք չպահես:

Թէ որ ներսի աչքի մաքրու-
թիւնը՝ ընկեր ըլլայ դրսի աչքի ու-
ղիւ նայուածքին, ամէն տեւ Աս-
տուծոյ ոտքը կոխածի պէս կը
տեսնես: Երբոր քեզ սորվեցընես
արարածները տեսնելով անոնց ու-
քու ստեղծողդ օրհնել, ասոնցմէ
անուշ կերպով մը կրնաս քու
միաքդ վեր վերցընել մտածել Աս-
տուծոյ մեծ վայելչութիւնը ու
փառքը:

Աչքդ ջանկես ան բանին որ քեզ
գայթակղութիւն կ'ըլլայ, ինչպէս
բաց կնիկ մը զարդարուած, որ
քեզ կրնայ կորսընցընել: Ատաւա-
կերդութեան ու կաքաւի մ'եր-
թար, թատրէն և ուրիշ անհա-
մեսա խաղերէն հեռու կեցիր
վասն զի մարդուս միտքը կը պըղ-
տորեն, անանկ որ ետքը չկրնար
մարդս իր միտքը դէպ 'ի վեր եր-
կինքը վերցընել: Ուր որ աչքը կը
սխալի, սիրան ալ կ'աւրուի:

3 Ականջն ալ խելք սորվելու
զգայարանք մըն է. աս դռնէս՝

մարդուս միտքը ներս կը մտնէ
ճշմարտութեան ու խնայողութեան
ճանաչմունքը : Ասոր համար նայէ
որ արեւի պահեստ ակամջոյ • չըլլայ
թէ ներս մտնեն ճշմարտութեան
տեղը ստուծիւնը, ու խնայող-
ութեան տեղը անմտութիւնը :

Ականջներդ գոցէ բամբասանքի
ու քսութեան դէմ • գոցէ արեւը
ցրտեղ խօսքերու ու առասպելնե-
րու • գոցէ դատարկ փուճ պատ-
մութիւններու, ու ամէն բանի
որ քու հոգեոյդ մէկ օգուտ մ'ալ
չունին :

Ինչպէս մարդս երբոր կը լսէ
նուագարաններու աղուոր ձայնե-
րը, անկից հեռանալէն ետե ալ
անկըճին մէջը կը պահէ ան եր-
գերուն եղանակը ու անուշու-
թիւնը, ասանկ ալ դէշ խօսք մը
թէպէտ մէկէն դէն մը չի տայ,
բայց մտքին մէջ հունտեր կը թո-
ղու, որ երկար ատեն հոն կը մը-
նան, ու երբուերբ կը ծլին ու կը
բուսնին : Ներսդ խօսող Աստու-

ծոյ ձայնը այնչափ աղէկ կը լսես,
որչափ որ մարդկանց քիչ ականջ
դնես :

Արհեստով շինած անուշահոտ
եղեր քանեցրնելը՝ թուլամորթ
մարդու բան է, որուն որ անունը
գէշ ելած է: Դուն նայէ որ ասանկ
հեշտացուցիչ հոտերը անարգես.
միայն բարի վարքով առաքինու
թեան անուշ հոտը վրայէդ բու
րէ: Ետքը պաքով ժուժկալու
թեամբ զսպէ քու ճաշակելիքդ,
քու բերանդ. ուտելու խմելու ալ
չափ դիր. զսպէ բոլոր մարմինդ
ալ խոշոր հագուստով, ձաղկելով
ու ուրիշ ճգնութիւններով. ան
կողինդ ալ փափուկ չըլլայ: Ալ
աղէկ է որ մարմինդ չարչըրկելով
փրկես, քան թէ վնասակար փափ
կութեամբ խնայելով շոյես, ու
ետքը հոգիդ ալ մարմինդ ալ յա
ւիտեան կորսընցընես :

Ա Որովհետև մարմնոյ շարժ
մունքէն ու դրսի եղած բաներէն՝
կ'երևնայ հոգւոյն ներսի որպի-

սութիւնը, նայէ որ ամէն բան
վերցընես վրայէդ, որ սովորաբար
դէշ ու պղտոր հոգւոյ նշան մըն է:
Հին հեթանոսներուն խմաս-
տունները, բարի ըսուած մարդու
մը հրաման չէին տար առանց
պատճառի մէկ մտան ալ խաղցը-
նել: Ես այսչափ մեծ ուղղութիւն
մը քեզմէն չեմ փնտուեր, բայց կը
փափաքիմ որ ունենաս: Ա՛ս միայն
կը պատուիրեմ որ բարձր ձայնով
քահքահ չի խնտաս. խեղկատա-
կութենէ զգուշանաս. մէկ շփա-
ցածի վարմունք մը վրայ չտես-
նուի. ձեռքերովդ անշնորհք շարժ-
մունք չընես. բուրդուբապուճ
վազելով չի քալես:

Բան մ'ալ վրայ չերևնայ որ
տեսնողներուն աչքը խայթէ. ոչ
երևելի աղտ ըսթերուդ վրայ, ոչ
ճակատդ ժանկքով կռնճմտած,
ոչ անկարգ շարժմունքներ, ոչ
քամահրելու, ոչ ալ քէն պահող
սրտի նշաններ: Աերջապէս բան
մ'ալ վրայ չտեսնուի որ ուրիշին

գանիլ մը բերէ կամ ճանձրու-
թիւն տայ: Շատ բան համեատու-
թեամբ կրնայ ըլլալ, բայց դրսէն
համեատ չերևնար:

Տարդս մերկ ծնաւ, ու չէր
ամբշնար. ինչու որ չճանչցուած
մերկութիւնը՝ իրեն ամօթ չէր
կրնար բերել: Բայց մեղանչելէն
ետև, որ աղէկ ղինքը պարտը
կող անմեղութեան հագուստը հա-
նուէցաւ, դրսի լաթը հարկաւոր
եղաւ իր խախբութիւնը գոցելու:
Եկուր նայէ որ ան ատեն պատժի
համար իրեն տրուած բանը հի-
մայ փառք պատիւ կը սեպուի:

Հագուստ կ'ուզենք՝ չէ թէ մեզ
պարտը կելու, հապա դարդարուե-
լու համար, աչքի հաճոյ ըլլալու
և ուրիշները մեզք խօթելու:

Մարմնոյ հագուստը՝ հոգւոյն
պատկերքը կը ցուցնէ: Չափէ
գուրս հագուստի հոգը, միշտ հայ-
լին դիմաց երեսը նայելը, սնտու
կը վերու վար ընելը, կնկան բնու-
թեան գործք է:

Դրսի զարդարանքիդ վրայ կը
խրանէիր թէ որ տակինը մտմը
տայիր նէ: Այլ որ առաքինու
թեան ներսի զարդերը ունի, դըր
սիններուն հոգ չունենար: Առա
քինութիւնը կը սիրէ պարզ երև
նալ՝ առանց դրսի շինծու գոյնե
րու: Ինչ որ ալ վրան աւելցընէլու
ըլլաա, ամէնն ալ իրմէն վար են:
Անխելք մարդու բան է՝ դրսուանց
փալփըլիլ, ներսուանց աղտոտ ըլ
լալ:

Շատոնք վրանին շղթաներ կը
կախեն, բայց ոսկի ըլլալուն հա
մար գերութեան գէշ անուանէն
չեն վախնար: Շատոնք ալ ոսկիով
չէ թէ կապած են, հասրա գամած
թող կուտան որ ականջնին ծա
կեն, ու ան պզտիկ ծակերէն շատ
անդամ իրենց հօրենական բոլոր
ժառանգութիւնը կախուած է, ու
անով կը պարծին ալ: Աս բաներս՝
որ ատենով անարդ պատիժներու
անուաներ էին, հիմայ փառասի
րութեան անուն են եղեր:

Հասն ալ կը տեսնես առտու
իրիկուն սանտր ու հայլի ձեռուք
նին, աւելի հոգ ունին որ դուխ
նին աղուոր երևնայ, քան թէ հո
գինին փրկուի: Ասանկ տեղիք դը
տան խենթ մարդիկներու աւրած
ծուռ կարծիքները, անանկ որ
խելքերնին դրեր են ան բաներով
զարդարուիլ՝ որ ոտքի տակ առնե
լու էին:

Ասոր համար քու հագուստ
ներդ ըլլան առանց շատ արհեստ
բանեցրնելու, չէ թէ մարդկանց
երևնալու, հապա հարկաւորու
թեան համար, չափաւոր ու սլար
կեշտ, բայց աղտոտ պատրուտած
ալ չէ, ու քու վիճակիդ աստիճա
նիդ ալ յարմար ըլլան:

Կ'ուզես ոսկիով ալ, մարդըր
տով ալ զարդարուէ, բայց թէ որ
Քրիստոսի գեղեցկութիւնը չու
նիս, միշտ սոքեղ ես, միշտ անշը
նորհք: Աս գեղեցկութիւնն է որ
միշտ կը մնայ, սա է որ կը զար
դարէ չէ թէ քու մահկանացու

մարմինդ, հասրա քու հոգիդ որ
անմահ է: Խենթ փառասիրու
թիւն մըն է տիղմը ոսկիով պար
տրկել:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ

Ի՞նչպէս պահելո՞ւ է շեզուն:
Ո՞րչափ հարկաւոր է ոչ ո՞ր
չափ աչ դժուար: Խօսելո՞ւ ա
տենը ինչ քան ճայելո՞ւ է, ոչ
ինչ քանի գգոշանալո՞ւ: Ի՞նչ
պէս համբերելո՞ւ է ոչբիշի գեշ
շեզոշին:

1 Այնչափ հարկաւոր է լե
զուի պահպանութիւնը, որ աչքի
բիբերէն ալ աւելի զգուշութեամբ
պահելու է ինչու որ «Մահն ալ
կեանքն ալ լեզուին ձեռքն է»: Ով
որ լեզուն զսպել չկրնար, նման
է բաց քաղքի մը որ սրատ չունի:
Բայց սա ալ գիտնանք որ առանց

Աստուծոյ մասնաւոր օգնութիւն
անկարելի է որ մարդուս լեզուն
զսպուի :

Մարդս կը զսպէ առիւծը, կը
զսպէ ցուլը, կը զսպէ արջը, ու
իր լեզուն չի զսպեր : Ինչու որ
շատխօսութիւնը՝ մարդուս բնա-
կան սրահսութիւն մըն է • բան մը
ուղածին պէս, մտքէն անցածին
պէս, լեզուովն ալ դուրս տալ
կ'ուզէ :

Լեզուն ըղեղին մօտիկ է, բե-
րանն ալ երևակայութեանը • աս-
կէց կուգայ որ երևակայութենէն
անցած բանը՝ շուտ մը գէպ 'ի լե-
զուն կ'իջնայ, ու անկից խօսքով
դուրս կը ցատքէ :

Բնութիւնը քեզի սորվեցուց
թէ որչափ հարկաւոր բան է լե-
զուին սահպանութիւնը • երկու
սլառ քաշեց անոր գէմ, մէյմը ա-
կուաներով, մէյմ՝ ալ սուկունքնե-
րով :

Ինչպէս անուշահոտ եղերուն
հոտը դուրս կը ցնդի կ'երթայ՝ եր-

որ ամանին բերանը բաց կը մը-
նայ, ասանկ ալ հոգւոյն բոլոր ու-
ժը դուրս կը ցրուի, երբոր մար-
դըս բացբերան ըլլայ :

Ով որ իր լեզուն աղէկ չի պա-
հեր, ինքզինքը աղէկ չի պահեր :

Ձ Ինչ որ ալ խօսելու ըլլաս,
զգուշաւոր եղիւր • զսակ չափա-
զանց բաղձանքը որ շատ մարդու
քով կայ • մտքերնէն բան մը ան-
ցածին պէս՝ մէկէնիմէկ դուրս կը
թափեն, առանց քննելու, առանց
ընտրելու :

Երկու լեզու մ'ըլլար, կեղծա-
ւոր մ'ըլլար, պարզ կերպով
միտքդ յայտնէ առանց պտոյս
խօսքերու, որ չըլլայ թէ երկու
կերպ հասկըցուի : Աստուած քե-
զի խօսելու կարողութիւն տուաւ,
որ անով բանը ինչպէս որ է՝ ա-
նանկ ճշմարտաբար ըսես, ու միա-
միտ սրտով :

Խօսելու որ կ'ըլլաս, առաջ
դուն քեզի հարցուր • ներսդ ան-
կարգ կիրք մը ունիս • թէ որ ուր-

նիս, լեզուդ բունէ, ինչուան որ
կիրքդ անցնի. չէ նէ շատ բան կը
խօսիս, ու ետքը խօսածիդ վրայ
կը դռնաս: Գիւրին է լուս կենա-
լը, թէ որ սրտիդ մէջ խառնակ
բաներ ձայն չիհանեն նէ, թէ որ
հոգւոյդ մէջ առանձնութիւն մը
ըլլայ, ու հանդարտ պարզութիւն
մը: Մարդ ըսելու արժանի չէ, ո-
րուն լեզուն ուրիշ է, միտքը ու-
րիշ:

Թէ որ միտքը աւողջ է, չափա-
ւոր ու կարգի կանոնի մէջ, լեզուն
ալ չափաւոր կ'ըլլայ ու դգաստ.
միտքը աւրուելուն պէս, լեզուն
ալ մէկէն կ'աւրուի: Ամէն մար-
դուն քանի՞ ըստրկի մարդ ըլլալը՝
իր խօսուածքէն կը ճանչցուի:

Յ Բերնէդ դատարկ խօսք մը
չեղայ: Ինչպէս ուտելու բանդ
կ'ընտրես, ասանկ ալ ընտրէ ինչ
պիտի խօսիս: Բերանդ մտնելու
կերակուրը կը նայիս, ինչու բեր-
նէդ ելած խօսքն ալ չես քններ,
որ շատ անդամ առնող ներքե վը-

րայ կ'ընէ, քան թէ կերակրին սիրտ խառնելը :

Քեզի հետ շատ խօսիլ սորվէ, ուրիշներուն հետ խիստ քիչ : Խեղացի մարդիկ խօսած բաններուն վրայ շատ անդամ զղջացին, բայց լուռ թէ համար զղջացող չեղաւ :

Կենդանիներուն մէջ որոնք աւելի խելացի կը սեպուին, ձայներնին ալ քիչ է : Շատխօսութիւնը կնիկ մարդոց ու աղոց պակասութիւն է. որոնց որ խելքը հասարակօրէն կարճ կ'ըլլայ : Մէկ առաքինութիւն մ'ալ չիկայ ան մարդուն քովը, որուն բերնէն դատարկ ու փուճ խօսքէ 'ի զատ ուրիշ բան չելեր :

Թէ որ դուն աստուածասէր մարդ մը ըլլայիր, թէ որ փրկութեանդ ջանք ունենայիր, քու խօսքերդ ալ բոլորը Աստուծոյ վրայ կ'ըլլային, առաքինութե ու կատարելութեան վրայ : Մէրը չըկրնար ստել, չկրնար ծածկուիլ : Ամէն մարդ սիրած բանին վրայ

կը խօսի, ու միտքի մէջ ծածկու
ածները շատ անգամ լեզուին վրայ
կուգան :

Ասոր համար յօժար սրտով
չես զուրցեր աստուածային բա
ներունի վրայ, ինչու որ աստե
րուդ աղտերէն դուրս չես ելած :
Ասկէց դատ, ան ալ կայ որ քիչ
կը կարդաս, քիչ կը մտածես հոգ
ւոյ փրկութեան բաները, ուստի
եթէ ասոր վրայ խօսիլ ալ ուզես՝
բերանդ բան չիդար. ինչ որ սրբ
տին մէջ լեցուած է, բերանն ալ
ան կը խօսի :

4 Մարդիկ մեկմեկու քով գան
նէ, մեկէն իրենց ամէն զրոյցքը՝
ուրիշի վարքի վրայ է, ուրիշի սո
վորութեանը վրայ, ե թէ ինչ կը
նեն, ինչ բանի ետեւէ են : Քաղքին
մէջ որչափ գլուխ կայ, ամէն մարդ
այնչափ ալ դատաւոր ունի : Հա
ղարէն մէկը չես գտներ, որուն ա
չուրները իր ասանը մէջը ըլլայ :

Շատ մարդ հաւկուր է՝ իր սակ
սութիւնները տեսնելու. բայց ու

րիշներունը տեսնելու՝ ամէնքս
ալ սրատես ենք : Ուրիշի վրայ
բամբասանք մը ըլլայ նէ, երկու
գունն ալ կը բանանք . թէ որ գո-
վեստի բան մը ըլլայ, ճորով պըզ-
տիկ ճեղք մը թող կուտանք :

Աս մոլութիւնս որչափ աւելի
սովորական է, այնչափ ալ մեծ
ջանքով անկից փախչելու է : Քու
պակասութիւններուդ վրայ հերիք
մտմբտալու բաներ կան, անոնք
սրաէդ փրցուր, անոնք շտկէ :

Մարդու մի բանար ոչ քուկին
դաղտուկ խորհուրդներդ, և ոչ
ուրիշներունը, որ աւելի լուելու
պարտական են : Ատոնք եղան
որ մեծ մեծ սրճուկ բաներու մէջ
ինկան, իրենց դաղտնիքը անխո-
հեմութեամբ հաւատալով անանկ
մարդիկներու, որոնցմէ պէտք էր
պահել :

Մէկ բանը մէկի մը ըսեր են,
կամ շատերու, նոյն է : Խօսածդ՝
դիւրաւ մէկէն մէկալին կ'անցնի,
ու ասկից ալ ամենուն բերանը

կը տարածուի : Աս դիւրութիւնը
գլխաւորաբար անկից առաջ կու
գայ որ խօսակցութիւնը երկըն-
նալուն պէս , չեմ գիտեր ինչպէս
կամաց կամաց մէկ խօսելու անու-
շութիւն մը՝ սրտերնիս մանեւում
խելքերնիս կ'առնէ կը տանի , ինչ-
պէս կ'ընէ գինովութիւնը . անանկ
որ չկայ մէկ գաղտնի խորհուրդ
մը՝ այնչափ ծածուկ ու սուրբ , որ
մեզմէն դուրս չելլէ :

Մէկը քեզի իր գաղտնիքը կը
յայտնէ , դուն ալ ինչպէս թէ ի-
րեն հաւատարմութեանը մէկ նը-
շան մը ձեռքդ ունենալով , քու
կիւնդ ալ փոխն 'ի փոխը իրեն կը
յայտնես : Գուն գուցէ լսածներդ
լռես , բայց անիկայ ամէն դիմացը
ելլող մարդուն կը սրտամէ . ու ա-
սանկ ամէնքն ալ՝ ծածուկ կը գիտ-
նան ան բանը , որ դրսուանց չեն
գիտեր : Վարժես թէ մարդուս լե-
զուն ծածուկ մը թռչելով կ'եր-
թայ ամենուն ախանջը . այնչափ
որ մեր գաղտնի կարծած բանը՝

եաքը կը տարածուի, ամէն տեղ
ամենուն բերանը կը պտըտի :

Աշխարհքիս մէջ ինչ չար բան
որ կայ, կամ լեզուէն առաջ եկած
է, կամ լեզուով առաջ գնացած :
Ասոր համար՝ խօսքերդ կշռէ, բեր
նիդ ալ սանձ դիր. բան մ'ալ մի
խօսիր, երբոր ալ աղէկ է լուրը :

Խօսքի խնայելը՝ աւելի գովելի
է քան թէ սարկի : Ով որ սարկի
մաստղ է, իրեն մնաս կ'ընէ, ու
ընկերուն օգուտ. բայց ով որ խօ
սելու չի խնայեր, իրեն ալ ուրիշ
ներուն ալ մնաս կուտայ :

Ով որ գիտէ շատ բան լսել, ու
քիչ խօսիլ, այնչափ ալ Աստու
ծոյ նմանութեանը մօտիկ է :

Տ Կարգու լեզուէն բան չխա
լըսիր : Լեզուին զրպարտութե
նէն ազատ չեն ոչ աշխարհքիս իշ
խանները, որ թրէ վախ չունին
իրենց իշխանութենովը. ոչ ալ ե
րևելի սրբակաց մարդիկները, որ
իրենց անմեղութեան համար բամ
բասանքէ ազատ սխտոր մնային :

Ինքն ալ Քրիստոս տէրն մեր, քանի որ մարդկանց մէջ կենդանի էր, լեզուին խոցոտող խայթերէն չըխալըսեցաւ: Ասոնց օրինակը նայելով քու համբերութիւնդ ալ զօրացուր:

Չարախօսութիւնը՝ առաքինութեան խթան մըն է. քեզի սանձ մըն է՝ որ շիտակ ճամբէն չծախս: Մոլութեան ալ մէկ հատիկ թըշնամին է՝ ուրիշէն մեղադրանք լսելը: Երբոր մէկը վրագ չար խօսելու ըլլայ, ան ատենը կը սորվի թէ ի՞նչ բանէ զգուշանալու է:

Կ'ուզէս խալըսիլ թուճաւոր լեզուին խածնելէն, բանի տեղ մի գներ: Սրտիդ վրայ խոց չես առներ, թէ որ լուռ կենալու ըլլաս: Աւելի հոգ ունեցիր թէ բարի մարդիկ ի՞նչ դատաստան կ'ընեն քու վրագ, քան թէ անամօթ զրպարտողները:

Ուրիշները ի՞նչ կարծիք ալ որ ունենան քու վրագ, քեզի անկից շահ մը չկայ: Ներսը քու հոգիդ

ունիս շխտակ զուրցող վկայ մը ,
որ չի խաբուիր , ու չի ալ խաբեր :
Քու խղճմտանքիդ հարցուր , ու
իրեն հաւտա :

Ինչ աւելի ամօթ բան , ան-
խելք մարդիկներու խօսքերուն
կապուիլ , ու քու անձիդ համա-
րումը անոնց դատաստանին վրայ
հաստատել : Ինչ ալ խօսելու ըլ-
լան վրայ ուրիշները , քեզի ան
պէտք է որ միշտ աղէկ ըլլաս :

Ինչպէս թէ որ դուն ոսկի , կամ
զմբուխա ըլլայիր , պիտոր ըսէիր .
ինչ ալ որ մարդիկ ըսեն , ինձի
պէտք է որ ոսկի ըլլամ , զմբուխա
ըլլամ , իմ դոյնս , իմ ջուրս պա-
հեմ :

Թէ որ մէկը՝ անուշ ու յստակ
աղբիւր մը տեսնէ ու նախատէ ,
պղտոր ես , լեղի ես ըսելով , ասոր
համար աղբիւրը կը դադրի իր յըս-
տակ ջուրը բխելու : Ու թէ որ մէ-
կը անոր մէջ տիպմ ալ ձգելու ըլ-
լայ , շուտով չըստրկեր , ջանուր
չի տանիր : Դուն ալ տանիկ՝ սրբ-

տիդ հանդարտութիւնը պիտոր չի
պղտորես, թէպէտ և չարերը ի-
րենց ակռաները վրագ սրեն, ու
քեզ զրպարտեն: Ամէն խօսքէն
առնուելու որ ըլլաս՝ նշան է թէ
վրագ շատ պղտիկ համարում ու
նիս:

Տղաքը իրենց ծնողաց բերնին
կը զարնեն. կաթ կերող տղան
մօրը մազերը կը քաշկրուտէ, ծիծը
կը խածնէ, երեսը կը ճանկրուտէ,
թքով շողիքով կը մալակոնէ. ու
չենք ըսեր թէ ասոնց մէկն ալ նա-
խատինք անարգանք է. ինչու որ
ընողը՝ նախատինք ընել չի գիտեր:
Ասոր համար, ինչ սիրտ որ ունին
ծնողք իրենց մատղաշ տղոց վը-
րայ, գուն ալ ան սիրաը ունեցիր
քու նախատողներուդ վրայ:

Թէ որ մէյմը թողուս որ նա-
խատինքը քեզ տակնուվրայ ընէ,
ասով քու նախատողդ կը պա-
տուես, անիկայ իր չար կամքին
կը հասնի: Հասկա թէ ասանկ չը-
նես, ան ատենը աս ուրախութիւր

կ'ունենաս , անիկայ որ քեզ նա-
խատելով սիրտդ ծակել ուզեց ,
կը սկսի վրայդ զարմանալ : Բայց
աս քու խոթուելիք՝ ցած ու անարդ
սրտի մը մոլութիւն է :

Միշտ թշուառ կ'ըլլաս թէ որ
միտքդ դնես թէ ուրիշները քեզ
կրնան նախաատել :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ

Ներսի զգայարանքներուն վը-
րայ : Կարծիքը ինչպէս բա-
նեցրնելոն է : Բարի խորհուրդ-
ներով պէտք է միտքը տոգո-
րել : Զսպելոն է զգայական
բաղձանքը , ոչ իր շար յօժա-
րոնքիչննելը : Ասոր վրայ
կերպ կերպ խրատներ :

1 Իմաստուլթիւնը հոս է , ա-
սոր վրայ կը պարտի , որ միտքդ
չի դնես մէկ կարծիք մ'ալ որ բը-

նութեան կամ խելքի յարմար
չըլայ :

Ասոր համար ամէն բան մէկդի
ձգելով, պէտք է որ քեզ կրթես՝
երևակայութեանդ շարժմունքնե-
րուն դէմ, ինչպէս կ'ընեն տրամա-
բանները սուտ իմաստականերուն
դէմ :

Զաւակը մեռաւ ըսենք • աս
մեր ձեռքը չէ • անոր համար չար
ալ չէ : Հայրը զինքը ժառանգու-
թենէն կարեց • աս ալ որովհե-
տե մեր կամքին տակը չէ, չար չէ :

Բայց մէկը՝ իր նեղութեանը
համբերութեամբ չի տարաւ • աս
մեր ձեռքն է • անոր համար չար
է : Կարիճի պէս տարաւ : Աս մեր
ձեռքն է, անոր համար ալ բարի
է : Թէ որ ասանկ քեզ սորուցը-
նես, շատ առաջ կ'երթաս :

Բարեկամդ բանտ գրին : Աս
կից ինչ եղաւ : Ուրիշ բան չէ,
բայց եթէ բանտը գրին : Ամէն
մարդ իր քովէն բան մը կ'եւելցը-
նէ, դէշ բան եղաւ խեղճին կ'ըսէ :

Գուն քու կարծիքդ շակէ, տես
նես որ ամէն բան հանդարտ կը
մնայ :

Ինչպէս որ խենթը կը կապէնք
որ մարդու զէն մը չիտայ, ասանկ
ալ երևակայութիւնը զսպելու է,
որ սուտ կարծիքներով միտքը
չաւրըշարկէ :

Երևակայութիւնը ինչպէս ան-
զուսպ դազան մը՝ ազատութիւն
դանելու որ ըլլայ ասդիս անդին
վազել գիտէ, բերնին եկածը կը
խօսի, ինքիրամէն կը վիտսչի կը
ցնդի, դադար չունի. նոր բաներ
լսել՝ տեսնել կ'ուզէ. չափ ինչը
սել է չիգիտեր : Ասոր համար ա-
մէն ջանքդ ու հոգդ՝ աս սխալի ըլ-
լայ, որ զինքը բռնես կասես, ու
մէկ բանի մը վրայ միայն կեցընես.
որ միշտ քու խորհուրներդ, քու
առաջադրութիւններդ՝ ուրիշնե-
րու կարծիքէն կախում չունենան :

Ինչ որ քու անձէդ դուրս են,
անոնք քու կիկնդ չեն :

2 Ինչ որ միտքդ գալու ըլլայ՝

ամէնն ալ աղէկ մը քննէ, որ կա-
րող ըլլաս դուն քեզի հեա խօսիլ
հարցընել. ի՞նչ է աս կամ ան բա-
նին բնութիւնը՝ մէկդի զատելով
ուրիշ հետը եղած բաներէն. ի՞նչ
է անոր յատկութիւնը, վախճանը
ի՞նչ է. իրեն սարազաները ի՞նչ
են. ո՞րն է օգուտը. քեզի կ'ըյնայ
չիյնար. ան բանը քու ձեռքդ է,
թէ չէ. երբոր քեզի չիյնար, իրեն
տեղի մի տար, հասա որչափ կըր-
նաս գէմ գիր :

Աստուած որ ներսդ միշտ ներ-
կայ է, ամէն սրտի ծածուկներդ
հայլի պէս առջևը յայտնի բաց
կը տեսնէ. ու չկայ բան մը անանկ
ծածուկ, որ իր աչքէն փախչի :
Նայէ որ իր առջևը մտքէդ անանկ
բաներ չիստըտցընես, որ կ'ամբը-
նայիր խօսելու պատուաւոր մար-
դու մը դիմաց :

Քու խորհուրդներդ ըլլան հան-
դարա, պարզ յատակ ու չարու-
թիւն մը չունենան : Անանկ ըլ-
լան քու խորհուրդներդ, որ երբ

հարցրնեն թէ ի՞նչ կը մտածես ,
չուս մը կարենաս առանց խախտե-
լու ներսի եղածը յայտնել : Ամբը
ցիր ան բանը մտածել , որ խօսե-
լու կ'ամբշնաս :

Չար խորհուրդներուն գէմ դու
որ կը գոցես , թէ որ միտքդ միշտ
բարի խորհուրդներու վրայ ըլլայ :

3 Չկայ անանկ մնասակար ու
հոգւոյն հակառակ բան մը , ինչ-
պէս է մեր մարմնոյն անբան ու
զգայական բաղձանքը : Աս է ա-
մէն պակասութեան ու ամէն մեղաց
աղբիւրը . աս է թշնամին՝ ուսկից
միշտ պիտի վախնաս , ու միշտ հե-
տը պատերազմիս . ինչուան որ
հնազանդի խելքին՝ որ թագաւորն
է , որչափ որ հոս աս կեանքիս մէ-
ջը կարելի է :

Չկայ հոս հանգիստ ու դադար .
պէտք է պատերազմիլ անդադար ,
առանց չափ մը դնելու . որովհե-
տե թշնամիդ ալ ոչ դադար ունի ,
ոչ չափ : Ասիկայ քու ներսդ պա-
հուրտած կեցած է . մանաւանդ

Թէ դուն քեզի թշնամի ես՝ աւելի
ուժով, քան թէ Քսերքսէս թա-
գաւորին անհամար զօրքերը: Քու
հողիդ քու ձեռքիդ դուն սպահէ:

Աւելի կտորձուժիւն է որ դուն
քու վրագ վազես, քան թէ քաղ-
քըներու վրայ: որ քու անձինդ
տիրես, քան թէ բոլոր աշխարհ-
քիս: Չեմ ըսեր թէ ամէն սրտիդ
ուղածը բոլորովին ջախջախես ո-
չրնչացրնես, հասցա զանոնք շրա-
կել սորվիս: Մեծ քան ըրած կ'ըլ-
լայ խեղքը թէ որ աս կիրքերը չա-
փաւորէ ու զսպէ:

Անիրաւուժի ըրին Ստոյիկէան
հին փիլիսոփաները, որ մար-
դուս ամէն ախորժակները չար
քանի մը պէս վար զարկին: Ոչ
չար քան է, ոչ ալ աւելորդ՝ որն
որ բնութեան գործիքն է: Ամէն
առաքինութիւնը կը վերցրնէ, ով
որ մարդուս վրայէն ամէն ախոր-
ժակները վերցրնել կ'ուղէ: Յաղ-
թութիւն չըլլար՝ սպատերազմ չե-
ղած տեղը:

Իրաւ որ աս դօտէմարտու
Թիւնը խիստ դժուար է, ու շատ
տարակուսական կռիւ: Պատճառն
որ կը քերը հետերնիս կը ծնանին.
ու խելքերնիս շատ տարի անցնե-
լէն ետքը կը բացուի, երբոր կիր-
քերնիս շատոնցուրնէ տիրապե-
տեր են մեզի, ու կամքերնիս ալ
սուանց դէմ դնելու անոնց կը հը-
նազանդի, վրանին աղէկ ծածք մը
տեսնելով որով կը խաբուի, ին-
չուան որ խելքը շատ մը ատեն
անցնելէն ետեւ, ու զանազան փոր-
ձերով իր ուժը վրան դալով,
ճանչնայ որ տիրելու իրաւունքը
իրենն է, ու սկըսի տխորժակնե-
րուն ապստամբ բռնութիւնը դէմ
կենալ:

Իրաւ որ բնութիւն առջի շարժ-
մունքը շտկելու ճար չունինք, բայց
պէտք է որ վրադ շատ արթուն կե-
նաս. տեսածիդ պէս որ ներ-
սուանց սիրտդ պղտորած է, մէ-
կէն պէտք է որ խելքովդ ինչպէս
մէկ սանձով մը բռնես քու ներսի

խոովութիւնդ : Շատ դիւրին է
առջի բերանը կրքերուն դէմ դը-
նել, քան թէ անոնց տեղ տալէն
ետքը զիրենք սրմքեցընել :

Քիչ ատենի մէջ՝ սրտի մեծ խա-
ղաղութիւն կ'ունենաս, թէ որ
ամէն պատահարը դալէն առաջ
մտածես . անանկ որ՝ թշնամին
վրագ վաղելու որ ըլլայ, քեզ կա-
նուխկեկ պատրաստ գտնէ : Ար-
տանդը հասնելէն ետե, անոր ճա-
րը սորվելը՝ շատ ուշ է :

Սորվէ քիչ բան ընել, քիչ բան
զուրցել . ինչու որ շատ զուրցած
ու շատ ըրած բաներէդ թէ որ
հարկաւոր չեղածները վերցընե-
լու ըլլաս, հոգւոյ դիաց շատ քիչ
խոովութիւն վրագ կը տեսնես :
Մըսեր, աս պզտիկ բան է . ասի-
կակ հոգ չէ : Պատճառն որ՝ շատ
մեծ բան է, որն որ առաքինու-
թեան ու կատարելութեան սկիզ-
բն է :

5 Հին մարդ ըսածնիս՝ որ Ադա-
մայ մեղանչելէն ետքը անոր զա-

ւակ եղած է, ծառի մը կը նմանի,
որուն արմատը անձնասիրութիւն
է. վեր ելած բունը՝ իր չար յօժա-
րութիւնն. ճիւղերը իր ներսի
խռովութիւնները. տերևները իր
գէշ սովորութիւնները. ստուղ-
ները՝ ան գործքերը, խօսքերը ու
խորհուրդները որ աստուածային
օրինաց գէմ են:

Ասոր համար չըլլայ որ քու
չար ախորժակներդ ծլին, ու տե-
րև ստուղ տան. կացինը արմա-
տին վրայ դիր, չար անձնասիրու-
թիւնդ կտրէ կորսնցուր: Թէ որ
աս արմատը վերուցիր, գիտցիր
որ մէկ զարնելով կտրած կ'ըլլաս
քու զգայական ախորժակիդ բո-
ւոր չար ճիւղերը:

Աս կտրելը ու արմատէն փրկ-
ցնելը՝ ան ատենը կ'ըլլայ, երբոր
դուն զքեզ քամահրես, թէ որ ի-
րաւցրնէ միտքդ դնես որ հազա-
րաւոր մարդկանց մէջէն մէկն ալ
դուն ես, որ գերազանց բան մը
չունիս, ամէն գիտութենէ ու ա-

ուաքինութենէ զուրկ ես ու դա-
տարկ . թէ որ մարդկանց անհա-
ճոյ ըլլալէն ու անարդուելէն չի
վախնաս, թէ որ ամէն մխիթա-
րանքէ ու հանդիստէ քու կամ-
քովդ զքեզ զրկես :

Փրկութեան որդի կ'ըլլաս թէ
որ զքեզ աղէկ կերպով ատես . կը
կորսուիս թէ որ գէշ կերպով սի-
րես :

ԳԼՈՒԽ ԺԳ

Միրոյ վրայ . ինչ է իրեն թեռ-
քիւնը, ու ինչ գործքեր կ'ընէ :
Ի՞նչ դեղերով կը բժշկուի սե-
րը : Առեղծքեան վրայ յաշե-
րուած :

1 Սէրը աղէկ բանի սրտի կա-
պուելն է . այսինքն ան առջի դըր-
դումը՝ որով մարդուս ակտորժակը
կը շարժի, երբոր ճանչցած բա-
րին իրեն հաճոյ ըլլայ :

Բոլոր աշխարհս սիրով կա-
պուած է, սիրով կը կառավա-
րուի: Երբոր յաղթելու ըլլաս սի-
րոյն՝ որ ախորժակներուն մէջը
ինքն է առջինը, մնացած ամէն ա-
խորժակները դիւրաւ ուղքի տակ
կ'առնուս:

Բարի սէրը հոն կը դիմէ՝ հոն
կը թռչի, ուսկից որ իր առջի ծը-
նունդն է. անհուն Բարւոյն կը
մօտենայ, ինչու որ անհուն Բա-
րիէն առաջ եկած է: Ալէկ քննէ
քու կեանքդ, ու դիր քու սիրտդ
կշեռքի մը մէջ: Նայէ որ սէրը հոն
աւելի է. ինչ բան որ սիրոյ կշեռ-
քին մէկ թաթին մէջը ծանր կու-
գայ, ան է քու երկրպագութիւն
ըրած կուռքդ:

Ասոր համար հրամայեց Աս-
տուած որ զինքը բոլոր սրտովդ
սիրես. ուղեց ասով որ քու ախոր-
ժակներուդ ինքը առաջ տիրէ.
Վասն զի ինչ որ բոլոր սրտովդ կը
սիրես, անոր ինչպէս Աստուծոյ
մը երկրպագութիւն կուտաս:

2 Մարդուս սէրը կը շարժեն չէ թէ միայն բարութիւնը ու գիւղեցկութիւնը, հասլա մէկ յարմարութիւն մ'ալ բնութէ, սրտի ու խելքի: Ասանկ կը շարժէ դրսի համեստութիւնն ալ, խելացութիւնը, ազնուականութիւնը, գիտութիւնը, սրամտութիւնը, և այլ ասոր նման մարմնոյ ու հոգւոյ զարգարանքները:

Սէր ըսած բանդ քաշող մապ'նիս մըն է սիրոյ. թէ որ վրան բարերարութիւն մ'ալ աւելցրնելու ըլլաս, ան ատենը ինքն ալ կը բռնադատուի իր սիրողը փոխարէն սիրել, որ առաջ սիրել չէր ուղեր: Ուրիշ բաներ ալ կան որ բնականապէս սիրելու կը շարժեն. վասն զի որոնց ոգիքը աւելի լուսաւոր են, սիրտը աւելի տաք, արիւնը աւելի բարակ, ու բնութիւննին աւելի կակուղ՝ հեղ, անոնք աւելի յօժար են սիրելու:

3 Սիրոյն զօրութիւնը շատ մեծ է. կարծես թէ զսիրողը 'ի սիրել

լին կը փոխարկէ: Սէրը իրմէ դուրս
էլլել մըն է, իրմէ հեռանալ մըն
է, կամաւոր մահ մըն է:

Սիրողը՝ ինքիր քովէն հեռու է,
ինքիր վրայ բան չմտնրտար, բան
մ'ալ չի հողար, բան մ'ալ չընելու
ու թէ որ իր սիրականին քովը
չըլլայ, մէկ տեղ մըն ալ չէ:

Ախ, որչափ թշուառ է ան սի-
րողը՝ որ զԱստուած չի սիրեր:
Վասն զի ով որ կը սիրէ հողեղէն
անձ մը, անոր մէջը չի կրնար բը-
նակիլ, աս սիրած անձն ալ՝ զհո-
գին կշտացընել չի կրնար. որով
հետև հունաւոր ստեղծուած է,
ունայն ու մահկանացու:

Բայց ով որ զԱստուած կը սի-
րէ՝ Աստուծոյ մէջն է. ու դադրե-
լով կենդանի ըլլալ իր անձին մէ-
ջը, կենդանի է Աստուծոյ սրտին
մէջը, որուն մէջը ամէն ստեղ-
ծուածք կենդանի են, որ մեր կե-
դրոնն է, ու մեր անփոփոխ բա-
րին:

Մարդկային սէրը՝ բռնաւոր է

ու լեզի • աստուածային սէրը՝
միշտ խոնարհ ու հանդարտ • անի-
կայ՝ միշտ նախանձով կը տանջու-
ւի • ասոր քով նախանձ չիկայ •
անիկայ կը վախնայ որ չըլլայ թէ
ուրիշն ալ նոյն անձը սիրէ • ասի-
կայ կը ցանկայ որ ամէնքն ալ նոյ-
նը սիրեն :

Ասանկ է նէ, թէ որ դուն քեզ
կը սիրես , զԱստուած սիրէ • ին-
չու որ աս քու սիրելդ՝ քեզի օ-
գուտ է , չէ թէ իրեն : Մարդս
կրնայ փոխուիլ ու կորսուիլ •
բայց զԱստուած չես կորսընցը-
նէր , թէ որ ձեռքէդ չես թողուր :

Ա՛յ ուզես որ մարդու վրայ ու-
նեցած սէրդ ալ յստակ ու մաքուր
ըլլայ • հեռացուր անկից ամէն
մարդկային պատճառները , օրի-
նակ իմն թէ խելացի է անիկայ ,
ուրախ բնութիւն ունի , կամ թէ
երկուքիդ բնութիւնն ալ յարմար
է • հապա ան բաները միայն փրն-
տուէ , որն որ աստուածապաշտու-
թեան ու սրբութեան վրայ կե-
ցած են :

Առաքինու թեան ժանտախտ է
ան Սէրը, որ Պղատոնական սէր
կ'ըսուի, որով ոմանք խելքերնին
դրած են որ մարմնական դեղեց-
կու թիւնը տեսնելով՝ միտքերնին
վեր կը տանին, ու Աստուծոյ գե-
ղեցկու թիւնը կը մտնտան: Սուա
է փորձով. վասն զի մարմնաւոր
տեսու թիւնը՝ ցանկու թիւն կը բե-
րէ, ու սրտին խոց կուտայ: Աւ
տղէկ է ոտքով իյնալ, քան թէ
աչքով:

Բայց զիտնաս որ սիրոյ դեղե-
րը սաստիկ դժուար են. երբոր
զսպել ուզես, աւելի ուժ կ'առ-
նու կը կատողի. ու թէ որ առջի
բերանը դէմ չի գնես, կամաց կա-
մաց անանկ սկըրդելով ներս կը
մտնէ, որ սիրել ուզելէդ առաջ՝
տեսնես որ կը սիրես եղեր: Բայց
թէ որ սկսելուն պէս՝ մէկէն դէմ
կենալու ըլլաս, անոր դեղը ճարը՝
չատ դիւրին է:

Ասկէց 'ի զատ, պէտք է որ
միտքդ ուրիշ հարկաւոր բանե-

բով անանկ զբաղեցրնես, որ ա-
տենն չունենաս սիրած անձդ մըս
մըտալու. և զգոյշ կենաս ան բա-
ներէն, որ նոյն սէրը միտքդ բե-
րել կրնան: Չէ նէ, մէյմը սէրը
քեզ բարնկցրնելու որ ըլլայ, ա-
նանկ չարաչար քեզ կը չարչարկէ,
որ ձեռքէն չես կրնար խալըսիլ,
բայց եթէ երկան ատենով սիրա-
ծէդ հեռու կենալով. ինչուան որ
սէրը ինքիրեն յոգնելով թուլնայ,
ու կորսուի երթայ:

Շատ մարդու ալ՝ ամօթը ու
ցաւը միայն՝ օգուտ ըրաւ, զիրենք
բժշկեց. երբոր տեսան որ ուրիշ
ները զիրենք մատով կը ցուցրնեն,
ու Ժողովրդեան բերանն ընկած՝
անուճնին կը ծամճըմեն. երբոր
միտք բերին, ինչպէս դարչելի բան
է աս անկարգ սէրը, մամըտութով
վտանգներով լեցուն. ուրիշնե-
րուն դայթակղութիւն տուող, ու
ետքն ալ զղջումը ետեւէն միշտ ան-
սրակաս:

Որհանք ալ աս սոսկալի ախտէս

ազատեցան , աղէկ մը մտածելով
սիրելի անձին ունեցած գէշու
թիւնը ու պակասութիւնները , որ
անոր ազուորութիւնը ու սիրելի
ըլլալը շատ կը պակսեցնեն , ու
վար կը զարնեն :

Բայց ամէն բանէն աւելի՝ աս է
մեծ գեղը , որ քու սէրդ Աստու
ծոյ վրայ դարձնես , առաքինութեան
թեան , ու յաւիտենական վարձ
քերուն . այսինքն ան բաներուն
որ իրաւցընէ սիրելու արժանի
են . անանկ որ աղէկ սէրը զգէշ
սէրը դուրս հանէ , ու մարդուս
ազնուական սիրտը ինքիրեն ամբջ
նայ տղմի մէջ թաւալիլ՝ ցած ու
անարգ ստեղծուածի մը սիրոյն
համար : Գէշ սէրը կ'ասպականէ
մարդուս աղէկ վարքն ու բնու
թիւնը :

5 Բնութիւնը սիրոյ կապով մը
ամէն բան իրարու հետ կապեր է :
Աս կապն է որ մէկտեղ կը բերէ
ու կը կապակցէ երկընքին երեսը՝
ստապերուն անհամար բազմու

Թիւնը, օգուան մէջ՝ Թոչուններուն
երամբը, դաշտերուն վրայ պախ-
րէնները, լեաներուն չորս դին ոչ-
խարնները այծերը, ու անտառնե-
րուն մէջ վայրենի կենդանիները :
Աս սուրբ կապը ատելութեամբ
միայն կը քակուի . վասն զի ինչ-
պէս սերը կ'ուզէ որ ամէն բան ի-
րարու հետ միացնէ, ասանկ ալ
ատելութիւնը կ'ուզէ մէկմէկէ
բաժնել, ու մէջերնին անմիաբա-
նութիւն ձգել :

Աս գարշելի ախտիս տակը դիւ-
րաւ կ'իյնան պզտի սրտով մար-
դիկ, վախկոտները, ու կասկա-
ծոտները, որ ամէն դիպց կը վախ-
նան՝ չըլլայ թէ զէն մը քաշեն :

Ոմանք ալ կարծես թէ իրենց
մօրմէն անանկ ծնած են, որ ամէն
մարդ ատեն . ասանկները՝ դիշե-
րային Թոչուններուն պէս իրենց
շուքն ալ կ'ատեն : Թէ որ ասանկ
խեղճ մարդիկներու պատահելու
ըլլօս, մի ատեր, հասարակաց
եղիք անոնց :

Ինչպէս խաղի համար դօտեմարտութիւն որ ընես, հանգարտ սրտով ու առանց սրգողելու ընկերին՝ քեզ կը պաշտպանես, ասանկ ալ քու բոլոր կեանքիդ մէջը պէտք է որ առանց ատելութեան զգուշանաս թշնամիէդ :

Թէ որ ատելութիւնդ զսպել կ'ուզես, նայէ որ սրտիդ մէջը Սէրը արթնցընես, մտածելով ատելւոյդ ունեցած աղէկ բաներէն մէկը : Ատելութեան պատճառ մ'ալ չես ունենար, թէ որ ամէն բան՝ աղէկ մտքով շիտակ մեկնելու ըլլաս :

Ետքը ատելութիւնդ դարձուրան բաներուն վրայ որ իրաւցընէ ատելութեան արժանի են, ինչպէս է մեղքին դարչութիւնը, ու յաւիտենական դատապարտութիւնը : Թէ որ ատելութիւնդ ուրիշի վրայ դարձընելու ըլլաս, չէ թէ ատելւոյդ մնաս մը կուտաս, հապա քու անձինդ զեն կ'ընես :

Ասան զի թէ որ Քրիստոս քե-

զի հրամայեց թշնամիդ ալ սիրել
ալ ով դուրս կը մնայ որ զինքը
ատես : Աշխարհքէս դուրս ելլե-
լու է, որ ատելու ստեղծուած մը
գտնես : Ամէն ստեղծուածներէն
դուրս՝ մէկ չար մը կայ, այսինքն
մեղքը, որ իրաւցընէ ատելու
բան է :

Բայց թէ որ քեզի մէկ ատելու
մարդ մը պէտք է, անիկայ մինակ
դունես. ինչու որ բնաւ մարդ մը
քեզի այնչափ զեն տուած չէ, որ-
չափ դուն քեզի :

ԳԼՈՒԽ ԺԴ

Բաղձանքի ոչ ետ քաշուելու վը-
րայ : Ի՞նչ բանի ցանկաւոր է,
ինչ բանէ փախուելու :

1 Երանի ան մարդուն որ Աս-
տուծոյ կամացը հնազանդ է, որ
բանի մըն ալ սաստիկ չի փափա-
քիր, որ ինքզինք ամէն բանի կը

յարմարցընէ ու կ'ըսէ . — Կ'ուզէ՞
Աստուած որ ես առողջ կամ հի-
ւանդ ըլլամ, կ'ուզէ՞ որ մեծատուն
ըլլամ կամ աղքատ, կ'ուզէ՞ որ աշ-
խարհքէս ելլեմ, կամ դեռ հոս ա-
պրիմ, երկուքին ալ պատրաստ
եմ:

Թէ որ անգամ մը ըսելու ըլլաս .
— Ե՞րբ պիտի հոն երթամ, երբ
սա բանս ձեռք պիտոր ձգեմ, —
Թշուառ կ'ըլլաս: Ինչու որ եթէ
քեզմէ դուրս եղած բաներուն
ցանկաս՝ միշտ սրամաշուք հոգե-
րով պիտի տանջուիս, ու ինչպէս
մէկ կըր որ անիւի մը մէջ՝ միշտ պի-
տի պարտիս, ու ճոթը չհասնիս:

Քու իշխանութեանդ տակն են՝
կարծիքներդ, խորհուրդներդ, ա-
խորժակներդ ու քու ամէն գործ-
քերդ . իշխանութենէդ դուրս են
քու մարմինդ, հարստութիւնդ,
փառքը, իշխանութեան պատիւ-
ները, ու ամէն բան որ դուն չես
գործեր: Անոնց մարդ մ'ալ չի-
կրնար արդէք ըլլալ խափանել:

ասոնք ուրիշներուն ձեռքն են ու
արգելքի տակ . ասոր համար ա-
նոնց ամենևին մի փափաքիր, կամ
գոնէ՛ այնչափ միայն որ դիտնաս
թէ ուրիշներուն կամքէն կախում
ունին, ու չեն կրնար երկան ատեն
հետդ ըլլալ, ինչու որ անոնց բը-
նութիւնը ու որպիսութիւնը ա-
պակ կը բերէ :

Աշխարհքիս մէկ բանն ալ փա-
փաքելի չէ . « Զի անցեալ է վայ-
ելութիւն աշխարհիս այսորիկ » :
Աշխարհքիս համը հոսը անցեր
է կ'ըսէ սուրբ Առաքեալը : Ինե՛նք
թէ ամէն բան՝ ինչպէս որ կը բաղ-
ձաս՝ անանկ ալ ըլլայ, բայց ամէն
ունեցածդ՝ մահուանդ ատենը պի-
տոր թողուս ցաւով ու ահամայ :

Քու ներսդ նայէ . ներսն է բա-
րութեան աղբիւրը, որ միշտ կը
բխէ՛ թէ որ միշտ փորելու ըլլաս :

Ձ Եղան ոմանք հին փիլիսոփա-
ներէն, որ ըսած բանիս վրայ Ի-
մաստութիւնը կը հաստատէին .
ասոնք ազատ ըլլալով բաղդի տէ-

բութենէն, երբոր իրենց մարմինը
անուղորմ տանջանքներով ալ կը
չարչարուէր՝ կը ջանային երկինք
եղած հոգիներու սէս զերենք եր-
ջանիկ սեպել :

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, ըսես նէ, ա-
սանկները մարդուս Աստուծմէ
տուած կարողութիւնը տեսնելով,
մտքերնին յայտնապէս դրեր էին,
որ բան մ'ալ իրենցը չէ, իրենց
կիրքերէն ու խորհուրդներէն
զատ :

Աս մտածութիւնս բանեցրնե-
լով՝ կ'ուեննային լիակատար իշ-
խանութիւն մը անոնց վրայ • ու
հոգւոյն շարժմունքները անանկ
կը կառավարէին, որ սուտ չէր ի-
րենց պարծանքը որ կը պարծէին,
թէ մենք միայն հարուստ ենք,
մենք միայն կարող, ու մենք միայն
երջանիկ :

Բայց միշտ կըթութիւն մը պի-
տի ունենաս, սորվիս քեզմէ դուրս
եղած բաները քամահրել, ինչ-
պէս թէ քուկինդ չըլլային : Թէ

որ աս բանիս հասնելու ըլլաս ու
ձեռք ձգես, ամենևին չես ցաւիր
երբոր դրսի բաները պակասին, ինչ
պէս չես ցաւիր որ Թաթարնե-
րուն խանը դուն չես, կամ թէ
օդուն մէջ թռչելու թև չունիս :
Մեզմէ դուրս եղած բաները մերը
չեն :

3 Աս սանձով զսպելու են մեր
փափաքները . որոնց թէ որ չափ
մը դնելու չըլլաս, անկարելի է որ
կշտանայ քու հոգիդ՝ որ լըցուե-
լիք չունի . ինչ բան որ առջևը բե-
րես դիզես, քու ցանկութեանդ
վերջ չըլլար, հապա սանդուղքի
օտք կ'ըլլայ, որ քեզ նոր նոր բա-
նելու կը գրգռէ :

Բոլոր աշխարհքիս ջուրն ալ
չօգտեր անոր՝ որուն ներսի ալիք
ները սաստիկ տաքութեամբ կ'այ-
րին ու կը լափին . ինչու որ ատոր
ծարաւ չեն ըսեր, հապա սաստիկ
հիւանդութիւն մը :

Նմանապէս ասանկ կ'ըլլայ ա-
նոնց ալ որ իրենց փափաքը չեն

յարմարցընէր խեղքի հետ, որ
չափ կանոն ունի. հասա մտու-
թեան ու զեղխութեան կը յար-
մարցընեն, որոնց ուղածը՝ ան-
հուն է, չափ ու կանոն չունի:

Նեղութիւն մ'ալ չես քաշեր,
ուղած բաներուդ մէկն ալ քեզ չի
պակսիր, թէ որ ուզենաս քեզ
բնական չափի մը մէջ բռնել. հա-
պա թէ որ չափը անցնիս, անհուն
հարստութե՛ մէջն ալ աղքատ կը
մնաս: Յանկութեան՝ բան մ'ալ
չօգտէր, բնութե՛ քիչն ալ կ'օգտէ:

Քիտքդ դիր որ անանկ պիտի
վարիս առ աշխարհքիս վրայ, ինչ-
պէս թէ փառաւոր հարկիք քեզ
ձեռած ըլլային: Թէ որ սեղան
եղած կերակուրը՝ առջևէդ անցը-
նելու ըլլան, համեստութեամբ
մը ձեռքդ երկընցուր, սու քու
բաժինդ: Թէ որ բերողը դիմացէդ
անցնի երթայ, զինքը մի բռնէր կե-
ցընէր. թէ որ կարգը դեռ քեզի հա-
սած չէ, ախորժակդ մի սրեր, ձեռ-
քըդ հեռուն մի երկընցընէր. սպա-

սէ ինչուան որ անիկայ մօտենայ :

Թէ որ աս կերպով կարգի կանոնի բերես քու ախորժակդ հարստութեան, պատուոյ ու քեզմէ դուրս եղած ուրիշ բաներու, անատենը արժանի կ'ըլլաս սուրբերուն փառաւոր սեղանին, ու սրբաւիդ մէջը կը վայելես ան զարմանալի խաղաղութիւնը, որ քեզ աշխարհքիս ամէն պատահմունքներէն վեր կը բարձրացնէ :

Բայց թէ որ քեզի բերած բաներն ալ քամահրես, ու անոնցմէ հրաժարիս, ոչ միայն սեղանակից կ'ըլլաս սուրբերուն, այլև ընկեր իրենց երջանկութեանը, ու աշխարհքիս վրայ կանուխակեկ կը սկսիս ան բաներուն համը առնել, ինչ որ հիմայ անոնք երկինքը կուշտ կուշտ կը վայելեն :

Քու ձեռքդ է երանեալ ըլլալ, թէ որ քեզմէն դուրս եղած բանի մը չփափաքիս: Ո՞վ է երանեալը: — Անիկայ որ իր ամէն ուղածը ունի: — Արդ ան մարդը իր ամէն

ուզածը ունի, ով որ իր կրցածէն
դուրս բան չուզեր :

Տե՛նք շատ բանէ կը փախչինք
կը գանինք, մեզի մասսակար ու
ներհակ կարծելով. ուր ընդհա-
կառակն իրաւցընէ մեզի օգտակար
են : Շատ անգամ կ'ըլլայ որ հոգ-
ւոյն մեծ շահ կ'ընեն, որոնք մեր
բաղձանքներուն ներհակ են : Ար
բանն որ մեզ կը նեղէ, մեզի խելք
կը սորվեցընէ. կիրքը գիրք կ'ըլլայ :

Մահ, աքսոր, աղքատութիւն,
զրպարտութիւն, ցաւ, հիւան-
դութիւն, և այլ ասոնց նման ու
րիշ բաներ՝ որ ձեռքդ չեն, ասոնք
ոչ գէշ են, ոչ ալ հոգւոյդ կը
դպչին : Ասոր համար պիտոր չը-
փախչիս չգանիս ասոնցմէ, հասա
ասոնց վրայ ունեցած կարծիքդ
ոտքի տակ առնես :

Շատ աղուոր ըսաւ Սոկրատ
փիլիսոփան թէ աս ամէն բաներս
գիմակ մըն են : Իրաւ որ ինչպէս գի-
մակները պզտիկ տղաքը կը վախ-
ցընեն, թէպէտ վախնալու բան

մ'ալ չունին՝ դրսի տեսքէն 'ի
զատ, ասանկ ալ իմացիր աշխարհ-
քիս դիպուածներուն վրայ, որ
սորվեր ես միտքդ դնել, չէ թէ
անանկ ինչպէս որ իրենք են, հա-
պա ինչպէս որ աչքիդ կ'երևնան :

Ի՞նչ է մահը . մէկ դիմակ մը :
Նայէ որչափ անոյշ երևցաւ ասի-
կայ՝ ոչ սուրբերուն միայն, և ա-
ռաքինի մարդիկներուն, հապա
Սոկրատ փիլիսոփային ալ, ու ու-
րիշ հեթանոս իմաստուններուն :

Ուրեմն մահ ըսածիդ տակը ի՞նչ
վախնալու բան կայ : Կարծիք մը :
Մահին վախը միայն սոսկալի է,
չէ թէ մահը : Կը տեսնես որ ա-
սանկ է եղեր ուրիշ բաներու մէջն
ալ, ուսկից վախնալ ու դանիլ՝ սո-
վորութիւն ես ըրեր :

Եակէ մէյմը քու կարծիքդ, ան
ատենը մեղքէն 'ի զատ ուրիշ ետ
քաշուելու բան մը չես գտներ :

ԳԼՈՒԽ ԺԵ

Ոչբասխոնքեանև ոչ Տրտմնոնքեանև
 փրայ : Բարի մարդը ինչպէս
 պիտի ոչբասխանայ : Ով որ
 ամէն բանը առաջոնց կը դի-
 տէ, չարամիր : Զարիև դեմ
 պէսպէս դեղեր :

1 Անանկ ուրախ պիտոր ըլ-
 լաս, որ ուրախութեանդ մէջն ալ
 համեստութիւնը վրագ փայլի-
 ու սիրտդ անանկ ամուր բռնես,
 որ պէտք ըլլայ նէ՛ կարենաս ու-
 բախութենէդ տրամութե՛ կողմը
 անցնիլ :

Քրիստոս տէրն մեր, որ ամէն
 բան անհուն իմաստութեամբ կը
 ճանչնար, երանի տուաւ չէ թէ
 անոնց որ կը ծիծաղին, հասլա ա-
 նոնց որ կուլան : Ինչու որ չվայ-
 լէր ամենեկին քրիստոնէի մը՝ որ

խօսք տուեր է յաւիտենական բաներու հետեւիլ, այսչափ հողւոյ և մարմնոյ վտանգներու մէջ, այսչափ տրտմութեան ու լալու սրածառներու մէջ՝ խենթի պէս խընտալ, ու անցաւոր բաներով ուրախանալ: Ար թռչի կ'երթայ երկրաւոր հեշտութիւնը. ու ան բանը որ մենք ուրախութի կ'ըսենք, շատ անգամ սկիզբ է տրտմութե ու թշուառութեան:

Ճշմարիտ ուրախութիւնը կը ծնանի միայն առաքինութիւններէն՝ որ մարդս խղճմտանքով իր վրան կը տեսնայ: Չկրնար ուրիշը ուրախանալ, բայց միայն ան որ արդար է, արի ու բարեխառն:

Ա' ուզէ՞ս որ ուրախութիւնը ներսէդ չպակսի, նայէ որ քու սրտիդ տանը մէջ ծնանի. ու իրաւցընէ կը ծնանի, թէ որ քու ներսդ ըլլայ:

Ուրիշ կերպ ցնծումները վուճեն, թեթեւ են, մարդուս սիրտը չեն լեցընէր: Միշտ ուրախ ըսե-

լու չէ ան մարդը որ կը ծիծաղի :
Ճշմարիտ ուրախութիւնը մեծ բան
է . ան ալ բարի խղճմտանքէն կը
ծնանի , համեստ խորհուրդներէն ,
աղէկ գործքերէն , մանաւանդ երբ
որ մարդս հեշտութիւնը ոտքի
տակ կ'առնու , ու կ'ունենայ խա-
ղաղ ու անմեղ կեանք մը :

Աս է առաքինութեան բուն կա-
նոնը . թէ որ ճշմարիտ ուրախու-
թիւն ունենայ կ'ուզես , պէտք է
որ առաջ խել մը լաս :

2 Տրտմութիւնը առաջ կուգայ
ներկայ եղած չարիքէ մը , որ կամ
խրաւցընէ անանկ է , կամ երևա-
կայութիւնը անանկ կը ձևացընէ ,
ու մարդուս սիրտը պղտորելով
անհանգիստ կ'ընէ : Բայց տես որ
մենք զմեզ սովորաբար կը տան-
ջենք չէ թէ ըլլալու բաներով , հա-
պա անոնց կարծիքովը :

Մի վնասուեր , մի քրքրեր թէ
բուն բաները ինչպէս են , ծառա-
ները , արտերը , ստակը , առու-
տուրը ու գործքերը , հապա ան

աւելի մտածէ թէ անոնց վրայ
ի՞նչ է քու կարծիքդ :

Նախատինք մը լսել, ունեցածդ
կորսընցընել, ծեծ ուտել, աս ա-
մէնն ալ քու ձեռքդ չէ. բայց քու
ձեռքդ է ասոնց վրայ աղէկ կար-
ծիք ունենալը, միտքդ դնել որ ա-
սոնք գէշ չեն, հասկա շատ ան-
գամ ալ օգուտ են :

Տրամուծիւն մէյմ' ալ չես ու-
նենար, թէ որ հիմակուան քա-
շած նեղութենէդ միտքդ հեռա-
ցընելով հոն դարձընես ուր որ
ճշմարիտ ուրախութիւն կայ :

Բարի մարդուն գլուխը չար
բան չիգար. չէ թէ չղգար կ'ըսեմ,
հասկա կը յաղթէ. վասն զի ամէն
նեղութիւնը իրեն կը սեպէ մէկ
աղէկ միջոց մը՝ իր համբերութիւ-
նը բանեցընելու, գործիք մը աս-
տուածային շնորհաց, ու ճամբայ
մը յաւիտենական փառաց: Բարի
մարդը կրնայ խեղճ ըսուիլ, ըւ-
րալ չիկրնար :

3 Ինչ որ գլուխդ կրնայ դալ,

առաջուց միաքդ դիր որ պիտի
դայ : Ասանկ ուժը կը կտարես ա-
մէն չար նպատահարներուն , որ
ետքը նոր բան մը չեն բերեր ա-
նոնց որ կանուխկեկ պատրաս-
տուած են , բայց շատ ծանր կու-
դան անոնց որ ապահով կեցած
են , ու ամէն գլխընուն գալեքը՝
յաջող կը կարծեն :

Ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր , թէ որ դի-
պուած մը ունեցածիդ կէսը առնէ
տանի , թէ որ բոլորն ալ տանի ,
թէ որ տունդ այրի , թէ որ կար-
կուտը այգիներդ վարնէ , թէ որ
բարեկամներդ քեզ երեսէ թո-
ղուն , թէ որ անունդ աւրի , թէ
որ զրպարտութեամբ աստիճա-
նէդ վար իյնաս :

Հիւանդութիւնը , բանտ մը ա-
նելը , տուն միւլիլը ու կրակը , ա-
մէնն ալ խնաստուն մարդուն առ-
ջեր անկարծելի բաներ չեն : Գըլ-
խու գալեք թշուառութիւնները՝
ինք իրեն միաք բերելով կ'որոճայ .
ու ան ցաւը՝ որ ուրիշները երկայն

ատեն քաշելով կ'անուշցրնեն ,
ինքը երկայն ատեն մտածելով կը
թեթեցրնէ :

Մէկին գլխուն եկածը՝ ամենուն
գլուխը կրնայ դաշ : Անանկ հարս
տութիւն տեսեր ես , որ անօ-
թութիւնը ու մութացկանութիւնը
ետեմէն չերթայ : Վայ պատիւ մը՝
իշխանութիւն մը , որուն ընկեր
չըլլայ անարգանքը , ու գեանէ
գեանն զարնուիլը : Ո՞ր թագաւո-
րութիւնն է անիկայ՝ որուն պատ-
րաստւած չըլլայ իր կործանումը :
Աս մեր դարը , ու ասկից առջինն
ալ չտեսաւ , չսեց չստւած օրի-
նակ մը , որ փառաւոր թագաւորի
մը գլուխ կտրեցին՝ ամենուն գի-
մաց հրապարակի մէջ դահճի սը-
բովը , ու ան ալ իր ժողովրդեան
հրամանաւր :

Աս բաներս մէկմէկէ շատ հե-
ռու չեն . մէջ տեղը մէկ վայրկեան
կայ . այսչափով միայն իրարմէ
զատուած են հարստութիւնը աղ-
քատութենէն , պալատը ախո-

ուէն, Թագաւորական աթոռը՝
դահճի Թրէն: Ասոր համար գիտ-
ցիր որ ամէն վիճակ դիւրաւ կը
փոփոխուի. ու ինչ որ ուրիշի
գլուխը կուգայ, քու գլխուդ ալ
կրնայ գալ: Դժբաղդութեան դիւ-
րաւ կը տանի ան մարդը՝ որ միշտ
անոր կը սպասէ:

4 Առաքինութիւնը դուրս չի
ցատքեր, երբոր մարդուս բոլոր
կեանքը յաջող երթայ, ան ատենը
կ'երևնայ Թէ որչափ է եղեր առա-
քինութիւնը, երբոր համբերութիւ-
նը կը ցուցնէ Թէ որչափ կարո-
ղութիւն ունի եղեր. «Տեսարան
մը եղանք, կ'ըսէ սուրբ Առաքեա-
լը, Աստուծոյ, հրեշտակաց ու
մարդկանց»: Աս ինչ աղուոր
տեսարան է, որ Աստուած զմայ-
լելով մը նայի իր գործքին վրայ:

Իրաւցրնէ Աստուծոյ արժանի
բան մըն է կարիճ մարդը, որ ինք-
զինքը կը յարմարցնէ ամէն դժ-
բաղդութեան, ու փառաւորապէս
իր անձին ալ՝ ամէն թշուառութե

ալ կը յաղթէ : Հանդարտ ծովը
ու աջող քամին՝ նաւավարին ար-
հետար չեն ցուցնէր . « Փորձ չե-
ղողը՝ փորձանք մը չքաշողը ինչ
դիտէ » :

Մարդ կ'ըլլայ որ կ'ըսէ . — Այն
ինձի որ ասանկ փորձանք դիտու-
եկաւ : — Ատոր ըսելու է, թէ Մա-
նուանդ երնէկ քեզի որ ասանկ
բանը սիրով կը քաշէս : Ատիկայ
ամէն մարդու գլուխ կրնար դալ-
բայց ամէն մարդ չէր կրնար ա-
տանկ ձախորդութիւն մը առանց
ցաւի քաշել :

Ասանկ է նէ նայէ որ ձախոր-
դութեան մէջ սիրտդ չկտարի . մա-
նուանդ սիրտդ ամուր բռնէ, վեր-
ցուր շալակդ ինչ բեռ որ Աս-
տուած դրաւ : Գիտնաս, թէ որ
առջի բերանը մէյմը ուժը կտարես
նէ, ետքը դժբաղդութեան մէջ
ուրիշ սոսկալի բան մը չես տես-
ներ, կարծիքէն 'ի զատ :

Ան բաները որ բնական ուժ մը
ունին, անոնք ամենուէն վրայ ան

ուժը մէկ կերպով կը պահէն. բայց
կը տեսնենք որ շատոնք համբե-
րութեամբ կը տանին աղքատու-
թեան, անուան աւերութեան, նա-
խատանաց ու ասոր նման ուրիշ
նեղութեանց որ ռամիկը չար կը
կոչէ ասանկ բաները : Անանկ է
նէ՛ բնական բան չէ եղեր, որ մէ-
կը ասոնցմով հալի ու մաշի արքա
մութեան մէջ, հապա ծուռ կար-
ծիքէ մը առաջ կուգայ եղեր :

Ինչո՞ւ դուն զքեզ կը խաբես :
Համբերութեամբ կրնաս թեթե-
ցրնել ամէն թշուառութիւն : Ա-
մէն ցաւ թեթե է, թէ որ կար-
ծիքը վրան բան մը չեւեցրնէ :
Ահ համբերութե՛ք աւելի մի ծան-
րացրնէր քու վիշտդ : Այնչափ
թշուառ է մարդս, որչափ որ թը-
շուառ ինքզինքը կը կարծէ :

Տ Ամէն հիւանդութիւն ատեն
ունի, վերջապէս կ'ինջնայ. ու որ-
չափ սաստիկ ցաւ ըլլայ՝ ատենով
կը թուլնայ : Հիմայ ո՞րը կ'ուզես .
սպասել ան օրուան որ լացդ դա-

դրի քու շուղելովդ ալ, թէ դուն
քեզմէն լացդ դադրեցընել: Ինչո՞ւ
խելքով կանուխկեկ չես ըներ ան
բանը, որ օր մը գայ նէ՛ ինքիրեն
պիտոր ըլլայ:

Թէպէտ տրտմութիւնդ պահե-
լու ալ ըլլաս, անիկայ պահելովդ
ալ քեզմէն կը փախչի կ'երթայ:
Վասն զի տրտմութեան պէս մե-
զի շուտով ասելի եղող բան չի-
կայ: Տրտմութիւնը քանի որ նոր
է, մխիթարութի կը գտնէ, հին
ցածին պէս՝ ծիծաղ կ'ըլլայ:

Թշուառութիւնը թէ որ ցաւե-
լով յալթուելու ըլլար, նստէ լաց
բոլոր կեանքդ օրն 'ի բուն տրտ-
մութիւնդ պահէ, անանկ որ ա-
ռանց քնոյ անցընէ քու գիշեր-
ներդ, ձեռուընելովդ ալ կուրծ-
քրդ ծեծէ, ցաւդ ալ ամէն ան-
գթութիւնը ընելէն ետեւ, թող որ
իրեն գէմ ալ կատողի: Բայց թէ
որ լացն ու ծեծուիլը անօգուտ
են, թէ որ արցունքով դժբաղ-
դութիւնը չթեթևնար, սորվէ,

սիրելի, դուն զքեզ կառավարել,
ու անյաղթելի հաստատ սրտով
դէմ կեցիր ամէն ձախորդութե՛ն :

Քամահրելի է ան նաւապետը
որուն ձեռքէն ծովուն ալիքը՝ ղեկը
խլելով, ինքն ալ իր ալէկոծեալ
նաւը մըրկին ձեռքը թող կուտայ :
Գովութեան արժանի ան նաւա-
պետն է որ ծովին մէջ ալ խրած՝
ձեռքը ամուր բռներ է ղեկը, ու
ալիքներուն հետ կը ծեծկուի որ
խաւրսի :

ԳՆՈՒԽ ԺԶ

Յոշոյ և Յոշասնատոշեան փը-
րայ : Երկոշքն ալ ինչպէս
պէտք է չափաւորել :

1 Յոյսը ինքիրմէ ունայն ու
սուտ է, և իրաւցընէ արթուն
մարդու երազ մը, թէ որ Աստու-
ծոյ վրայ հաստատուած չըլլայ, ու

րուն աչք ընելովը միայն՝ ամէն դը
ժարութիւն կը յաղթուի :

Ինչո՞ւ քեզ կը չարչորկես ըլլա
լիք բաներուն սպասելով, ու քու
մտմտութիւնդ հեռու տեղուանք կը
տանիս : Բանի մը չես յուտար,
թէ որ բանի մը չիցանկաս, թէ
որ ամէն երկրաւոր բաները անար
գելու ըլլաս : Ոչ ոք կը յուսայ ան
բանին՝ որ կ'արհամարհէ :

Թէպէտ յոյս ունեցած բանդ
մէկ անգամ ալ քեզ խաբած չըլ
լայ, թէպէտ քեզ դժար ալ չե
րունայ ինչ որ կը յուսաս, բայց
քանի որ յոյս մը քու սիրտդ կը
չարժէ, միշտ անհանգիստ կ'ըլ
լաս, միշտ տարակուսի մէջ, ու
երերեալ տատանեալ :

Ինչպէս ոտքդ չկոխուելու չանց
նելու տեղուանք չես դներ, ա
սանկ ալ զգուշացիր որ սիրտդ
չյուսայ ան բաներուն որ իշխա
նութեանդ տակը չեն : Ամէն թը
շուտութեան մէջ առաջինը ու
մեծը աս է, երբոր կամքը չիհաս

նիր ան բանին որուն որ յոյս ու
նէր :

2 Հատ անդամ միտքդ բեր, թէ
ինչ բան որ քեզմէ դուրս է, ու
չորս դիդ կեցած, ամէնն ալ ան-
հաստատ բաներ են, ու ինչպէս
թէ բարակ դերձանէ մը կախած :

Ինչու քու վիճակդ ալ կը մոռ-
նաս : Մահկանացու ծներ ես-
աս օրուանս մէկ ժամն ալ, աս
ժամիս մէկ վայրկեանն ալ Աս-
տուած քեզի խոստացած չէ : Մա-
հը կոնակդ կեցեր է • ինչ որ ու-
նիս՝ մոխ առեր ես : Գործածու-
թիւնը միայն քու կդ է • անոր ա-
տենն ալ չափեր է ամէն բանին
տէրը, որ հրամայածին պէս՝ ա-
ռանց դանդրտելու ետ պիտի դար-
ձնես : Պարտաւիրոյ վրայ նե-
ղանալը՝ անզգամ պարարկանի մը
գործք է :

Աւրեմն աշխարհքիս վրայ բան
մը չկայ, որ իրաւցընէ կարենաս
յուսալ : Ան յոյսը միայն ճշմարիտ
է, որ արժանապէս կ'ըլլայ ունե-

նալ ճշմարիտ ու ծայրագոյն բարւոյն վրայ :

Յ Իսկ Յուսահատութիւն պատճառները ասոնք են՝ ծուլութիւն, սրտակոտորութիւն, խիստ սաստիկ սեպել՝ ըլլալու բանին դժարութիւնները, անխելք կերպով իր անձին վրայ սիրտ ջունեմալ, թուլութիւն մը՝ իր ուժը ու խելքը բանեցրնելու կրցածին չափ : Յուսահատութեան դիւրաւ կը յաղթես, թէ որ քեզ անոնց օրինակաւ արթնցրնես, որոնք քեզ մէ աւելի ծանր նեղութեանց մէջ ըլլալով, կտրիճի պէս ամէն արդէք ոտքի տակ առին կոխեցին : Ձեռք զարկ ընելիքիդ, ճարտարութիւն, ինքզինքդ բռնադատէ՝ դիտցիր որ Աստուած աշխատողին ձեռք կը բռնէ : Դժար երեցածն ալ խիստ դիւրին ու հեշտ կ'ըլլայ, թէ որ ամոր վրայ ունեցած սուտ կարծիքդ մեկդի ձգես :

Ինչ որ քեզ կը հանդիպի, ամէնն ալ ի յաւիտենից գրուած

է : Գալիքն ալ կամ անանկ կու-
գայ որ կարողութեանդ յարմար
ըլլալով կրնաս տանիլ, և կամ չէ .
Թէ որ առջի կերպովն է . մի յու-
սահատիր, հապա համբերէ . Թէ
որ մէկալ կերպովն է, ան ատենն
ալ յուսահատելու չէ . սրտաճառն
որ ինչպէս ալ ըլլայ, ինքն ալ
վերջ կ'ունենայ, քեզի ալ վերջ
կուտայ : Ինչ որ կրնաս տանիլ՝
Թեթև է . ինչ որ չէս կրնար՝
կարճ է :

Բայց աս ալ յիշէ, որ քու
ձեռքդ է շատ բան դիւրին ու տա-
նելի ընել, Թէ որ անոնք օգտա-
կար ու պատշաճ սեպելու ըլլաս :
Նեղութիւնը աղէկ միջոց մըն է ա-
ռաքինութիւն ցուցնելու :

ԳԼՈՒԽ ԺԷ

Երկիրդի կամ վճարի վրայ: Ո՞ր
չարի փորձ քան է երկիրդը, ոչ
ինչ կերպով յաղբերոչ է ակեր:
Յակողմոչքեկեկ պետք է վրախ
յիլ: Բարկոչքեկեկ վրայ ոչրիչ
կոր իրաւակեր:

1 Մարդկանց մեծ մասը, ուր
որ ձախորդ բան մ'ալ չկեկայ,
գալիքն ալ ստոյգ չըլլայ, այսու
ամենայնիւ անանկ ներքե վրայ
կ'ըլլան, մտմտութիւն կ'առնէ, ի-
րենց կամ գ.թ.բաղդութի կը ստեղ-
ծեն, կամ եղածը կ'աւելցընեն:

Մարդու անգթութիւնը այն-
չափ տանջանքներ գտած չէ, որ-
չափ որ կը տանջուի իր սիրտը՝ գըւ-
խու գալիքը հոգ ընելով. կը չար-
չըրկուի՝ չըլլայ թէ ձեռքը եղած
բարիքը կորսընցընէ, կամ կարելի
չարիք մը վրան գայ:

Հատ դժբախտութիւններ կան
որ պիտի չըլլային, բայց կ'ըլլան՝
անոնցմէ վախնալով: Ի՞նչ շահ քե-
զի, որ ատենէն առաջ դուն քեզ
նեղես, ու պարտաւ տեղը առա-
ջուց հոգ ընելով քու թշուառու
թեանդ դիմաւորես: Պէ՞տք է որ
հիմակուց թշուառ ըլլաս, պատ-
ճառ բերելով թէ ատեն մը կրնայ
գալ որ անանկ ըլլաս:

Խենթութիւն է ամէն բանի
հաւտալ՝ որ քեզի կը պատմեն, ու
սահմըուկիլ սուտումուա երևա-
կայութեամբ, երբոր նշան մ'ալ
չունիս անանկ պատահարներուն:

Հատ հեղ սուտ կարծիքով մը
խաբուելով, մէկ բառը որ երկու
կերպ ալ կը նշանակէ, դուն ծուռ
մտքի կը տանիս. ու շատ անգամ
ալ մեծի մը բարկութիւնը եղա-
ծէն ալ շատ ծանր կը համարիս.
ու կը մտածես, չէ թէ անիկայ ո՞ր-
չափ սրդողած է, հասպա ինչէ՞ր
կրնայ ընել թէ որ սրդողած ըլ-
լայ:

Բայց աս վախերը փուճ են, ու փուճ ըլլալուն համար՝ սիրադ աւելի կը պղտորեն: Այսին զի ճշմարիտ բաները՝ իրենց չափ ունին. բայց յայտնի չեղած բաները՝ ուսկից մարդս կը վախնայ, կասկածէ մը առաջ կուգան, ու վախ կոտ սրտէ մը որ ինքզինք բռնել չիգիտեր:

Այս գոյախոսութիւնն քաշեր են, կամ գոյախոսութիւն վախեր են. տարբերութիւնը քիչ է. մնաց որ, ցաւը ինչ և իցէ մէկ չափ մը ունի, բայց վախը ամենեւին չափ չունի: Ար ցաւիս ինչ որ գլուխդ եկած է ու եկածը գիտես, կը վախնաս՝ ինչէ՞ր գլուխդ կրնայ գալ, ու գալը չես գիտեր:

Ձեռքէ որ կ'ուզես ամէն վախը վրայէդ թօթովել, ինչ բանէ որ կը վախնաս՝ չըլլայ թէ գայ, միտքդ դիր թէ պիտոր գայ. տասնեկ գուն քեզի հետ ան գոյախոսութիւնը չափէ, ու վախիդ ալ չափ դիր. ան ատենը անտարակոյս կը

տեսնես որ վախցած բանդ, չէ թէ
իրաւ ջրնէ մեծ է, հապա կարծի-
քովդ միայն մեծ է եղեր :

Ասկից ծանր բան կրնայ գը-
խուդ դալ, որ քեզ աքսորը խըր-
կեն, կամ բանտ դնեն : Մարմինդ
ասկից աւելի վախնալու բան ու-
նի, ինչպէս կրակով այրիլ ու
սպաննուիլ : Ատոնք ամէնը՝ մէկիկ
մէկիկ քննէ, և ունեցած վախիդ
հետ բաղդատէ, շատ մարդ կը
գանես, չէ թէ միայն սուրբ եղած
ներէն, հապա անհաւատներէն
ալ, որ ատոնք բանի մը տեղ ալ
չդրին :

Սուրբ Ստեփանոս քարկոծու-
ելու ատենը խաղաղ սրտով Աս-
տուծոյ աղօթք կ'ընէր : Սուրբ Նա-
րեկոսիոս կասկարային վրայ սառ-
կած՝ կը ինտար, ու դբանաւորը
ծաղը կ'ընէր : Սրբուհին Ապողո-
նիա կոյսը՝ վառած կրակին մէջ
ուրախ սրտով մտաւ : Անպատ-
քոս փիլիսոփան երկրթէ սանդի
մէջ կը ծեծուի ու կը ծիծաղի : Սո-

կրատէս ալ ուրախութեամբ կը
խմէ մոլախինդով խառնած թու-
նաւոր գաւաթը, ուրիշի ալ հրա-
մեցէք կ'ընէ :

Ի՞նչ կը վախնաս կրակէն, կամ
չորս դիգ առած ահուայ կճրտա-
ցընող դահլիճներէն : Ատ երեցած
բաներուն տակը՝ որ անմիտ մար-
դիկ միայն կը վախցընէ, սղահուր-
տած բանը Մահն է, որ այնչափ
մատուաշ տղաք ու մատուաշ կոյսեր
ուրախ սրտով Քրիստոսի սիրոյն
համար գրկեցին : Աերցուր առ
վախցած բաներէդ աղմուկը թըն-
դոււմը, մէկդի առ անոնցմէ՝ դրած,
դիմակնին, տուր ամենուն իրենց
դէմքը, իրենց երեսը, ան ատենը
աեանես որ անոնք վախնալու բան
մ'ալ չունին եղեր, վախէն՝ի զատ :

Մեզի պէս մեծկակ տղոց՝ ան
բանը կը հանդիպի, ինչ որ պզտը-
տիկ անխեղք տղոց կ'ըլլայ : Ասոնք
կը սարսափին կը դողան ան ըն-
կերմերէն որ առաջ կը սիրէին,
հետերնին կը խօսէին ալ կը խա-

դային ալ, թէ որ երեսնին դիմակ
անցուցած տեսնեն : Բայց դուն
տղէն ալ տղայ ես , այնչափ ան-
խելք ես եղեր , որ քեզ կը պղտո-
րէ ու կը չարչարէ չէ թէ միայն
ցաւը , հասրա ցաւին դիմակն ալ ,
ու մէկ յանկարծական փուճ վախ
մը :

3 Հիմայ մասնաւոր բաներէն
միտքդ առ տար ան բանին վրայ ,
որ ամէն մարդու հասարակ է :
Գուն քեզի ըսէ . — Աս իմ պզտիկ
մարմինս՝ մահկանացու է , անցա-
ւոր , տկար , ու շատ հիւանդու
թիւններու տակ ընկած , ու ետքը
վերջապէս պիտոր մեռնի ալ : —
Շատոնց գիտէի ըսէ , որ գլխուս
շատ փորձանքներ պիտոր դային ,
հիմայ ինչո՞ւ վախնամ : Հիւանդ
պիտի ըլլամ . մարմնոյս հիւան-
դութիւնը՝ հոգւոյս փափկութեանը
պիտի օգտէ : Այլքան պիտի ըլ-
լամ . կ'ունենամ աւելի ապահով ,
աւելի խաղաղ կեանք մը : Հարս-
տութիւններս պիտի կորսընցը-

նեմ. անոնց հետ շատ հողեր ալ
կը կորսնցընեմ, ու մշանջենաւոր
վասնդ մըն ալ: — Նախատինք
պիտի ընդունիմ. թէ որ իրաւ է
աս նախատինքը, նայիմ որ ա-
նոր սրատճառը ինչ է նէ, անկից
ետ կենամ. թէ որ անիրաւ է,
իմ խղճմտանքովս մխիթարուիմ:
Բանի մը որ յոյս ունէի՝ անկից
պիտոր զրկուիմ. թագաւորներն
ալ իրենց ամէն փառաբանայը
չեն հասնիր: — Աքսոր պիտի
երթամ. իմ կամքովս կ'երթամ,
ան ատենը աքսորս կ'ըլլայ ինձի
պանդխտութեան ճամբորդութի
մը: Աչքերս կուրնան. շատ ցան-
կութեանց դռներն ալ կը դոցուին:
Արաս չա՛ր պիտի խօսին: Թող
ընեն մարդիկ ինչ որ արժանի էմ,
ինչ որ սովորութիւն ունին: —
Մեռնիմ պիտի. աս դաշամբ աչ-
խարհ մտայ որ օր մը ասկից ելլեմ
երթամ: Բայց օտար երկիր պիտի
մեռնիմ. մէկ երկիր մ'ալ օտար
չէ անոր, ով որ չունի հոս մէկ

հաստատ մնացող քաղաք մը: Ատենէնս առաջ պիտի մեռնին, մէկն որ խեղքը թռուցած չըլլայ, չգանգրախր որ աաննէն առաջ իր շող թաները կը քակեն, ու բանտէն կ'ազատի: Մահ, աքսոր, սուգ, նեղութիւն, ամէնն ալ վախնալու տանջանքներ չեն, հապա վճարելու պարտք մը մեր մահկանացութեանը:

Խենթութիւն է վախնալ անբաներէն, ուսկից փախչելու ճար չունիս:

Քախիւր յանդգնութենէն բանի մըն ալ որ ուժէզ վեր է, առանց մտածելու ձեռք մի զարներ: Մէկը անամկ շուտով չի ամբիր չի ճմլիր, ինչպէս անիկայ որ չափէ դուրս իր ուժին կ'ապաւինի: Մեր ուժը կարողութիւնը շատ քիչ է առանց Աստուծոյ օղնականութեանը, ուսկից կուգայ ամէն ճարպրկութիւն, ամէն ոյժ ու կարողութիւն: Յանդգնութիւնը աւելից կը ծնանի, երբոր մարդս իր

աւարինութեան վրայ մեծ համա-
րում մը կ'ուսենայ, իր թշնամի-
ները բանի տեղ չգնէր, բնութիւն
ալ երբոր չուստ ու վաւրոուն
կ'ըլլայ, ու գործքի բանի մէջ ալ
փորձ ու տեղեկութիւն չունենայ:
Ով որ աւելի խոհեմ է, աւելի ալ
վախ ունի, ինչու որ իր ուժը կը
չափչրփէ. կը նայի ինչ բան կըր-
նայ, ինչ չկրնար:

Անոնք որ բնութեամբ յան-
դուգն են, ու իրենց կարծիքէն
վեր ծանր վտանգի մը ձեռք կը
զարնեն, երբոր կը պաղի իրենց
առջի տաքութիւնը՝ կանկ կ'առ-
նուն, կը թմրին կը մնան. ուշ կը
բացուի աչուրնին. կը տեսնեն ան
ատենը որչափ անհաստատ են ե-
ղեր մարդու խորհուրդները, ու
որչափ փուճ իրեն հնարքները:

Անոնք ապահովութիւնը՝ ետ-
քի գալու թշուառութեան մէկ
սկիզբ մըն է:

Տ Բնաւ բարկութիւնը վրայ
չխտիրեր, թէ որ վերցրնելու ըլլաս

խելքիդ մէջը գրած նախատանաց
կարծիքը : Դուն քեզի անօրէնու
թեան առաջնորդ ես , ու մեղաց
գրող . դուն քեզի կը հնարես ա-
մէն չար բան : Ինչո՞ւ քու խռովե-
լու պատճառդ ուրիշին վրայ կը
ձգես , երբոր դուն քեզ կը դըր-
դես , ու ինքիբենդ մէջը կ'իյնաս :
Ոչ ոք ուրիշէն զեն կը քաշէ , իր
մէն 'ի դաս :

Ինչ որ սղոց կ'ըսեն ծրծմար-
ները , թէ որ չիլաս նէ ուզածդ
կ'առնես , դուն աւելի իրաւունք
ունիս ասանկ ըսելու քու սրտիդ
սրդողած ատենը : Մի բարկանար ,
մի վեր վեր ցաթկեր , մի կան-
չուրուտեր . ուզածէդ աւելի կ'ըլ-
լայ :

Քանի մը օր քեզի կարգ դիր ,
առաջագրէ որ ան օրերը չիբար-
կանաս՝ ինչ պատճառ որ ըլլայ .
ետքը ամիս մը , երկու ամիս աս
կերպով քեզ փորձէ , ատեն որ
վրայ անցնի , քեզ սխտոր տեսնես
անանկ առաջ դացած , որ ծիծա-

զիս ան բաներուն վրայ որ առաջ
քեզ սիրա կը հանէին, խելքդ ալ
միտքդ ալ վրայէդ կ'առնէին :

Հանդարտ ու հեզ բնութիւնը,
մէկին ալ՝ որոնց հեա որ կը վա-
րուի անանկ հաճոյ ու զուարճա-
լի չէ, ինչպէս բուն իրեն որ ան
բնութեանը տէրն է : Հանդարտ
ու հեզահոգի մարդը աս աղէկ բա-
նը ունի, որ միշտ ուրախութեան
մէջ է, միշտ յաղթութեան տօն
կը կատարէ :

ՔԼՈՒԽ ԺԲ.

Բանակիսն հոգշոյն կարողոյն
 քեանցը վրայ : Մտքի հետա-
 քրքրոչքիւնը զայնոյն է : Ո՞ր
 գիտոչքեանը ևսնէ ունեյի
 պետք է իշնայ : Ո՞րչափ չար
 բան է ոչրիշի վարքը քննել :
 Ոչրիշի դատողոչքիւնը բանի
 տեղ դնելոյն չէ : Իր անձին
 կամքը ոչրանայոյն վրայ :

Ստուած քեզի խմանալու
 կարողութիւն է տուեր, որ զինքը
 ճանչնաս, ու ճանչնալովք սիրեա-
 բայց աս կարողութիւնը՝ մեղքով
 երկու վերք առաւ, Տգիտութիւն
 ու Կուրութիւն : Ուստի չէ թէ
 միայն ճշմարտութիւնը ճանչնա-
 լու կը սխալիս, հասցա շատ ան-
 գամ ալ չես գիտեր ի՞նչ ընելու
 է, կամ ի՞նչ բանէ փախչելու է :

Ասոր համար որչափ զգուշու
թեամբ կը պահուի քաղաք մը
ժանտախտի շարդ ըրած վախին
ատենը, կամ բերդ մը թշնամինե
րէն պաշարուած, որ չըլլայ թէ
չճանչցուած մարդ մը ներս սպրդի
մանէ, ասանկ ու շատ աւելի ալ
աչքաբացութեամբ արթուն կե
նալու է, որ միտքը դուռ չիբանայ
չար բանի մը զոր զգայութիւննե
րը իր առջևը կը դնեն :

Ինչու որ զգայութիւնները դրսի
բաներուն պատկերքը, մտքին առ
ջև կը դնեն, միտքը ներս կ'առնէ,
ու դատմունքին դիմաց կը հանէ,
ու դատմունքն ալ կամքին կը ցու
ցնէ : Բայց զգայութիւնները բա
րին ալ չարն ալ միակերպ առջևը
կը դնեն, ներս առնելը ու չառնե
լը մտքին կ'իյնայ :

2 Ամէն բանէ առաջ զսպելու է
միտքը հեռաքրքրութենէ : Ինչո՞ւ
փուճուճուճ բաներով կը զբաղե
ցնէս քու միտքդ որ ծներ է հաս
տատուն իմաստութեան ու Աս

տուժոյ համար : Իմաստութիւնը
պատուական բան մըն է :

Ինչպէս որ մոլախինդ ըսած
թունաւոր խոտը թէ որ ուտէ մէ-
կը՝ նայիմ ինչպէս բան է ըսելով,
համը առնելէն առաջ կը մեռնի,
ասանկ ալ անոնք որ մանր կը
պրբպտեն իրենց չընկած բաները,
իրենք զիրենք կը կորանցընեն՝ ի-
րենց փնտուածը ճանչնալէն ա-
ռաջ : Հարկաւոր չեղած բանը գիտ-
նալը՝ տգիտութենէն շատ հեռու
է :

Ով որ կը ցանկայ ճշմարիտ ի-
մաստուն ըլլալ, ուրիշներուն առ-
ջև անուն ունենալու համար չի
սորվիր, հասա իր կեանքը վարքը
չտկելու համար • ու գիտութեան
մէջն ալ չէ թէ հոգւոյն հեշտու-
թիւնը՝ հասա հոգւոյն դեղը կը
փնտուէ :

Ասողերուն ոյժը կ'ախորժիս
գիտնալ : Ամէնն ալ իմանալէդ ետ-
քը՝ տգէտ կը մնաս, երբոր քու
հիւանդութիւնդ չճանչնաս : Խո՛-

սիլ կ'ուզես աղուոր ճարտասա-
նութեամբ. լաւ է որ սորվիս լուս
կենսալ ու լեզուդ բռնել :

Նորնոր բաներ գիտնալ կը ցան-
կաս . ինչ աւելի նոր բան կրնայ
ըլլալ, քու վարքդ նորոգելէն ՚ի
զատ . աս սորվէ : Ուրիշի գրքե-
րուն սխալները դձուրս հանել հա-
ճոյ է քեզի . հասցա քու անձիդ
սխալանքը ինչո՞ւ չես ուզեր շրտ-
կել :

Անո՞ւշ կուգայ քեզի պատմա-
գիրները աչքէ անցընել, ու աշ-
խարհքիս գիտութեաներուն տե-
ղեակ ըլլալ : Աղէկ է . միայն թէ
քեզի ընելու հարկաւոր բաներն
ալ գիտնաս :

Ուրիշներուն մէջ եղած կռիւ-
ները դադրեցընել կը սիրես . ին-
չո՞ւ չես խաղաղցընէր տակնուվը-
րայ եղած սրտիդ ախորժակներն
ալ : Թէ որ աւելորդ բաներու ետեւէ
լինիս չըլլայիր, հարկաւորները
գիւրաւ կը գտնէիր :

Հարկաւոր գիտութիւնը ան է

որ քեզ աւելի բարի կ'ընէ քան
Թէ գիտուն :

Յ Ինչո՞ւ անանկ խնդիրներու
քննութեան ետեւէ իյնալով քեզ
կը հալէս ու կը մաշէս , որ շատ
անգամ աւելի բարակութիւն է՝
այնպիսի բաները արհամարհել ,
քան Թէ անոնց մեկնութիւն տալ :

Ինչո՞ւ առտուանց ինչուան իրի-
կուն գլուխդ կը կախես անանկ
բաներ սորվելու , որ եթէ սոր-
ված ալ ըլլայիր մտնալ պէտք
էր : Բայց ինչպէս ուրիշ բաներու
անբարեխառնութիւնը կամ չափ
չպահելը՝ մեզ կը չարչորկէ , ա-
սանկ ալ գիտութեան անբարե-
խառնութիւնը : Գրքերու վերջ
ու վախճան չկայ . գրատունները
կը շինուին աւելի տեսքի համար ,
քան Թէ կարգացողներուն օգտին
համար :

Ճորով կրնաս բոլոր կենացդ
մէջ տալած գրքերուն ցանկը միայն
կարդալ , Թէպէտ և շատ երկամե
տարիս : Ասոնց մէջ շատը դէշ ու

Ֆրոսասկար են . շատը կարդալու
ալ արժանի չեն . շատն ալ փուճ
ու . տգէտ մարդու գրուածքներ .
զորոնք ծայրէ ծար երկայն բա-
րակ կարդալու ալ ըլլաս , բան մը
չես սորվիր :

Քեզի հրամանն կուտամ շատե-
րուն համը միայն առնել , կամ
ինչպէս կ'ըսեն , դռնէն միայն ա-
նոնց բարե մը տալ ու անցնիլ եր-
թալ , որ չկարծես թէ մէջերնին
մէկ մեծ ծածուկ բարիք մը պա-
հած է . բայց նայէ որ կարդալու
գրքերդ քիչ ըլլան ու ընտրանօք :
Աս ալ գիտցիր որ բարի մարդ ըլ-
լալու համար՝ քիչ գրքերու կարօ-
տութիւն ունինք :

4 Ո՛հ , ի՛նչ ըսեմ մարդկանց
փուճոււմուճ մտածմունքներուն :
Գրքերու թղթերու վրայ՝ մեր
կեանքը կը մաշենք . խելուրնիս
մտուրնիս անհամար արհեստնե-
րու և գիտութեանց վրայ կը տա-
նինք կը բերենք . կարծես թէ հա-
րիւրաւոր տարիներ պիտի ապ-

րինք • իսկ յաւիտենական կենաց
համար՝ հոգ մըն ալ չունինք , որ
գիտութիւններով ձեռք չիյնար ,
հասկա առաքինութիւններով :

Ի՞նչ օգուտ երթալ պրպարակ
օտար թագաւորներուն ըրած թո-
ղած գործքերը , ու խոշոր խոշոր
հաստորներ շարադրել , թէ ազգ ու
ազինք մէյմէկու ինչէր ըրին , ին-
չէր քաշեցին : Ո՞րչափ աւելի շա-
հաւոր կ'ըլլար , ունեցած պակ-
սութիւններդ վրայէդ վերցընել ,
քան թէ ուրիշներուն չարութիւր
եղքի եկողներուն գրքերով թո-
ղուլ :

Երկրաչափութիւնը քեզի չա-
փել կը սորվեցընէ լայն ու արձակ
գեափիններուդ մեծութիւնը • թող
աւելի աս սորվեցընէ թէ ի՞նչպէս
քեզի հերիք եղածը չափես՝ չափ-
չըփես պիտոր :

Թուաբանութիւր համրանք կը
սորվեցընէ , ու մատուրներդ ա-
գահութեան ծառայեցընել • թող
աւելի աս սորվեցընէ , որ քամա-

հրեա, և ուրախութեամբ կորան
ցընես ան բաները որ այսչափ
մամուռքով կը համրես ու կը համ-
րես:

Երաժշտութիւնը կը ցուցընէ
թէ ինչպէս ձայները մէկմէկու կը
յարմարին • Թող մանաւանդ ան
ցուցընէ թէ ինչպէս միտքդ իրեն
հետ յարմար ու համաձայն ըլ-
լայ • ինչպէս միտքդ՝ ուրիշ, ու ըզ-
դայութիւններդ ուրիշ ձայն չհա-
նեն: Երաժշտութիւնը աս ալ կը
ցուցընէ թէ որ եղանակը ուրախ
է, որը տրտում ու լալու • Թող ա-
սիկայ սորվեցընէ թէ ինչպէս յա-
ջողութեան ատենը ձայնդ շատ
չբարձրացընես, ու ձախորդութե-
ժամանակ լայկանի ձայն չձգես:

Ես վար չեմ զարներ աս բաներս
գիտնալը, քան լիցի • հասրա ա-
տենք և ուրիշ նման բաները ան
ատենը կը գիտնաս օգտակար կեր-
պով, երբոր զքեզ ճանչնաս, եր-
բոր գիտնաս ան բաները որ մար-
դուս Ա. Երջինքն են:

Ամէն բան դիւանալէդ ետքը բան
մ'ալ չես դիտեր, թէ որ քու
անձդ չես ճանչնար :

5 Մէկ վատանուն մոլութիւն
մըն է, ու ցածին ցածը, ուրիշի
գործքը դիտել նայիլ, վարքը քրն
նել, ու ամէն բանը գէշի տանիլ :
Գուն սիլ ես որ ուրիշի ծառան կը
դատես : « Աղէկ ալ ընէ, գէշ ալ
ընէ, ասոր մտածելը՝ իր տիրոջը
կ'իյնայ » : Ամենուն դատաւորը ա
նիկայ է, որ ամէն դատաստան
իրեն պահեր է : Ի՞նչ աներեսու
թիւն է այդ, Աստուծոյ դատաս
տանը իր ձեռքէն յափշտակել :

Աչքդ քու վրագ դարձուր, ու
ճրագով մինառէ քու խղճմտան
քիդ ծածուկ խորշերը : Հոն նայէ
չար բաները որ ներսդ պահուը
տեր են, ու բարի բաները որ
չկան, ու աչքդ ուրիշներուն վրայ
մի բանար : Քու վրագ այնչափ
չստ պակասութիւն կը դանկա, որ
ատենդ չօգտեր աղէկ մը ասունք
քննելու շտկելու :

Մարդա ճորով կրնայ աղէկ բան մը ընել, որ մէկ չարամիտ մը չկրնայ զանիկայ գէշ կողմը մեկնել: Հերետիկոսները սուրբ աւետարանն ալ ծուռ կը մեկնեն, հրէաները Քրիստոսի գործքերն ալ հրաշքներն ալ կը զրոպարտէին ու կը բամբաստէին:

Ինչպէս մաղձոտ մարմինները, ու ստամոքին մէջ գէշ հիւթեր ունեցողները, ամէն կերածնին մաղձ կը դարձնեն, ասանկ ալ չարասիրտ մարդը ինչ որ տեսնէ կամ ըսէ, ամէնն ալ ծուռ կը մեկնէ: Բարի կամ չար դիտաւորութիւնը՝ շատ անգամ բանը բարի կամ չար կ'ընէ. բայց մարդուս դիւաւորութիւնը՝ Աստուծոյ միայն յայտնի է, որ սրտագէտ է, ու մտքի ծածուկները կը տեսնէ:

Բայց թէ որ ուրիշի գործքը կերպով մ'ալ չէս կրնար ջատագովել, ասկէց քեզի ինչ: Չես ամբնար ազտոտ կեղտոտ բանը՝ ներս տեղաց դուրս հանել, ու ա

մենու՛նն աչքի՛ն առջևը փոռել որ
տեսնեն : Ինչո՞ւ դուն քեզ չես
նայիր , որ ուրիշներէն աւելի գէշ
ես :

Չարախօսութիւնդ քու վրայդ
թափէ , քու սրահսութիւններդ
դուն քեզի բամբասէ որ ամբնաս-
ամբաստանէ քու անօրէնութի՛դ ,
ու դուն քեզի դատաստան ըրէ :
Ասով Աստուծոյ դատաստանէն
կը խալըսիս , թէ որ դուն քեզի
գէմ սաստիկ դատաւոր մը ըլլաս :

⊕ Ինչպէս շատ անգամ մենք բա-
րակամիտ կ'ըլլանք՝ ուրիշներուն
գործքերը մեղադրելու , ուղելով
ասով խոհեմ մարդ մը երևնալ ,
ասանկ ալ շուտ մը կասկածի կ'եր-
թանք թէ ուրիշներն ալ չար դա-
տողութիւն ունին ու վրանիս կը
խօսին , կամ թէ իրենց ատելի
ենք , մեզ բանի տեղ չեն դնէր :

Աս մողութիւնը վրայէդ վերցը-
նելու համար , պինտ առաջ պի-
տոր չափ մը դնես քու բողձան-
քիդ , որ կը սիրես մարդկանց աչ-

քը մտնել, ու անոնց առջևը մեծ
համարում մը ունենալ: Ետքը
Զանա որ դուրս ձգես առ խոր-
հուրդդ ալ որ կ'ուզես խմանալ
թէ մարդիկ վրագ ի՞նչ կարծիք
ունին, ի՞նչ կը խօսին. ուր թողունք
որ շատ անգամ վրագ չեն ալ մը
տաճեր անոնք, ուր դուն խելքդ
դրեր ես թէ վրագ չար կը խօսին,
կամ քեզ կը դիտեն կը նային: Ըսէ
գուն քեզի սուրբ Առաքելոյն ըսա-
ծը. « Թէ որ մարդկանց հաճոյ
ըլլալ ուզէի՝ ան ատեն Քրիստոսի
ծառայ չէի ըլլար »: Ուրիշներուն
ալ ասանկ ըսէ. « Ինձի անար-
գանք է, թէ որ դուք զիս պիտի
դատէք, կամ ուրիշ մարդ մը ով
որ ըլլայ »:

Ինչպէս ես նէ Աստուծոյ աչքին
առջև, իրաւցրնէ գուն անանկ ես:
Մարդու կարծիքն ու խօսքը ոչ
քու աղէկութիւնդ կ'աւելցրնեն,
ոչ ալ չարութիւնդ կը պակսեցը-
նեն: Ալ աղէկ է բարի ըլլալ,
քան թէ երեւալ:

Յ կամացդ դէմ ալ բնաւ բան մը չըլլար, թէ որ քու կամքդ բոլորովին ուրանաս, ու Աստուծոյ կամքը քու կամքդ ընես: Ասանկ ընելով՝ միայքդ կ'ունենայ հաստատուն խաղաղութիւն մը, ու սիրտդ ալ ճշմարիտ հանդարտութիւն:

Ուզածիդ պէս կ'ապրիս, թէ որ ուզելու բանը սորովիս: Իսկ ուզելու բանդ ան է, ինչ որ Աստուած կ'ուզէ: Մեր կենացը մի միայն երջանկութիւնը աս է. այսինքն՝ կամենալ որ եղած բաները անսնկ ըլլան, ինչպէս որ Աստուած կը կամի, չէ թէ ինչպէս որ մենք կը կամենանք:

Աստուած քեզի կ'առաջնորդէ ու կը օանի դէպ'ի ան վախճանը, որն որ ինքը 'ի յաւիտենից գրեր է, ճամբան դուր կամ խորտութորա ըլլայ, յաջող կամ անյաջող: Գլուխ ծռէ Աստուծոյ նախախնամութեանը, ուրախ սրբտով իր ետեւն դնա: Գիացիր որ

դէմ ալ զնելու ըլլաս՝ պէտք է որ
ետեկն երթաս , բայց ամպարիշտ
կ'ըլլաս :

Ատուած սիրով կ'առաջնոր-
դէ անոր ուլ որ կը կամենայ , բայց
չկամեցողը՝ քաշկրուտելով կ'առ-
նէ կը տանի :

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Առաքիւնչքեան մէջ յառաջա-
ցողներուն վրայ : Առաջ եր-
բայն կերպ կերպ օգնչքիւն-
ներ : Ի՞նչպէս պէտք է ժա-
մանակը մեծ սեպել , ոչ բա-
նեցրնել : Ատուածոյ ներկայու-
քիւնը հարկաւոր է :

1 Թէ որ բարի ըլլալ կը ցան-
կաս , առաջ միտքդ դիր որ չար
ես : Առաջ երթալ չես կրնար , թէ
որ առաջ երթալու փափաքը մէկ
դի ձգես : Առաջ չերթալը ետե
երթալ է :

Ասանկ է նէ, առաջ դնա ինչ
պէս որ սկսար. ու որչափ կրնաս
շուտ շուտ քալէ, որ որ մը կարե-
նաս ուրախանալ, տեսնելով քու
հոգւոյդ ուղղութիւնը ու խաղաղ
բարեկարգութիւնը :

Թէ որ առաջուց չճանչցած մտ-
լութիւններդ ճանչնալ սկսիս,
նշան է որ դէպ'ի աղէկը դարձած
ես : Ասանկ սովորութիւն է, որ
հիւանդներուն ուրախակից կ'ըլ-
լանք, երբոր հիւանդ ըլլանին կը
ճանչնան :

Դուն քեզի դիւրաւ մ'աւտար-
հապա քննէնայէ, ու քու առաջ
երթալու բարձր ան առենը խմա-
ցիր, երբոր սիրտդ հաստատ է,
անկարգ յօժարութիւններդ ալ
պակասած :

Ան առենը սեպէ որ առաջ դա-
ցողներուն կարգին մէջը մտեր ես,
երբոր քու անձիդ վրայ մեծ իշ-
խանութիւն մը ունենաս : Անդին
բարիք մըն է. ինքիր անձին վը-
րայ տէր ըլլալ, ու միշտ միակերպ :

Բարի մարդը միշտ նոյն է, չար
մարդը միշտ ուրիշ կերպ :

2 Քու ձեռքդ է, թէ որ կամե-
նաս, մէկ օրուան մէջ սրբութեան
ծայրը հասնիլ, ու անտարակոյս
կը հասնիս թէ որ ատեղծուածնե-
րէն բոլորովին սրտանց բաժնուե-
լով առ Աստուած դառնաս :

Բայց թէ ներսուանց Աստու-
ծոյ հետ կը կենցաղավարիս, աւ-
նշաններէն հասկըցիր : Թէ որ ան-
ցաւոր բաները քեզի հաճոյ չեն,
թէ որ առանձին կենալ կը սիրես,
թէ որ հոգ ունիս ան բանին որ
աւելի կատարեալ է, թէ որ մարդ
կանց կարծիքը ու դասանուկքը ու-
տից տակ կ'աւնուս :

Բայց քեզի ամէն առաքինութե-
մեծ օգնութիւն մը կուտայ, թէ
որ Քրիստոսի վարքն ու չարչա-
րանքը անդադար մտածելու ըլ-
լաս : Քրիստոս տէրն մեր ինքն է
Դարութիւն կամ Գիրք կենաց,
հոս միայն կը գտնես ինչպէս հա-
րուստ գրառան մը մէջ ամէն բան :

որն որ փրկուածեան հարկաւոր է,
թէսպէս և ամէն գրքերը կորսը
ւելու ալ ըլլան իրենց շարադրող
ներուն հետը :

Բայց հերիք չէ զՔրիստոս դիտ
նալ ու զինքը մտածել, թէ որ ի
րեն ալ չնմանիս, ու անանկ չա
պրիս՝ ինչպէս որ ինքը խօսքով ու
օրինակով սորվեցուց : Ծուռ բա
ներդ չես կրնար շտկել, բայց և
թէ առաքինութեան շխտակ քա
նտնովը :

3 Հաս աղուոր է ան խօսքը որ
մէկը ըսաւ . Անոնք որ առաքինու
թեան մէջ առաջ երթալ կը փա
փաքին, անանկ կեանք պիտոր ու
նենան, որ միշտ իրենց պէտ ընեն :
Ասն զի միշտ պէտք է շատ բան
դիտել նայիլ, որ ոտից արգելք
կ'ըլլան անոր որ առաքինութեան
ծայրը կ'ուզէ արտորալով հաս
նիլ : Այսինքն երբոր անկարդ սի
րով կը սիրես քու անձդ կամ ու
րիշ ստեղծուած մը, երբոր դրսի
բաներուն անանկ մը հստած էս :

որ եթէ դիպուածով մը անոնք
կորսընցընելու ըլլաս, կամ քեզմէն
վերցընեն առնեն դժարդ կուգայ
երբոր ամէն կերպով հաճոյքդ
նայելու ըլլաս ուտելու, խմելու,
խօսելու ու զբօսանքի. երբոր ան-
ցաւոր բաներու մէջ դէմն անցած
քեզ կ'ընկղմես. երբոր քու կար-
ծիքիդ ու կամքիդ պինդ գլխով կը
հետեւիս, երբոր ներսդ եղած
շարժմունքները չես նայիր, չես
դիտեր ու Աստուծոյ մտիկ չես ը-
ներ, որ ներսուանց հետդ կը խօ-
սի գաղտուկ ազդեցութիւններով:

Ասոնք են ահա գլխաւոր ար-
դեւքները որ քեզ ճամբան կը կե-
ցընեն. թէ որ աս արդեւքներս
վերցընել կ'ուզես, արթուն կե-
նալու է, ու կտրիճ սրտով գործքի
ձեռք զարնել:

Ամէն գործքերուդ ինչ ալ որ
կ'ընես, կեանք տուողը՝ առաքի-
նութիւնը ըլլայ, կատարեալ վախ-
ճանը ըլլայ հանդերձ յօժարութե-
ն, ուրախ սրտով, յստակ դիտա-

տրութիւնը ըլլայ • դուն ալ քու բանիդ անանկ մը գլուխ կախէ, որ գործքդ բոլորովին հաւասար գտնուի քու առաջուց ունեցած ճանաչմանդ զորն որ ունիս ան գործքին կատարելութեանը վրայ:

Առաջ երթալը ան չէ որ կըրթուածիներդ մէկմէկու վրայ շատ ցընես, հապա ամէն օրուան ըրածներդ կատարելութեամբ ու աղէկ ընես: Գովեստը գործքին վրայ չէ, հապա եղանակին ու կերպին՝ որով ան գործքը կ'ըլլայ:

4 Օրերը կը թռչին, ատենը վաղուկ է • անցած գնացածն ալ մէկը քեզի ետ դարձընել չկրնար: Գուն չէ թէ կ'ապրիս, հապա պիտի ապրիս • ինչու որ կեանքդ միշտ վաղուան օրը կը նայի: Սանկնանկ ըսելով կ'անցնի կ'երթայ կեանքդ, ուր որ դուն կեանքիդ գործիքներ փնտռելու հետ ես • աս միջոցիս՝ ծերութիւնը կուգայ, մահն ալ վրայ կը հասնի, յանկարծ ետևէդ վզդ կը բռնէ:

Ինչպէս ճամբորդներէ մէկմէ
կու հետ խօսքի բանուելով կը խա
բուին, ճամբան չեն իմանար .
մէյո՛ւ ալ տեսնեն որ երթալու տե
ղերնին հասեր են, նմանապէս
աս կենաց շարունակ ճամբան, որ
արթուն ու քուն ըլլալով միա
կերպ կը քալես, քեզի պէս զբա
ղածին ու ցնդածին չերևար,
բայց եթէ երբոր վերջի ծայրը կը
հասնիս :

Անակ է նէ ինչո՞ւ կը անար
նաս, ինչո՞ւ կը կենաս: Ժամանա
կիդ գինը ճանչցիր . շուտով բա
նի բեր զանիկայ . մեծ սեպէ աս
օրս, մանաւանդ թէ այս Ժամս . չէ
նէ մէյո՛ւր կորսուելու որ ըլլայ
մէյո՛ւ ալ չես գտներ :

Ունեցած գեախնդ՝ մէկի մը
թող չես տար որ ձեռքէդ խլէ .
թէ որ պզտիկ վէճ մը ելլէ երկրի
սահմաններուդ վրայ, դատաստան
կը վազես, թուր կը քաշես . ետ
քը կ'ելլաս անհողու թեամբ թող
կուտաս, ով որ ուզէ՝ Ժամանակդ

ալ կեանքդ ալ յափշտակէ . ա-
տանկ մտխոզ կ'ըլլաս անանկ բանի
մը , որու վրայ միայն ազահ ըլլա-
լը ազէի է :

Նայէ մէյնը հասակդ , համրէ
անցած դացած տարիները . թէ-
տէտ և հարիւրը անցած ալ ըլ-
լաս , կը տեսնես որ համրածէդ
ալ շատ քիչ ունիս : Պատճառն
որ , ասոնցմէ քանի տարիներ դող-
ցաւ քունը , քանի տարիներ քու-
փարդ ու ստրտոզ , ըրած դատաս-
տաններդ ու բարեկամներդ , ու
դատարէ ազգիս անգին տարտալիդ :

Հարա ուր թողունք ան ժա-
մանակն ալ որ առանց բանեցրնե-
լու մնաց , որ դործք մ'ալ չըրիր .
կամ ըրիր ալ նէ՛ անցաւ գնաց , ու
դուն չիմացար ի՛նչ էր ան որ կը
կորսնցրնէիր . ան ատենը կ'իմա-
նաս որ ունեցած տարիներէդ ո՞ր
չափ քիչ բան քեզի մնացած է ,
ու ինքիրեն բերնովդ ալ կը խոս-
տովանիս որ շատ կանուխ կը մեռ-
նիմ :

Շատ անգամ կը գանդարտիս ան-
ցած օրերուդ վրայ, որ դէշ կեր-
պով կորսընցուցիր • ինչո՞ւ հիմայ
չես ջանար ձեռքդ մնացած ատե-
նը անանկ մը անցընել, որ անցը-
նելէն ետքը կարենաս ըսել • Չեմ
գիտեր ի՞նչպէս ալ աղէկ կերպով
բանեցընել կրնայի :

Ամէն մէկ օրը, անոր ալ վայր-
կեանները միայն՝ ներկայ են : Ին-
չո՞ւ աս օրս՝ որ քուկդ է, կը կոր-
սընցընես, ու վաղուան օրը՝ որ
քուկինդ չէ, կը կարգաւորես :
Կենաց մեծ արգելքը՝ օրէ օր
ձգելն է : Ապրէ աս օրս, վաղը ա-
պրիլը շատ ուշ է :

Ծ Ինչ ալ որ մտածես, ինչ ալ
որ խօսիս ու դործես, նայէ որ
զԱստուած միշտ աչքիդ առջև ու-
նենաս՝ դուրս ձգելով ուրիշ օտար
վախճանները • ու միայն իրեն
սուրբ կամացը ետևէն գնա : Շի-
տակ ճամբէն ամենևին չիժուիր,
ով որ զԱստուած իր ճամբունէ ա-
ռաջնորդ կ'առնու :

Բանդ աղէկ կ'ըլլայ թէ որ ինչ
ալ որ ընես՝ Աստուծոյ փառացը
համար ընես. ու ամէն գործքդ ա-
նանկ ընես, ինչպէս թէ ինքն Աս-
տուած կեցեր կը նայի, որ ամէն
բան կը տեսնէ, ամէն բան ինք կը
պահէ, ու ամէն բան կը հողայ ու
կը խնամէ :

Իր աչքէն տեղ մ'ալ փախչել
չես կրնար. չէ թէ միայն խօսա-
ծիդ ու ըրածիդ ներկայ է, հասկա
մտքիդ ծածուկ խորհուրդներն ալ
իր դիմացը բաց է :

Գուռդ կղաւելու ալ ըլլաս, ներ-
սը մութ տեղ ալ նստիս, մի կար-
ծեր թէ ասով միամիտակ կ'ըլլաս :
Աստուած քովդ մօտիկ կեցած է .
աս միայն պէտք էր որ քու ծա-
ծուկ կենալդ՝ աւելի սուրբ ընէ .
Աստուծոյ առջևը մէկ բան չկայ
որ գոց ու դալտուկ ըլլայ : « Աս-
տուծոյ մէջը կ'ապրինք, Աստուծմէ
կը շարժինք, ու Աստուծոյ հետն
ենք » :

Աստուծոյ առջևը կեր ու խմէ,

Աստուծոյ հետ քալէ, Աստուծոյ
հետ բանդ առ ու տուր • քու բո-
լոր կենացդ վախճանը Աստուած
ըլայ : Արժանի ըրէ զքեզ որ Աս-
տուծոյ աչքը միշտ վրայդ ըլլայ, ու
միշտ վրայդ սիրով նայի : Մեծ
սրտառձառ ունիս բարի ըլլալու,
որովհետեւ ամէն գործքդ ալ կ'ը-
նես դատաւորի մը առջև, որ ա-
մէն բան կը տեսնէ : Անանկ ապրէ,
ինչպէս թէ աշխարհքիս մէջ ու-
րիշ մարդ չըլլար քեզմէ ու Աս-
տուծմէ դատ :

Իր նախախնամութիւնը ինչ որ
քու վրայդ կարգաւորեր է, յաջող
է եղեր, ձախող է եղեր, ամէնն
ալ սիրով ընդունէ : ԶԱստուած
կը փնտռես • աս ճամբով հասեր
ես իրեն, կամ ան ճամբով, քեզի
ինչ : Երանի քեզի թէ որ հեղ մը
անոր հասնելու ըլլաս :

— 188 —
ԳԼՈՒԽ Ի

Որչափ աղէկ քան է Սաւակն
 Եւ յարմար : Փախչելոն է շար
 մարդկանց ընկերոջքն ինկն : Սա-
 խարհիս մոռոտքի ընկերոջք քանի
 կն, որն կն : Որչափ կ'ոչգէ ա-
 ռաջ կորույ, իր ջանքը պիտի
 ըլլայ առաքիւնոջքն առանայ :
 Վաստիպս առաքիւնոջքն
 Եւ ընկերոջքն որն կն :

Քիտա մեծ նշանք հանգարա
 հոգւոյ մը որ գէշ ակտորժակներէ
 մաքրած ըլլայ, աւ է որ կարենայ
 ինքնիրեն կենալ : Ինչպէս որ Աս-
 տուած իրմով միայն երանեալ ըլ-
 լալով, միշտ ինքնիրեն մինակ կը
 կենայ, ասանկ ալ գուն Աստու-
 ծոյ երջանկութեանը կը մօտենաս
 թէ որ գուն քեզի հետ մնալ սոր-
 վես : Բայց եթէ ուզենաս՝ ոչ եր-

բէք մինաւորիկ կը մնաս , թէ որ
բնաւ Քրիստոսէ չբաժնուիս :

Ըսենք թէ քեզ դրդեր է քու
հին սովորութիւնդ ուրիշներուն
հետ խօսելու , դուն քեզի հետ
խօսէ . միայն զգոյշ եղիր , չար մարդ
դու հետ չխօսիս :

Վ'ուզես դիտնալ թէ քեզի հետ
ինչ պիտի խօսիս : Խօսէ ինչ որ
մարդիկ ուրիշներու վրայ յօժա-
րութեամբ կը խօսին . քու վրայդ
քեզի հետ չար խօսէ : Քու մոլու-
թիւններդ երեսդ զարկ . ինչ որ
յանդիմանութեան արժանի վրայդ
կը տեսնես , շտկէ : Արայէդ պա-
կաս չըլլար պակասութիւն , որ դե-
ղի կարօտութիւն չունենայ :

Նայէ որ անզբաղ հանդարտու-
թեան մը մէջ դքեզ ծածկես , բայց
հանդարտութիւնդ ալ ուրիշնե-
րէն ծածկէ : Մինակութեան վրայ
պարծիլը՝ անշահ հարարտութիւն
մըն է :

Մարմնաւոր մինակութե՛ հետ
հոգևորն ալ ունեցիր , որ մինա-

կութիւնդ քեզի հաճոյ ըլլայ ու
շահաւոր : Փուճճ զբաղմունքներէ
հեռացիր • զատուէ չէ թէ մար-
դիկներէն միայն , հասրա ան բա-
ներէն ալ որ քեզի չկնար : Ամէն
ստեղծուածներէ ազատ եղիր , ա-
նոնց պատկերն ալ սրտէդ դուրս
ըրէ :

Մէկդի թօթվէ վրայէդ անցա-
ւոր բաներու ամէն հողը , ամէն
փուճոսուճ խորհուրդները • ու
ինքիրենդ ներս քաշուած ծածուկ
սրտիդ մէջը , խելքդ միտքդ քու
վրագ միայն ըլլայ ու քու Աստու-
ծոյդ :

Մարդուս միտքը երբոր լուս-
թեան մէջ ասանկ կը քաշուի կը
կենայ՝ ամէն բան մոռնալով , ա-
մէն բանէ հրաժարելով , ան ա-
տենը ձեռք կը ձգէ սրտի ճշմա-
րիտ խաղաղութիւնը : Հոս փա-
խիր սիրելի , հոս պահուրան , աչ-
քրդ միշտ հոս ըլլայ • ինչու որ հոն
կը գտնուի Աստուած , ուսկից որ
ամէն ստեղծուածներ ետ կը քա-
շուին :

2 Թէ որ կ'ուզես բարի ըլլալ,
փախիր չար մարդիկներու կեն-
ցադաւարութենէն: Մարդու բարի
վարքին անանկ փաստակար բան
չկայ, ինչպէս ասուում ճուպում ժո-
ղովրդեան հետ անել տալ: Ինչ
վարք որ ունէիր դուրս ելլելու ա-
տենդ, մէյն' ալ ան վարքովը տուն
ետ չես դառնար:

Մէկ փափուկ սիրտ մը, որ ա-
ռաքինութեան վրայ դեռ աղէկ
հաստատուած չէ, չկրնար դէմ
դնել մոլութեանց ուժին, որ ա-
նանկ թափով վրայէ վրայ կուգան
ու հետը կը պատերազմին: Քիչը՝
չատին կողմը դիւրաւ կ'անցնի:

Փափկասէր մարդը, որուն հետ
դուն կը բնակիս, կամաց կամաց
քեզ կը թուլցընէ, ու իրեն պէս
քեզ ալ հեշտասէր կ'ընէ. մեծա-
տուն դրացիդ՝ քու սիրտդ ալ կը
զրդէ: Մէկ հատիկ օրինակն ալ
ցոփակեցութեան կամ ազահու-
թեան՝ քեզ կրնայ կորսընցընել:
Մեզ դէպ'ի չարը կրնան ձգել

ճնողքնիս ալ, ընկերնիս ալ, ծառանիս ալ, ամէն բան որոգայթներով վտանգներով լեցուն է :

Աշխարհք գալերնուս պէս անգադար կը ստըտինք ամէն կերպ չարութեան մէջ, ու ծուռ ու մուռ կարծիքներու մէջ : Աշխարհքիս մէջ ճորով մարդ մը կը գտնուի որ մէկ մոլութիւն մը կամ ինքը չբոլէ, կամ ուրիշի սիրտը չի խոթէ ան մոլութիւնը, կամ չգիտցողն ալ անով չպըշտըկէ :

Տունդ քաշուէ երբեմն քու ընտանիքներուդ մէջ, հեռու մարդկանց աղմուկէ ու կենցաղավարութենէն . ի՞նչ անուշ ու ցանկալի փախուստ է ատիկայ : Ամէն բան՝ ներսը պարզ է, ամէն բան՝ ներսը խաղաղ է, առանց ամպի, առանց հովի :

Դիպուածով մէկը տունդ կուգայ, քեզ դուրս կը կանչէ . դուն ալ կ'ելլես ետեւէն կ'երթաս . վրայ կը հասնին ուրիշներն ալ, բոլոր տիքդ կ'առնեն, կ'ըլլայ մէկ ժո

զով մը • մեղքերդ կը շատնան • ու
դուն որ անէդ դուրս ելեր էիր
բարի մարդ մը, ետքը ներս կը
մտնես չարին չարը :

Բայց հոգւոյդ առած խոցերը
չես զգար, ինչուան որ նորէն մի
նաւոր չըլլաս : Ասոր համար ու-
րիշներէն հեռացիր, դուն քեզի
եղիր որչափ որ կրնաս • չըլլայ թէ
ուամիկը՝ որ ամէն կերպով դէս 'ի
մոլութիւն կ'երթայ, իր մոլորու-
թեամբն ալ քու միտքդ լեցնէ :
Աւելի ուրախ է հոգին՝ որչափ որ
քիչ բանի մէջ զինքը ամփոփ
սրահէ :

3 Ելիր մէյմը մտքովդ բարձր
լերան մը դլուխը, նայէ անկից մէյ-
մը աշխարհքիս խեղճ ողորմելի ե-
րեսը : Ասով կը սորվիս զինքը ա-
տել, իրմէն հեռանալ ու միամի-
նակ նստիլ :

Ար տեսնես ճամբաները՝ աւա-
զակներով գոցուած, ծովերը՝ գո-
ղերով սաշարած, ամէն դիպց
սրատերտղմներու ձայն, դաշտե-

ըր մարդու արիւնով ծով կտրած ,
մոլութիւնները անօրէնութիւները
սանձերնին կտորած՝ ամէն տեղ
տիրեր թագաւորեր են :

Ար տեսնես գաղտուկ տեղուանք
անանկ գէշ բաներ , որ ընտղներն
ալ չեն հաւնիր : Ար տեսնես ա-
նանկ անճոռնի , անանկ ահռելի
բաներ , որ անտարակոյս պիտոր
ըսէիր — Խենթեցեր են ասոնք ,
— թէ որ քիչ ըլլար նէ աս խեն-
թերուն համբանքը . բայց տես
որ , աս խենթերուն անհամար
շատութիւնը՝ իրենց տիրութիւն
կ'ընէ որ ուրիշները զիրենք խելօք
սեպեն :

Դատաստաններուն մէջ ուր որ
օրէնքը ու արդարութիւնը պիտի
թագաւորէին , հոն անօրէնութիւր
իր աթոռը դրած է . հոտ ալ ա-
պահով չէ անմեղութիւնը՝ ուր
տեղ որ իրեն պաշտպանութիւն
պիտոր ըլլար : Ար սպաննուի ան-
մեղը , թողութիւն կ'ըլլայ յանցա-
ւորին . անանկ թողութիւնն ալ՝

եղած յանցանքէն պզտիկ մեղք չէ:
Օրէնքէն ամենեին վախ մը չկայ:
ինչու որ մարդ չվախնար անկից,
որն որ սարկով կրնայ գնել:

Ահլի է չարախօսներուն լեզուն,
խաբեբայ է գովողներուն բերանը:
անով ատելութիւնը կը բորբոքի,
ասով կը խաբէ սուա երեսպաշ-
տութիւնը: Մէկը գինիի մէջ
թաթխուած, մէկալը ծուլու-
թիւնով թմրած: Ասիկայ գերի
է չկշտանալու ազահութեանը, ա-
սիկայ կը տանջուի փառասիրու-
թեամբ որ միշտ ուրիշներուն կար-
ծիքներէն կախուած է:

Գարձուր մէյմ'ալ աչքդ մէկ-
տեղ ժողված բազմութեան վրայ:
հոն տեղը իրաւցընէ պիտոր ըսես,
թէ այնչափ մոլութիւն կայ, որ-
չափ որ մարդ կայ: Ամէնն ալ կը
մեղանչեն անիրաւութեամբ՝ իրա-
րու դէմ, արհամարհութեամբ՝
Աստուծոյ դէմ. Աստուծոյ արա-
րածքը գէշի կը բանեցընեն, ու
ամէն բանի յանցաւոր ըլլալով,

ամէն բանի վրայօք ալ դատողութիւն կ'ընեն: Հիմայ ինչպէս կըրնաս ոտքդ ապահով տեղ մը դրնել. կամ դուն քեզ ժողվել այսչափ մտուածիւններու մէջ, որ ամէն դիպց կը հրեն կը սխմեն ու կը խղզեն ան մարդը որ կը փափաքի վեր ելլել, ու աչքը դէպերկինքը վեր վերցընել:

Դժուար է որ մէկը անմեղ մընայ, ուր որ կը թագաւորեն այսչափ մեղաւորներու բազմութիւնինչու որ ասոնք թէ որ քեզ փոխել ալ չկրնան, դոնէ արգելք կ'ըլլան: Մէկհասարկ խաղաղութիւն մը միայն հաստատուն է. այսինքն որ քեզ ազատես այսչափ չարերու միջէն, ու տեղ մը քաշուիս, ուսկից կարենաս առանց սլըշտրկելու աշխարհիս ժանտախտը տեսնել:

Ան հողին ջյաղթուիր, որ դրսի բաները երեսէ ձգելով, ու իր հողը միայն իր վրայ ըլլալով, իր բերդը կը մանէ, ու հոն ամուր կը կե-

նայ : Ասանկ մարդու գիմացը՝ աս
աշխարհս բանտ մըն է, ու մինա-
կութիւնը գրախտ մը :

4 Փուճ է մարդիկներէն զա-
տուկը հեռանալ, թէ որ ջանաս
խեղքդ միտքդ քու վրագ միայն
դարձրնել, ու աղէկ մը առաքի-
նութեանց կրթութեան հետ ըլ-
լալ : Մարդու բարի բան մը չի-
մնար, թէ որ իրեն պակասելու ըլ-
լայ առաքինութիւնը . հանգիստ
մ'ալ չկայ, երջանկութիւն մ'ալ
չկայ, թէ որ զասոնք առաքինու-
թիւնը չտայ :

Իրեք բան կայ որ աշխարհքիս
մէջ մէյմէկու հետ յարմարութի
մը ունին : Ամէն բանի մէջ, ու
ամէն բանէ վեր Աստուած է .
զգալի բաներու մէջ՝ Լոյսն է . հո-
գւոյ կատարելութեանց մէջ՝ Ա-
ռաքինութիւնն : Աստուած լոյս
է, ու ամէն բանի առաքինութիւնը
ինքն է : Լոյսը՝ աշխարհքիս առա-
քինութիւնն է, ու Աստուծոյ
պատկերը : Առաքինութիւնը՝ հո-

գւոյն լըցան է, որով Աստուծոյ որ
դէք կ'ըսուինք ու ենք :

Աս առաքինութեանը պէտք է
որ մօտենաս յստակ սրտով, թէ
որ կը փափաքիս կատարելութե
ցանկալի ծայրը հասնիլ: Ինչու
որ առաքինութիւնը մարդուս կա
տարելութիւնն է, իր անմեղու
թիւնը կը նորոգէ, ու ամէն զը
ւարձութեամբ լեցուն է:

Աս առաքինութիւնը մէկ ոյժ
մըն է մարդկային բնութեան, որ
ինքիրեն յարմարութիւն մը չունի
գերբնական բարւոյն • մէկ դիւ
րութիւն մը կուտայ բարեգոր
ծութիւն ընելու • ասով ուղիղ
վարք կ'ունենանք • ասով մեր կու
րութիւնը կը լուսաւորուի • ասով
ամէն մեղքերուն դէմ կը գնենք •
ասով արդիւնքնիս կը շատցնենք,
ասով յաւիտենական կենաց ալ
արժանի կ'ըլլանք :

Աս կրթութեանս մէջ պիտու ա
ռաջ պէտք է որ դիտնաս ամէն
մէկ առաքինութեան բնութիւնը

ու գործքերը • ինչու որ մարդս իր
չգիացած բանը չսիրեր : Ետքը
պէտք է որ առաքինու թէ գործ
քերէն ու կրթութենէն ամենեւին
չզաղրիս • ու թէ որ առիթներ ալ
քեզի չըլլան, զինուորներուն պի
տի նմանիս որ խաղաղութեան ա
տենն ալ՝ կրթութիւն կ'ընեն • ու
սուտմընէ կուրքտելով՝ իրաւ պա
տերազմի իրենք զերենք կը պատ
րաստեն :

Երեւակայէ որ մարդիկ մեծ մեծ
անօրէնութիւններ վրադ կը դնեն •
դիր թէ քեզի թուք ու մուր կու
տան • ինչ որ ունիս չունիս՝ ճո
րով ձեռքէդ կ'առնեն • ու ասանկ
կրթէ քու համբերութիւնդ, ինչ
պէս թէ իրաւցընէ աս ամէն բա
ներս ըլլար : Ան ատենը երբոր
ասոնք գործով գլուխդ դալու ըլ
լան, չես վախնար չես դողդրլար •
որովհետեւ ըլլալէն առաջ քեզ ա
սանկ վարժեցուցեր ես :

Ան զինուորը որ շատ անպամ
արիւն թափեր է, պատերազմի
ատենը մեծ սիրտ կ'ունենայ :

Տ Առաքինութեանց հասարակ
առն սովորութիւնները որ Ռե-
նակութիւն կ'ըսուին, երկայն ա-
տեն կրթութիւն կ'ուզեն որ մարդ
անոնք ձեռք ձգէ: Ասոնց մէկը
ձեռք բերեր էս թէ չէ, աս նշան
ներէս խմացիր:

Այսինքն, թէ որ առաքինու-
թեան ներհակ եղած մոլութիւն
ները վրադ տեսնաս որ մարեր
գացեր են. կամ հիչ որ չէ՝ խել
մը զսպուած են: Թէ որ անկարգ
շարժմունքներդ դիւրաւ կը ստի-
պես որ բանականութեան սանձին
հնազանդին, ու խելքիդ մտիկ ը-
նեն: Թէ որ առաքինութե գործ-
քերը առանց դժուարութեան, ու
մանաւանդ ուրախ սրտիւ ալ կ'ը-
նես: Թէ որ ցոյժ մարդկանց խօս-
քը բանի տեղ չես դներ, ու հա-
մարձակ սրտով կ'ընես ան բաները
որ անկատարներուն հաճոյ չեն:
Թէ որ բնական գանիլ մը ունե-
նաս ան դէշ գործքերէն, որոնց
առաջ սովորական յօժարութիւն

մը ունէիր : Թէ որ երևնայ քեզ
որ երազի մէջ ալ անկարգ կամ
անիրաւ բանի մը հաւանութիւն
չես տար : Թէ որ ջանք ընես ան
բաներուն հետևող ըլլալ, որն որ
ուրիշներուն վրայ կը գովես ու կը
զարմանաս, ու ան բաներէն ետ
կենալ որն որ վար կը զարնես :
Թէ որ մէկ մեղք մ'ալ պզտիկ
չհամարիս, ու ամէն պակասու
թե՛նէ՛ թեթև ալ ըլլայ, փախչել
կը ջանաս : Թէ որ տեսնես կամ
լսես որ քու հաւասարներդ կը
հարրստնան, պատուոյ կը հաս
նին, ու դուն չես նախանձիր ու
գժարդ ալ չգար : Թէ որ սխա
լանքներդ միամտութեամբ խոս
տովանիս, փափաքելով որ ամէնն
ալ քեզ շտկեն, երեսդ վար առ
նեն, յանդիմանեն : Թէ որ գոհ
ըլլալով քու խղճմտանքիդ վկայու
թեր, ըրած բարեգործութիւներդ
քովդ պահես ու ծածկես : Ինչու
որ բարեգործութեան վարձքը ին
քը բարեգործութիւնն է : Վեր-

Ճաստէս, թէ որ չգաղրիս կանկ
չառնես առաքինութեան ետեւ
էյնալ. վասն զի ճշմարիտ առա-
քինութիւն թմբիլ չգիտեր, միշտ
գործելու հետ է :

ԳԼՈՒԽ ԻԱ

Պատուածաբանական առաքի-
նոչքեանց վրայ : Հաշտառքի
գործքով ցոչցրեկոչէ : Միայն
Պատուծոյ վրայ պետք է յոյս
ոչեկեալ : Ի՞նչ պատճառեկոչ
համար զՊատուած պիտոյ սի-
րեկք : Եղբայրսիրոչքիչեր բա-
րերարոչքեանք կ'երեկայ :
Յորդորանք ողորմածոչքեան :

1 Աւրիչ առաքինութեց խա-
րխար, ու բոլոր քրիստոնէական
կենաց հիմը հաւատքն է. առանց
ասոր չկրնար մարդ հաճոյ ըլլալ
Աստուծոյ : Աստի խմաստութիւն

է, որ բոլոր աշխարհքիս յաղթեց,
ասոր սկտոր ամուր պլուինք,
մէկդի ձգելով ամէն քննութիւն
ու հետաքրքրութի: Բայց դուն
հաւատա, ու գործք ալ ըրէ. ու
բովհետև առանց գործքի հաւատ
քը մեռած է: Քու խօսքդ քու
դաւանանքդ՝ կը պարծին որ հա
ւատք ունիս. նայէ որ վարքդ ու
կեանքդ անհաւատութիւն չբա
րոզեն:

Վը հաւատաս սուրբ Աւետա
րանին, ինչո՞ւ չես հնազանդիր Ա
ւետարանին: Վը հաւատաս յա
ւիտենական կենաց, ինչո՞ւ աս
կարճըճուկ ժամանակս յաւիտե
նական կեանքէն մեծ կը համարիս,
որ վերջ ու համնում չունի:

Ի՞նչ օգուտ հաւատալ ճշմա
րիտ ու բարի բաներու, թէ որ
դուն սուտ ես, ու գործքերդ չար:
Շատ դժար է, մէկը որ չար կը
գործէ, բարի հաւատք ունենայ.
Վասն զի անիկայ է ճշմարիտ հա
ւատք ունեցող, որ ինչ որ կը հա

ւատայ՝ գործքով ալ կը կատարէ :

2 Որովհետեւ տարակոյս չկայ որ ամէն բանի կարգաւորութիւնը Աստուծոյ նախախնամութեամբը կ'ըլլայ, անանկ որ առանց իրեն կամացը՝ ճ՛նճողուկ մ'ալ երկրնքէն վար չիյնար, տերև մ'ալ ծառէն վար չլթափիր, նայէ որ քեզ բոլոր Աստուծոյ յանձնես մեծ սրբտով, հաստատուն յուսով, ամենեւին ալ չտարակուսելով որ ամէն բանի ուէտք եղած օգնութիւնը իրմէն կ'ունենաս :

Գիտցիր որ ամէն մարդկային օգնութիւն ու խորհուրդ՝ խաբէբայ են, ու ստոյգ ալ չեն. ասոր համար թող տուր Աստուծոյ որ ինքը զքեզ կառավարէ, դուն հոգ մ'ընէր :

Բայց թէ որ մտքէդ չանցած պատահմունքներ պոլսոյ դան, անանկ որ քեզի երևնայ թէ բոլոր կարգը ընելու գործքերուդ՝ քումիտքդ դրած խորհուրդներուդ ներքև վրայ կ'ըլլայ, կամ հիւան-

դուժիւնով, կամ սուտ ամբաս-
տանութիւններով, կամ ուրիշ ա-
ւելի ծանր փորձանքներով, թող
սիրտդ չկտորի, հասցա աստուա-
ծային յուսով զօրանալով՝ քեզ
իր կառավարութեան տակը ձգէ-
ինչու որ աս փորձանքներովս, աս
վտանգներովս իր անհուն իմաս-
տութիւնը կը տանի զքեզ ան վախ
ճանին որ յաւիտենից քեզի հա-
մար սահմանուած է :

Ներկայ չար պատահարներէն
չսուներ՝ ով որ ետքի դալիք բա-
րիքներուն հաստատուն յոյս ու-
նի : Այնչափ կրնայ մարդս, ու-
այնչափ ունի, որչափ որ կը յու-
սայ ու կը հաւատայ :

3 Աստուածաբանական Սէրը
ամէն առաքինութեց շէնքը շնորհ-
քը ինքը կուտայ • ամէն առաքի-
նութեանց թագուհին ինքն է • ա-
սով կը սիրենք զԱստուած ու մեր
ընկերները : ԶԱստուած պիտոր
սիրենք բոլոր սրտով, բոլոր հոգ-
ւով ու բոլոր ուժով, ամէն սիրե-

լի բաներէն վեր , միայն իրեն համար , անհուն բարութեանը համար :

Քու ըլլալդ , քու ապրիլդ , քու զգալդ , քու խմանալդ , ամէնն ալ Աստուծոյ պարգևն է : Ինքը քեզ փրկեց սատանայի գերութենէն . ինքը զարդարեց քու հոգիդ անհամար շնորհքով . ինքը քեզի պատրաստեց յաւիտենական կեանք , որ առաջուց մէկ արգիւնք մ'ալ չունէիր :

Երկինք երկիր , օդ , ջուր և անոնց մէջը եղած ամէն արարածք , ամէն օր մեծ ձայնով կ'աղաղակեն , որ ամէն բանէն վեր զինքը սիրես , որ զիրենք քեզի համար ստեղծեց :

Ինչո՞ւ ասդիս անդին կ'իյնաս քու անձիդ բարեքը փնտռելու : Սիրէ մէկ հատիկ բարին , որ ամէն բարին ինքն է : Փնտռէ մէկ պարզ բարին , որ անհուն բարի է . ուսկից աւելի մեծ , ու աւելի բան մը չես կրնար մտածել :

Միայն Սէրն է, որով կրնաս
ստեղծողիդ մէկ փոխարէն մը հա-
տուցանել, թէպէտ տուած սրբ-
գեաներէն խիստ վար :

Սէր ըսածնիս դատարկ չկենար,
կրենը չփնտուեր, ու մեծ մեծ բա-
նէր կը գործէ՝ թէ որ կայ նէ : Մի-
ւոյն դիմացը դժարութի մը չկայ
որ չյաղթէ : Ճշմարիտ սիրողը մեռ-
նիլ կրնայ, բայց յաղթուիլ չկր-
նար :

1 Բնութիւնը անկեց մեր սրբ-
տին մէջ իրարու վրայ մէկ սէր մը,
ու զամէնքս ալ ըրաւ ընկերական
կենցաղավարութեան սիրող . ին-
չու որ ամէնքս ալ՝ անգամ ենք
մէկ մեծ մարմնոյ մը, ամէնքս ալ
կոչուած ենք նոյն սուրբ հաւատ-
քին, նոյն յաւիտենական փառա-
ցը : 2 Աստուած չսիրեր, ով որ
եղբայրը չսիրեր :

Եղբայրսիրութեան գործքերը
ասոնք են . ամենուն բարերարու-
թիւն ընել, ամենուն օգուտ ընել,
առջինը ըլլալ ամէնքը պատուե-
լու, ամէնքը սիրելու :

Բայց կարօտներու բարերարու
Թիւն որ կ'ընես՝ ուրախ ու յօժար
սրտով ըրէ . մ' ուշացրներ , միայն
Թէ ընդունողին ամօթը չըլլայ :
Խեղճի մը կարօտութիւնը գիտ
նալդ՝ հերիք ըլլայ որ իրեն օգնես :

Թթու ու ծանր խօսք է ըսել՝
« Կ'աղաչեմ » : Թէ որ բարեկամիդ
փափաքը գիտնալով , աղաչանքէն
առաջ ուղածը տաս , տուած մէկ
պարգևդ՝ երկուք կ'ըլլայ : Ով որ
բարերարութիւնը աղաչանքով կ'առ
նէ , ճրի չառներ : Թէ որ աղաչե
լէն առաջ չկրցար տալ , մէկէնիմէկ
կտրէ աղաչողին երկայն երկայն
խօսքերը , որ չերևնայ Թէ աղա
չանքով կուտաս . ու շուտ տալովդ
ցըցուր իրեն որ առանց աղաչանքի
ալ պիտոր տայիր :

Ետքը նայէ որ բարեգործու
Թեանդ հետ բարի անուշ խօսքեր
ալ ըսես . չըլլայ Թէ բարերարու
Թեանդ մէջ Թթու խօսքեր խառ
նես , Թթու երես , կամ ուշանալ ,
կամ երեսը զարնել , կամ պար

ծենկոտաութիւն: Դուն լուէ, ըրած
գործքդ ինքիրեն կը խօսի. ու Աս-
տուած որ ծածուկ կը տեսնէ, քե-
զի յայտնապէս փոխարէնը կը հա-
տուցանէ:

Ճ Քրիստոնէական բարեգոր-
ծութեանց մէջ առջի տեղը ունի
Ողորմութիւնը. որով հաւատքը
կը փորձուի, մեղաց քաւութիւն
կ'ըլլայ, ու Արքայութիւնն ալ կը
գնուի: Ուստի զգոյշ կեցիր որ
աղբրտէն երես չդարձնես. որ
թէպէտ ինքը իրեն համար կարօտ
է՝ բան չունի, բայց քեզ կրնայ
հարրատացնել:

Քու մեղքերդ քեզ սատանային
ծախեր են. քու սարկովդ գուն
հիմայ քեզ գնէ. ազահութեան
գործքդ՝ ըրէ քեզի օգնութիւն
ողորմածութեան: Մասխարհու-
թիւն ընողը՝ որ քեզ ծիծաղ կը
չարժէ, ձեռքը լեցուն քովէդ կ'եր-
թայ. Քրիստոս որ քեզի երկնից
արքայութիւնը կը խոստանայ, պա-
րապ ձեռքով երթայ: Թագաւո-

րին տուրքը ուզես չուզես կը վը-
ճարես, արտերէդ պտուղ մ'ալ
չառնես նէ. Քրիստոսի Թաղաւո-
րին՝ աւելցածէն ալ պատաս մը
հացիկ չես տար :

Նայէ՛ չըլլայ որ ստրկիդ խնայե-
լով եղբօրդ արեանը պարտրկան
մնաս : Թէ որ եղբայրդ չկերակրե-
ցիր, սպաննեցիր : Ար մտմտաս
Թէ ի՞նչպէս քու Ժառանգներդ
քեզմէն ետև աղէկ ապրին . ան
չես մտածեր Թէ դուն ի՞նչպէս
դէշ պիտոր մեռնիս : Ուր ընդհա-
կառակն ալ աղէկ է որ ունեցա-
ծէդ բան մը Թող պակսի Ժառանգ-
ներուդ, քան Թէ քեզի բան մը
պակսի քու փրկութենէդ :

Քեզ տեսնեմ, նստէ հիմայ հա-
շիւ ըրէ . հոս ի՞նչ ունիս, ու յա-
ւիտենական հայրենիքդ ի՞նչ կըր-
նաս ունենալ : Ամէն ունեցածէդ
մահուանդ ատենը ան միայն քովդ
կը մնայ, ինչ որ աղքատներուն
ձեռքով քեզմէ առաջ երկինք խոր-
կեցիր : Յանդիմանէ քու անհաւա-
տութիւնդ :

Թշնամիդ տունդ կրնայ կոխել
Թալէլ, բայց երկինքը ձեռքէդ
Խլէլ չկրնար :

ՔԼՈՒԽ ԺԹ

Խոհեմ ու շքեմ միայ : Խրեմ հար
կառարու թիւնը , ու դժուարու
թիւնը : Խոհեմ մարդուն շեմ
լիքը :

Ք Ինչպէս ճարտարաստեաները
չիտակ չենք մը չեն կրնար չինել
առանց գծի ու կարկընի , ասոր
նման մենք ալ առանց խոհեմու
Թեան աղէկ բան մը չենք կրնար
ընել :

Խոհեմութիւնը քանոն մըն է
ուրիշ առաքինութեանց • ընելու
գործքերուն լոյս տուող ճրագ
մըն է • հոգւոյն մէկ հատիկ աչքն
է , ու բոլոր մարդուն կենաց՝ մէկ
հատիկ արհեստը : Աւրախ կեանք

չկրնար ըլլալ տուանց խոհեմու
թեան :

Ասոր խիստ դժուար ըլլալը ամէնքն ալ կը խոստովանին , բայց դժարութենէ 'ի զատ մութ ալ է : Դժուարութիւնը ասկէց կուգայ որ իր քննելու տակը եղած բաներուն մէջը՝ ամէն բան ներս կ'առնէ , ընդհանուր ըլլայ , մասնաւոր ըլլայ :

Մէյմ'ալ որ հաստատուն վիճակ մը չկայ մարդկային բաներուն միջոցաւ սլառճառներէն , որոնց ճոթերը միայն կ'երևան , հիմը ծածկուած է :

Գաղտնի է աստուածային վերջինն ալ՝ աջող թէ անաջող պիտոր ըլլայ ան բաներուն ելքը . ուստի քիչ մարդ կայ կատարեալ խոհեմ : Քիչ մարդ կրնայ առաջուց տեսնել ընելու բանին մէջ՝ որ բանը աւելի աղէկ է :

2 Խոհեմութեան ճնադքն են գործածութիւնը ու յիշողութիւնը : Ինչու որ մասնաւոր բաները

որ ինքը խոհեմութիւնը կը կառաւ
վարէ, մարդու յայտնի կ'ըլլան
գործածութեամբ ու փորձով: Ա
պահով կ'ըլլաս թէ որ քու ըրած
ու ուրիշներուն ըրած փորձին
հաւատաս, ու խիտ բարձր տեղ
ալ չելլաս՝ որ չգողղըղաս, ու վար
չիյնաս:

Ամէն բանդ խոհեմութեամբ
կարգաւորել կ'ուզես նէ, պէտք է
որ առաջ զքեզ մտածես, ետքը ան
գործքերը որոնց ձեռք պիտոր
զարնես, վերջը ան անձիկքը որոնց
համար, կամ որոնց հետ պիտի
գործես:

Նախ քու կարողութեան չափդ
աղէկ քննէ, չըլլայ թէ կրցածէդ
աւելի դուն քեզի կարող երևնաս:
Մէկը իր ճարտասան լեզուին ա
պաւինելով ինկաւ. մէկաւր իր ե
կամուտէն աւելի խարճելով բա
ցը ելաւ. ուրիշ մ'ալ ծանր աշ
խատանք վրան առնելով, իր տկար
մարմինը վնասեց: Նտքը նստէ
կշռէ ան բաները որոնց ձեռք պի

սոր զարնես • ունեցած ոյժդ չափէ ընելու բաներուն ծանրութեանը հետ • վասն զի ան բեռները որ տանողին ուժէն վեր են, իրենց տակը եղողը կը ճզմեն : Ան բաներուն միայն ձեռք զարկ, որն որ կրնաս կամ լմընցընել, կամ լմընցընելու ապահով յոյս մը ունիս :

Ետքը պէտք է որ մարդիկներու ալ ընտրութիւն ընես նայիս, արժանի են որ անոնց վրայ քու կենացդ մէկ մասը ծախես • քննելու է անոնց վարքն ալ, չըլլայ թէ ուրիշի օգնեմ ըսելով, քու անձինդ զեն մը ընես :

Ամէն բանէն ետքը մտածելու է թէ քու բնութիւնդ ատանկ գործքի յարմարութի ունի • ուստի ան բանին յօժարութիւն ունեցիր, ուր որ բնական խելքդ և ուժդ կը բաւէ : Փուճ աշխատանք է, երբոր բնութիւնը բանի մը ներհակութիւն ունի :

3 Խոհեմ մարդը բանի մ'ալ

ձեռք չզարնեց, բանի որ ներքև վրայ եղած միտքը, որ խաբուած է սուտումուտ կախարհութեամբ անկարգ յօժարութե, չկրնար յստակ տեսնել թէ որն է ճշմարիտը, որն է համեստը :

Նմանապէս խոհեմութեան շատ դէմ է, բանի մը յանկարծ նետուիլ, որով շատ մարդ ծանր ու պաճուկ բաներու մէջ ընկաւ : Ասոր համար խոհեմ մարդը մէկէն նիմէկ առանց մտածութեան բան չընէր . ու իր դատմունքը՝ ուրիշներուն խորհուրդին տակը կը ձգէ :

Մեր խեղքին մտածմունքը վախկոտ են, հնարքները անհաստատ, գործքերը թէ ո՛ր պիտի վերջանան՝ երկբայական, փորձերն ալ խաբեբայ : Հոն է տպահովութիւնը, ուր որ շատ խորհուրդ կ'ըլլայ :

Աս ալ խոհեմին կ'իյնայ, որ մէկ բանը մտքով ապէկ մը հանուեցընէ, ու սուր աչքով ներսի կողմը նայի դիտէ . վասն զի դրսի երեցած բաները գոյները՝ սովորաբար անզգոյշ մարդիկը կը խաբեն :

Մէկդի դիր ստրկին շատութիւն,
համբաւը, սրտաւը • բուն ներսը
նայէ • փնտռէ, ինչ է, չէ թէ ինչ
կ'ըսուի : Խենթութիւն է տղայա-
կան խամաճիկով ու չքով խա-
բուիլ :

Աս ալ միտքդ դիր որ ինչպէս
մէկ բարձր տեղ մը կեցած, դի-
տելու նայելու է ամէն բան՝ ինչ
որ կրնայ պատահիլ, որ չըլլայ թէ
երբուերբ ըսես աս անխելք խօս-
քը թէ Աս չէի կարծեր :

Աս բանիս երկայն մտածութի
ու խորհրդակցութիւն պէտք է,
հասուն դատում մը ու բարակ
քննութիւն, որ չըլլայ թէ գէշ
պարագայ մը վրայ դայ ու գործքը
աւրէ, ու խոհամութիւնը չիդառ-
նայ ըլլայ խորամանկութիւն ու
սատանութիւն • ու մէյմէկու ա-
սանկ մօտիկ ըլլալով ճշմարիտ ու
երեցած բարին, առաքինութեան
տեղը մոլութիւնը չգրկես :

Ա երջապէս ընտրութիւնդ ընէ
լէն ետեւ, ալ մի անտրնօար • շուտ

մը ձեռք զարկ կատարէ ան գործ-
քը, ինչ որ ընել մտքովդ վճռե-
ցիր: Տնտրնալու տեղ չի մնար բա-
րի խորհուրդի մը մէջ, որ ան ա-
տենը միայն գովէլի է, երբոր գործ-
քով կատարուի:

ԳԼՈՒԽ ԻԳ

Արդարութեան ոչ կրօնի վրայ:
Երկոչքիև աչ գործքերը: Ա-
յաշխարհքիւնը ինչ է, ո՞ր
բանով կ'ըլլայ:

1 Արդարութիւնը մեծ առա-
քինութիւն մըն է, ուրիշներուն
համար, չէ թէ իրեն համար ծը-
նած է. ինչ որ ունի՝ ամէնն ալ
ընկերներուն վրայ կ'անցընէ. իրեն
համար ուրիշ բան չուզեր գոր-
ծածութենէն զատ: Աս աղուոր
առաքինութիւնը զմարդիկ էա կը
քաշէ՝ որ մէկմէկու անիրաւու-

Թիւն չընեն • բոլոր աշխարհքս ալ
խաղաղութեան ու երջանկութե
մէջ կը պահէ :

Արդարութիւնը մէկ ծածուկ
դաշնադրութիւն մըն է բնութե ,
կապ մը մարդկային ընկերութե •
բան մ'ալ չկրնար առանց ասոր
գովելի ըլլալ :

Արդար անձը՝ բնաւ մարդու
զեն չի տար , ուրիշի բանը իրեն
չտուներ , ամենուն օգուտ կ'ընէ ,
ամենուն վրայ բարի կարծիք ունի
ու բարի կը խօսի • ամէն մէկուն
ինչ որ իրենցն է՝ իրենց կուտայ ,
ուրիշի բարւոյն՝ արդէլք չըլ
լար :

Արդար անձը՝ թէ որ ուրիշնե
րու վրայ առաջնորդ է , արդար
բաներ կը հրամայէ • ամենուն ալ
դուռը բաց է • իր տանը եղածնե
րուն հանգիստը՝ իր օգուտէն վեր
կը դնէ • պատժով մոլութիւնները
կը զսպէ • բարիներուն առատ ա
ռատ վարձք կու տայ , ու ասանկ
ամէն մարդ իրեն կարգին ու պար

տականութեանը մէջ կը բռնէ ու կը պահէ :

Թէ որ ուրիշի ձեռաց տակն է, միաբանութիւն կը պահէ, օրէնքի ու մենծերու հրամաններուն հընազանդ է. իր միճակին վրայ գոհ ըլլալով, պատիւներու և իշխանութեան ետեւէ չիյնար, ու ինքզինք չխտաներ ան բաներուն որ իրեն չեն իյնար : Բայց իր ըրած արդարութիւնը ձրի է. ինչու որ՝ իր արդար գործքին՝ մէկ վարձք մը անանկ մեծ չի սեպեր, ինչպէս ինքիր անձին արդար ըլլալը :

Ձ Կրօնը՝ որ բարոյական ատաքինութեանց մէջ ամենէն գերազանց է, իր յատուկ գործքը՝ Աստուծոյ հետ է, Աստուծոյ պաշտօնը, ու Աստուծոյ պատիւը կը նայի : Իսկ Աստուծոյ առջի պաշտօնը ան է, իրեն հաւատալ, ու զինքը ճանչնալ. ետքը իրեն ընծայել իր մեծվայելչութիւնը ու բարութիւնը :

Պզտիկ ու թեթեւ բան է ճանչ

նալ զԱստուած . ատիկայ՝ սատա-
նաներն ալ կ'ընեն որ զինքը կ'ա-
տեն . ասկից զստ՝ սէր ալ պիտոր
ուենենանք , ու պաշտօն ալ իրեն
մատուցանենք ան բաներովը , որ
երնէկ մեզի , [Թէ որ ինչպէս աղէկ
գիտենք անանկ ալ գործքով աղէկ
կատարէինք :

Գիտես որ ինքն է սա աշխարհ-
քիս կառավարը , բոլոր մարդկային
ազգին ինքը է խնամողը , ինքն է
ամէն բան հոգացող ու կարգաւո-
րող : Ար խոստովանիս որ ինքն է
միայն ամենակարող , ինքն է միայն
բարի , ինքն է միայն բարձրեալ ,
ամենէն վեր , ու իրմէն միայն՝ որ
է ծայրագոյն բարի , և քու վերջին
վախճանդ , կը սպասես որ առնես
քու յաւիտենական երջանկու-
թիւնդ :

Անանկ է նէ , ինչո՞ւ ինչպէս որ
պէտք է զինքը չես պաշտեր . ին-
չո՞ւ իրեն խոնարհութեամբ ծայ-
րագոյն պատիւ ու պատկառանք
չես ըներ . ինչո՞ւ մէկ անարգ հողի

կոչա մը իրմէն վեր կը դնես : Փնւճ է քու կրօնդ , թէ որ գործքով չես ցուցընէր :

Կ'ուզէս ճշմարիտ կրօնասէր ըլլալ . միշտ Աստուծոյ աչքին առջևը քալէ , ու եղևր կատարեալ : Աստուածասէր և աստուածապաշտան է որ իրեն նմանող կ'ըլլայ :

Ճշմարիտ կրօնը քեզ Աստուծոյ հետ կը կապէ , ու զԱստուած ալ քեզի հետ : Անարատ պահէ ա սիկայ անհոգութենէ , մտւորութիւններէ ու մեղքէ : Մեծ խենթութիւն է լեզուով հաւատք քարոզել , ու վարքով անհաւատութիւն : Հին հեթանոսներէն երևելի փիլիսոփայ մը՝ ատենով ծաղր ըրաւ աս ցեղ մարդիկները ըսելով . « Քրիստոնէսներէն ալ փառաւոր բան մը չիկայ երբոր կը խօսին , ալ ողորմելի բան չիկայ երբոր կը գործեն » :

3 Աստուածային օրէնքն որ մարդս ոտքի տակ առնէ , ատոր հաստուցում ընողը՝ Ապաշխարու-

Թիւնն է . որ մարդուս գանիլ կուտայ ըրած մեղքէն , հաստատուն կամքով վճարք ընելու Աստուծոյ որ իր մեղքովը անարդեց :

Վասն զի ասպաշխարու թիւն ըսածնիս ան է , որ մարդ ըրած մեղքերէն գանի , անոնց վրայ ցաւի , ու զանոնք մաքրէ , ու մէյով ալ նորէն ընելու հաւանութիւն չիաայ :

Հեշտացրնող բանը կ'անցնի , կը մնայ անոր յանդիմանութիւնը , տանջանքը ու դատապարտութիւր : Ի՞նչ օգուտ է անցած գացած աղտեղութիւններդ ծածկել : Չիկայ յանցաւոր մը , որ իր անձին գատաւորն ըլլայ , ու ինքզինքը ազատէ : Բնութիւնը մարդուս մըտքին մէջ մէկ ատեան մը դրած է , ուր որ ամէն մարդ իր մեղքին թէ ամբաստանողն է թէ վկայ և թէ ալ դատաւոր : Հոս քաշէ բեր ամէն օր քու միտքդ և քու զգայարանքներդ որ համար տան :

Դուն քեզի քու դատաստանդ

տես • ամբաստանէ որչափ որ կըր
նաս : Բոլոր օրուանդ վրայ դուն
քեզի հետ քննութիւն ըրէ : Արշ-
ուէ ամէն խօսքդ, ամէն գործքդ,
ու ամէն խորհուրդներդ ալ • Բան
մը չծածկես, բան մ'ալ չիթողու
չանցնիս :

Թէ որ ըրած անօրէնութիւն-
ներդ ճանչնաս, Աստուած նե-
րում կուտայ • Թէ որ խոստովա-
նիս, արձակում կ'առնես : Ի՞նչ
չահ որ ուրիշը քու մոլութիւնդ
չիգիտնայ, երբոր դուն գիտես :
Ո՞րը աւելի օգուտ է, մեղքդ
պահել ու դատապարտուիլ, թէ
յայտնել ու դատապարտու-
թենէ արձրկիլ :

Ո՛ւր որ կ'ուզես՝ պահուրտէ,
խղճմտանքդ քեզի հետ է, ան-
կից փախչիլ չես կրնար : Խեղճի՛ն
խեղճ'ն ես, թէ որ խղճմտանքդ
ոտքի տակ առնես :

4 Մարդուս կեանքը իրէք ժա-
մանակ կը բաժնուի • ան որ հիմայ
է, ան որ անցաւ, ան որ դալու է :

Հիմակուանը կամ ներկան վայր-
կեան մը կը դիմանայ, հասնելէն
արաջ կը վերջանայ. ապագան,
կամ ան որ դալու է՝ դեռ չիկայ.
բայց անցած գնացած օրերը՝ ա-
մէնն ալ առջիկ կուգան, երբոր
հրամայելու ըլլաս, ու թող կու-
տան որ ուզածիդ պէս միշտ զա-
նոնք տեսնես :

Մի վախնար քու յիշողութիդ,
մի ամբընար անցած բաները աչքէ
անցընել, ու քու սխալանքներդ
երեսդ տալ : Որչափ յաճախ աս
բանս ընելու ըլլաս, այնչափ ալ
շուտով ճամբու կուգաս : Գուն
քեզմէն վրէժ առ, ու մէյո՛ւ ալ
մընէր ան բաները, որ ըրածնե-
րուդ վրայ կուլաս ու կը ցաւիս :

Շատոնք որ նաւաբեկութենէ
աղատեցան, ետքը նաւին ալ, ծռ
վուն ալ մնաք բարով ըսին. ու
վտանգը միտք բերելով՝ Աստու-
ծոյ բարերարութեանը հազար գո-
հութիւն տուին : Ա՛նուզեմ որ
դուն ալ նոյն հոգը ունենաս նո-

րէն չփորձել ան բանը՝ ուսկից
հեղ մը վախցար :

Մեծ վտանգէ խաղըսեցար, նո-
րէն վտանգի մէջ քեղ մի ձգեր :
Աստուած այնչափ անգամ ներեց
քեզի, որչափ անգամ որ յանցանք
ըրիր. նայէ չըլլայ թէ դուն ասոր
համար աւելի չար ըլլաս՝ ինչ է
թէ Աստուած բարի է :

Ընելիքդ երբեմն կը մտածես,
ինչո՞ւ աւելի ըրածդ չես մտածեր,
որ խելք սորվիս. վասն զի ապա-
գայ բանին խորհուրդը՝ անցած
բանէն կը ծնանի :

Շատոնք իմաստութի կը հաս-
նէին, թէ որ խելքերնին դրած
չըլլային թէ արդէն հասեր ենք :
Թէ որ ամէն օր քեղ չշտկես,
օրէ օր աւելի գէշը կ'երթաս :

Բարեպաշտոնքեան ոչ Մեծա-
 րանքի վրայ : Հնազանդոն-
 քեան ոչ Երասխառագիտոնքեան
 գովոնքիչեր : Բարեպաշտոնքիչեր
 ինչպէս պէտք է ընդունիչ , ոչ
 փոխարեւեր ինչպէս հաստոն-
 ցանեւոնք է :

1 Մարդ չի կրնար լեզուով
 պատմել , որչափ գովելի բան է
 աս որ մէկը կարենայ ըսել . Ես
 իմ ծնողացս միշտ տեղիք տուի ,
 մտիկ ըրի . անոնց հրամանին զիւ-
 ըին է եղեր՝ խիստ է եղեր , միշտ
 հնազանդ եղայ , իմ պատիւս իմ
 ծառայութիւնս ըրի . իմ հայրե-
 նեացս հաւատարիմ ու բարի քա-
 ղաքացի դանուեցայ . եղբայրնե-
 րուս ազգականներուս բարեք ը-
 նել չղադրեցայ . ջանացի որ ամե-
 նուն ալ բարերարութեամբ յաղ-
 թեմ :

Ասոնք՝ որ բնական գուժ ալ
կ'ըսուին, այն բարեսպաշտութեան
գործքերն են, որով մեր սարտքը
կ'ընենք մեր հայրենեացը, ծնողա-
ցը, եղբարց և ուրիշ ազգականաց:

Մեծարանքն ալ կ'ըսուի նոյն
բանը երբ կ'ըլլայ առաջնորդե-
րուն, իշխաններուն, վարպետնե-
րուն եւ այլ ուրիշ անձանց, որք
կերպով մը մեզմէ մեծ են, պա-
տուով, իմաստութեամբ, տա-
րւօք, եկեղեցական աստիճանով
ու սրբութեամբ: Ուստի սովո-
րութիւն ունինք առջևնին ոտք
ելլել, գլուխ բանալ, ճամբան
տեղ տալ, ձիէն կամ կառքէն վար
ինջնալ, իրենց խոնարհութեամբ
ծոխլ, ձեռքերնին կամ հագուս-
տին վարի ճոթը պագնել, և ու-
րիշ պատուոյ նշաններ տալ՝ ամէն
երկրի սովորութեանը նայելով:

Աս ամէն բաներս մեծ հարկին
քով կ'ընես, թէ որ առաջուց
մտքիդ մէջ մեծ համարուամ մը ու-
նենաս նոյն անձինքներուն գերա-

զանցութեանը վրայ : Ինչու որ ա-
սով քու կամքդ ալ կը շարժի մէկ
ակնածու թիւն մը , պատկառանք
մը ցուցնել անոնց , ու հետերնին
շատ ընտանու թիւն ընելէն կը
զգուշանաս , ու անոնց մեծու թիւ-
նը նայելով՝ կերպով մը կը խոնար
հիս կ'ինջնաս քու նուաստութիւդ :

Ամէն իշխանութիւն Աստուծ-
մէ է : Ինչ պատիւ ալ որ մեծե-
րուդ ընես , ան պատիւը՝ պարտ-
քէդ շատ վար է , թէ որ զերենք
Աստուծոյ փոխանորդի տեղ կը
դնես :

2 Ինչպէս մեր նախահօրը ան-
հնազանդութեան պատճառաւ ա-
մէն թշուառութիւն աս աշխարհս
մտաւ , ասանկ ալ Արդւոյն Աս-
տուծոյ հնազանդութեամբը՝ մեր
երջանկութիւնը դտանք , միայն
թէ որ մենք ալ պահենք աս սուրբ
առաքինութիւնը :

Աս սուրբ հնազանդութիւնը
ամէն բանի կատարելութիւնն է ,
ու մէկ հաստատուն կապ մըն է

իրենց սկզբանը հետ : Ասան զի
հնազանդութիւնը ամէն բան Աս-
տուծմէ առ Աստուած կը տանի
զարմանալի շրջանով մը : Զասի-
կայ Քրիստոս ամէն առաքինութեանէ
վեր սեպեց, ու մեզի ա-
պապրեց, ու չկորսնցրնելու հա-
մար՝ իր սուրբ կեանքը կորսըն-
ցուց : Կ'ըսէ Աստուածաշունչ զի-
քը որ հնազանդութիւնը ամէն զո-
հէն վեր է . վասն զի ասով մարդս
իր յատուկ կամքը Աստուծոյ զոհ
կ'ընէ :

Ուրեմն մեծաւորին հրամանը
պէտք է ընդունիլ ինչպէս երկրն
քէն եկած մէկ ձայն մը , առանց
փնտռելու հրամանին պատճառը :
Դատել չգիտեր , ով որ աղէկ սոր
վեր է հնազանդիլ :

Թող պատուիրէ մեծաւորը ,
Թող հրամայէ օրէնքը , ինչ կ'ուզէ
որ ընեմ՝ Թող ինձի ըսէ . պատ-
ճառը չեմ հարցընեմ , հետը վե-
ճաբանութիւն չեմ ընեմ , չէ ու
չո՛ւ չեմ ընեմ , հասցա միամտու

Թեամբ ու շուտով կը հնազանդիմ. ամէն բանի ալ պատրաստ եմ, գիւրին է եղեր՝ դժար է եղեր, ուրախուԹեամբ ու յօժար սրտով երկուքն ալ կ'ընեմ,

Միայն մէկ բան մը կայ որ կըրնաս անոր դէմ դառնալ, ու չըմուտ. Թէ որ Մեծաւորը քեզ դըրդելու ըլլայ աղէկէն դէպ'ի գէշը՝ Աստուծոյ օրէնքին դէմ: Ասկէ դուրս մնացած ամէն բանը՝ պիտոր ընես հաստատուն սրտով, ու առանց տրանջելու:

3 Երախտագիտութիւնը՝ կը նայի ընդունած բարերարութեալարտքը լեցրնել: Առջի պարտքըդ ան է որ, քեզի եղած բարերարութիւնը մեծ սեպես, Թէ որ գործքին մեծութեանը համար չէ ալ նէ, գոնէ տուողին ալէկ սըրտին ու յօժարութեանը համար:

Ետքը քու պարտքդ աս է որ առած բարերարութիւն միշտ միայքդ պահես, ու շնորհակալութեամբ յիշես: Չկրնար մէկը բարերարու-

Թեան հատուցում ընել, ինչուան
որ եղած բարերարութիւնը չի-
չէ. ու ով որ կը յիշէ հատուցումը
ըրած կը սեպուի : Ասոր հարըս-
տութիւնս պէտք չէ, դործք պէտք
չէ, ոչ ալ բարեբախտութիւնս . ա-
մենուն առջին ալ պատրաստ կե-
ցած է : Կարողութիւնդ ալ պա-
կաս որ ըլլայ՝ կամքդ բնաւ չիպակ-
սիր, որով Թագաւորներուն ալ
կրնաս հատուցում ընել :

Երբոր բարերարութիւն մը մե-
կէն ընդունելու ըլլաս, ուրախ ե-
րեսով ընդունէ . ու սրտի ցըն-
ծումդ ալ դրսուանց ցըցուր, որ
տուտը տեսնելով՝ իր պարզելին
պտուղը ինքն ալ վայելէ : Ուրա-
խութեան արդար պատճառը ան
է որ բարեկամդ ուրախ տեսնես,
բայց աւելի արդար պատճառը՝
զինքը ուրախացընելն է :

Ով որ բարերարութիւնը շնոր-
հակալ ըլլալով կ'ընդունի, յօժար
սրտով ու քաղաքավարութեամբ,
անոր հատուցման առջի մասը ը-

բաժ կ'ըլլայ : Երախտագէտ չու-
ղերը ըլլալ, ով որ եղած բարերա-
բութիւնը իրմէն այնչափ հեռու
կը նետէ, որ աչքին տակն ալ չեյ-
նար : Իսկ ով որ ան բարերա-
բութիւնը կը բարձրացընէ ու կ'ը-
սէ — Հատուցում չեմ կրնար ը-
նել, գիտցիր որ անիկայ իր հա-
տուցումը ըրաւ :

Ով որ քիթ ու պոչ ընելով
կամ պաղ կերպով երախտիքը
կ'ընդունի, կ'երևնայ որ բանի տեղ
չսեպեր : Ով որ ճորով կը ցուցընէ
թէ երախտիքը ճանչցեր է, ու ճո-
րով պուկունքները կը շարժէ, ա-
ւելի ապերախտ է քան թէ ամե-
նեկն լուռ կենար :

Բարեսիրտ մարդը երախտիք
մը տեսնելու որ ըլլայ, շուտ մը
հատուցմունքը կը մտածէ : Պատ-
ճառն որ, ինչ բան կայ որ սար-
տականութեան անանկ դէմ ըլ-
լայ, ինչպէս է առածը ետ չվճա-
րել : Պէտք է որ վճարես, չէ թէ
նոյն առած չափովդ, հապա ա-

վելօք, ինչպէս երկիրը առած հօւն
ալ՝ շատ աւելօք կը վճարէ :

Բայց աս ալ նայէ որ հատու-
ցումդ խիստ շուտով չընես : Կան
որ մէկ սլաքիկ ընծայ մը տուեր
եկածին սէս, շուտ մը ատենէ
դուրս իրենք ալ փոխարէն մը կը
խրկեն . որով կը ցուցնեն թէ
մենք սպարաքի տակ չենք մնար :
Երբոր ընծան ընծայով շուտ մը
դուրս կը հանես, աս ալ մէկ կերպ
մըն է ընծան դուրս նետելու :

ԳԼՈՒԽ ԻԵ

Հմարտութեան մրայ, ոչ իր
գործածութիւնը : Պարզմտու-
րեան գոյնատ : Հաշտտարմու-
րեան գործքերը :

1 Քու ամէն խօսքիդ մէջ, շարժ-
մունքներուդ, գրուածքիդ ու այլ
ուրիշ դրախ նշաններուն մէջ՝ ճշ
մտարտութիւնը միշտ անարատ սրտ

հէ: Քրիստոնէին չվայլեր սուս-
դրուց լեզու: Վանացի ու ռամկա-
կան սակսուածիւն է սիրտը ուրիշ
բան սահել, ու բերնով ուրիշ բան
խօսիլ:

Ազնուական կարիճ մարդը, ե-
ղած բանը՝ ինչպէս է նէ, անանկ
կը դուրցէ պարզ սրտով, չմեծցը-
ներ, քովէն վրան բան չդիզեր,
չխաբեր, կեղծաւորութիւն չըներ,
պտուտ մտուտ խօսքերէ կը փախ-
չի. երկբայական բառեր չբանե-
ցըներ՝ որ մարդ երկու կերպ ալ
կրնայ հասկընալ:

Ճշմարտութիւնը պարզ ըլլա-
լով պարզ խօսքեր կը սիրէ. կ'ու-
զէ բաց մերկ երևնալ, ինչու որ
անմեղ է: Իսկ սուտազրուցը կամ
խաբերան՝ երկդիմի խօսքերով բա-
նը կը մթնցընէ որ դոց մնայ:
Չար խօսողն ալ, չար գործողն
ալ լոյսը կ'ատեն:

Ասոր համար զգոյշ կեցիր, չըլ-
լայ որ ինչպէս հագուստդ, ասանկ
ալ կարծիքդ երկուք ըլլայ, մէկը

ներսի, մէկը դրսի. չըլլայ թէ
ճակտիդ վրայ կեղծաւորութիւն
երեցընես, սրտիդ մէջ ճշմարտու
թիւնը գոցես պահես :

Աս մոլութենէս՝ բո՛ւն բնութիւն
ալ կը գանի : Նայէ մէյմը անմեղ
տղաքը որոնց բանավարութիւնը
դեռ բացուած չէ : Սուտըուցու
թիւնը մեծ նախատինք սեպելով
ընկերաց երեսնին կուտան. իրաւ
որ ատիկայ տղայական թեթեւ
մտութեամբ մը կ'ըսեն, բայց ան
նայէ որ բնական ուղիղ գատաս
տան ընելով՝ իրենք ալ սուտը կը
գատապարտեն :

Ասկից պէտք է որ զարմանանք
Աստուծոյ նախատնամութե վը
րայ, որ մեր հոգւոյն մէջը առա
քինութիւնները ինք անկեր է, ա
ռանց ասոնց ոչ մեր կեանքը, ոչ
ալ մարդկային ընկերութիւնը կըր
նան օտքի վրայ կենալ :

Բայց ամէն բանէն վեր աւելի
մնասակարը՝ վարքի ստութիւնն
է : Այսին զի թէ որ գանելի է քե

զի ինչ սուտ խօսք ալ որ ըլլայ,
ինչպէս ազնուական սրտի անվայ-
ել բան մը, ինչո՞ւ չես վախնար
որ դուն սուտ չըլլաս, վարքդ սուտ
չըլլայ: Մեծ բան է միշտ մի և նոյն
մարդ ըլլալ, կերպ կերպ չփո-
խուիլ:

Ձ Պարզամտութիւնը առաքինու-
թիւն մըն է որ մարդիկ խիստ քիչ
կը ճանչնան. բայց այնչափ հար-
կիք ունի, որ Աստուած անով
շատ կը զուարճանայ. « Պարզա-
միտներուն հետ է իր կենցաղա-
վարութիւնը » կ'ըսէ սուրբ Գիր-
քը: Ինքը ամէն կերպով պարզ
ըլլալով, ու ամենևին անխարդախ
հաւատարիմ, կ'ուզէ որ իր հետը
կենցաղավարող հոգիքն ալ պարզ
սրտով ըլլան:

Պարզամիտ մարդը ան է որ
կերպ կերպ չփոխուի, երկու ե-
րեսանց չէ, առանց կեղծաւորու-
թեան ինքզինք դրսուանց անանկ
կը ցուցնէ, ինչպէս որ իր ներսն
է. իր պահսութիւնը տեղն որ կու-

գայ՝ յստակ սրտով կը խոսատուա-
նի • սիրտը չարութիւնն չունի • կը
գանի իր գործքին մէջ կեղծաւոր
եղանակ մը բանեցընել • առանց
խոհեմութեան զգուշութիւն մէկ
դի դնելու, զամէն մարդ իրեն
պէս հաւատարիմ կը համարի • մէ-
կու մը վրայ չար կասկածանք չեք
թար • չամըջնար մարդկանց առջև
խենթ երևնալ, որ Աստուծոյ դի
մացը խմսատուն ըլլայ: Աերջա-
պէս՝ ուրիշ դրսի գործքն ալ կ'ը-
նէ յստակ դիտաւորութեամբ՝ Աս-
տուծոյ միայն հաճոյ ըլլալու:

Ինչո՞ւ շատ բաներով ասդիս ան-
դին քեզ կը տանջես ո՞վ խորա-
մանկ ու ողորմելի մարդ: Մէկ
բան մը միայն քեզի հարկաւոր է,
հասնիլ Աստուծոյ որ մի է և ա-
մենապարզ: Ուզած տեղդ չես կըր-
նար հասնիլ, թէ որ երկու ճամ-
բով քալելու ըլլաս:

3 Հաւատարմութիւնը՝ մարդ-
կային ասդի գլխաւոր ու խիստ
մեծ բարեքներուն մէկն է: Ասի-

կայ վերնաշուն պէս՝ կը դադրի առ
ուսուսուրը, կը քակուի բարեկա-
մութիւնը, դաշինքները կ'աւրին-
բոլոր աշխարհք տակնուվրայ կ'ըլ-
լայ: Բայց աս առաքինութիւնս
ալ շատ ցանցառ կը գանուի. կըր-
նանք ըսել թէ մարդկանց անծա-
նօթ է:

Շատ անգամ մարդկային խար-
դախութեանը մեծ նշան են այն-
չափ վկաններն որ կը բերուին դաշ-
նադրութեանց մէջ, խոստմունք-
ներու այնչափ ձեռագիրները, այն-
չափ հնարքներ ու ճարեր. թէ-
պէտ ասոնք ալ ճորով կ'օգնեն՝ որ
դաշինքը ու խոստմունքը հաստա-
տուն մնան: Շատերը անանկ չա-
րասիրտ են, որ իրենց շահը աւե-
լի սուրբ բան կը սեպեն՝ քան թէ
հաւատարմութիւնը:

Աս ո՞րչափ ամօթ բան է մարդ-
կային ազգին, որ ամէնքը կ'ընեն,
ու ամէնքն ալ վար կը զարնեն չա-
րութիւնը ու խարդախութիւնը:
Մէկի մը չէնք հաւատար առանց

վկայի, առանց Երաշխաւորի. ու
կը կարծենք որ հաւատարմութիւր
աւելի ապահովութեամբ կը պա-
հուի մուրհակներու մէջ, քան թէ
մարդուս սրտին սուրբ տաճարին
մէջը :

Բայց հաւատարիմ մարդը, ինչ
խոստամունք ալ որ ըրած է՝ չի վա-
խեր, գործքով կը կատարէ. մե-
կու մ'ալ չի յայտներ ուրիշէն լը-
սած ծածուկ խորհուրդը, թշնա-
մւոյն ալ կը պահէ իր խօսք տուած
հաւատարմութիւնը, ու զասիկայ
վեր կը դնէ քան զթագաւոր ըլ-
լալը, ու քան զիր կեանքն ալ :

Միայն թէ հաւատարիմ մարդը
ուշ կը խոստանայ. վասն զի գիտէ
որ շուտ եղած խոստամունքին՝ զըզ-
ջումն ալ շուտով կ'ըլլայ : Բայց
մէյմ'որ խոստացաւ, ալ խոստ-
մունքէն չի պակսիր, չաւեր, չ
միայն թէ բանին պարագան կամ
որակաութիւր չփոխուի, կամ թէ
մեղքի վտանգ մը դիմացը չելէ :

Մարդս խոստամունքին չպար-

տաւորիք, երբոր չկրնար կատարել խոստամունքը առանց մեղքի :

ԳԼՈՒԽ ԻԶ

Քարեկամոքեան վրայ : Ի՞նչ գործքերով կը պահուի ապիկայ : Քանի մը խրատներ մէյմէկոք հետ կենցաղաւարտքեանը վրայ :

1 Աւրիշ բան մը չկայ մարդկային կենաց անանկ հարկաւոր, անանկ պատուական, անանկ զըւարձալի՝ ինչպէս է Քարեկամութիւնը : Ասիկայ երկու անձի մէջ մէյմէկու աղէկութիւն ուզել մըն է, իրարու առաքինութեանը նայելով, որ է հիմը, ու մէյմէկու իրենց բարիքը հաղորդելով որ է կասը :

Աս ինչ աղէկ բան է, որչափ մեծ բարիք է, երբոր երկու սիրտ

մէյմէկու տեղիք կուտան, ու մէկ
մէկու գաղտիքը ապահով կը պա-
հեն :

Բարեկամիդ խղճմտանքէն ա-
ւելի վախ չունիս՝ քան թէ քու
կիներէն • անոր խօսակցութիւնը՝ քու
մինաւորութիւնդ կ'անուշընէ,
կարծիքը խորհուրդդ կը հաստա-
տէ, ուրախութիւնը՝ արամուծիդ
կը տանի, զինքը տեսնելդ ալ քեզ
կ'ուրախացընէ : Ասկէց անուշ ի՞նչ
բան կրնայ ըլլալ, մարդ մը ունե-
նաս որ իրմէն չվախնաս, ու թէ
որ յանցանք մը ըրիր՝ իրեն կարե-
նաս բանալ, որուն սոսկ հանդի-
պիլն ալ քեզի օգուտ ընէ :

Մանրիկ ճճիներ կան, որ երբ
կը խայթեն, բան մը չես խմանար •
անանկ պղտիկ է իրենց ուժը, կը
խաբեն ու վտանգն ալ չեն երեցը-
ներ • բայց ուռեցքը խածած տե-
ղը կը ցուցընէ : Ասանկ կ'ըլլայ քե-
զի երբոր բարի բարեկամին հետ
կը կենցաղավարիս • չես խմանար
ի՞նչպէս ու երբ քեզի օգուտ կ'ը-

նէ, բայց ետքը եղած օգուտը վրայ
կը տեսնես :

Սակայն չկրնար ճշմարիտ ըլ-
լալ բարեկամութիւնը, թէ որ սէ-
րը երկու դիպց ալ չըլլայ . թէ
պէտ սիրելը՝ դիտաւորն է, քան
թէ սիրուիլը . ասոր համար Բա-
րեւրտութիւն՝ հիմն է, Սիրելու
թիւնը շէնքն է :

Աւելի ճշմարիտ բարեկամու-
թիւնը ան է որ Քրիստոսի սիրով
մէկտեղ կապուած է . անանկ որ
մարդ մարդու սիրելի ըլլայ՝ չէ թէ
մարմնաւոր շահի մը համար, չէ
թէ սոսկ մարմնով մօտիկ ըլլա-
լուն համար, չէ թէ կեղծաւոր
մեծարանքի մը համար, չէ թէ
խաբէբայ երեսպաշտութեան հա-
մար, հասցա Աստուծոյ վախովը,
ու սուրբ դրքին պատուիրանքին
համար :

Չար բանի մէջ չկրնար հաս-
տատ բարեկամութիւն ըլլալ :

Ձ Բարեկամ որ ընարելու ըլ-
լաս՝ շատ դժուշութիւն պիտի ու-

նենաս. ինչպէս կ'ըսէ առակը,
Շատ աղ ու հաց պիտոր ուտես՝
ինչուան մէկու մը հետ կատա-
րեալ բարեկամութիւն կապես:

Չորս բան փորձելու է ան մար-
դուն վրայ՝ որուն հետ կ'ուզես
բարեկամութիւն ընել:

Հասարակութիւն, որ ամէն բա-
նէն դժարն է. որուն շուքը միայն
ճորով կը գտնուի աշխարհքիս վը-
րայ, անանկ որ քեզ ալ, քու ամէն
բանդ ալ ապահով իրեն յանձ-
նես:

Դիպտորութիւն, որ բարեկա-
մութիւնը համետ վախճան մը
ունենայ, ու աս աստուածային
առաքինութիւնը չապականի չը-
մնարդի:

Ընդհանրութիւն, որ գիտնաս թէ
ինչ ընելու էս բարեկամիդ, ինչ
ալ իրմէն պիտոր խնդրես:

Համբերութիւն, որ պատրաստ
ըլլաս բարեկամիդ համար՝ ամէն
նեղութիւն յանձն առնուլ:

Աս բաներս փորձելէդ ետե,

աս ալ քննելու է. աս մարդը՝ իր
առջի բարեկամներուն հետ ինչ
պէս վարուեր է. որով կրնաս յու
սալ թէ քու հետդ ալ անանկ ըլ
լայ ինչ կերպով որ առջիններուն
հետ եղեր է :

Հաւատարիմ բարեկամը՝ կեն
դանի գանձ մըն է, շատ խնամքով
սրահելու, ու արցունքով լալու
թէ որ ձեռքէ փախցընելու ըլլաս
նէ :

Երնէկ կ'ըսեմ քեզի, թէ որ ա
սանկ մարդ մը ունիս, որ քեզ սի
րէ, չէ թէ քու մեծութիւնդ, չէ
թէ սեղանդ, չէ թէ խելքդ. ա
նանկ մարդ մը որ սխալիս նէ՝ քեզ
շտկէ. ի յնալու ըլլաս նէ վեր վեր
ցընէ, ու թէ որ առաջ վազելու
ըլլաս՝ քեզի սիրտ տայ : Ասոր նը
մանը չես գտներ, բոլոր աշխարհ
քըս ալ ստորտիս նէ :

Շատոնք բարեկամ կ'ըսուին,
բայց ճշմարիտ բարեկամները մա
տի վրայ կը համրուին : Մարդ չը
կայ որ զուրիշը ձրի սիրէ : Ավ որ

իր անձին շահը կը նայի, ով որ
դրսի բաները իրեն վախճան կը
դնէ, անիկայ ճշմարիտ բարեկամ
չէ: Ինչուան ան ատենը քեզ կը
սիրէ, որչափ որ իրեն օգուտ կ'ը-
նես, սեղանը իր դիմացէն վերցը-
նելուդ պէս՝ ինքն ալ գլուխը կ'առ-
նէ կ'երթայ. ու ինչպէս սկսաւ,
անանկ ալ կը դադրի:

Ճշմարիտ բարեկամութիւնը՝
հոն աւելի պահաս է, ուր որ շատ
կը կարծուի:

3 Ինչպէս բժիշկը՝ իր սիրական
հիւանդը որ բժշկելու ըլլայ, ոչ
երկրթի կը խնայէ, ոչ ալ կրակի.
դուն ալ ասանկ պէտք է որ ընես
բարեկամիդ՝ որ խրատի կարօտու-
թիւն ունի, ամենայն համարձա-
կութեամբ, սրտոտութեամբ, չը-
ձանձրանալով, բանի մ'ալ անհոդ
չըլլալով, կամ աչք գոցելով:

Գետինն անցնի երեսպաշտու-
թիւնը՝ որ մոլութիւնները կը սնու-
ցանէ: Բայց խրատը՝ գաղտուկ
պիտոր ըլլայ, անուշութեամբ, ա-
ռանց լեղի մեղի խօսքերու:

Ուստի երկայն բարակ մտածէ,
մէկը քու բարեկամութեանդ ընդ-
ունիս մի • երբոր ընդունելու ար-
ժանի կը համարիս, բոլոր սրտանց
ընդունէ զանիկայ • հետը անանկ
համարձակ խօսէ, ինչպէս դուն
հետդ կը խօսիս:

Իրաւ որ անանկ պիտոր կեն-
ցաղավարիս, որ բան մ'ալ իրեն
չվատահանաս, բայց եթէ ինչ որ
թշնամեոյդ կրնաս վատահանալ •
բայց որովհետեւ դիպուածներէ ըլ-
լան, որ մարդկանց սովորութիւր
զանոնք դադանիք կը կոչէ, ասանկ
ասեն քու ամէն հոգդ՝ քու ամէն
խորհուրդներդ՝ բարեկամիդ հետ
տես:

Կան որ ամէն բանը՝ ամէն դի-
մացը ելլողին կը պատմեն, որ բա-
րեկամներուն միացն պիտոր խմա-
ցրնէին, ու ամէն անկրճի մէջ կը
լեցրնեն իրենց սրտի խշխշուքը:

Ոմանք ալ իրենց խիստ սիրա-
կաններէն ալ կը վախնան՝ որ չը-
գիտնան • ու սրտերնուն մէջ կը

պահալըհեն կը գոցեն ամէն դաղ-
տուկնին • անանկ որ՝ թէ որ ա-
փերնէն գար, իրենք իրենց ալ
չէին հաւտար :

Ամէն մարդու վրայ վստահա-
նալ, ու մէկու մ'ալ չվստահանալ,
երկուքն ալ մողու թիւն են • Բայց
առջինը՝ աւելի ապահով է : Բայց
թէ որ կը ցանկաս՝ սուանց վտան-
գի ամենուն հետ խօսիլ, քու
ձեռք • չէ թէ ըրածդ ծածկե-
լով, հապա մէկ բան մ'ալ մ'ը-
ներ, որ ուզենաս ծածուկ մնալ :

4 Բարեկամութեան ազգասկան
է՛ Անուշ լեզու ու քաղաքավար
բնութիւնը որ մարդուս կենցա-
ղավարութիւնը կը կառավարէ • ո-
րու մէջ համեստութիւն ու լռու-
թիւն պահելու է :

Ալէկ կը թուած մարդու կը
վայլէ շատ լսել, քիչ խօսիլ : Մեծ
պակասութիւն է մարդուս, թէ որ
ուզենայ որ ուրիշները իրմէն բան
սորվին, քան թէ ինքը ուրիշնե-
րէն • թէ որ ուզենայ՝ ինքը ուրիշ

ներէն ճանչցուիլ, քան թէ զուրիշները ճանչնալ, իր ասլրանքը՝ պարապ տեղը մտխել, քան թէ ուրիշներունը գնել:

Պէտք է որ քեզ սորվեցընես ուրիշներուն կոշտ խօսքերուն ու բարբերուն, որոնց հետ որ կը վարուիս: Եւ որովհետեւ շատոնք շատ քան կը զուրցեն՝ սուտ, անշնորհք, տղայահան ու ամենեկին անյարմար, ասոնց ամենուն գուտխուղ ըլլալու է խոհեմութեամբ:

Յաճ սրտի ու տկար բնութեան քան է, անոնց հետ միայն ուզել զուրցել, որոնք որ քեզի տեղիք կուտան, ծափ կը զարնեն, ու երեսպաշտութիւն կ'ընեն:

Քու վրայ, ու գործքերուդ վրայ՝ չափաւոր խօսէ. կարծիքիդ վրայ ոտք մի կոխեր, կամապաշտ մ'ըլլար. լեզուդ բռնէ մեծ մեծ խօսքերէ, որ իշխանի կամ վարդասպետի կերպ մը չունենայ:

Երբոր ուրիշի վրայ անվայել քան մը տեսնես, դարձի՛ր քու վը

րադ, հարցուր. — Արդեօք աս
պակասութիս ես չունիմ: — Ակը
ջապէս ինչ որ կը լսես, ինչ որ կը
տեսնես, նայէ որ անկից քեզի
միշտ պտուղ մը քաղես:

Մեծ շահ կ'ըլլայ քեզի՝ թէ որ
ուրիշի սխալանքովը՝ քուկինդ
չտկես:

Յ Երբոր դիտուած մը ըլլայ որ
քեզի նոր կ'երևնայ, կարծիքէդ
դուրս ու քու երկրիդ սովորու-
թենէն օտար, մէկէն 'ի մէկ այն
բանը վար մի զարներ. ինչու որ
թեթևասօլիկ մարդու նշան է՝ ու-
րիշներուն բանին վրայ զարմանք
ցուցնել, ծիծաղիլ, ու իր քաղքի
սովորութիւնը առաջ բերել:

Բանը կշռելու է՝ ինչպէս որ է,
չէ՛ թէ ինչպէս որ կ'երևնայ: Ռա-
միկը՝ ամէն բան կը կշռէ՝ նորու-
թիւնը միայն նայելով, վարպետ
բանուածքը, քիչ գտնուիլը, դը-
ժուարութիւնը, փառաւորութիւնը,
ժողովրդեան ձայնը ու դրսի երև-
ցած տեսքը. բայց իմաստուն մար-

դը կը նայի բանին ներսի արժէ-
քը, ու համեստութիւնը, ու կը
ծիծաղի ամէն բանի՝ որու վրայ ան-
խելք ուամիկը բերանը բացած կը
զարմանայ :

Ի՛նչ որ պատահի, քու ձեռքդ
է անկից քեզի շահ մը հանել : Քու
առուտուրդ մի պզտիկ ցըներ, քու
շահդ մի քիչ ցըներ :

Ղի՛ր միտքդ թէ քու երեսդ դի-
մակ մը անցուցած՝ թատրոնի մէջ
խաղցողներուն մէկն ալ դուն ես :
Տես ինչպէս ասոնք երբոր կուլան՝
չէն ցաւիր • երբոր կը գնեն՝ ձե-
ռուրնին բան չունին • կը հրամայ-
են առանց իշխանութիւն ունե-
նալու, չեխ կը լսեն, ու վրէժ չէն
առներ • կը չեխեն՝ առանց բար-
կանալու • պատճառն որ՝ օտար
մարդու մը կերպը ձեացընեն :

Երանի՛ թէ դուն ալ ուրիշնե-
րուն ընկերութեանը մէջ՝ ասանկ
առանց կրից ըլլայիր, առանց մէկ
յատուկ բնութիւն մը ունենալու :

Աշխարհքս մէկ մեծ թատրոն

մըն է, որուն մէջ այնչափ խաղ-
ցողներ կան, որչափ մարդիկ :
Բայց դուն որչափ կրնաս ջանալ
որ տեսնող ըլլաս, չէ թէ խաղ-
ցող : Թատրոնի մէջ՝ բան ձեւա-
ցընողները կ'աշխատին կը յողնին,
տեսնողները կը խնայան ու կը
դուարձանան :

ՔԼՈՒԽ ԻԷ

Առատաձեւերն իրայ : Ի՞նչ
է, ոչ ինչպէս բանեցրեցորչ է :
Մեծագործոչքեկեկ ինչ տար-
բերոչքիչն ոչնի :

■ Առատաձեւն չեմ ըսեր ան
մարդուն որ իր սարկին սրդողած
է, ոչ տալ գիտէ, ոչ պահէ,
տուածն ալ չէ թէ կը պարզէ,
հասլա դուրս կը նետէ :

Առատաձեւն անիկայ է, որ
կարգով կանոնով կուտայ ու խել

քով, այնչափ կը խարձէ՝ ձեռքը
որչափի որ կը հասնի, որչափ որ
կը վայելէ, երբ ու որոնց տալու է,
ոչ իր օգուտը նայելով, հասկա ու
ընկերու շահը:

Առատաձեռնութիւնը առաքի-
նութիւն մըն է, որ մէկին մէկա-
լին բարերարութիւններ կը բաշ-
խէ. ասոր դործքը ան է որ ստակ
տուողը առատութեամբ տայ, ու
մէկան ալ տուածը առնէ. բայց
առաջ կ'իմացուի տալը. վասն զի
տալը՝ առնելէն աղէկ է: Բայց հե-
րեք է կամքը՝ երբոր տալու կա-
րողութիւն չկայ. մանաւանդ թէ
գլխաւորը աս է, որ դուն չէ թէ
միայն կարենաս՝ հասկա կամենաս
ալ օգուտ ընել:

Մարդ չկայ որ ծովուն կամ գե-
տերուն շնորհակալ ըլլայ որ նա-
ւերը ջրերնուն վրայ կը տանին,
ոչ ծառերուն ալ որ պտուղ կու-
տան, ու ոչ ալ հովին՝ ոչ յաջող
կը փչէ. պատճառն որ՝ աս ամէն
ալ թէպէտ բարերար են, բայց

բարերարելու կամք մը չունին :

Իսկ պարգևելու բանին գինը կը բարձրանայ՝ երբոր մարդ շուտով կը պարգևէ : Կան մարդիկ որ պարգև տալու ըլլան նէ , շէնքը շնորհքը բոլոր կը տանին՝ երես դարձնելով , ճակատը կը ուրնձմտելով , օրէ օր ձգձգելով : Ասանկ կը յոգնեցրնեն բարեկամը՝ ուշացընելով , հոգինին կը հանեն սպասել տալով . և որովհետև սրտանց տըւողը՝ շուտ տալ գիտէ , յայտնի է որ ով որ երկան ատեն չէ ու չուրբաւ տալու՝ տուածը սրտանց չըտուաւ :

Բարերար մարդը՝ չուտ կը շարժի , առնողին ալ անուշ կուգայ ան պարգևը որ ինքիրեն դիմացը կ'ելլէ :

Ձ Երջանիկ չկրնար ըլլալ ան մարդը , որ ինքզինք միայն կը նայի , ու ամէն ջուրը՝ իր ջաղացքը կը դարձնէ : Պէտք է որ ուրիշի համար ապրիս , թէ որ քեզի համար ապրիլ կը ցանկաւ :

Ինչո՞ւ ունեցած բաներուդ կը
խնայես՝ ինչպէս թէ քուկլինդ ըլ-
լային . դուն գործակալ մըն ես :

Ամէն բաներդ որ երկըթէ սըն-
տուկներու մէջ կղպաք կղպաքի
վրայ կը գոցես , որն որ ուրիշի ա-
րիւնը ծծելէն ետև՝ քու արիւնովդ
ալ կը պահես կը պաշտպանես ,
գիտցիր որ քուկլինդ չես : Անոնք
քովդ պահեստ դրուած են , ու-
րիշ տէր ունին : Վաս՛ թշնամիդ ա-
նոնք ձեռքէդ պիտոր խլէ , կամ
մէկ ժառանգ մը՝ որ թշնամույ
սիրտ ունի :

Հապա — Ի՞նչ ընեմ , կ'ըսես ,
որ ունեցածներս իմինա ըլլան : —
Քուկլինդ կ'ըլլան թէ որ կարօտ
աղքատներուն պարգևես :

Ըսէ՛ տեսնամ ի՞նչ բան ունիս
որ քեզ անով հարուստ կը սե-
պես : Մէկ պղտիկ ոլորմէլի ատն
մը ունիս , կտորձիկ մը ստակ .
երկու թիղ գետին . թէ որ կարօտ
եղբօրդ անցընես , բարերարութի
կ'ըլլայ , առաքինութի կ'ըլլայ , որ

քեզի հետ յաւիտեանս կը մնայ :
Ստակը ան ատենը սրտառական
բան մըն է , երբոր սրտգե տալու
կը բանեցընես , քովէդ կը հեռա-
ցընես :

3 Արովհետև քիչ ծախքով մեծ
մեծ բաներ չեն կրնար ըլլալ , ինչ-
պէս որ առատաձեռնութիւնը մի-
ջակ ծախքերը կը կարգաւորէ , ա-
սանկ ալ մեծագործութիւնը՝ կը
կարգաւորէ փառաւոր ու մեծ մեծ
ծախքերը :

Մնաց որ աս երկու առաքիտու-
թիւնները՝ որ մէյմէկու նման են ,
ասով իրարմէ կ'որոշուին . որ առ-
ջինը՝ սղտիկ բաներու մէջ ալ կ'ե-
րկնայ , բայց ետքինը միայն մեծ
ու փառաւոր բաներու մէջ ինք-
զինք կը ցուցընէ :

Քիչ բան ունեցողն ալ իր կեր-
պովը առատաձեռն կրնայ ըլլալ .
բայց մեծագործութեան գովեստը
ան մարդը միայն կ'առնէ , որ խիստ
մեծատուն է , ու իր մեծ հարըս-
տութիւնը կ'երևցընէ՝ զարմանա-
լի դէմն անցած շէնքերու վրայ :

Թէ որ մէկը մեծագին գոհար մը ժամուն ընծայ ընէ Աստուծոյ պաշտամունքին համար, ասիկայ իրաւ աղէկ առատաձեռն է, բայց մեծագործ չըսուիր. իսկ թէ որ աս գոհարին գնովը՝ մատուռ մը՝ եկեղեցի մը շինելու ըլլայ, կամ ուրիշ փառահեղ զարմանալի շէնք մը, ան ասէնը մեծագործի անուն կ'առնէ :

Մնաց որ, մեծ ու շատ ծախքով եղած շէնք ըսելով, կ'իմացուին ան շէնքերը որ Աստուծոյ պաշտօնին համար կ'ըլլան, ժողովրդեան օգտին, քաղքին ուրախութեանը, և ուրիշ մարդկային պիտանաւորութեան համար, փառաւոր կերպով մը : Բայց աս բաներու մէջ նայելու է, ի՞նչ կը վայլէ շինողին, ու ի՞նչ ալ իր կարողութեանը :

Մեծագործ չէ ան մարդը որ ունեցածէն եւել՝ ջրի պէս կը խարձէ. զինքն ալ, իր տունն ալ պարտքի տակ կը խողդէ, որ մե-

Ճագործի անունն մը առնէ : Ճըշ-
մարիտ առատաձեռնն ու ճշմարիտ
մեծագործ ան մարդն է, որ սլար
գեւածը ու խարճածը իրմէն կը
կարէ, իր քսակէն դուրս կը հանէ :

ԳԼՈՒԽ ԻԸ

Արիտքեան վրայ : Ո՞րն են իր
գործքերը : Արի մարդը՝ մա-
հէն չխախտար, հասցա կը
քամանէ :

1 Թոյլ է մարդու սիրտը, ու
բնութիւնն իս տկար • ասոր հա-
մար արիութեան զրահը պէտք է
որ վրանն իս հագնինք, որ չըլլայ
թէ վտանգներէն վախնալով՝ հա-
մեստ բանէն ետ քաշուինք :

Արիութե՛ գործքը՝ երկու կերպ
է, մէկը ու գլխաւորը՝ աս է, աշ-
խատանքներուն ու վտանգներու
գիմանալ • մէկալը՝ որ պէտք եղած
ատենը անոնց մէջ մտնանք :

Արի, այսինքն կտրի՞ճ մարդը՝
ինք իրեն յանդգնութեամբ փոր-
ձանքի մէջ չնետուիր, հասպա իր
վրայ եկածները՝ քաջութեամբ կը
տանի կը համբերէ, վախնալու
բաներու չի փափաքիր, հասպա կը
քամահրէ. հոն վեղը վեր կը արն
կէ, ուր որ ուրիշները վար կը կա-
խեն. հոն ոտքի վրայ կը կանգնի,
ուր որ ուրիշները վար կ'իյնան :

Արի մարդուն սիրտը չկտորիր՝
թէ որ անարգանք մը ըլլայ իրեն,
թէ որ ուզածին չէ ըսեն, թէ որ
զինքը աքսոր խրկեն, թէ որ նա-
խատինք մը ընեն. ոչ բանտը վին-
քը կը վախցընէ, ոչ տանջանք, ոչ
մահն ալ :

Արի մարդը՝ իր մեծ սրտովը՝
ամէն սուգ ոտքի տակ կ'առնէ, ա-
մէն հիւանդութիւն ու ամէն նե-
ղութիւն կ'արհամահէ, ոչ սպառ-
նալիքէն կ'առնէ, ոչ աղաչանքով
կը թուլնայ՝ իր շիտակ ճամբէն :
Յուսահատութիւն ինչ ըսել է՝ չը-
գիտեր. թէ որ աղէկ կերպով

ձեռք զարկած բանին՝ շատ ար-
գելքներ ալ դիմացը ելլեն, չի
լքանիր • գործք մը երբոր հեղ մը
վրան առաւ ու շարկեց, անոր հետ
չի կռուրաիր, հասպա կարիճի
պէս կը քալէ ինչուան որ տեղը
հասցընէ • ամէն բեռի տակ կոնա-
կը շիտակ է • բնաւ ուժ մը, կարո-
ղութիւն մը, վախ մը չիկայ որ իր
սիրտը կտորէ • ամէն դիաց թող
վրան վազեն վտանգներ ու ալիք-
ներ, ինքը իր առաքինութիւնը ոչ
ասդիս անդին զարնելով ջարդու-
բուրդ կ'ընէ, ոչ ալ կը ծածկէ :
Աչքը միշտ հոն է թէ ո՛ւր կ'երթայ,
չէ թէ ինչ կը քաշէ :

Ձ Ինչպէս անիկայ որ յաջող
քամիով ծովուն վրայ կը նսակ,
կերպ կերպ հնարքներով ինք զինք
կը զօրացընէ, որ յանկարծ փո-
թորիկ մը գալու ըլլայ նէ՛ պատ-
րաստ դանուի, դէմ դնէ • ասանկ
ալ օգուտ կ'ըլլայ քեզի, քանի որ
բախտդ բանուկ է, հնարքներ մը
տածես, որ դժբախտութիւն մը

վրադ գայ նէ, արիութեամբ դէմ
դնես :

Միտքդ դէր որ հիմայ գլուխդ
եկեր հասեր է ինչ ձախորդու-
թիւն ալ որ կրնայ գալ կուրու-
թիւն, նաւաբեկութիւն, աքսոր,
վէրք, տանջանք, հիւանդութիւն-
ներ, զրպարտութիւններ ու նա-
խատինք : Անանկ ալ կեցիր ինչ
պէս թէ վտանգին մէջն ալ ըլ-
լայիր • որ ասանկ պատրաստուե-
լով արթուն ըլլաս, ու ամէն փոր-
ձանքի մէջ կարենաս ըսել — Ես
ստոնք շատոնց գիտեմ, շատոնց
տեսեր եմ ալ, շատոնց ալ քամա-
հրեր եմ :

Ի յաւիտենից սահմանած է՝
ինչով պիտի խնտաս, ինչ բան
քեզ պիտոր լացընէ • ու թէպէս
ամէն մեկուն կեանքը կ'երևնայ
մէյմէկէ կերպուկերպ բաժնը-
ւած, բայց ամենուն ծայրը ճոթը
մէկ բան մըն է : Անցաւոր մար-
դիկս անցաւոր բաներ առեր ենք
աս անցաւոր աշխարհքի՛ւ վրայ :

Ինչո՞ւ կը բարկանաս, ինչո՞ւ կը
ճշգոհաս. ամէն բանդ կորսուե-
լու ալ ըլլայ, քեզմէն բան մը
չկորսուիր: Լաւ է տալ ինչ որ
Աստուած ետ կ'ուզէ, քան թէ
բռնադատիս ու անանկ տաս:

Եպիկուրոս փիլիսոփան ալ
վարդապետութի ըլլաւ որ Իսմաս-
տուն մարդը՝ տանջանքներու մէջ
ալ երջանիկ կ'ըլլայ: Թէ որ Փա-
ղարիս բռնաւորին կրակով տաք-
ցուցած Յուլին փորն ալ ըլլայ
նէ, պիտոր ըսէ. — Ո՛հ, աս ալ
անուշ կը սեպեմ, բանի տեղ չեմ
դներ: —

Իրաւ որ ասիկայ մէկ մեծ խօսք
մըն է. բայց մեղի անհաւատալի
բան չէ, որ այսչափ սուրբ մար-
տիրոսներու օրինակներ առջևնիս
ունինք. որ տանջանքներու կրակ-
ներու մէջ, անանկ քաջութիւն,
անանկ խնտում ունեցան, որ ի-
րենց կ'երևնար թէ ցաւ մը չեն
խմանար: Ուզողին, ու աստուա-
ծասէր մարդուն, ամէն տանջանք՝
զբօսանք են:

3 Արիութեան գերազանցութիւնը ուրիշ տեղ անանկ պայծառ չերևնար, ինչպէս մահուան վտանգին մէջը: Դժար է խելք պառկեցնել՝ որ մէկը իր կեանքը արհամարհէ. որ շատ մարդու անանկ սիրելի է, որ անկէց պատուական, անկէց երջանիկ բան առջնին չունին: Բայց թէ որ իմաստուն ես, ինչպէս պէտք է որ ըլլաս, չարեաց կարգը մի՛ դներ զմահը, որ ամէն չարիքներուն վերջն է, ու ճշմարիտ կենաց սկիզբը:

Իուն որ գնացական մարդ մըն ես, խաղաղ սրտով պէտք է որ թողուս երթաս: Մահը հարկաւ պիտոր գայ, անոր ճար ու ճարակ չկայ, անկից վախնալը՝ խենթութիւն է. ինչու որ տարակուսական բաներէն կը վախնանք, ստոյգ բաներուն պէտք է որ ըստ պասենք:

Նայէ՛, ոչ մատղաշ տղաքը, ոչ ալ խները մահէն կը վախնան: Ա

մօթ չէ թէ որ բանականութիւնդ
ան սպահաժողութիւնը քեզի չիտայ,
ինչ որ ունին անոնք՝ որ բանա-
կանութիւն զուրկ են: Մեզի կեան-
քը արուած է մեռնելու դաշնա-
դրութեամբ, ով որ մեռնիլ չու-
զեր, անիկայ ասորիլ ալ չուզեր:

4 Բնութիւնը մեզի շնորհք մը
բրաւ, երբոր իր վայելմունքները
մեզի փոխ տուաւ ինչուան մէկ
չափաւոր աստն մը, սա անցնե-
լուն պէս, պիտոր ելլենք երթանք:

Ա՛ր խելացի մարդը՝ ետքի թե-
լը հասած՝ հոգին բերանը, թէ որ
նորէն կեանքը իրեն դարձնելու
ըլլային նէ, կ'ուզէր նորէն ինը ա-
միս մօրը բանտը մտնել, նորէն
աղայութեան անխելքութիւնը առ-
նել, մանկութեան վախերը, երի-
տասարդութիւն վտանգները, հա-
սուն հասակի հոգերը մումտուք-
ները, ու ծերութեան վիշտն ու
աշխատանքները:

Աչ ոք անանկ երջանիկ կեանք
ուենցեր է, որ ախորժի նորէն

աշխարհք գալ: Ուստի դուն ան
հայէ, դէպ 'ի ուր կ'երթաս, ո՞ր
բաներէն կը զատուիս:

Աս կեանքէս դուրս ելլելու չէ-
իր վախնար, թէ որ մէկալ կեանք
քը մանելու յոյս ունենայիր: Ա-
խուդ պատճառը աս է որ, դամ
դարտակ ես ան բարիքներէն՝ ո-
րոնց կը սկըսիս ցանկալ՝ կենացդ
եաքի թելին ատենը, չէ՛նէ չէիր
դողդղղար երբոր կը սկսիս յաւի-
տենական կենաց սեմը կոխելու:
Արդար մարդուն՝ ծնանիլը պա-
տիժ մը կ'ըլլար, թէ որ մահը ե-
տեքն չգար:

5 Ան մարդը միայն ուրախու-
թեամբ մահը կ'ընդունի, ով որ
չատոնց ինքզինք անոր պատրաս-
տեր է: Ամէն օր մահը մտածելով
քեզի ընտանի ըրէ անիկաց, որ
գալու ըլլայ նէ ծիծաղերես զին-
քը ընդունիս:

Չէ թէ օրերը, չէ թէ տարիներ
ըր քեզ երկայնակեաց կ'ընեն,
հասլա հողիդ որ կը ցնծայ մար-

մինչդ ելլել, ու բուն իր տեղը
Թռչիլ: Երկան ապրեցաւ, ով որ
բարի մահուամբ մեռաւ. ու բարի
մահուամբ կը մեռնի՝ ով որ բարի
կեանք կ'անցընէ:

Վ'ուղէս խաղաղ մահ մը ունե-
նալ, սորվեցուր քեզի ազնուական
սրտով ամէն բան արհամարհել:
Չկրնար մահէն վախնալ, ով որ
մահէն առաջ հիմկուց շատ բան
ինքիրմէն յափշտակեց, որն որ
մահը չկրնար յափշտակել:

Վ'ուղէս ուրախ կեանք մը ու-
նենալ. կենաց վրայ ամէն հոգը ու
մտմտութիւն մէկդի Թող. պատ-
րաստ կեցիր մահուան՝ ինչ կեր-
պով ալ որ ըլլայ. Թէ սուրը կեանք
քրդ վերուցեր է, Թէ սաստիկ
ջերմը, երկուքն ալ մէկ է. դուն
կեանքդ անսնկ անցուր, որ ամէն
որ կարենաս ըսել, Ապրեցայ:

Ան մարդը ապահով կ'ապրի,
որ ուրախ կը մեռնի, ով որ ամէն
որ ինքզինքը աշխարհքէ դուրս կը
հանէ. և կեանքը ըմբնալու որ

ըլլայ՝ ան առեան կը սկսի կեանք
վարել: Չես կրնար աղէկ ապրիլ,
թէ որ ամէն օր չմեռնիս:

ԳԼՈՒԽ ԻԹ

Մեծասրտոտքեան վրայ, որ
Մեծահոգիոտքիչն ալ կ'ըսուի:
Մեծասիրտ մարդոշ պատ-
կերր:

1 Մեծասրտութեան անունն
ալ մեծ բան մը կը ցուցնէ. զե-
րազանց առաքինութիւն, որուն
ոյժը շատ մեծ է, ու աչքը միշտ
մեծ մեծ բաներու տնկած է: Ա-
ռանց մեծասրտութեան՝ ուրիշ
ամէն առաքինութեց ջանքը պա-
րապ կ'ըլլայ՝ վար կ'իյնայ:

Պատճառն որ, անոնց կըթու-
թէ մէջը շատ դժուար պատահ-
մունքներ մարդու գիմացը ելլե-
լով, սէտք է որ միտքը անոնց

դէմ գլուխ մերցընէ, ու աւելի
քաջութեամբ դիմացնին երթայ,
ու ամենեկին կանկ չառնէ չկենայ,
ինչուան որ արգելքները ռաբի
տակ կոխելով, չհասնի կտրիճի
պէս ու չառնէ առջևի դրած բա-
րեքը :

Աս օգնութիւնը՝ մարդուս մե-
ծասրտութիւն կուտայ, որ միշտ
մեծ մեծ ու փառաւոր գործքե-
րու կը յօժարի. ու Աստուծոյ օգ-
նականութիւնն ալ հետը ունե-
նալով, ասպհովութեամբ ու յօ-
ժար սրտով ամէն դժուար գործ-
քի ձեռք կը զարնէ :

Պէտք է որ բանի մը սիրտ ընես,
թէ որ բան մը կ'ուզես ըլլալ :
Պզտիկ բանով մեծ բան է մարդս,
թէ որ իրաւցընէ մարդ ըլլայ :

2 Մեծասիրտ մարդը՝ միշտ մեծ
գործքերու կը բաղձայ, ու ամէն
բան՝ որ ռամիկը խիստ մեծ բանի
տեղ կը դնէ, ինքը խաղալեքի մը
պէս՝ զանոնք կը քամահրէ :

Իրաւ խիստ սրտուաւոր գործ-

քեր կ'ընէ, բայց սրատուոյ չցանկար • չտան նէ՝ չուղեր, տալու ալ ըլլան՝ կ'արհամարհէ, միայն թէ Աստուծոյ փառքը ու հնազանդութիւնը՝ բանը ուրիշ կերպ չդարձնեն : Ուրիշներու աչքին բան ցուցնելու համար՝ բան մ'ալ չընէր, հասկա բոլորն ալ կ'ընէ իր խղճմտանքին համար • ու իր ըրած առաքինութեան վարձքը կ'ուսէ առնել՝ չէ թէ ժողովրդեան բերնէն որ զինքը կը գովեն, հասկա իր ըրած գործքէն :

Միշտ բարձր տեղ կեցած է, միշտ վեր է, միշտ անյաղթելի • ինչ վիճակի մէջ ալ որ ըլլայ՝ միշտ ան է՝ ինչ որ է • ու գոհ ըլլալով իր բարձրութեանը, ուրիշ բարձրագոյն աթոռի մը ետեւէ չիյնար :

Տէր ըլլալով ամէն բանի՝ ամէն բանէն վեր է • ասոր համար՝ մարդու մը տակ ալ զինքը ցած կերպով չձգեր • մարդու մ'ալ ոտքը ձեռքը չիյնար, ինչու որ՝ իրմէն դուրս բանի մ'ալ կարօտութիւն

չունի : Բան մ'ալ չկայ որ զինքը
վախցընէ կամ ճրկէ :

Ինքզինք կ'երևցընէ, կ'ուզէ որ
տեսնուի, չէ թէ փուճ սնափա
ոռութեան համար, հապա իր ու
նեցած աստիճանը նայելով, ու
Աստուծոյ սլարգանները որ վրան
կը փայլին :

Մնաց որ աս ամէն բաներովս
ալ՝ ունի մէկ հաստատուն մեծ
խոնարհութիւն մը Աստուծոյ առ
ջևը . ինչու որ իր ամէն բարիքը,
ամէն փառքը՝ Աստուծոյ կուտայ .
լուսի պէս գիտէ որ ինքիրմէ բան
մ'ալ չունի, բան մ'ալ չկրնար,
ու բան մըն ալ չէ :

Առաքինութեան կանոնով զին
քը ճանչնալը՝ աս է . այսինքն՝ խո
նարհ ճանաչում ունենալ իր ան
ձին ու իր բաներուն վրայ, ու ա
սոնց համար իրեն տրուած սլա
տիւնները՝ համեատութեամբ մը
մերթել : Փառքը սխտոր մարդուս
ետեկն գայ, չէ թէ մարդը անոր
ետեկն վազէ :

3 Չախորդութեան նեաերուն
դէմ՝ կուտայ իրեն կարիճ՝ կուրծ-
քը • բան մը չկայ որ զինքը ետ
քաշէ, որ առաքինութեան պինտ
վերի ծայրը չհասնի :

Միջակ ու վարի մարդիկներու
հետ՝ համեստ է ու չափաւոր • իշ-
խաններուն ու հարուստներուն
առջև՝ ոչ հող ու մոխիր ըլլալով
զինքը կը ցածցնէ, ոչ կը շողո-
քորթէ, ոչ ալ կը թողու որ իր
ազատութիւնը բռնութեամբ կոխ-
կրուեն :

Ի՛նչ որ ատելութեան կամ սի-
րոյ արժանի են, յայտնի կ'ատէ,
յայտնի կը սիրէ • ինչ որ բաց ը-
սելու է, կամ բաց գործելու, հա-
մարձակ կը զուրցէ ու կը գործէ •
ինչու որ բանէ մը չվախնար, բա-
նի մը չյուսար :

Նոյն գործքերը կ'ընէ՝ ինչ որ
ուրիշ մարդիկ կ'ընեն, բայց նոյն
կերպովը չընէր • ասոր համար
ուամկին դէմ՝ շատ բանի սուտ-
խուլ կ'ըլլայ, ու չտեսնելու կը

զարնէ, շատ ալ ժողովրդեան մէջ
չելլեր չմաներ :

Եղած անիրաւութիւնը ու նա-
խատինքը՝ չիշեր ամենեկին, ու ան
բաներուն մէջ՝ որոնց ճար չկայ՝
համբերեւու է նէ, ոչ կը ճշգոհայ,
ոչ ալ ուրիշին բերան կը ծռէ :

Քիչ մարդ կը գովէ, ու իր գո-
վութեանն ալ չիցանկար, հապա
գովութեան արժանի գործքեր ը-
նել կը ցանկայ :

Ուրիշի խօսքովը չարժիր, մի-
այն բարեկամին ու մեծաւորին
խօսքովը, բանի մը վրայ շուտով
չզարմանար, ինչու որ աչքին բան
մ'ալ մեծ ու նոր չերևնար :

Ի՞նչ պատահար որ գայ՝ զինքը
չարժեր, որ իրմով սպահով է :

Իրեն շարժմունքը կամաց է,
ձայնը ծանր, խօսուածքը հան-
դարտ ու հաստատ, վասն զի ով
որ քիչ բանի վրայ զբաղած է, ա-
նիկայ արտորալ չունի, ու ով որ
ինքիրմով գոհ է, բանի մը վրայ
վիճելով ոտք չկոխեր :

ԳԼՈՒԽ Լ,

Համբերութեան վրայ : Իրեն
առիթուները ոչ գործքները : Ճշ-
մարիտ համբերութեան նշան-
ները ո՞րն են : Յորդորակ ոչ
խրատներ ամեն ներդրեան
սիրով տանելու : Յարատևու-
թեան հարկառոտներ :

Ձ Համբերութիւնը առաքինու-
թիւն մըն է, որով աշխարհքիս
նեղութիւնները՝ հանգիստ սրտով
կը տանինք : Բայց աս նեղութիւն-
ները խիստ շատ ըլլալով, աս ա-
ռաքինութիւնս ալ կերպ կերպ
անուաներ ունի, քանի կերպ նե-
ղութեանց որ քաջութեամբ կը
տանի : Յատկէս Համբերութիւն կ'ը-
սուի երբոր կարիճի պէս նախա-
տանայ կը տանի . Անորբի կամ
Հանդարտամտութիւն, երբոր դրսի
բարեքներուն կորուստը՝ առանց

պղտորելու հանդարտութիւն կը տանի. Երկայնձիւն-Ռի, երբոր սիրտը կ'ամբըրցընէ, ուշանալու որ ըլլայ ան բանը՝ որուն կը սպասէ. Հասարակութեան կամ Անդրդոն-Ռի, երբոր մարդուս կամքը կը հաստատէ դիմանալ ինչևիցէ ուրիշ նեղութեանց, իր անձինը ըլլայ կամ ուրիշինը, մասնաւորաց ըլլայ կամ բոլոր հասարակաց:

Առաքինութեանց մէջ մէկն ալ չկայ ասոր պէս, որ իրեն այնչափ շատ առիթներ պատահին, ինչպէս որ կը պատահի համբերութեան:

Պատճառն որ ամէն դիպաց այնչափ նեղութիւններ վրանիս կը վազեն, այնչափ թշնամիներ մեզ պաշարած են, որ իրան է սուրբ Գրքին ան խօսքը. « Մարդուս կեանքը՝ զինուորութիւն մըն է աշխարհքիս վրայ »:

Գրեթէ վայրկեան մը չանցնիր, որ քաջութեամբ պատերազմելու հարկ մը չըլլայ: Գրսի թըշնամիները պակսին ալ նէ, ամէն

մարդ՝ ինքիրեն հերկք թշնամի է :
Մեզմէ, ու մեր ներսը կը ծնանին
ան բաները որ մեզ կը նեղեն կը
չարչարեն : Վեանքերնիս լալով կը
սկըսինք . ամէն բանի տգէտ ենք՝
արցունք թափելէն՝ ի զատ . առջի
սորվածնիս աս է, ու աս կը բանե-
ցընենք ինչուան որ մեռնինք :

Հատոնք եղան որ ամենեկին չը-
ծիծաղեցան, մէկ մ'ալ չես գրա-
ներ որ լացած չըլլայ :

Ուստի հարկաւոր է համբերու-
թիւնը, որ մարդուս սիրտը զօրա-
ցընէ, հոգւոյն ոյժ տայ, ու առա-
քինութիւնները կատարեալ ընէ :
Մարդ չկրնար ճանչնալ որչափ
ոյժ ունի, թէ որ նեղութեամբ
չկրթուի : Ով որ համբերող չէ,
խմաստուն ալ չէ :

2 Գէշ է ան մարդուն բանը՝ որ
հեղ մ'ալ դժբաղդութեան համը
առած չէ : Վ'ըսեն բժիշկներն որ
անանկ վախնալու բան չկայ՝ ինչ-
պէս խիստ առողջութիւր . ասանկ
ալ նաւաւարներուն՝ կասկածելի

է ծովուն մեծ հանդարտութիւնը:

Թէ որ ձախորդութիւն մը քեզ
կը զարնէ կը խոցէ, աաիկայ անգը-
թութիւն չէ, հասա մէկ պատե-
րազմ մըն է: Թէ որ չես պատե-
րազմիր, չես ալ յաղթեր. թէ որ
չես յաղթեր, պսակ ալ չես առ-
ներ. « Թէ որ Քրիստոսի մեր թա-
գաւորին՝ հարկ եղաւ որ չարչա-
րուի, ու անանկ իր փառքը մըտ-
նէ » դուն խելքդ ի՞նչ դրեր ես,
ուրիշի երջանկութեանը մասնա-
կից ըլլալ՝ առանց նեղութիւն մը
քաշելու: Կը խաբուիս կը խա-
բուիս, սիրելի, թէ որ մտքիդ մէջ
դուն քեզի Արքայութիւն երթա-
լու ուրիշ նոր ճամբայ մը շիներ
ես:

Առաքինութեան օրէնքը կամ
պաշտօնը աս է. Բարեգործութի-
ւնել ու Չարքաշ ըլլալ:

Բայց թէ որ կ'ուզես խմանալ՝
համբերութիւն ունիս թէ չէ, նը-
շանները ասոնք են: Ուրիշէն եկած
նեղութեանց սիրով տանիլ. Աս

տուճմէ եկած փորձանքներուն
մէջ չարանջալ • քեզի չար ընող-
ներէն երես չդարձնել չփասել •
նախատինք որ ընդունիս՝ ասելու
թէնէ քեզ պահես, ինչ թշուա-
ռութիւն որ կը քաշես՝ ամէնն ալ
Աստուծոյ կամացը տաս : Չախոր-
դութե մէջ լուռ կենաս, քու չա-
րարար թշնամիներդ սիրես, քա-
շած անիրաւութիւններդ՝ միայն
Աստուծոյ առջև դանդաղիս, և
դուն զքեզ Աստուծոյ նուիրես,
պատրաստ ըլլաս ամէն վիշտ ու
նեղութիւն կրել ուրախ սրտով
ու շնորհակալութեամբ : Ա երջա-
պէս ճշմարիտ համբերող ան մար-
դուն կ'ըսենք, որ եղբօրը պակ-
սութիւններուն անհամբեր չէ :

3 Դրախ բարեքներդ որ կորսըն-
ցընելու ըլլաս, մեծ մխիթարու-
թիւնը ան է որ, ատ բաներուդ
անհաւատարիմ վիճակը մտածես :
Ինչ որ ձեռքդ ունիս՝ ինչ որ ալ
կը սիրես, բնական է անոնց ան-
ցաւորութիւնը • քովդ են, բայց

քուկդ չեն: Գուն զքեզ մի խարեր
սրտիդ յօժարութենովը, միաքդ
դնելով որ անոնք հաստատուն են:

Գուն արդէն փոփոխական ես,
ուստի աշխարհքիս վրայ քեզի ան
փոփոխ բան չկայ: Անցաւոր ըս-
տեղծուած մըն ես դուն, քեզի
յաւիտենական բան՝ առաքինու-
թենէ 'ի զատ չըլլար: Մինակ աս
անմահ առաքինութիւնը՝ մասն ու
բաժին ընկաւ մեզի որ մահկանա-
ցու ենք, ուրիշ ամէն բան՝ իր մա-
հը հետ կը քալցընէ:

Ասոր համար քու ամէն բանդ
անանկ տեղ մը դիր, որ քու մէջդ
ու իրենց մէջը մեծ հեռաւորու-
թիւն մը ըլլայ:

Բարի մարդուն ձեռքէն՝ բան
մը չվերցուիր. ինչու որ բան մ'ալ
չունի ինչպէս յատուկ իրենը: Ին-
չու կը հառաչես, անկէ ի՞նչ
քիչ մը ստակ որ կորսընցընելու ըլ-
լաս, զաւակդ որ կը մեռնի, տունդ
որ կ'երի, մէկալ դիաց երբոր հա-
մեստութիւնդ կը կորսընցընես,

քու ամօթդ, քու արիութիւնդ,
չես լար չես ողբար: Ուր ընդհա-
կառակն ասոնք քուկին բարիքդ
են, ասոնք քու իրաւանցդ տակն
են. իսկ մէկալները՝ ոչ բարիք են,
ոչ ալ քուկինդ:

Թէ որ կը ցաւիս երբոր անցա-
ւոր բաները կը կորսնցընես, ա-
տով կը ցուցընես որ կորսընցընե-
լու արժանի էիր: Բան մը ձեռ-
քէդ կորսնցուցած չէիր սեպեր,
Թէ որ անկարդ սիրով բան մ'ալ
չսիրէիր: Դրսի բաները՝ խմաս-
տնոյն սիրտը չեն ցուցընէր, վասն
զի հետը կսլած չեն:

¶ Գործքի որ ձեռք զարնելու
ըլլաս, անոր չորս դին եղածը ա-
ղէկ մտածէ. կը տեսնես որ շատ
բան կայ եղեր, որ քու միտքդ սի-
տոր սղտորէին, Թէ որ առաջուց
մտածած չըլլայիր:

Ծափ կը զարնես ծառայիդ՝ որ
դայ. կրնայ ըլլալ որ շուտ մը չը-
գայ, կամ ուզածիդ պէս բան
մ'ալ չընէ: Մէկու մը քով կ'ու-

զես երթալ. կրնայ ըլլալ որ քեզ
մէն երեսը պահէ. դուռը քեզի
դէմ գոցէ, կամ երեսդ ալ ճնայի:
Աս բաներս առաջուց մտմտա
աչքդ առ, ասանկով ամէն բան
աղէկ կ'երթայ: — Սա մարդը՝ այ-
սօր զիս իր տունը չառաւ, ուրիշ
ները խօթեց. խօսքիս դէմը ա-
ռաւ. զիս վարը նստեցուց: —

Աս կերպ զրուցները՝ անկիրթ
սրտի գանգաւաներ են, որ սովո-
րաբար կ'ընեն բարեբախտութե-
մէջ եղողները, փափուկ սիրտ ու-
նեցողները ու անխօհեմները: Ա-
սանկ ոչինչ բաներու ճինայիր՝ ով
որ իր սիրտը անոնց հետ կապած
չէ, ով որ գիտէ թէ աս ամէն բա-
ներս՝ մարդկային կենաց մէկ վը-
ճարելու տուրք մըն են:

Աղէկը ան է որ սիրով համբե-
րես, ինչ բանի որ ճար ընելու
պէս չես:

Թէ որ դժուարդ գոյ մեկին չա-
րութեանը վրայ, կամ լրջութեւր.
դուն քեզի մտածէ, կրնայ ըլլալ

որ աշխարհքիս մէջ չար ու լիրբ մարդիկ ամենևին չգտնուին : Երբ որ աս կարելի չէ, ըսէ՛ ինձի, հիմայ ի՞նչ նոր բան եղաւ քեզի, թէ որ չար ու լիրբ մարդ մը՝ իր գէշ սովորութեամբը՝ քեզի չար մը ըրաւ : Նայէ՛, չըլլայ որ դուն չեսի արժանի ըլլաս, որ աս մարդուն ասանկ յանցանք ընելը առաջուց չտեսար, չմտածեցիր : Աշխարհքս միշտ աշխարհք է, ուր տեղ որ մարդիկ կան, հոն գէշութիւնը միշտ անպակաս է :

Տ թէ որ պատիժ մը վիշտ մը քաշելու ըլլաս, մի՛ նայիր թէ ի՞նչ կը քաշես, հասցա ինչէ՛ր ըրեր ես : Ճշմարիտը թէ որ դուն քեզի խոստովանելու ըլլաս, պիտոր բերնովդ ըսես, ա՛յ մե՛ծ պատիժներու արժանի եմ :

Աստուած է որ աս բաներս աշխարհքիս վրայ կը խրկէ : Նեքը քեզ կը պատժէ որ բժշկէ, կըթէ, զօրացնէ ու զքեզ իրեն արժանի ընէ : Անդիլի աշխարհքի թշուա

ուութեանցը կը պահէ զանոնք՝ որոնց հոս կը ներէ ու աչք կը գոցէ :

Ուսկից գիտնամ, որչափ արևութիւն ունիս աղքատութեան դէմ, թէ որ հարստութեան մէջ խղճուեր ես : Ուսկից սխտոր ճանչնամ, որչափ ամուր ու հաստատ սիրտ ունիս դուն՝ անուանող որ աւրուելու ըլլայ, ժողովրդէան որ ատելի ըլլաս, թէ որ միշտ գովութեան մէջ ծերանաս .

Ըստ անգամ լսեցի որ լեզու կը թափէիր, զուրիշները նեղութեան մէջ կը մտիթարէիր . հիմայ լսել կը փափաքիս որ դուն քեզ մտիթարես, դուն քեզի հրամայես որ չճշգոհաս :

Թէ որ բժիշկը տաքցուցած երկրթով մարմինդ կը տաղէ, ու փտտած անգամդ կտրելով մէկդի կը նետէ, անոր չէ թէ միայն շնորհակալ կ'ըլլաս, հասարակարձք ալ կուտաս, ինչո՞ւ Աստուծոյ տուած դեղերուն վրայ ալ սիրտդ չհանդէիր : Խեղութիւն է միաս

կարծել ան բանը՝ որ իրաւցընէ
դեղ է :

Թէ որ աղքատութիւնը, հի-
ւանդութիւնը, ու ալ ուրիշ մը
նայած բաները՝ որ գուն չար կը
կոչես, լեզու ունենային ու հետդ
հակաճառութիւն ընէին, իրաւ
որ երեսդ վար կ'առնէին ու կ'ը-
սէին . — Մարդ Աստուծոյ, հե-
տերնիս ի՞նչ կը կուրտիս, քեզի
ի՞նչ յանցանք ըրինք . քեզ որ բա-
րիքէն զրկեցինք, խոհեմութենէ՞ն
զրկեցինք, արդարութենէ՞ն թէ ա-
րիութէն, ըսէ՛ նայինք : Ի՞նչ . հե-
տերնիս ուրախ չես կրնար ապրիլ :

Ինչ որ չար կը կարծես՝ ամէնն
ալ բարի կ'ըլլան, թէ որ հաստա-
տուն սրտով գուն անոնց վրայ ել-
լես յաղթես : Մեծ չարը ան է, որ
չարի չես կրնար համբերել :

Յ Ուրիշներուն գժբաղդութի-
մ՝ որ կը պատահի, երբեմն կրնաս
քաջասրտութիւն ձևացընել, բայց
քեզի որ պատահելու ըլլայ՝ բնաւ
չես կրնար :

Ողորմելիներուն հետ դուն ալ
մէկ տեղ լաց, բայց անոնց լալու
պատճառը՝ քեզ ողորմելի պիտոր
չընեն : Ասր իջիր, քեզ ծռէ, որ
խեղճութեան մէջ ինկածը վեր
վերցընես . մարդ չի կրնար ինկա-
ծը վեր վերցընել, թէ որ ինքն ալ
չծռի :

Ամէն բան երկու բռնելու տեղ
ունի, մէկէն բռնել կ'ըլլայ, մե-
կալէն չըլլար . ուստի թէ որ մե-
կը քեզի անիրաւութիւն մը ընե-
լու ըլլայ, դուն անիկայ մի բռներ
ան դիացը՝ որ քեզի անիրաւութի
ըրաւ, չէ նէ չես կրնար վերցընել :
Հապա մտածէ որ անիկայ ալ
Քրիստոսի նոյն արիւնովը դնած
է, նոյն յաւիտենական փառաց
ժառանգ պիտոր ըլլայ . սասնկով
կրնաս զանիկայ վերցընել :

Եւ որովհետև բարեկամութիւր
մարած ձայն մը ունի՝ համարձակ
յանդիմանութիւն տալու, դուն
միշտ ջանա որ ճշմարտութիւնը
թշնամիէդ լսես : Ասիկայ վրայ

գէշ սիրտ ունենալով՝ միշտ ար-
թուն է, ամէն բանդ կը նայի կը
գիտէ. քու պակասութիւներդ քեզ
գիւրաւ կը խաբեն քան թէ զինքը:

Քու թշնամիդ վրադ չար կը խօ-
սի ասդիս անդին ամէն տեղ. ու
սրդողած ալ ըլլալով՝ դուրս կը
հանէ քու հողւոյդ ցաւերը, որ
կամ ծածկուած էին, կամ դուն
բանի տեղ չէիր գներ: Ասկէց
ջանք ըրէ որ շահիս, ու բժշկու-
թեանդ ճարը գտնաս: Մարդս
չորս գին իր վրան աղէկ կը նայի,
երբոր գիտէ որ քովը պատրաստ
կեցած՝ լրտես մը, կամ մէկ թըշ-
նամի մը կայ:

Պ Յարատևութիւնը ամէն ա-
ռաքինութեանց պսակն է, ու կա-
տարելութիւնը: Սկսողներուն՝ կը
խոստանան պակիր, բայց յարա-
տևողին կուտան: Ուստի ամէն
բանէն առաջ՝ ասոր հող ունեցիր,
որ ձեռք զարկածդ քաջութեամբ
առաջ տանիս:

Օգտակար բան չկայ որ վեր 'ի

վերանց ընելով շահաւոր ըլլայ :
Թէ որ առաջ չես երթար, էտե
կ'երթաս . թէ որ կանկ առնելու
ըլլաս, գիտցիր որ դէպ 'ի վար
կ'ինջնաս :

Ուղածդ ինչ է նէ՝ աղէկ մըտ
մըտալով առաջագրէ . ու անոր
վրայ ինչուան ետքը յարատեկ,
հաստատ կեցիր :

Փոփոխամիտ մարդու գործք է,
ամէն օր նոր նոր բաներու ձեռք
զարնել, նոր նոր տեղ փնտռել :
Հարկ չէ որ ուրիշ տեղ՝ հապա ու
րիշ մարդ ըլլաս : Ծառ մ'որ տե
ղէ տեղ փոխես՝ ետքը կը չորնայ .
գեղերդ որ շուտ շուտ փոխես՝ ա
ռողջութիւն չես գաներ :

Թէ որ Պօղոս առաքեալը Աստուծոյ
ընտրութեան ջնտածելով իր առ
ջի ըրած բարեգործութիւնները,
հապա ինչէր կային որ պիտոր ը
նէր, ինք զինք կատարեալ չէր սե
պեր . դուն ինչ պիտոր ընես, որ
երնեկ պիտի տայիր քեզի, թէ որ
քու ետքի կենաց կատարելու

Թիւնդ՝ անոր սկսածին գոնէ նման
ըլլար :

Մարգս ինչ հասակի մէջ ալ որ
ըլլայ՝ գիտութեանց սէրը չմարիւր,
հարստութեան ծարաւը չանցնիւր,
փառաց ցանկութիւնը կշտանալ
չունի : Ան բաները որ օր մը վերջ
պիտի ունենան, մենք առանց վերջ
տալու անոնց ետեւն կ'իյնանք .
բայց դուն՝ աստուածային իմաս-
տութեան համը՝ մատիդ ճոթուլը
որ առնելու ըլլաս, շուտ մը կըշ-
տացայ պիտոր ըսես :

Քեզ ուրիշ կերպով կը ձենէ
կատարելութե ճամբուն Քրիս-
տոս տէրն մեր . « Կատարեալ է-
ղևք, կ'ըսէ, ինչպէս որ կատա-
րեալ է ձեր երկնաւոր հայրը » :
Քու հասնելու ծայրդ ան է, որ
պէս զի գիտնաս թէ միշտ տեղ կը
մնայ քու առաքինութիւնդ աճե-
ցընելու :

ԳԼՈՒԽ ԼԱ

Բարեխառնոչքեան վրայ: Ա-
տոր՝ նրչափ օգոռո է Սմօր-
խաժոչքիչեր: Ժոժկաչոչքեան
ոչ Ողջախոհոչքեան վրայ:

Բարեխառնութիւնը կը հրա-
մայէ ան դգայական հեշտութեց
վրայ որ բերնի համոյնը, ու շօշա-
փելեթօք կ'ըլլան. կ'ատէ ու գո՛ւրս
կ'ընէ աւելորդ ու օտար բաները,
հարկաւորները կ'ընդունի, որչափ
ուղիղ բանականութիւնը հրաման
կուտայ:

Բարեխառնութեան անօխալ
կանոնը աս է, որ մարմնոյ վերա-
բերեալ բաներուն մէջը՝ միայն
զհարկաւորութիւնը իրեն չափ
դնէ. ու բնաւ զինքը հեշտութե
չտայ հեշտանալու համար: Աս ա-
ռաքինութիւն կ'ըլլայ որ՝ մարդ-

կութենէ չես ելլար, անբան անասուն մը չես դառնար :

Ասոր շատ մեծ օգուտ կ'ընէ Ամօթխածութիւնը, որ սանձ մըն է մարմնոյ գէշ շարժմունքներու, նշան մըն է բարի բնութե, մաքրութեան պահապան, ու վկայ անմեղութեան :

Թէ որ ամօթխածութիւնը տիրած է քու սրտիդ, ասիկայ կը սորվեցընէ քեզի ամէն դարչելի բանէ վախնալ, ամէն գործքէ որ օրինաւոր չէ՝ ետ կենալ. Աստուծոյ ներկայութենէն պատկառիլ կուտայ, ու քեզմէն ալ ամէն տեղ խայնիլ. ան հոգևոր գեղեցկութիւն սիրել, որ աւելի բարեխառնութե գործքերուն մէջ կը վայլի :

Ան ատենը քեզ ամօթխած ճանչցիր, երբոր անբարեխառնութեան անունէն ալ վախնաս. երբոր տանդ պատերը՝ քեզ պարտկելու ու ապահով նստելու համար ըլլան, չէ թէ ուրիշի աչքէն պահուրտելու, ու համարձակ մեղանջելու :

Ի՞նչ շահ՝ մարդկանց աչքէն ու
ականջէն վախչրտիլ . միշտ քեզի
հետ է Աստուած, որ ամէն տեղ
քեզ կը տեսնէ . քեզի հետ է խրղճ
մտանքդ, որ ամէն տեղ քեզ կ'ամ-
բաստանէ :

2 Ժուժկալուծիւնը ու Զգաս-
տուծիւնը կը չափաւորեն ուտե-
լիքն ու խմելիքը . իսկ Ողջախո-
հուծիւնը ու Պարկեշտուծիւնը
կը չափաւորեն շօշափելիքը :

Կերակրոյ կողմանէ՝ իրաւ որ
չատ դժուար է հարկաւոր չափէն
դուրս չելլալը : Փորը՝ հրամանի
տակ չիյնար, բռնուծեամբ կ'ու-
ղէ, կը սոռայ . ամէն օրուան իր
տուրքը հարկաւ կ'ուղէ : Բայց
մարդ չկայ որ մտածէ, որչափ քի-
չով անոր բանը կրնայ ըմբնալ,
որչափ քիչ տուրքով անիկայ գոհ
կ'ըլլայ :

Մենք մեր բնուծիւնը կը բռ-
նադատենք որ մոլուծեանց ծա-
ւայուծիւն ընէ . կերպ կերպ ա-
նուշ կերակուրներով ու խմելի-

քով անօթու թիւնը ու ծարաւը
կը գրգռենք, որ բնական գեղե-
րով երկուքն ալ կրնայինք դի-
րաւ անցընել:

Ողջախոհութիւնն ալ դժար է
պահել այսչափ ցանկութիւն շար-
ժող որոգայթներու մէջ, թէ որ
սանձ չդնէ անոնց՝ Աստուծոյ վա-
խը, սովորներէն փախչիլը, զգա-
յարանքներու պահպանութիւնը,
ու մէկ մեծ պատկառանք մը որ
մարդ ինքիրմէ ունենայ: Ով որ
ինքիրմէ չամբնար, չկրնար անի-
կայ ուրիշներէն ալ ամբնալ:

Վուզէս ողջախոհ ըլլալ, աչքդ
պահէ՝ չըլլայ որ ակամայ սիրեա-
ան բանը որուն վրայ անդգուշու-
թեամբ նայեցար: Ինչո՞ւ կը զար-
մանաս անցաւոր սուտ գեղեցկու-
թեան մը վրայ, սպասէ՛ քիչ մը,
մէյո՛ ալ նայիս որ չիկայ, աղուոր
ճակատը կնճուեր է, պայծառ աչ-
քերը սև ամպ մը պատեր է, ճեր-
մակ ակռաները՝ քոս կտուկեր են:
Ասկէց ՚ի զատ փախիր ցած

մարդիկներու ընկերութէն . հե-
ռացիր ամէն փափկութէն , մար-
մինդ պաքով ծումով զսպէ , ու
խիստ կերպով ղինքը բռնէ : Ով
որ իր գերեզմանը շատ կը սիրէ
նէ , ի հարկէ շուտ կը կորսուի :

ԳԼՈՒԽ ԼԲ

Հեզոքեանն ոչ Գրոշքեանն վրայ :
Երկոշքին աչ գործքերը , ոչ գե-
րագանցոշքիւնը :

1 Հեզութիւնը՝ հարկաւոր է
քեզի , որ բարկութե՛ն ուժը կտա-
րես . նայէ որ աս կողմանէ՛ շի-
տակ դժէն դուրս չելլաս , ոչ աս
դիս ոչ անդին :

Բարկութիւնը՝ բնութե՛ն ղէնք
մըն է . պէտք է որ ասիկայ բանե-
ցընես , երբոր քու պարտքդ է
յանցաւորները յանդիմանել ու
պատժել . երբոր խոհեմութիւնը

քեզի տուն կուտայ՝ որ քեզի կամ
 եղբորդ դէմ եղած անիրաւութիւնը՝
 մէկդի հեռացընես, չըլլայ որ չա-
 րութիւնը առանց սլատժի մնա-
 լով, անիրաւներուն յանդգնու-
 թիւնը շատնայ : Ան ալ անգութ
 է՝ որ մէկի մը ջիններեր • ան ալ ան-
 դութ է՝ որ ամենուն կը ներէ :

Բայց երբոր արդարութիւնը ու-
 ղենայ որ յանցաւորները սլատ-
 ժուին, ան ատենը յիշէ, միտքդ
 բեր հեղութիւնը ու Գթութիւնը :
 Պատիժը ձեռքդ առ, ուղելով չու-
 ղելով անանկ սիրտ ունեցիր յան-
 ցաւորներուն վրայ՝ ինչպէս որ
 Աստուած քու վրայդ ունեցաւ :
 Ինչպէս որ Աստուած քեզի համ-
 բերեց՝ որ աղէկի գարձընէ, դուն
 ալ անոնց համբերէ որ ճամբայ
 գան :

Դուն բժշկին արհամարհութի
 կ'ընես, թէ որ հիւանդին առող-
 ջութենէն յոյսդ կտրելու ըլլաս :
 Այնչափ դիւրին է հիւանդին ա-
 ռողջութիւնը, որչափ մեծ է բը-

ժըշկին խնամատութիւնը ու քաղ-
ցրութիւնը :

Հեղ մարդը՝ բարկութեան ծու-
վուն մէջ ժայռի մը պէս կանդ-
նած վեր կը կենայ, ու զինքը ծե-
ծող ալիքները կը կտարէ՝ փրփուր
կը դարձնէ, ու յանցաւորաց
պատժովը միշտ դո՛հ չէ, հասա-
շատ անգամ հերիք է իրեն՝ անոնց
զղջումը :

Մեր փրկիչը՝ գլուխը ժողվե-
լով մարդկային ազգը, կ'աղաղա-
կէ. — Եկէ՛ք քովս ամէնքդ ալ,
սորվեցէ՛ք իղմէն, չէ թէ հիւանդ-
ներ առողջացնել, չէ թէ բորոտ
ներ սրբել, չէ թէ կուրերուն աչ-
քը բանալ, կամ մեռելները ող-
ջնցնել: — Հասա ի՛նչ. Սոր-
վեցէ՛ք, կ'ըսէ, իղմէն, որ հեղ եմ:
Կ'երևնայ որ Քրիստոս իր խնա-
տութեան ու գիտութեան բոլոր
գանձը՝ աս բանիս մէջ ժողվեց,
որ իրմէն հեղ ըլլալ սորվինք:
Այսչա՛փ մեծ է եղեր՝ հեղութե
գերազանցութիւնը:

2 Ինչպէս հեզուժիւնը կը չափաւորէ զբարկութիւն, ասանկ ալ գժութութիւնը պատիժը կը չափաւորէ : Առջինը՝ ամենուն կ'իշխայ, երկրորդը Իշխաններուն ու Առաջնորդներուն :

Գժութութիւնը պաշտօնը առ է . ինչ պատիժ որ արդարութիւնը կը պահանջէ՝ ինքը անկից թեթեւ պատիժ տայ, չէ թէ վախի կամ շահու համար, չէ թէ բարեկամութեան կամ ուրիշ պատճառի մը համար, հասկա միայն իր սրտին կակղութեան անուշութեանը համար :

Պէտքը չէ իշխանին՝ բարձր բարձր լեռները տաշել, ու դժուար բլուրներու ծայրը՝ բերդեր շինել . Գժութութիւնը ասպահով կ'ընէ զինքը՝ թէպէտ և դուրան զաշտի մը վրայ ալ ըլլայ :

Գժութութիւնը՝ մէկ անառիկ պարիսպ մըն է, որ թագաւորութիւնները ասպահով կ'ընէ ու կը պահէ : Չար Իշխանը ատելի է, ինչու որ

իրմէն կը վախնան. ու կ'ուզէ որ
վախնան՝ ինչու որ ատելի է: Իսկ
ժողովուրդը կ'ատէ զիշխանը ուս
կից որ կը վախնայ. իսկ ով որ մէ
կը ատէ, անոր մահուանն ալ կը
ցանկայ:

Ով որ իր կեանքը կ'արհամար-
հէ, անիկայ աէր է թագաւորնե-
րուն կենացը: Աւելորդ տեղը իր
զօրքովը զինքը կ'ամրացընէ, ով
որ իր ժողովրդեան բարի սրտովը
ու սիրովը պաշտպանուած է:

Ամօթ է իշխանին շատ տան-
ջանքներն որ կուտայ, ինչպէս ա-
մօթ է բժշկի մը՝ շատ մեռելներ
որ կ'ունենայ: Թէ որ թագաւոր
մը իր ուժն ու կարողութիւնը չա-
փի մէջ պահէ, թէ որ մեծ սրբ-
տու՛լ ամէն նախատինք ու անիրա-
ւութիւն բանի տեղ չի դնէ, թէ
որ զոմանս ուրիշի բարկութեանը
թող կուտայ՝ որ պատժեն, ու ի-
րեն բարկութեանը մէկն ալ չպա-
հէր, ան ատենը կը ցուցընէ որ ի-
րաւցընէ թագաւոր է եղեր: Մե-

ծասիրա մարդու գործք է՝ հան-
գարտ ու խաղաղ ըլլալ:

ԳԼՈՒԽ ԼԳ

Համեատոռքեան վրայ: Երկու
պաշտօն Ռշտն ընտանիքս ըստ
Ի՞նչ կանոն պահելու է հա-
մեատ ու պատշաճ զբօսանքե-
րու մեջ:

1 Համեատութիւն զարմանալի
կերպով մը կը զարդարէ հոգւոյն
ուրիշ ունեցած պարգևները: Ա-
սիկայ՝ շէնք ու շնորհք կուտայ
պատուաւոր պարկեշտութեան,
ու ամէն մտլութեանց սանձ մըն է:

Ընդունի՛ր լուս ալ կենսա, հա-
գուստդ ու շարժմունքդ քեզ կը
յայտնեն: Պղտիկ բաներէն ալ ա-
ռաքինութիւն կ'խնայուի: Երեսը,
ծիծաղը, քալուածքը, աչուրնե-
րուն, թարթիւր՝ շատ անգամ մար-

դուս ինչ ըլլալը կը ցուցնեն :

Անանկ վարք ունեցիր, որ ամէն տեսնող զքեզ հրեշտակ կարծէ : Նայէ որ ամէն անդամներուդ շարժմունքը՝ միշտ շէնքով շնորհքով ըլլայ, ձայնդ, նայուածքդ, անանկ որ՝ կօտրտուկ բան մը վրադ չերևցնես, ոչ ալ կոպիտ կամ կոշտ : Ծշմարիտ համեստութիւնը հոգիէն մարմնոյն վրայ կ'անցնի, ներսի ծանրակաց բարքէն դրսի կողմը կը ցաթէ. անանկ որ ասիկայ՝ հոգւոյն մէկ դրսի զարդն է :

Համեստ մարդը՝ Աստուծոյ կենդանի սրտակերն է. ինչու որ՝ իր տեսքը միայն շահ ու շինութի կուտայ տեսնողներուն : Տես հիմայ, ըրչափ աղէկ բան է տեսնուիլ միայն ու օգուտ ընել :

Համեստութեան մէկ պաշտօնն ալ աս է որ քու վիճակիդ չափէն դուրս չելլես հազուստի կողմանէ, կահի, տան զարդարանքի ու ծառաներու բազմութեան դիաց : Ա

տոնք անանկ կարասիք են, որ չէ
թէ քեզ կը զարդարեն, հասա
քեզմէ դուրս ելած բաները: Ա-
սանկ է նէ, ինչո՞ւ քու զենիդ վը-
րայ կ'ուրախանաս. ինչո՞ւ փուճ
բաներու վրայ կը զարմանաս, ու
կը պարծենաս ալ երբոր հոգիդ՝
իրեն ասանկ շատ արգելքներ ունի:

Աս ծառաներուն բազմութիւնը՝
որ չորս դիդ կեցած բարեւ կը բռ-
նեն, թէ որ շիտակը կ'ուզես ը-
սել, պէտք է որ կոչէիր զանոնք
մէկ թշնամիի ղօրք մը, որոնցմէ
որչափ որ զգուշանաս՝ հերիք չէ:
Կ'ուզեն անոնք խմանալ՝ դուն ի՞նչ
կ'ընես, չէ թէ ի՞նչ կը հրամանես:
Անոնցմէ խոնարհ մարդ չկայ՝ եր-
բոր քովդ կը մտնեն, յանդուգն
մարդ չկայ՝ երբոր կը հիննան, ա-
տելի մարդ ալ չկայ՝ երբոր քովէդ
կ'ելեն:

Ձ Ուսումնասիրութիւնը՝ եր-
կու պաշտօն ունի. մէկը չափաւո-
րել գիտութեան սէրը, որ սովո-
րաբար չափը կ'անցնի. մէկալը՝

Թմրու թիւնը թօթվել արթնցը-
նել, ու միտքդ դրդել որ հարկա-
ւոր բաները սորվի :

Բնութիւնը տուաւ մարդուս
հետաքրքիր ու ճարտար խելք մը-
ու գիտնալով իր ազուրու թիւնը
ու վարսէտաբան արհեստը, մեզ
ծնաւ որ իր գործքերուն տեսնող
ըլանք ու քննենք, ասոր համար
իր պտուղը իր ջանքը կը կորսնցը-
նէր, թէ որ անմարդի անապատ-
ներուն միայն ցուցնելու ըլլար
ասանկ մեծ մեծ բաներ, ասանկ
ազուր ասանկ զարմանալի ստեղ-
ծուածներ :

Բայց մենք բնութեան բարին
գէշի կը տանինք, հետաքրքրութե-
ան բաները փրնտուելով, որոնց
չգիտնալը՝ աւելի օգտակար է :

Չէ թէ ան մարդը գիտուն է՝
որ շատ բան գիտէ, հասլա անի-
կայ որ պիտուական բաներուն տե-
ղեակ է : Ան բաները առաջ սոր-
վելու է, որոնք որ հոգւոյ փրկու-
թեան հարկաւոր են : Բայց ուրիշ

գրքեր տլ կարդալ՝ ձեռքէդ չեմ
առներ. միայն թէ ինչ որ կար-
դաս՝ բարի վարուց պտուղ մը ան-
կից քեզի հանես :

Բայց զգուշացի՛ր, մէյմ՝ որ կար-
դալդ ցաթկրուտութ չըլլայ. մէյմ՝
տլ որ ատ կարդալու գրքերը ան-
հաստատ ու անպիտան բաներ՝ ի-
րենց մէջ չունենան : Պէտք է որ
խելքով գրած գրքերուն ծուծը
ծծես, ու քեզի մէջէն սնունդ առ-
նես, թէ որ կ'ուզես անկից պտուղ
մը հանել, որ մտքիդ ու սրտիդ
մէջը հաստատուն մնայ :

Կերպ կերպ գրքեր կարդալը՝
իրաւ մտրդուս միտքը կը զուար-
ճացնէ, բայց նոյն գիրքը՝ շատ
անգամ դարձնելը օգուտ կ'ընէ :

Յերբեմն պէտք է որ հոգւոյդ
քիչ մ'ալ թողուս որ շունչ առնէ,
ու անդադար աշխատանացդ՝ քիչ
մ'ալ հանգիստ տաս. ինչու որ
երկան չդիմանար աշխատանք մը
որ երբուերք հանգիստ չունե-
նար :

Օրէնք դնողները՝ տարւոյն մէջ
քանի մը օր սահմանեցին, որ ժողովուրդը հարկաւորուի մէյմէկու
հետ ուրախանալ, որ աշխատանքէ
յոգնածները ու տկարացած
ները՝ կտոր մը ոյժ առնուն նորէն
աշխատելու :

Ասանկ զբօսանքներ շատ կան
ինչպէս է հովիթլիլ՝ քաղելով
սրտաբաց տեղուանք, որ խտակ
օդ առնելով՝ սիրտը բացուի, ու
անդամները զօրանան. քաղքին
մօտիկ կամ հեռու գեղերը երթալ,
որ հեռանայ բազմութեան ամէն
բանէն, թռչուն բռնել, վայրի կեն
դանիներ որսալ, (միայն թէ քու
վիճակիդ անյարմար չըլլայ). ձուկ
բռնել՝ որ ամենէն անմեղն է. ու
բախ ու ախորժեղի բանի մը ետևէ
ըլլալ, երգել ու նուագել. հա
մեստ խաղ մը, անմեղ ու սրտ
կեշտ կատակներ, քաղաքավարա
կան անուշիկ խօսքեր : Բայց ա
մենուն մէջն ալ պիտոր նայուի որ
չըլլայ ամենեին մէյմէկու սիրտ

ճակեւ, դուրիշը ծաղր ընել, օտարին անուշը վարքը մէջ բերել, ու զբօսանքի համար քաշկրուտել. աւանկ ալ՝ պարկեշտութեան դէմ ոչ գործք մը, ոչ խօսք մը ըլլայ:

Կը գտնուին ոմանք որ չափէ դուրս ժանտ բնութիւն մը ունին. մարդու հետ վարուիլ չեն ուզեր, մութերը կը մանեն, իրենց շուքէն ալ կը վախնան, որոնց բերնէն ուրախ խօսք մը որ հանելու ըլլաս՝ ճանկով պիտոր դուրս քաշես:

Ոմանք ալ իրենք զիրենք խաղալու խնտալու տալով բանի գործի ամենեւին խելք չեն տար, մարդիկներէն զատուիլ չեն գիտեր:

Աս բաները մէյմէկու հետ ազէկ բարեխառնելու է, ու փոխնիփոխ ընելու. ինչու որ մինաւոր կենալովդ՝ մարդիկ քեզի բաղձալի կ'ըլլան. մարդկանց հետ յաճախ կենցաղավարելովդ՝ դուն քեզի բաղձալի կ'ըլլաս. ասանկով մէկը մէկալին դեղ կ'ըլլայ: Նմանապէս աշխատանքի ատելութիւնն որ ու-

Նիք՝ զբօսանքով կը փարատի, ու
զբօսանքէ ձանձրութիւնն ալ աշ-
խատանքով կ'անցնի :

Ուրիշներ ալ կան որ իրենց ան-
ձին մեղքըննալ չեն գիտեր • իրենք
իրենց վրայ չափէ դուրս կը ծան-
րանան :

Չափ չունին • ուսմունքնին՝ ոչ
ձեռքէ քիչ մը թողուլ գիտեն, ոչ
ալ նորէն ձեռք առնել : Երբոր
աշխատելու կ'ըլլան՝ գիշերը ցո-
րեկ կ'ընեն • չեն դադրիր, ինչուան
որ չյոգնին, բողբոլիլն ու ժաթափ
չըլլան :

Ասոր դէմ, երբոր խաղալու
կ'իյնան, անանկ սանձերնին թող
կուտան, որ ճորով իրենց առջի
սովորութիւնը կրնան ետ դառնալ :

Ուստի անանկ միշտց տալու է
հոգւոյն որ հանգչի, չէ թէ խան-
գարուի : Ասոր հարկաւոր է Քա-
ղապարութիւն, կամ թէ ըսէինք
զուարճալի ու կարգաւորեալ
վարմունք մը • որ կարգ ու կանոն
կը դնէ, որ մարդ անկից դուրս

չելլէ : Ամէն բանիս խիստ աղէկն
ալ գէշ կ'ըլլայ, երբոր չափը
կ'անցնի :

ԳԼՈՒԽ ԼԴ

Խոնարհութեան վրայ : Ի՛նչ
բանի վրայ կեցած է : Պէտք
է որ մարդս ինքզինքը ձանչ
նայ : Ճշմարիտ խոնարհիկ
պատկերը :

1 Խոնարհութիւն՝ ինքն Քրիստոս
տոս տէրն մեր աս աշխարհքս բե-
րաւ . ինքը խօսքով անիկայ վար-
դապետեց, ու օրինակաւն ալ սոր
վեցուց :

Աստուածաբանական ու Իմա-
ցական առաքինութեանց ետքը,
ամենէն մեծն ու առաջինը ասի-
կայ է . ինչու որ զհպարտութիւնը
գուրս կ'ընէ, որ ամէն չարեաց
ծնողն է, մեզ սիրելի կ'ընէ Աս-

տուժոյ, որ խոնարհներուն հետ
վարուիլ կը սիրէ: Առանց խոնարհ
հուժեան որ ամէն առաքինութեց
հիմն է, ինչ հոգևոր շէնք մը շե-
նելու ըլլաս, ոչ ամուր կ'ըլլայ,
ոչ ալ հաստատուն:

Թէպէս իր անունը՝ կ'երևցնէ
ցած ու անարգ բան մը նշանակել,
բայց մեծ մարդիկներու առաքի-
նութիւն է. ինչու որ կատարելոց
առաքինութիւն է, ու զհոգին
բարձր բարձր բաներու վեր կը
թողցնէ:

Փառաւոր բաներու ձեռք կը
զարնէ, ու հպարտանալու վտանգ
չունի. դժուար դործքերու մէջ կը
մտնէ, ու դժուարութէն չվախ-
նար. վսեմ է, կարիճ, մեծասիրտ,
միշտ միակերպ հաստատուն:

Բուն խոնարհութիւնը՝ ան չէ,
ինչպէս որ ուամիկները կը կար-
ծեն, ինքզինք քամահրել, ու իր
ցածութի մէջ մնալ. հասլա չա-
փաւոր բողձանք մը ունենալով
պատուոյ ու փառաց, աւելիկն

փախչի, պակասէն ալ ետ կենայ :
Խոնարհը բաղձանք ունի փա-
ռաց՝ ինչպէս առաքինութե վարձ-
քի մը . իր խելքը միտքը՝ շտակ իր
գործքին վրայ կը նայի, չէ թէ ու-
րիշներու աչքին ցուցնելու, հա-
պա միայն առաքինութեան հա-
մար, ու որչափ որ նոյն առաքի-
նութիւր կը պահանջէ : Ամէն պա-
տիւ որ առաքինութենէն ծնած
չէ, օրինաւոր ու հարազատ չէ :

Բայց որովհետեւ խոնարհը՝ իր
ունեցած բարակամտութեամբը՝
իր անձին արժողէքը աղէկ կը
ճանչնայ, գրեթէ ամէն պատիւէ
կը դանի, ու դանելու իրաւունք
ունի . մէյո՛ր որ աղէկ կը ճանչնայ
որչափ պղտիկ բան է՝ ինչ որ իր
քովէն կը դնէ առաքինութեան
գործքերուն մէջ, մէյո՛ր ալ որ աչ-
քը կը վախնայ, չըլլայ թէ արժա-
նաւոր պատուոյ բաղձանքը՝ կա-
մաց կամաց իր սիրտը շարժէ ան
պատուոյն ետեւ իյնալ որ ինքը
անոր արժանի չէ : Պատիւ արհա-

Տարհելը՝ աւելի ապահով է. վասն
զի ով որ պատիւէն կը հրաժարի,
իր պատիւը կը մեծցընէ, և ով որ
պատիւը կ'արհամարհէ, ալ աւելի
կը շատցընէ :

2 Անոր համար խոնարհ չես,
ինչու որ քու անձդ չես ճանչնար :
Չկայ անձանկ հեռու երկիր մը որ
քու վրայ սուտումուտ բաներ
պատմողին դիւրաւ դուն չհաւ-
տաս, ետքը քու վրայ եղած իրաւ-
յայտնի բաներուն չես հաւտար :

Քու մարդ ըսածդ ինչ է : Տը-
կար ողորմելի մարմին մը. ինք իր
բնութենէն զէնք մը չունի, ուրիշ
չի օգնութեանը կարօտ է. օգի
ամէն միասակար պատահարնե-
րուն տակը ինկած : Կաւի մը կը-
տոր, մէկ անգութ կենդանի մը՝
դազանի սիրտ ունեցող, ամէն չար
բանի յօժար. սիրտը զգայարանքը
այնչափ խանգարած, որ երկրա-
ւոր բաները՝ երկնաւորէն վեր կը
դնէ, անցաւորը յաւիտենականէն
մեծ կը սեպէ : « Աշխարհքիս վրայ

եղած մարդիկը՝ ամէնքն ալ փուռ
ու ընդունայն են” :

Չկայ կենդանի մը՝ որուն կեանք
քը աւելի տկար ըլլայ . չկայ մէկն
ալ՝ որուն կատաղութիւնը աւելի
անգութ ըլլայ . չկայ մէկն ալ՝ ո-
րուն վախը այսչափ ինքզինք շփո-
թէ . չկայ մէկն ալ՝ որուն մարմնոյ
ցանկութիւր ալ սաստիկ ըլլայ :

Ասանկ է նէ, ուսկից հասլա
կուգայ ատ քու հստարտութիդ ,
ով ողորմելի ստեղծուած , ամենէն
ալ աւելի թշուառ : Գարձիր նայէ
մէյմը քու ողորմելութիդ , մտա-
ծէ քու խախբութիւններդ , ա-
մրչնալու գործքերդ , թէ որ վրադ
կայծ մըն ալ խեղքի մնացած է նէ :
Ան ատենը կատարեալ խոնարհ
կ'ըլլաս , երբոր սորվիս դուն քեզ
ճանչնալ :

Յ Ճշմարիտ խոնարհը զինքը
բողորովին կը քամահրէ . չէ թէ
խոնարհ , հասլա ցած կ'ուզէ հա-
մարուիլ . ու իրեն տրուած փառ-
քը Աստուծոյ կ'ընծայէ . ամէն

բանի մէջ ինքը իրմէն յոյսը կը տա
ած է, ու իր արհամարհանաց
վրայ ուրախ է. ասով միայն հը
պարտ է, որ մարդկային գովա
սանքը բանի տեղ չի դնէր :

Չ ինքը կը մտածէ ան կողմանէ
միայն՝ ինչ որ ինքիրմէն ունի .
զուրիշները կը մտածէ ան դիպ
ինչ որ Աստուծմէ ունին . ասանկ
զինքը ուրիշներուն հետ բաղդա
տելով ամենէն դէշ ու ցած կը հա
մարի : Ինչու որ խոնարհութեան
յատուկ բնութիւնը աս է . իր
պակասութիւնները ուրիշներուն
աղէկութեանց հետ բաղդատել .
ասանկով մէկը թէպէտ խիստ կա
տարեալ ալ ըլլայ՝ կրնայ զինք ա
ռանց ստութեան մ'ալ ամենէն
անկատար սեպել :

Ասկէց 'ի զատ, ճշմարիտ խո
նարհը ամէն կերպ հնազանդութի
զինքն Մենծին տակը կը ձգէ, իր
սրտին բաղձանքները չկատարէր .
իր պակասութիւնները յօժար կամ
քով կը յայտնէ . ամէն նախա

տինքներու համբերութեամբ կը
աանի, անարդ բաները ուրախ
սրտով կ'ընդունի, բանի մը մէջ
ալ չուզեր մասնաւորութիւն ցու-
ցընել ուրիշներէն զատ մարդ մը
երունալ, շատըրուցութենէ ետ
կը կենայ, կը ցանկայ ծածուկ մը
նալ, ու չճանչցուիլ, ամէն բան
իրմէն վար կը սեպէ, ու զինքը ա-
մէն բանէն վար, ու զինքը բոլոր՝
ոչընչին մէջ կը թաղէ :

Ճշմարիտ խոնարհը ամբողջա-
նէ, աչքաբաց, զգուշաւոր, չխօսիր
թէ որ հարկը զինքը չափապէ, ան-
ալ համեստութեամբ կ'ընէ ու ա-
ռանց ծիծաղելու, աւելի լալ կ'ու-
զէ քան ծիծաղիլ :

Մտին խոնարհութիւնը, մարմ-
նովն ալ կը ցուցնէ, աչքերը վար,
քալուածքը ծանր, գլուխը կա-
խած, յանցաւորի մը պէս՝ որ մօ-
տիկներս Աստուծոյ ահաւոր դա-
տաստանին առջև պիտոր ելլայ :

Ըրած մեղքերը ստոյգ գիանա-
լով, Աստուծոյ շնորհքը ունենա-

լուն վրայ ու իր փրկութեան վրայ
անստոյգ ըլլալով, չհամարձակիր
աչքերը երկինք վերցընել • հապա
մաքսաւորին հետ մէկդի բա
շուած՝ ջերմեռանդ աղօթքով մեղ
քերուն թողութիւն կը խնդրէ :

Վերջապէս իր ամէն գործքէն
վախ ունի, ամէն երկրաւոր բա
րեք կ'արհամարհէ, աշխարհքիս
ամէն հանդէսը, ու փառքը ոտքին
տակը կ'աւնէ • ինչու որ բոլոր
աշխարհք ոչինչ կը սեպէ, ով որ
գինքը ոչինչ կը ճանչնայ :

ԳԼՈՒԽ ԼԵ

Կատարեալ մարդուն յիմաստիկ
 միայն : Պատկերք կատարեալ
 մարդուն : Վասիման կատա-
 րեալ կենաց՝ Ստորոծոյ հետ
 մէկ շրջան է :

1 Ան մարդը կատարեալ կ'ը-
 սուի, որուն որ բան մը չպակսիր :
 Ինչ ալ կրնայ պակսիլ անոր, որ
 մեղքէ սրբուած, մոլութներէն
 մաքրուած, ու առաքինութիւն
 ներով զարդարուած՝ իր Աստու-
 ծոյ հետ ներսէն միացած, անոր
 հետ յաւիտեան մէկ հոգի կ'ըլլայ :
 Աս է բարձրագոյն ծայրը քրիս-
 տոնէական կատարելութեան, աս
 է վերջին վախճանը՝ որ դէպ 'ի
 նոյն միշտ պիտի դիմես :

Ինչու որ՝ որովհետեւ ամէն բան
 ան ատենը կատարեալ կը սե-
 պուի, երբոր իր վախճանին հետ

կը միանայ, քու վախճանդ ալ Աստուած ըլլալով, ան ատենը կատարեալ կ'ըլլաս, երբոր կատարեալ կերպով Աստուծոյ հետ միանալով՝ իր քովը կը դառնաս, ուսկից որ ելած ես :

Բայց ոչ ոք կատարեալ կրնայ ըլլալ առանց Աստուծոյ մասնաւոր օգնականութեանը : Եւ որովհետեւ քիչ մարդ կայ՝ որ իր միտքը պատրաստէ աստուածային մասնաւոր ազդեցութիւնները ընդունելու, անոր համար կատարելութիւնն ալ քիչ մարդու է . ու աշխարհքիս ամէն մէկ դարուն մէջը՝ ասանկ կատարեալներ խիստ քիչ եղած են :

2 Ատարեալ մարդ անոր կըրնաս ըսել, որն որ կը տեսնես՝ որ վասնզներուն մէջ անվախ է, ցանկութենէ անարատ է, ձախորդութեանց մէջ երջանիկ . անունն որ աւրեն՝ ինքը ուրախ զուարթ է . փոթորիներու մէջ հանդարտ . ինչ բանէ որ ուրիշները կը վախ

նան կամ կը ցանկան, ինքը կը ծի-
ծաղի, ամէն բանը փուճ սեպե-
լով կ'անցնի. մէկ աղէկ բանի մը
վրայ ալ իր սիրտը դրած չունի՝
իր անհուն բարիէն 'ի զատ. միշտ
ազատ է, միշտ իր մտացը վրայ
հաստատուն, ինքն իրեն միշտ նը-
ման. մեծասիրտ, գերազանց, իր-
մէն դատարկ ու Աստուծով միայն
լեցուն :

Կատարեալ մարդ՝ անոր ըսէ,
որուն ձեռքէն մէկ ուժ մ'ալ իր
բարիքը յափշտակել չկրնար: Ա-
նիկայ է կատարեալ, որ գէշը ա-
ղէկի կը դարձընէ, որ բանէ մը
զինքը զրկուած չսեպեր, դիպուա-
ծէ մը զեն չքաշեր. ամէն բանին
արժողէքն ու գինը ինքը կը գնէ,
չէ թէ ուամկի կարծիքը նայելով,
հապա նոյն բաներուն յատուկ
բնութիւնը քննելով. ու ամէն բա-
նէն բարձր ու վեր կենալով բո-
լոր աշխարհքիս ինքզինք կը ցու-
ցընէ, ու ասոր ամէն գործքերուն
վրայ աչք պտըտցընելով կը նայի

կը մտածէ, միշտ խաղաղ միշտ ան-
խռով, ու իր գլխաւոր մասամբ
հոգւով ու սրտով հոն միշտ կը
բնակի, ուսկից որ ինչած է:

Ինչպէս արևու ճառագայթնե-
րը, իրաւ՝ երկրիս վրայ կը հաս-
նին, բայց հոն են ուսկից որ կու-
գան. ասանկ կատարեալ մարդն
ալ, իրաւ մեզի հետ կը կենցա-
ղավարի, բայց իր աղնուական
մասամբ մեզմէն հեռու է, ու
իր վախճանին հետ միշտ միա-
ցած է:

Կատարեալ մարդուն հոգին՝ ա-
նանկ է, ինչպէս որ լուսնէն վեր
եղած աշխարհքիս կողմը, որ միշտ
սպարդ ու մաքուր է:

Կատարեալ եղողը բանի մը
պակասութիւն չգիտեր. փոփոխա-
մտութիւն չունի. աշխարհքիս ա-
մէն ատենն ալ իրեն կը ծառայ-
են. արևու պէս ամէն բանի՝ վրայ
մէկ կերպով կը նայի. ու ամէն
կերպ կերպ բաները մէկդի ձգե-
լով կը հանդէս մէկ հատիկ բա-

նի վրայ՝ որ բոլորովին պարզութիւն է :

Բանի մ'ալ չցանկար, բան մ'ալ իրմէն դուրս չփնտուեր, ինչու որ կարօտութիւն չունի երջանկութիւն հեռուանց իրեն կանչելու, որն որ իր սրտին մէջ դրած ունի :

Միայն Աստուծոյ համար կը գործէ, միայն Աստուծոյ համար կ'ապրի, միշտ պատրաստ կեցած է որ աշխարհքէս ելլէ երթայ :

Ըսած կանոնիս վրայ դիր հիմա, չափէ քու վարքդ, կը տեսնես որչափ հեռու ես կատարելութենէն :

3 Շատ մեծ բան է աս, շատ բարձր գուն քեզի որ մնաս, հոն չես կրնար հասնիլ, թէ որ քեզ վեր չքաշէ չտանի քու Փրկիչդ՝ որ ըսաւ. “Առանց ինձի բան մ'ալ չէք կրնար ընել” : Բայց քու կողմանէդ ալ հարկաւոր է որ առաջուց ասոր պատրաստուիս :

Կատարեալ կենաց վախճանը՝

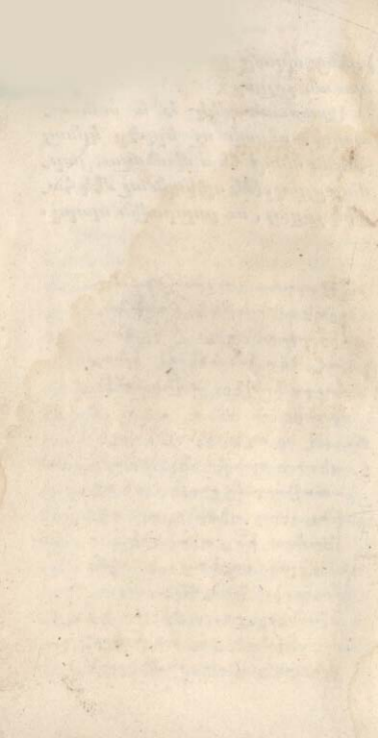
Աստուծոյ հետ ներսուլանց միա-
ւորինն է : Եւ որովհետեւ Աստուած
կը բնակի մէկ անհասանելի լուսի
մը մէջ, անոր ամենակին չես կրնար
մօտիկնալ, թէ որ ստեղծուածոց
մութ խաւարը քեզմէն դուրս չը-
հալածես :

Մարդս չկրնար հաղորդ ըլլալ
աստուածային բնութեան, թէ որ
մտքով ու սրտին բաղձանքներու
վը՝ իրմէն ալ ստեղծուածներէն
ալ վեր չելլէ չբարձրանայ :

Ի՞նչ և իցէ բանի մը հետ կապ
մը ունենալը՝ որչափ կ'ուզէ թող
սղտիկ ըլլայ, նման է նաւակալ
ըսած սղտիկ ձկան, որ նաւին
տակը փակչելու որ ըլլայ, նաւը
կը բռնէ. ու իր քաղուածքէն կը
կեցընէ : Ասոր նմանը կը պատահի
շատ հոգիներուն, որ նաւու մը
պէս լեփլեցուն երկնային դանձե-
րով յաջողութեամբ կը հասնէին
երջանիկ աստուածային միաւո-
րութեան նաւահանգիստը, թէ
որ ախտաւոր յօժարութենով մը

իրենց սիրտը բանի մը հետ կա-
պուած չըլլար:

Աստուած մէկ է և ամենա-
պարզ, ուստի ոչ երբէք կրնայ
հոգին անոր հետ միանալու յար-
մար ըլլալ, թէ որ ինքն ալ մէկ հա-
տիկ չըլլայ, ու բոլորովին պարզ:

ՅԱՆԿ ԳԼԽՈՑ

Ա. Մարտոսս Վերջին Վախճանը
 սրն է: Ո՞րչափ գեղ Քան է ան-
 կից Կո-րս ելլել: Ի՞նչ ճաճ-
 Բով, ո՞ր կանաններով կրնայ
 Տարտս իր Վերջին Վախճանին
 հասնիչ

17

Բ. Ո՞վ ո՞ր աշեկի կենալ կ'առնե՞
 պեպք է որ իրեն Տեկ հոգևոր
 առաջնորդ Տը ընտրե . ան ալ
 Ի՞նչ կերպ պիտի ըլլայ, աշ-
 կերպն ալ Ի՞նչ պիտի ընե .

26

Գ. Ո՞րչափ հարկաւոր է Տեղքե
 Տարտոսի: Մեղքին յօժարոս-
 Ռի-նները Կորս յգեղս է,
 Տուր-Ռի-նները արժապեն ի՞նչ
 յընելոս է: Մուր-Ռի-ններոսն

Վրայ : Երկո-տին ալ իերպա-
րան+ը ու ռեղը 105

Թ . Հարաբարութեան , Իշխանա-
սիրո-թեան ու Սնտառո-
թեան Վրայ : Հարաբին իեր-
պարան+ը : Իշխանութեց ու-
նայնութիւնը ու Վրանֆեբը :
Գոռոզութեան Վրանեբը ու
Տեղեբը 110

Ժ . Բողոք Տարթեւը ու Տրսի ըն-
գայարանֆեբը շափառեբելո-
Վրայ : Մարտոյ ուղած Բա-
նեբոան ճըլաթ Տայն պեպ+ է
ալ+ Գոյել : Ալ+ի համարժա-
կութեան սանջ դեբել : Ո՞րլաթ
Տեղադրելու Բան է հագո-ս-
պի շափաղանցութիւնը 127

ԺԱ . Ի՞նչպէս պահելու է լե-
զուն : Ո՞րլաթ հարկաւոր է ու-
ճըլաթ ալ դժո-ար : Խօսելու
ապեմը ինչ Բան նայելու է ,
ու ինչ Բան է զգուշանալու :
Ի՞նչպէս համբեբելու է ուրի-
շի գեղ լեզու-ին 137

ԺԲ . Կերսի զգայարանֆեբոան

Վրայ = Կարծիք Բնւոյն Բա-
նեցընելու - է = Բարի Խոր-
հաւրդներով պէտք է Տիրու-
պետութիւն: Չսպելու է զգա-
յալիան Բաղձանքը, ու իր լաւ
յօժարան-Ռի-ննեցը = Ասոր Վը-
րայ իերայ իերայ Խրատներ . 149

ԺԳ. Սիրոյ Վրայ. Բնւ է իրեն
Բնու-Ռի-ննը, ու Բնւ Գործքեր
Կ'ընէ: Ի'նւ Տեղերով Կը Բը.
Ժընի-ի «եցը = Ապելու-Ռե-նն
Վրայ յա-ելու-ած . . . 158

ԺԴ. Բաղձանքի ու եր քա-
ղու-ելու-վը. Բնւ Բանի յանկա-
ղու-է, Բնւ Բանէ Ժախըն- . 168

ԺԵ. Ուրախան-Ռե-նն ու Տըր-
Տան-Ռե-նն Վրայ: Բարի Տարրը
Բնւոյն պիտի ուրախանայ:
Ով որ ասէն Բանը ասանջա-
յի Տիրի, արարի: Յա-ին
Տե՛մ պէսպէս Տեղեր . . 177

ԺԶ. Յոսոյ և Յոսանկապա-
նեան Վրայ: Երկուսն ալ
Բնւոյն պիտի է լաւատրու- 187

ԺԷ. Երկուսն Կամ Աստի Վը-

բայ : Ո՞րչափ զոսճ Բան է եր-
կիրազը , ու Ի՞նչ կերպով յառ-
կելու է անոր : Յանդգնու-
թեանն պէտք է շատուի :
Բարհոն-Թեան շրայ ուրիշնոր
Խրատներ 192

ԺԸ . Բանական հոգւոյն կարո-
ղոն-Թեանցը շրայ : Մտտի հե-
տադրոն-Թեանը զսպելու է :
Ո՞ր գիտոն-Թեանը երևէ ասե-
լի պէտք է իննսլ : Ո՞րչափ
շար Բան է ուրիշի շարքը շե-
նել : Ուրիշի Խապողոն-Թեանը
Բանի պէշ Դնելու չէ : Իր ան-
ջին կամքը ուրանալու շրայ . 205

ԺԹ . Առատիկոն-Թեան Տեղ յա-
ռաջացողներուն շրայ : Ա-
ռաջ երթալու կերպ կերպ օգ-
նոն-Թեաններ : Ի՞նչպէս պէտք
է ծամանակը Տեժ սեպել , ու
Բանեցընել : Աստուծոյ ներ-
կայոն-Թեանը հարկաւոր է . 216

Ի . Ո՞րչափ աղէի Բան է Առանձ-
նոն-Թեանը : Փախելու է շար
Տարրիանց ընկերոն-Թեան : Առ-

Ժարանքի վրայ = Հնազանդոս-
նեան ու Երախփագիտոս-նե
գովոս-նե-նը = Բարեբարո-նե
Քնչպէս պէտք է ընդունել, ու
գործարկել Քնչպէս հասոցա-
նելու է 265

ԻԵ. Ճշմարտոս-նեան վրայ, ու
իւր գործածոս-նե-նը = Պարզ-
մտոս-նեան գովէսպ = Հասա-
փարճոս-նեան գործ+երը 272

ԻԶ. Բարեհամոս-նեան վրայ =
Ի՞նչ գործ+երով ի՞նչ պահո-
սանիայ = Քանի ճշ իրապնեց
ՏէյՏէինոս հեպ իենցաղաւարոս-
նեան վրայ 279

ԻԿ. Առաքալեանոս-նեան վը-
րայ = Ի՞նչ է, ու Քնչպէս
Քանեցընելու է = Մեծագոր-
ծոս-նե-նէն Քնչ փարբերոս-նե
սանի 290

ԻԸ. Արեոս-նեան վրայ = Ո՞րն
էն իւր գործ+երը = Արե ճար-
դը՝ ճահէն շիւտիոնար, հասպո
իւր քամահէ 296

ԻԹ. Մեծաարքաոս-նեան վրայ,

որ Մեծահոգիութեան աւելի
ստի: Մեծասիրտ Տաղա-
պարհերը 305

Լ. Համբերութեան շրջան: Իրեն
ստի՞նէրը ու գործքերը:
Ճշմարիտ համբերութեան նշ-
անները որն են: Յորդորակ
ու խրատներ մէկն ներդրու-
միքով փանելու: Յարապետու-
թեան հարկատրութեանը . . . 311

ԼԱ. Բարեխառնութեան շրջան:
Ասոր՝ որչափ օգուտ է Աճօթ-
խածութեանը: Ժամփայտու-
թեան ու Ողջախոհութեան
շրջան 326

ԼԲ. Հեղութեան ու Գթութեան
շրջան: Երկուսին ալ գործքե-
րը ու գերազանցութեանը . . . 330

ԼԳ. Համեմատութեան շրջան: Եր-
կուսն ապառն Ուսումնասիրու-
թեան: Ի՞նչ կանոն պահելու
է համեմատ ու պարզա՞ճ զԲօ-
սանքներու մէջ 335

ԼԴ. Խոնարհութեան շրջան:
Ի՞նչ Բանի շրջան կեցած է:

3n

0014233

2013

2001

